

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

16. ISTUNGJÄRK

17.–20. september 1990

SISUKORD

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 16. ISTUNGJÄRK ESIMENE ISTUNG

17. september 1990.....	3
Istungjärgu päevakorra kinnitamine	3
Riiklike dotatsioonide kaotamisest liha-, piima- ja kalatoodetele ja sellest tuleneva hinnatõusu elanikele kompenseerimisest	19

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 16. ISTUNGJÄRK TEINE ISTUNG

18. september 1990.....	47
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 21. juuni seadluse "Eesti Vabariigi Siseministeeriumi ravi- ja tööprofülaktooriumide likvideerimise kohta" kinnitamine	52
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 28. augusti seadluse "Täienduse tegemise kohta "Eesti NSV töökoodeksis"" kinnitamine	66
Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahekorraast.....	69

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 16. ISTUNGJÄRK KOLMAS ISTUNG

19. september 1990.....	75
Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahekorraast.....	75
Eesti Vabariigi politseiseaduse eelnõu teine lugemine.....	94

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 16. ISTUNGJÄRK NELJAS ISTUNG

20. september 1990.....	107
Eesti Vabariigi riigikontrolõri nimetamine	107
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi sekretäri määramine	111
Istungjärgu päevakorra kinnitamine	119
Eesti Vabariigi politseiseaduse eelnõu teise lugemise jätkamine	123
Deklaratsioonist Saksa Liitvabariigi ja Nõukogude Liidu vahel 13. septembril 1990. aastal Moskvast koostatud lepingu küsimuses.....	138
Eesti Vabariigi politseiseaduse eelnõu teise lugemise jätkamine	146
Deklaratsioonist Saksa Liitvabariigi ja Nõukogude Liidu vahel 13. septembril 1990. aastal Moskvast koostatud lepingu küsimuses.....	157

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

16. ISTUNGJÄRK

ESIMENE ISTUNG

17. september 1990

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Palun asuda töökohtadele. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 89 saadikut. Puudub 16. Lugupeetud Ülemnõukogu, alustagem päevakorra läbiarutamise ja vastuvõtmisega. Ülemnõukogu Presiidiumi poolt pakutud 16. istungjärgu päevakorra projekt on teile välja jagatud. Ma tuletan kõikidele meelde, et ettepanekuid päevakorra täienduste kohta teevad peale presiidiumi veel alatised komisjonid ja saadikuterühmad. Enn Tupp.

E. Tupp

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Mul on päevakorra esimese ja teise punkti kohta selline ettepanek, et me vahetaksime päevakorra esimese ja teise punkti omavahel ära ja arutaksime päevakorra teist punkti esimesena. Mul tuli olla redaktsioonikomisjoni esimees minust mitteolenevatel põhjustel, kes teostas redaktsiooni Ülemnõukogu otsuse projekti kohta, mis käsitleb hindade tõusu. Kuna kõik komisjoni liikmed olid eelnevalt täna hommikuks juba oma aja ära planeerinud, siis me ei leidnud teist aega komisjoni kokkukutsumiseks kui täna kell 14.00. Praegu on selle päevakorrapunkti materjal tõlkijate ja masinakirjutajate käes, ma loodan, et personal jõuab materjali selleks ajaks ette valmistada ning me saaksime siis sellega alustada. Või on teil teisi arvamusi? Tänan!

Juhataja

Ilmselt siis, kui me otsustame, selgub, kas on teisi arvamusi. Praegu võtame hr. Tupi ettepaneku teadmiseks. Ma veel kord juhin rahvasaadikute tähelepanu sellele, et kõik ettepanekud, mis nüüd tulevad, peaksid olema kas komisjonide või saadikurühmade poolt esitatud.

V. Kuznetsov

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Narva linna saadikute korpuse esindajana, samuti saadikurühma "Virumaa" poolt teen ettepaneku viia Eesti Vabariigi Ülemnõukogu lähema istungjärgu päevakorda referendumiseaduse eelnõu esimene lugemine. See meie ettepanek on tehtud enam kui 20 tuhande Narva linna valija nõudmisel. Need dokumendid enam kui 20 tuhande Narva linna valijate allkirjadega, aga samuti meie ettepanekud ja referendumiseaduse eelnõu anname üle presiidiumile. Tänan!

Juhataja

Hr. Kuznetsov, päevakorra jaoks piisab mulle ainult saadikurühma "Virumaa" ettepanekust, mis on korralikult vormistatud.

T. Made

Austatud eesistuja! Väliskomisjon oma tänasel istungil arutas päevakorda ja jõudis järgmisele seisukohale, mida mul paluti edasi öelda ja teha ettepanek väliskomisjoni poolt. Esiteks. Mitte arutada käesoleval istungjärgul üksikisiku ja ettevõtte maksuprojekte, kuna need eeltingimused, mis eelmisel istungjärgul nende projektide arutamiseks esitati siin saalis, ei ole tänaseks täidetud. Meil, saadikutel, ei ole antud hetkel käes veel eelarveprojekti. See veel ei tähenda, kui eelarve mingisugune nägemus võib olla majanduskomisjoni või mõne saadiku käes. See peab olema arutamiseks käes kõikidel komisjonidel ja saadikutel ning saadikurühmadel. Meie ei ole valmis veel nende kahe küsimuse arutamiseks.

Teiseks. Kuna viimastel nädalatel on väga palju juttu olnud ajakirjanduses, et alates 1. oktoobrist hakkab Eesti Vabariigis kehtima uus piirirežiim või seda muudetakse, siis palun päevakorda väliskomisjoni nimel lülitada ka arutelu vabariigi piirirežiimi muutmiseks, kuna see on kõrgeima seadusandliku organi kompetentsis olnud ükskõik millises riigis. Kolmandaks. On ettepanek kuulata ära Eesti Vabariigi peaministri Edgar Savisaare informatsioon Leningradi oblastiga sõlmitud lepingust, sest selle lepingu ratifitseerimine kuulub kahtlemata Ülemnõukogu kompetentsi.

Neljandaks. Selleks, et me saaksime korrektselt hakata tööle uue reglemendi järgi, on väliskomisjonil ettepanek arutada käesoleval istungjärgul Ülemnõukogu komisjonide nomenklatuuri ja võtta vastu asjakohane otsus. Tänan!

Juhataja

Suur tänu. Ma paluksin ka väliskomisjoni ettepanekud kirjalikult vormistada.

K. Sergij

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Enne ettevõtete tulumaksu läbivaatamist ja täienduste ning muudatuste sisseviimist Eesti NSV maksukorraldusse soovitab majanduskomisjon ja peab vajalikuks läbi vaadata käibemaksu seaduseelnõu, kuna see on ettevõtete maksu põhiliseks osaks. Seepärast palub majanduskomisjon lülitada see küsimus 16. istungjärgu päevakorda.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, kolleegid! Toetan esitatud päevakorrapunkte, mis on presiidiumi poolt välja pakutud, toetan ka hr. Tupi poolt tehtud parandust.

Teiseks taotlen Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekti "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatiste komisjonide kohta" päevakorda võtmist põhjusel, et esiteks, kuu aega tagasi tegi vastava taotluse ja esitas selle ka kirjalikult presiidiumile rahva-keskfraktsioon. Teiseks, nädal tagasi esitas samasisulise taotluse oma otsuse näol kirjalikult Ülemnõukogu õiguskomisjon ning eelmisel neljapäeval arutas sama küsimust ja jõudis 100%-lisele üksmeelele ka sisulises küljes Ülemnõukogu vanematekogu. Seetõttu nimetatud küsimus ei vaja, kui ükski fraktsioonidest ei ole just ümber mõelnud, sisulist arutelu Ülemnõukogu suure kogu ees, vaid piisab vastavast otsusest. Nimetatud projekt on Ülemnõukogu juhatajale esitatud ja kõikide fraktsioonide poolt läbi arutatud. Aitäh!

Ü. Uluots

Sõltumatud demokraadid nõustuvad ka majanduskomisjoni otsusega, kuna ei ole täidetud see palve, et nende kahe seaduseelnõu lugemise ajaks peab meil olema käes terve maksukoormuse pakett, et sealt välja lugeda, milline saab olema maksukoormus ettevõtetele ja põllumajandustootmisüksustele *summa summarum*. Kirjalikult ma seda esitama ei hakka, me tegime seda juba augustikuus.

H. Peterson

Austatud juhataja, peaminister! Ma teeksin ettepaneku alustada sealt, kus me eelmisel neljapäeval lõpetasime. Tähendab, komisjone me ei arutanudki, vaid kinnitasime ühe ajutise komisjoni. Me peaksime minema ikkagi üldiselt üksikule, mitte vastupidi. Ja lõpetame ära selle määramatuse, et saaksime ükskord tööle hakata. Ja praegu olekski vaja ära kinnitada, millised komisjonid jäävad ja millised mitte. Sest siin oli vahepeal ettepanek pooled komisjonid kohe ära likvideerida. Siin, nagu me kuulsime, oli neljapäeva õhtul olnud ka

vanematekogu istung ja paluksime teatada ametlikult, millised komisjonid välja pakutakse, ning kinnitaksime siis nad ära, et me saaksime hakata selles osas tööle. Aga tundub, et siin peab paika Krõlovi valm ja see ümberistumine praegu ei aita. Aitäh!

L. Kaljuvee

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Ma mõtlen, kui jätame välja siit päevakorrast või selle istungjärgu päevakorrast need kaks tulumaksu projekti, siis peaksid saadikud teadma, et kui me neid makse lähipäevadel vastu ei võta, siis 1. jaanuarist ei ole võimalik neid makse käivitada. Neid ei ole võimalik käivitada sellepärast, et kaader on kohapeal ju ette valmistamata nii ettevõtetes, kes peavad hakkama neid tulumakse arvestama, kohalikes nõukogudes kui ka riigiparaadis – kõik need inimesed on vaja välja õpetada. Kui me mõtleme nende maksudega venitada veel kuu aega, siis see tähendab seda, et me jaanuarist mingisugust uut mehhanismi ei käivita.

Juhataja

Suur tänu. Millist komisjoni või saadikurühma Lembit Kaljuvee esindas? Rahva-keskfraktsiooni. Aitäh! Sergei Petinov.

S. Petinov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Antud olukorras saadikurühm "Võrdsete õiguste eest" ei teinud ettepanekuid, kuid toetab neid saadikurühmi, kes tegid ettepaneku eelmisel ning kordasid sellel istungjärgul just nimelt neid seaduseelnõusid, milledest praegu juttu oli. Jutt on Eesti Vabariigi üksikisiku ja ettevõtete tulumaksu seaduseelnõust. Me kaitseme seisukohta ja jääme seda kaitsma, et need seaduseelnõud on vaja läbi vaadata pakettis. Seepärast me ei teinud täiendavat ettepanekut, sest eelmisel istungjärgul me määrasime kindlaks, et need küsimused kantakse üle, kuid mitte mehaaniliselt, vaid saavad vastaval viisil süvendatud. Seda me seni kahjuks ei näe. Seepärast me paneme ette seniajani, kuni pakettis ei ole seaduseelnõu Eesti Vabariigi käibemaksu kohta, ülevaadet hinna kujunemisest, neid seaduseelnõusid mitte vaadata, kuigi me suurepäraselt mõistame valitsuse olukorda ja tema raskusi praegusel ajal. Aeg jookseb praktiliselt kiiresti ja on vaja minna üle uuele maksupoliitikale, kuid me saame suurepäraselt aru, et need on terviklikud asjad, väga terviklikud dokumendid ja nad peavad olema pakettis. Seepärast ma soovitan võrdsete õiguste saadikurühma nimel toetada just nimelt neid gruppe, kes esinesid taoliste ettepanekutega. Ja lõpetuseks. Täiesti õige, et nähtavasti tuleb meil väga tõsiselt läbi vaadata komisjonid, sest me

läheme üle uuele reglemendile, järelkult me peame uut moodi ümber mõtestama oma tegevuse ja vastavalt uut moodi ka töötama. Arvatavasti oleks vajalik päevakorra raames läbi vaadata kõige erinevamad töökomisjonid, millised me lõplikult kinnitame ja millised tööle asuvad. Tänan!

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Kasutades juhust, et me lõpuks siiski nägime siin peaministrit, ma tahaksin meelde tuletada seda lubadust, mille andis lugupeetud peaminister – kuni 1. oktoobrini esitada meile 1991. aasta eelarve projekt. Ma arvan, et üldse küsimusi liha- ja piimatoodete dotatsioonidest, nende muutmisest, maksuküsimusi, kõikide maksude protsendimäärasid me ei saa ja ei ole võimelised läbi vaatama, kui meil ei ole ettekujutust sellest, kui palju on vaja kulutusi, kui palju on tulused ja milline saab olema eelarve defitsiit. Ma kordan, ilma selleta mitte mingid maksumäärad või mingite uute sisseviimine ei ole minu jaoks üldse veenvad.

Seepärast ma palun veel kord lugupeetud hr. peaministrit kuni 1. oktoobrini siiski esitada meile eelarve projekt. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, Vladimir Lebedev, millise saadikugrupi nimel oli see esinemine? Meie reglement näeb ette, et ettepanekuid teevad praegu saadikufraktsioonid, komisjonid ja presiidium. Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Lubage teile meelde tuletada, et kui me saime kõik tulumaksude seadlused, mis meil arutuse all on olnud, anti kaasa ka seletuskiri, kus oli küllaltki lühidalt ja täpselt pandud maksukoormus, käibe- ja aktsiisimaksuga 900 miljonit, ma ütlen orienteeruvad arvud, isiku, üksikisiku tulumaks 320 miljonit, 400 miljonit oli ettevõtte tulumaks, nii et need olid seal ilusti ära fikseeritud, ega nad suurusjärgus suuremaks ka tegelikult ei lähe. Tähendab, see maksukoormuse *summa summarum* on põhimõtteliselt teada ja viimane paber, mis laua peal on, on orienteeruv tellimus, kuhu tahetakse n.-ö. maksumaksjatelt saadud raha kulutada, see on kulutajate pool. Meil on tegelikult globaalprobleemid teada. Kas me käivitame uue süsteemi või ei käivita, see on iseküsimus. Ja mul jääb niisugune mulje, et me ei taha käivitada uut süsteemi. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu. See oli majanduskomisjoni ettepanek. Rein Veidemann.

R. Veidemann

Hr. juhataja, sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni nimel toetame olemasolevat päevakorda, kus üksikisiku ja ettevõtte tulumaks on arutusel ja peavad sinna sisse jääma. Ühtlasi, fraktsiooni nimel palun enne päevakorra muutuse hääletamise väljakuulutamist teha vaheaeg.

Juhataja

Suur tänu. Nii keerukat päevakorra arutamist uue reglemendiga ei ole meil veel olnud. Mul oleks niisugune ettepanek Ülemnõukogule, et me kõigepealt lõpetaksime läbirääkimised päevakorra osas, võtaksime selle kohta vastu otsuse ja täpsustaksime päevakorra punktide otsustamise käiku. See ei tähenda sugugi seda, et hääletamise korra kohta ei võiks sõna võtta. Ja siis kuulutame vaheaja ning peale vaheaega otsustame päevakorra saatuse. Kas ollakse niimoodi nõus? Miks ma seda niimoodi pakun? Seni, uue reglemendi järgi, oleme me päevakorra saatust otsustanud selliselt – võtnud kõigepealt aluseks presiidiumi poolt pakutud päevakorra ja siis saadikurühmade ja alatiste komisjonide täiendavad ettepanekud läbi hääletanud. Kuna praegu tundub olevat mõne päevakorra punkti juures lausa alternatiivne lähenemine siis minu ettepanek oleks selline, et me võtaksime iga päevakorrapunkti projektina eraldi aluseks ja hääletaksime läbi. Kas ollakse nõus? Kui ollakse nõus, siis kõigepealt otsustame, kas me lõpetame läbirääkimised päevakorra teemadel? Me peame läbirääkimisi küll, aga üksnes hääletamise korra kohta.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised päevakorra üle? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 87 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid ei ole. Läbirääkimised päevakorra üle on lõpetatud.

Teeksime päevakorra punktide otsustamise selliselt, et me otsustame iga projektis pakutud päevakorrapunkti eraldi ja saadikurühmade või alatiste komisjonide poolt tehtud täiendavad ettepanekud eraldi. Iga projektis olev päevakorrapunkt, mis on saanud lihthäälteenamuse, jääb päevakorda. Ollakse niimoodi nõus? Rein Veidemann, kui pika vaheaja sotsiaaldemokraadid soovivad? Ma arvan, et 7 minutist piisab, ühtlasi palun Rahvarinde koalitsioonis olevaid fraktsioone tuppa 111. Vaheaeg 7 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Palun asuda töökohtadele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 91 saadikut, puudub 14. Lugupeetud Ülemnõukogu, nagu on otsustatud, läbirääkimisi me päevakorra suhtes enam ei pea, kuid hääletamise korra kohta me peame läbirääkimisi sellise arvestusega, nagu reglemendis on öeldud. Igaühel on võimalus teha seda kaks korda koos küsimuse esitamisega. Palume Arnold Rüütel ka lülitada nimekirja.

Hakkame peale nendest ettepanekutest, mis vastavalt reglemendile peaksid eelnevalt olema läbi vaadatud presiidiumi poolt. Lugupeetud saadikurühma "Virumaa" ettepanek läheb kõigepealt presiidiumile, see puudutab referendumiseaduse eelnõu, tundub et seaduseelnõu on meil olemas, aga presiidium vaatab selle ka läbi ja sellest olenevalt, kuidas on presiidiumi otsus, pakutakse seda päevakorda ja ilmselt järgmisele istungjärgule. Nüüd on vaja enne, kui me läheme presiidiumi poolt pakutud projekti läbiarutamise juurde, saada selgust, mida me teeme väliskomisjoni ettepanekutega. Väliskomisjonil on neli ettepanekut, need kandis ette rahvasaadik Tiit Made ja on ka selgitus rahvasaadik Vello Pohlalt: "Hr. Made esitatud väliskomisjoni ettepanekuid maksuseaduste arutamise edasilükkamise kohta ei saa panna hääletusele, sest väliskomisjoni koosolekul, kus küsimust arutati, oli üheksast ametlikult kinnitatud komisjoni liikmest kohal ainult 4 ja neist hääletas esitatud ettepaneku poolt 3, vastu oli 1. Vastavalt reglemendile pole väliskomisjoni nimel esitatud ettepanek väliskomisjoni ametlik ettepanek. Vello Pohla, väliskomisjoni liige."

T. Made

Austatud eesistuja! Väliskomisjoni ees on samad probleemid mis ka teiste komisjonide ees, mistõttu saigi pakutud neljanda punktina ettepanek komisjonide formeerimiseks. Meie komisjoni istungil olid juba kohal ka need inimesed, kes on oma saadikurühmade poolt delegeeritud väliskomisjoni koosseisu, ja olid lahkunud meie koosseisust need väliskomisjoni endised liikmed, kes on valinud endale mõne teise komisjoni. Kuna printsii – üks mees ja üks komisjon – on meil juba sügisistungist käibel, siis on väga suhteline käsitleda seda küsimust niimoodi nagu hr. Pohla selle üles seadis. Seetõttu on ilmselt hädavajalik enne, kui me hakkame ükskõik milliseid otsuseid vastu võtma, arutada n.-ö. väljaspool antud istungjärgu päevakorda oleva küsimusena komisjonide nomenklatuure, kinnitada need ja alles siis hakata normaalselt tööle. Aitäh!

Juhataja

Kuna ettepaneku Ülemnõukogu alatiste komisjonide kohta on teinud ka õiguskomisjon, mille

kandis konkreetselt ette rahvasaadik Arvo Junti, siis ilmselt see päevakorrapunktina Ülemnõukogu ette arutamisele pannakse. Ja selles osas on ka olemas väliskomisjoni ettepanek. Mis puudutab aga kolme esimest ettepanekut, siis lähtudes sellest, et väliskomisjonis ei olnud kvoorumit, kui tõesti 4 inimest oli ainult kohal, siis ma neid kolme ettepanekut hääletusele panna ei saa, kuid ühe, mis langeb kokku õiguskomisjoni arvamusega, saan panna küll. Või Vello Pohla eksis? Tähendab, vastavalt relemendile, kui minu mälu ei peta, on komisjon otsustusvõimeline siis, kui on üle poole komisjoni liikmetest kohal. Kas ma eksin? Katsume praegu väliskomisjoni ettepanekus selgust saada. Väliskomisjonil on neli tõsist ettepanekut, millest üks langeb kokku õiguskomisjoni omaga, nii et sellega probleeme ei ole. Seda võib panna hääletamisele.

Reglement ütleb niimoodi, et alatine komisjon on otsustusvõimeline, kui kohal on vähemalt pooled tema liikmetest. Kas väliskomisjonis on 9 liiget? Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, kuidas käsitleda neid liikmeid, kes on juba ametlikult teatanud, et nad ei võta osa väliskomisjoni tööst, nagu hr. Käbin, hr. Hallaste, hr. Kork? Kas nad on veel väliskomisjoni koosseisus, kuigi nad on teatanud, et ei ole? Sellisel juhul, kui nad ei ole, oli kvoorum olemas. Aitäh!

Juhataja

Ametlikult on komisjoni koosseis kinnitatud Ülemnõukogu poolt ja Ülemnõukogu veel ei ole väliskomisjoni koosseisu muutnud. Nii et praegu on väliskomisjonis just nii palju liikmeid, kui palju neid oli otsustamise momendil. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud hr. juhataja, enne hääletamisele asumist ma tahaksin saada selgust majanduskomisjoni seisukohast päevakorra suhtes. Siin esines rahvasaadik Sergij majanduskomisjoni nimel, hiljem rahvasaadik Koha, ja minu arvates nende seisukohad ei langenud kokku. Milline on majanduskomisjoni seisukoht?

Juhataja

Majanduskomisjoni seisukoht, mida kandis ette rahvasaadik Klavdia Sergij, seisneb selles, et lülitada päevakorda kõigepealt käibemaksu seaduseelnõu arutamine, enne kui vaadataks läbi

ettevõtluse maksuseaduseelnõu ning täienduste ja muudatuste seaduseelnõu Eesti NSV maksukorralduses. Kas ma sain õieti aru, Klavdia Sergij?

K. Sergij

Te saite me ettepanekust täiesti õigesti aru.

Juhataja

Absoluutselt õigesti aru saadud. Käibemaksu seaduseelnõu lülitada päevakorda enne, kui arutatakse ettevõtluse maksuseaduseelnõud ja muudatusi Eesti NSV maksukorralduses. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Spiikeri amet eksisteerib selleks, et juhatada Ülemnõukogu tööd, selleks, et luua normaalne tööõhkkond.

Seoses sellega ma tahaksin öelda järgmist. See segadus, mis praegu tuli välja komisjonidega, see on minu arvates tingitud eeskätt meie lugupeetud spiikeri töö vajakajäämisest. Tiit Made selgitas olukorda ligikaudu oma komisjonis. Tõesti, kuidas lugeda, kas oli kvoorum või ei. See on esiteks.

Teiseks. Ülemnõukogu reglemendis me märkisime täpselt, et iga saadik omab õigust töötada ainult ühes komisjonis. Peale selle reglemendi ja antud punkti vastuvõtmist me oleksime pidanud teiega kinnitama uued komisjonid ja nende koosseisud, aga kui meie ei näidanud üles initsiatiivi, siis oleks pidanud spiiker selle küsimuse tõstatama.

Selle ebakorrektsuse ja ebatäpsuse tagajärjel ei ole meie praegu võimelised täpselt töötama. Üldiselt ma tahaksin öelda, et viimasel ajal lugupeetud spiiker, igatahes mulle näib nii, võtab endale liiga palju volitusi, millised ei ole spiikerile kohased ja liiga tihti viivad sellise olukorrani, kus Ülemnõukogu muutub teovõimetuks. Tänan!

Juhataja

Raske südamega võtan selle informatsiooni teadmiseks. Aga ma siis juba palun, et Vladimir Lebedev teeks oma konkreetse ettepaneku Ülemnõukogule ja esitaks ta mulle kirjalikult. Ivar Raig.

I. Raig

Austatud kaaslased! Ma tahaksin juhtida kõigi teie tähelepanu sellele, et ei ole vastuolu Klavdia Sergij ja Kalju Koha ettepanekute vahel, nagu seda arvab Jaak Allik. Need ettepanekud täiendavad teineteist. Ja majanduskomisjon on kindlal seisukohal, et on vaja arutada nii üksikisiku tulumaksu kui ka ettevõtte tulumaksu seaduseelnõusid, kuid seda on vaja teha koos käibemaksu seaduseelnõuga ning ma lisaksin täiendavalt veel ka maamaksu seaduseelnõu. Nimelt eelmisel neljapäeval sellele ka viidati ja me loodame valitsuse käest – saada varsti kätte selle projekti. Tänan!

Juhataja

Suur tänu. Tiit Made palub kolmandat korda. Teist? Tiit Made.

T. Made

Aitäh! Austatud eesistuja! Siiski paistab, et olukord on meil praegu väljapääsmatu. Meie peaksime põhimõtteliselt peatama kogu esitatud päevakorra arutamise ja panema paika komisjonid, et seejärel alustada päevakorraga. Vastasel korral me ei tule sellest vaidlusalusest seisust kuidagi välja. Aitäh!

V. Malkovski

Lugupeetud spiiker, lugupeetud saadikud! Ma arvan, et vahel viiakse meil parlamendi tegevus formaalsete asjadeni – kui palju on komisjonide koosseisus inimesi, kuidas lahendatakse küsimus. Kuid näib, et kõik saadikud, võib-olla osa meist ei nõustu minuga, kuid suurem osa on siiski arvamusel, et kui me maksukorralduse süsteemile kontseptuaalselt ei lähene, siis me võime ettevõttelt maha arvata maksude näol 125% tema kasumist. Seepärast püstitatakse täiesti õigustatult see küsimus. Ma soovitaksin muuta kontseptsioonile lähenemist. Ma arvan, et ei ole raske panna kohe praegu hääletusele komisjoni uus koosseis, mis kõlas Tiit Made ettepanekus.

Juhataja

Austatud saadikud, me leppisime kokku, et läbirääkimised päevakorra teemadel on ammendatud. Kõne alla tulevad praegu küsimused hääletamise korra kohta. Võib-olla siiski, lugupeetud Ülemnõukogu, me lepime kokku, et me sellel teemal läbirääkimised ka lõpetame, sest ettepanekud on tehtud. Nüüd peaks Ülemnõukogu otsustama ja kõige parema tahtmise juures reglement ei näe ette niisugust võimalust, et otsustada küsimus ilma päevakorda

lülitamisetä isegi juhul, kui kõige esimene küsimus peaks olema Ülemnõukogu alatiste komisjonide kohta.

Lugupeetud Ülemnõukogu, ma sõandan teie ette panna otsustamiseks järgmise küsimuse. Lõpetada läbirääkimised hääletamise korra üle ja alustada päevakorra kinnitamisega. Ollakse nõus?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised hääletamise korra üle? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 62 rahvasaadikut, vastu on 10, erapooletuid 14.

Läbirääkimised hääletamise korra üle on lõppenud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, mul on nüüd teile niisugune ettepanek, et me hääletaksime ühekaupa kõik projektis esitatud ja saadikurühmade poolt ning alatiste komisjonide poolt tehtud ettepanekud läbi. Millised ettepanekud saavad lihthälteenamuse, need lülitatakse päevakorda. Tundub, et on selge hääletamise kord. Mis puudutab järjekorda, siis järjekorra kohta, nagu reglement ütleb, on mulle jäetud ka mõningane õigus otsustada, kuid me peame nõu koos teiega. Praegu järjekord ei ole oluline. Kui ma panen praegu küsimused teises järjekorras hääletamisele, kui nad esitati, siis seda ei maksa võtta lõplikuna. Päevakorda kandusid kaks küsimust: riiklike dotatsioonide kaotamisest liha-, piima- ja kalatoodetele ja sellest tuleneva hinnatõusu elanikele kompenseerimine. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 21. juuni seadus "Eesti Vabariigi Siseministeeriumi ravi- ja tööprofülaktooriumide likvideerimise kohta" ning 28. augusti seadluse "Täienduse tegemise kohta "Eesti NSV töökoodeksis"" kinnitamine.

Me hakkame otsustama kolmandast päevakorrapunktist. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada 16. istungjärgu päevakorda punkt: "Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigielarvete vahekorras"? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 91 saadikut, vastu ja erapooletuid ei ole. See punkt on kinnitatud päevakorda.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada päevakorda Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Üksikisiku tulumaksu kohta" teine lugemine? Palun hääletada! Kohe peale hääletamist me arutame protesti. Selle ettepaneku poolt on 42 saadikut, vastu on 44, erapooletuid 1.

See ettepanek ei leidnud toetust. Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Minu protest seisab selles, et ma esitasin täna suuliselt meie fraktsiooni seisukoha ja põhimõtteliselt ei esitanud seda kirjalikult, kuna meie ettepaneku põhjal lükati kahe

seaduseelnõu lugemine edasi ja selle kohta on olemas Ülemnõukogu otsus. Hr. Nugis aga soovits jätta meie ettepaneku üldse tähelepanuta. Ma kordan veel, et igapähele oleks arusaadav – on vaja, eriti põllumeestele, et meie laual oleks kogu maksuseaduste pakk, sealhulgas maamaks, et me saaksime otsustada *summa summarum*.

Juhataja

Suur tänu, hr. Uluots! Kas ma võin vastata protestile kohe? Eesti Vabariigi Ülemnõukogu võttis vastu otsuse eelmisel istungjärgul lülitada välja päevakorrast üksikisiku tulumaksu ja ettevõtluse tulumaksu seaduseelnõud. Selline oli otsus. Majanduskomisjon esitas uuesti ettepanekud nende küsimuste päevakorda lülitamiseks järgmisele istungjärgule, milline tegevus tema poolt on täiesti lubatud. Ja presiidium lülitas nad oma projekti. Nii et midagi reglemendi- või seadusevastast siin ei ole. Ma kordan veel kord üle. Eelmisel, 15. istungjärgul tehti ettepanekud nende maksueelnõude väljalülitamiseks, Ülemnõukogu võttis selle kohta vastu oma otsuse. Kuid peale seda tehti uued ettepanekud, et panna see uuesti hääletamisele Ülemnõukogu ette, mis on reglemendipärane tegevus. Esimene päevakorrapunkt, mis puudutab üksikisiku tulumaksu, praegu Ülemnõukogu poolt toetust ei leidnud. Nüüd tuleb teine päevakorrapunkt.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada 16. istungjärgu päevakorda seaduseelnõu "Ettevõtte tulumaksu kohta" teine lugemine? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 42 rahvasaadikut, vastu on 46 rahvasaadikut, erapooletuid on 3. See ettepanek ei leidnud toetust. Presiidiumi projektis toodud 6. päevakorrapunkt kandub automaatselt üle istungjärgu päevakorda ja järgmine päevakorrapunkt on projektis seitsmes. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada 16. istungjärgu päevakorda Eesti Vabariigi politseiseaduse eelnõu teine lugemine? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 80 rahvasaadikut, vastu on 1 rahvasaadik, erapooletuid on 11. Politseiseaduse eelnõu teine lugemine on lülitatud päevakorda.

Nüüd täiendavad ettepanekud, mis on tulnud saadikurühmade ja komisjonide poolt. Majanduskomisjon pakkus rahvasaadik Klavdia Sergij kaudu lülitada päevakorda käibemaksu seaduseelnõu. Nüüd ma võin eksida, ilmselt esimese lugemise. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada päevakorda käibemaksu seaduseelnõu esimene lugemine? Palun hääletada! Kui ma eksisin, siis peale hääletusevooru kuulame protestid ära. Selle ettepaneku poolt on 67 saadikut, vastu 14 saadikut, erapooletuid 8. Enne kui ma haamriga löön, pean ma nüüd nõu pidama, sest ma võisin praegu eksida. Kui ta on esimene lugemine, siis sellisel juhul on need dokumendid vist korralikult vormistamata, kätte jagamata. Ta oleks pidanud

presiidiumisse minema. On niimoodi? Tähendab, nõuetekohaselt dokumendid vormistatud ei ole. Lülitame ta päevakorda, arutamise suhtes peame me nõu Ülemnõukoguga. Ma ei välista, et praegu võis minu poolt juhtuda protseduuriline eksitus. Mul on niisugune ettepanek, et me tuleme käibemaksu seaduseelnõu juurde tagasi siis, kui teised parandusettepanekud on ka läbi arutatud. Ollakse nõus? Vastasel juhul me peame ise enda otsust ignoreerima läbirääkimiste lõpetamise kohta.

Ja nüüd, lugupeetud Ülemnõukogu, on vaja otsustada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatiste komisjonide saatus. Otsuse projekt on mul käes olemas, on ka otsuse projekt alatiste komisjonide esimeeste valimise kohta ja ka presiidiumi koosseisu kohta. Kui ma õigesti aru saan, võib nad panna ühe päevakorrapunkti alla: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatiste komisjonide kohta", kuigi on kolm eraldi otsust. Eesti keeles vast oleks õigem "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatiste komisjonide valimise kohta". Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada Ülemnõukogu istungjärgu päevakorda punkt: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatiste komisjonide valimise kohta"? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 87 saadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 2.

Nimetatud päevakorrapunkt on kinnitatud päevakorda. See langes kokku ka väliskomisjoni neljanda pakutud küsimusega, kolme esimese kohta ei oska ma praegu midagi öelda peale väliskomisjoni liikme Vello Pohla antud informatsiooni. "Võrdsete õiguste eest" saadikurühm teeb ettepaneku lülitada päevakorrast välja presiidiumi poolt pakutud projekti esimene, neljas ja viies punkt ning lülitada täiendavalt referendumide punkt, mis on "Virumaa" saadikurühma poolt juba esitatud. Referendum ja referendumiseaduse eelnõu lähevad presiidiumisse, neljas ja viies päevakorrapunkt ei leidnud juba eelmise hääletusvooru puhul Ülemnõukogu toetust. Meil on vaja otsustada nüüd esimese päevakorrapunkti küsimus. Enne ma pean küsima, kas "Võrdsete õiguste eest" saadikurühm mõtleb esimese päevakorrapunkti all riiklike dotatsioonide kaotamist?

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Siin on kohe kaks märkust. Ma alustan teisest. Ülemnõukogu, ma rõhutan, oma enamusega ei lülitanud mitmeid kordi päevakorda ühtesid või teisi küsimusi, mida pakkus saadikurühm "Võrdsete õiguste eest", motiveerides, et ei ole ette valmistatud materjale. Täna me lülitasime päevakorda tulumaksu küsimuse, omamata mingeid materjale. Ma ei ole mitte põrmugi selle küsimuse vastu ja loen selle õigeks, et me ta päevakorda lülitasime, kuid teisest küljest jääb mulle arusaamatuks lugupeetud spiikri positsioon. Ta lülitas ja pani hääletusele tulumaksu küsimuse, kusjuures ei ole dokumente, ja

samas ise otsustas anda Ülemnõukogu Presiidiumile referendumiseaduse eelnõu, kuigi need dokumendid on tal olemas. Mulle jääb arusaamatuks spiikri positsioon.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, minu meelest oleme ka täiendavad päevakorra ettepanekud läbi arutanud ja otsustanud. Ja nüüd on meil vaja saada lõplik seisukoht käibemaksu seaduseelnõust. Kui käibemaksu seaduseelnõu kohta ei ole dokumendid praegu ette valmistatud, siis tuleb see teema tõepoolest saata kõigepealt presiidiumile. Mulle kanti ette, et ta on komisjoni käes. Jah, nüüd võib-olla me otsustame, lugupeetud Ülemnõukogu, et meie tabu läbirääkimiste kohta on lõppenud, arutame ainult käibemaksuga seonduvat. Ivar Raig.

I. Raig

Austatud kolleegid! Majanduskomisjon sai ametliku dokumendi käibemaksu seaduseelnõu kohta täna hommikul ja Klavdia Sergij ettepanekus sisalduski juba majanduskomisjoni seisukoht antud küsimuses, ja mis puutub dokumentide andmisse kõigile teistele saadikutele, siis see saab homme hommikuks tehtud. Täna, ilmselt tehnilistel põhjustel, ei olnud seda võimalik veel teha. Mis aga puutub materjalide suunamisse Ülemnõukogu Presiidiumile, siis just majanduskomisjon saigi ta Ülemnõukogu Presiidiumilt seisukoha võtmiseks.

Juhataja

Täna! Lugupeetud Ülemnõukogu, praegu kehtib veel teie otsus selle kohta, et seaduseelnõu on päevakorda lülitatud. Probleem oli selles, kas kõik dokumendid on nõuetekohaselt vormistanud? Kui Ülemnõukogu rahuldab selline asjade käik, et homseks on kõik dokumendid vormistatud, siis sellisel juhul jääb ta päevakorda. Või tulevad veel protestid? Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud eesistuja, meie relemendi paragrahv 9 p. 1 näeb ette, et seaduseelnõud nii esimeseks, teiseks kui kolmandaks lugemiseks ja otsuse projektid peavad olema saadikutele kätte antud mitte hiljem kui eelmise istungjärgu lõpuks. Ma ei nori, ma olen täiesti veendunud, et kui me kõik töötaksime korrektselt, kaasa arvatud Ülemnõukogu komisjonid, Ülemnõukogu Presiidium, siis oleksid maksuseadused meil kõik tänaseks vastu võetud. Taolised asjad, mis hetkel mõjuvad viivituseks, hoiavad tegelikult aega kokku tundide, päevade kaupa. Kogu meie tööstiil on see, et me tahame midagi kusagil ruttu läbi suruda ja

kaotame tundide ja päevade kaupa aega. Ma tahaksin juhtida tähelepanu ka sellele, et kui me ükskord hakkame arutama üksikisiku ja ettevõtte tulumaksu teisel lugemisel, siis reglement näeb ette, et kui juhtivkomisjon on pärast teise lugemise katkestamist või pärast esimest lugemist aktsepteerinud mingeid muudatusi projektis, siis ka need tuleb kirjalikult saadikutele kätte jagada, ka sellega võidame aega, mitte ei kaota seda. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kuidas siis on meie ühine seisukoht, kas me jätame päevakorda käibemaksu seaduseelnõu esimese lugemise või ei jäta? Praegu on ta hääletatud. Edgar Savisaar.

E. Savisaar

Valitsuse poolt anti käibemaksu seaduseelnõu käiku enam kui 10 päeva tagasi. Mulle on see siia kausta vahele juba pandud, ilmselt ka teistel on see mingis staadiumis olemas, nii et dokumendid on täielikult vormistatud ja ma tahan täiesti toetada pr. Sergij ettepanekut nende võimalikult peatseks läbivaatamiseks.

Juhataja

Tundub, et rohkem vastuväiteid ei ole. Sergei Petinov.

S. Petinov

Lugupeetud kolleegid, lugupeetud spiiker! Ma tahaksin välja öelda kaks põhilist mõtet. Selleks, et mitte sattuda järgmisel, 17. istungjärgul kimbatusse, teeksin ma ettepaneku väga konkreetselt ja täpselt formuleerida, kuidas, missugustel tingimustel me hakkame käsitlema maksuseaduse eelnõusid. See on väga tähtis, ometi juba kahel istungjärgul järjest me võtame selle küsimuse arutelust maha. Kui me ei formuleeri, millistel tingimustel Ülemnõukogu võtab need seaduseelnõud käsitlemisele, siis on meil järgmine kord täpselt samuti raskusi nende küsimuste läbivaatamisega. Ja ma palun spiikril täpselt formuleerida, millistel tingimustel need seaduseelnõud võetakse käsitlemisele. Me oleme kaks korda teinud ettepaneku, et see peab olema dokumentide pakett, mis sisaldab eelarve ja hinnakujundamise seaduse. Ma palun seda täpselt fikseerida, selle kohta avaldas oma arvamust ka terve rida teisi saadikurühmi ning mulle näib, et see peab aluseks olema mitte järgmise nädala esmaspäeval, vaid me peame kokku leppima juba praegu.

Ja lõpuks. Ma ei tahaks korrata siin saadik Lebedevi sõnavõttu, kuid kahjuks olen sunnitud konstateerima, et meie spiikril ei jätku järjekindlust ja pisut loogikat. Kui me võtame päevakorda ühe seaduse, omamata seejuures dokumente, siis teise seaduse suhtes võetakse ette absoluutselt teised toimingud. Tähendab, lepime nendes asjades siiski kokku ja palun lugupeetud spiikrilt ühesugust tegutsemist. Kui me ei austa reglementi, siis vähemalt tegutseme ühtmoodi. Kui ühe seaduseelnõu suhtes lubatakse kõrvalekaldeid, siis samal põhjusel peab see istungjärk vastu võtma teise küsimuse käsitlemise. Ja ma palun selles plaanis lugupeetud spiikrit tegutseda väga täpselt.

Ma ei taha teha talle etteheiteid, me ise loome talle raskusi, kuid ma palun siin olla täpne, et nende küsimuste osas ei oleks erinevaid arusaamu ja vastastikuseid kahtlustusi. Tänan!

Juhataja

Kui Ülemnõukogu juhataja on rikkunud mõnda kehtiva reglemendi sätet, siis ma palun seda täpselt ja konkreetselt formuleerida ja soovitav, et see oleks ka kirjalikult esitatud, sest Ülemnõukogu võtab selle põhjal oma seisukoha. Mis puudutab maksuseaduste eelnõusid ja tingimusi, siis Ülemnõukogu juhataja ei sea siin mingisuguseid tingimusi. Maksuseaduse eelnõu põhiliselt vaadatakse läbi, valmistatakse ette majanduskomisjoni poolt, milline on juhtiv komisjon. Ja kui juhtiv komisjon teeb ettepaneku Ülemnõukogule lülitada see päevakorda, siis juhtiv komisjon on veendunud, et materjal vastab nõuetele. Ülemnõukogu asi on otsustada. Ülemnõukogu täna otsustas niimoodi, nagu tema otsustas. Ülemnõukogu juhatajal on antud küsimuses ainult üks hääl ja ta ei taotlegi rohkemat. Samas ma juhin tähelepanu "Võrdsete õiguste eest" saadikurühmale, kui teil on konkreetselt Ülemnõukogu juhataja kohta midagi öelda, siis palun esitada see kirjalikult. Võimalik, et see sobib hästi alatiste komisjonide päevakorra alla või selle lisaks.

Kas me võime lugeda, lugupeetud Ülemnõukogu, päevakorra sellega kinnitatuks ja võime alustada tööd kinnitatud päevakorra alusel?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kell on 17.18, meie ametlik tööpäev lõpeb kell 18.00. Läbirääkimiste käigus oli mõnedki korrad välja öeldud ettepanek, et me peaksime alustama alatiste komisjonide valimisest. Kas see on praegu otstarbekas? Kas me jõuame poole tunniga ära valida? Ilmselt ei jõua. Ja senini ei ole meil kindlust olnud selles, et Ülemnõukogu on nõus ametlikku tööaega pikendada. Nagu ma õieti aru saan, on praegu välja jagatud redaktsioonikomisjoni poolt väljatöötatud otsuse projekt. Kas on niimoodi?

Riiklike dotatsioonide kaotamisest liha-, piima- ja kalatoodetele ja sellest tuleneva hinnatõusu elanikele kompenseerimisest

Juhataja

Kas me võime päevakorraga alustada sellises järjekorras, nagu ta oli pakutud välja presiidiumi poolt, et poolelijäänud küsimus riiklike dotatsioonide kaotamisest jne. võiks jätkuda? Iseenesest peaks see väga loogiline olema, sest tõepoolest see küsimus jäi meil pooleli ja ka läbirääkimised sel teemal on lõpetatud. Küsimus on ainult otsuse vastuvõtmises ja me annamegi sõna Enn Tupile.

E. Tupp

Kui ma alguses tegin ettepaneku päevakorda muuta, siis ma tegin selle arvestusega, et me töö läheb kohe käima, aga nüüd jõudsime oma materjalidega järele, saal andis selleks aega ja me võime siis minna selle redigeeritud otsuseprojekti juurde. Teie poolt pakutud redaktsioonikomisjoni koosseisus on Ülo Uluots, Priidu Priks, Enn Tupp, Aleksei Zõbin, Vitali Menšikov, Mati Ahven, Heinz Valk, Lembit Arro, Jüri Reinson, Klavdia Sergij, Marju Lauristin ja Andrus Ristkok. Nendest ei olnud kohal Marju Lauristini ja Andrus Ristkokki, kuid Marju Lauristin esitas oma ettepanekud, jõudis niisugusele konsensusele, milline projekt on praegu teie ees, ja ma loodan, et ma ei pea teda hakkama just praegu siit ette lugema. Koolipoisid me ei ole ja ma loodan ka seda, et valitsuse esindajad suudavad võib-olla veel mõnele tekkinud küsimusele vastata. Meie poolt on töö tehtud ja nüüd otsustate teie. Kuna komisjon oli koostatud erinevate fraktsioonide esindajatest, siis ma loodan, et meil tuleb pakutuga leppida.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kui minu mälu ei peta, siis läbirääkimised sellel teemal olid meil lõpetatud. Oli nii? Redaktsioonikomisjon oli moodustatud ning nende poolt on pakutud otsuse projekt. See erineb nüüd juba mõnevõrra seaduseelnõu autorite poolt esitatud projektist ja omab kõiki neid tunnuseid, neid ettepanekuid, mis tehti eelmisel istungil, kui me seda päevakorrapunkti arutasime. Loogiline oleks praegu otsustada, kas see otsuse projekt, mis on redaktsioonikomisjoni poolt esitatud, leiab ülemnõukogu heakskiitu või ei. Ma ei saa aru, kas ma protseduuriliselt kuskil eksisin? Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud spiiker, ma arvan, et te võite teha praegu vea.

Juhataja

Võib-olla. Parandame.

V. Malkovski

Ma tahan lihtsalt hoiatada. Kui redaktsioonikomisjon töötas teatud aja, siis on küsimused redaktsioonikomisjonile. Ma arvan, et te ei võta meilt ära õigust esitada need küsimused redaktsioonikomisjoni esimehele.

Juhataja

Kes on rääkinud sellest, et küsimusi ei või esitada? Jutt on läbirääkimiste lõpetamisest.

V. Malkovski

Kas te küsimusi lubate esitada?

Juhataja

Loomulikult. Ainult küsimused. Praegu oli jutt, et läbirääkimised on lõpetatud.

V. Malkovski

Ma lihtsalt kartsin, et te panete küsimuse kohe hääletusele.

Juhataja

Ei, seda ma ei kavatsenud teha. Ma tahtsin lihtsalt selgitada vahekorda sellepärast, et peaminister palub praegu kõnet ja me oleme kummalises olukorras sellepärast, et läbirääkimised on lõppenud. Kas me teeme erandi ja kuulame peaministri kõne ikkagi ära? Ei, küsimused tulevad kõigepealt ikkagi redaktsioonikomisjonile. Praegu oli redaktsioonikomisjoni ettekanne ja siis tuleb kõne. Sõnavõtjale küsimusi ei esitata, esitatakse ettekandjale. Nii et küsimused Enn Tupile. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud Enn Tupp! Kas redaktsioonikomisjon ei võtnud vastu sellist otsust, et paralleelselt tema poolt tehtud otsuse projektiga pannakse hääletamisele ka kõik

need ettepanekud, mis tehti saadikute poolt ja mida redaktsioonikomisjon läbi vaatas, ja kas redaktsioonikomisjon loeb, see on teine küsimus, oma otsuse projekti niisuguseks, et seda ei saa üldse enam vaidlustada? Aitäh!

E. Tupp

Projekti vaidlustamise küsimus minu arvates on juba reglemendi küsimus, kuidasmoodi me asja ajame. Aga see, mis puudutab praegu põhjendusi, miks me just niisuguse tegime, siis võin ütelda, et me püüdsime redaktsioonikomisjonis arvestada võimalikult kõiki ettepanekuid ja jõuda konsensussele. Ja selleni me jõudsim. Käesolev projekt on selle töö tulemus.

V. Jermolajev

Lugupeetud spiiker, lugupeetud saadikud! Mul on küsimus lugupeetud Savisaarele, kuid ma arvan, et komisjon võib vastata sellele küsimusele. Ma ei hakka pikalt peatuma sellel, kas otsused peavad olema vastu võetud või mitte, vähemalt need, mis puudutavad inimeste elujärje halvenemist, sellest on küllaldaselt räägitud. Kaks konkreetset küsimust on: kas redaktsioonikomisjonile ei tundu, et praegu vabariigis hindade tõstmise küsimus on väga ebapopulaarne, ja kui selle seaduseelnõu all saab olema Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe Arnold Rüütli allkiri, siis me võtame selle ebapopulaarsuse endi peale koos kõigi sellest tulenevate tagajärgedega. See on esimene küsimus.

Teine küsimus. Väga hea on punkt 4 – soovitada edaspidi informeerida Leningradi ja Pihkva oblasti, aga samuti Läti Vabariiki jaehindade tõstmisest Eestis. Kuid siin valitsuse ettepanekus on selline fraas: üheaegselt loetakse vajalikuks arvestada liha- ja piimatoodete hindade tõstmist samuti hangetel liidulisse fondi ja viia läbi NSV Liiduga läbirääkimised hindade tasandamise kohta siseturul ja sisseveetavale toodangule. Kas komisjonile ei tundu, et see abinõu viib vastuabinõudele, vabariiki sisseveetavate kõigi kaupade hindade tõstmisele koos kõigi sellest tulenevate tagajärgedega? Tänan!

E. Tupp

Kõigepealt sellest, mis puudutab küsimuse esimest poolt. See käsitles seda, kas Ülemnõukogu loeb selle sammu põhjendatuks või võtab selle teadmiseks? Oli kaks varianti. Meie, arutledes seda, jõudsim otsusele, et me ei saa ennast lugeda asjast kõrvalolevaks. Arvestades seda, et me liigume siiski vaba turumajanduse poole, paljud hinnad on aga, nagu rahvakeeles öeldakse, iidamast-aadamast, siis lugesime paratamatuks just niisugust toimingut ning peame seda põhjendatuks. Ja teiselt poolt, mis puudutab seda meie poolt lisatud 4. punkti, siis meil

puudus informatsioon, kuidas praegu on kulgenud läbirääkimised Leningradi oblastiga konkreetselt nendes küsimustes. Ja sellepärast me otsustasime lülitada siia selle lisapunkti.

A. Zõbin

Lugupeetud esimees! Ma olen veidi häiritud sellest, et me niivõrd tähtsa küsimuse juures ei ava läbirääkimisi. Aga esinejale, hr. Tupile on mul selline küsimus. Kas ta ei eksinud, rääkides konsensusest? Konsensus tähendab ju täielikku kooskõla. Ma ju ütlesin talle komisjoni istungil, et mina olen vastu sellisele hindade tõstmisele, pidades silmas seda, et ei ole üksikasjalist materjali eelarve kohta, ei ole valitsuse materjale ja Šatalini programmi. Te panete meelega Ülemnõukogu teadmatusse selles, et ei olnud konsensust.

E. Tupp

Jah, ma vabandan hr. Zõbini ees, tõesti, kui arutleda nii, et konsensus on see, kus kõik ühel häälel vastu võtavad, siis selleni me tõesti ei jõudnud. Ja oli ka vastuhääli. Nimelt üks, kes vastu oli, oli hr. Zõbin. Ma loodan, et ma suutsin anda ammendava vastuse. Ma leian, et konsensus on see, nii palju kui mina seda võõrsõna mõistan, et kõik ei pea ühel häälel poolt hääletama, vaid leitakse siiski ühine lahendus. Me ei suutnud kõigi punktide osas täpselt ühele meelele jõuda, oli erineval tasemel vastuseisu, kuid me jõudsime niisuguse projektini.

Juhataja

Tänan! Mina olen selgituse võlgu hr. Zõbinile. Ma püüan veel kord kannatlikult seletada, et läbirääkimisi ei ole enam võimalik alustada, sest läbirääkimised on lõpetatud Ülemnõukogu otsusega. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Ma tahan üldse selgitada, mis tähendab konsensus. See on, kui küsimuse vastuvõtmisel ei ole keegi sellele vastu. Seda esiteks. Teiseks on mul kaks küsimust hr. Tupile. Kas kõik saadikud olid nõus formuleeringuga "lugeda põhjendatuks kaotamine"? See on esimene küsimus. Teine. Kas komisjonis käsitleti valitsuse ettepanekuid kompensatsiooni suuruse osas, kompensatsiooni mehhanismi? Tänan!

E. Tupp

Kuus saadikut olid selle poolt ja otsustasime enamuse kasuks. Muide, ma lisaksin niipalju juurde, et teile on välja jaotatud, kahju küll, praegu vist ainult eesti keeles, viimasest "Rahva

Häälest" akadeemik Kõörna arvamus selle kohta, kus on väga selgelt ja ma ütleksin, igale lugejale arusaadavalt välja öeldud põhjendused, miks see asi just nii peab olema ja miks me peame liikuma vabaturu poole ja miks see samm on hädavajalik.

Ü. Uluots

Hr. Tupp, ma tahaksin paluda teilt, et te informeeriksite saali, kuidas jagunesid hääled redaktsioonikomisjonis, kuid seda te juba tegite. Kuid ma tuletan teile meelde, et te lubasite esitada saalile mõlemad formuleeringud punkti 1 kohta. Niimoodi me leppisime redaktsioonikomisjonis kokku, nüüd anti meile ainult üks redaktsioon, see ei ole soliidne.

E. Tupp

Ma sain redaktsioonikomisjoni koosoleku lõpptulemusest aru nii, et kui me seal oleme otsuse teinud, siis see peaks olema küllaldane, et see saadikute ette tuua, sellepärast et olid ju esitatud kõik fraktsioonid. Minu arvates ei ole võimalik enam saalis, suure kogu ees, uuesti seda püstitada, siis me jõuame väga paljude küsimuste arutamisel tupikolukorda, millest ei ole võimalik välja tulla.

G. Israeljan

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kolleegid juba esitasid minu kaks küsimust, kuid ma ei saanud neile selget vastust.

Kuid arvatavasti ei ole mõtet täna jätkata vaidlust selles suhtes ning teie loaga ma teen kaks ettepanekut.

Esimene. Viia läbi selle projekti nimeline hääletamine ning avaldada see ajakirjanduses. Teiseks. Viia läbi hääletamine iga punkti kohta koos alternatiivsete ettepanekutega. Sellepärast, et arvestades kõige järgi, oli konsensus komisjonis ainult sõnades, kuid tegelikult ei jõudnud seal mitte kõik kokkuleppele. Seepärast palun panna minu ettepanekud hääletamisele. Tänan!

E. Tupp

Minul isiklikult ei ole selle vastu midagi, kuidas hr. spiiker sellesse suhtub? Genik Israeljan, praegu oli küsimuste esitamise voor ja sellele oleks protseduuri või hääletamise korra kohta võinud järgneda sõnavõttud, aga kuna see ettepanek on juba tehtud, siis ma palun seda teha kirjalikult. Praegu ma siiski paluksin esitada küsimusi. Sergei Volkov.

S. Volkov

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleeg Tupp! Mul on kaks küsimust. Esimene – kas komisjon käsitles sellist küsimust? Kas liha- ja piimatoodete hindade tõstmine ei too endaga kaasa tööstuskaupade hindade tõusu, s.t. töötasude tõstmise kaudu, mis järgneb ettevõtetes, tekib toodangu ühiku omahinna suurenemine. See võib kaasa tuua tööstuskaupade hindade tõusu. See on esimene küsimus. Ja teine küsimus. Kas komisjon ei käsitlenud võimalust teha ettepanek valitsusele, et üheaegselt liha- ja piimatoodete hindade tõstmisega alandada nende kaupade hindasid, millel on suur käibemaks? Näiteks riietusesemete ja jalanõude hindu? Tänan!

E. Tupp

Me ei käsitlenud komisjonis spetsiifilisi küsimusi, kuna tegemist oli siiski redaktsiooniga. Tegemist oli selle sama otsuse projekti redaktsiooniga, mis oli antud. Me ei saanud käsitleda kõiki spetsiifilisi küsimusi, sest komisjoni ei olnud ju koostatud nii, et ta oleks suutnud teha mingisuguse majandusanalüüsi selle pinnalt. See on ju valitsuse tegevussfäär ja selle kohta on esitatud valitsuse seletuskiri, millega te olete tutvunud. Küsimus oli ainult selles, et teda kohandada ja muuta nii, et ta oleks vastuvõetavam meile praeguse kogu ees.

V. Malkovski

Lugupeetud kolleeg Tupp! Annan teile üle redaktsioonilise paranduse. Ma tahaksin teilt kui redaktsioonikomisjoni esimehelt küsida, millega on põhjendatud, et otsuse projekti pole sisse viidud teie kolleegide ettepanekuid informatsiooni teadmiseks võtmise ja rahvaküsitluse läbiviimise kohta.

E. Tupp

Hr. Malkovski, te peate silmas teie enda poolt esitatud ettepanekut. Kõik need ettepanekud, mis esitati, olid redaktsioonikomisjonis arutusel ja me võtsime neist kõigist, kui nii võib väljenduda, välja need terad, mis klappisid siia sisse. Oli näiteks pr. Lauristini poolt esitatud täielik redaktsioon ja ka sellest võtsime osaliselt need arvesse. Ettepanekud, mis ei klappinud, jätsime välja.

Teie ettepanek oli läbi vaadatud ja ta oli tagasi lükatud, sellepärast. Teie ettepanekus oli tegemist teatud seosega juba enne välja pakutud hr. Panfilovi ettepanekuga, mis meil oli tagasi lükatud. See on ilmselt teie ettepanek, ma loen selle ette. Siin on kaks punkti (vene keeles): võtta teadmiseks valitsuse informatsioon dotatsioonide

kaotamisest, hindade tõstmisest ja kompensatsioonidest. Ja teine punkt: viia läbi rahvaküsitlus, kes on nõus hindade tõstmisega, ja pärast seda vaadata läbi Ülemnõukogu istungjärgul valitsuse poolt esitatud otsus.

Õige, jah? Kas see oli tähtis?

Sarnane ettepanek oli meil siin täiskogu ees kord juba maha hääletatud. Malkovski ettepanekus sisaldus ka küsimus, kus oli tegemist küsitluse korraldamisega tarbijate hulgas, kuid sisuliselt oli see juba mahahääletatud enne. Aga esimene pool – "võtta teadmiseks" –, selle me hääletasime lihtsalt teise variandi sisse. Mulle tundub, vähemalt ma avaldan oma isikliku arvamust, mitte komisjoni arvamust, et kui me hakkame välja tooma kõiki hindade probleeme ja hakkame neid põhjendama, siis läheb meil lõputult aega selle tegevusega ja vaevalt et me seda jõuamegi. Ükski tarbija ei ole nõus hinna tõstmisega. Ma võin teile tuua näite oma perekonna kohta. Kui tuleb üksikisiku tulumaksu seadus, siis minu 4-liikmelise perekonna iga liikme kohta tuleb puhtalt kätte 103 rubla. Järelikult pean ma saama juba dotatsiooni. Aga ma ei nurise, sest ma saan aru, et see on praegu paratamatus, kannatame selle ära ja nii tuleb ilmselt ka teistel inimestel asjast aru saada. Ja selleks olemegi me siin, et selgitada seda ajakirjanduses, mis toimub, kuidas toimub ja kuidas jõuda sinnamaani, kuhu me tahame jõuda. Rahuldab see vastus?

I. Fjuk

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Ma esitan oma küsimuse otsuse projekti kolmanda punkti kohta. Ma ei ole põhimõtteliselt selle vastu, et leiva- ja saiatoodete jaehinnad viiakse ka vastavusse nende omahindadega, ühesõnaga dotatsioonide vähendamisega. Kuid ma ei leia, et selle küsimuse formuleerimine peaks olema siin seaduseelnõus, et tõsta jaehindu. Veel vähem olem ma selle poolt, et jaehindu võiks tõsta 2 korda. Seda ei peaks otsustama, vähemalt mitte Ülemnõukogu. See ei ole üldse meie kompetents. Küsimus saab olla ainult dotatsiooni ärajätmisest või vähendamisest. Teiseks, ma ei pea otstarbekaks, et eriharud seatakse üksteisest sõltuvusse. Nii et leivahinna tõstmise arvel me hakkame kompenseerima või jaehinda. Sellega me tegelikult anname võile dotatsiooni tagasi ning tekib olukord, kus ühe käega võtame ja teise käega anname, nii me ei jõua turumajandusele. Küsimus on selles, kas on otstarbekas üldse kolmanda punkti selline formuleering? Kas ei oleks vajalik teda ikkagi viia kogu selle otsuse projekti vaimuga, dotatsioonide ärajätmisega vastavusse.

E. Tupp

Hr. Fjuk, minu arvates põhjendati see siin meie põllumeeste poolt ära juba eelmisel istungil. Küsimus on kõigepealt suhtumises leivasse. Leiva hind on püsinud palju aastaid muutumatuna ja selles ongi küsimus.

Juhataja

Kas vastus on ammendav? Suur tänu.

E. Tupp

Ma nägin hr. Fjuki näoilmet, et ei olnud ammendav.

V. Kuznetsov

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Alguseks, teie loaga, ma tahaksin päästa meie lugupeetud spiikrit võimaliku vea eest. Sellepärast, et ma mäletan täpselt, sõnavõtted olid katkestatud tänase istungjärgu päevakorra formuleerimise küsimuses, kuid mitte selle küsimuse suhtes, mida me praegu arutame. Me ei saanud katkestada sõnavõtte, kuna nad ei ole veel isegi avatud. Aga nüüd küsimus lugupeetud esimehele.

Kas te käsitlesite sellist küsimust, et vabariigis elavad kompaktselt muhameedlased, kelledele šariaadi järgi on keelatud sealihaga igasugune pruukimine. Kuna aga looma- ja lambaliha hakkavad maksma 9 rubla, s.o. 2 korda kallim kui sealihaga, siis selle otsuse vastuvõtmine paneb äärmiselt raskesse finantsolukorda kõik vabariigis elavad muhameedlased, seda enam, sellise otsuse vastuvõtmine saab olema kahekordseks löögiks vabariigis elavate muhameedlaste eelarvele. Ja seepärast hindade tõstmine, isegi arvestades muhameedlastele antava kompensatsiooniga, viib selleni, et nende väljaminekud suurenevad 4,5 korda, samal ajal kui teistel suurenevad need 2,5 korda.

Ja kas te käsitlesite küsimust, et valitsuse poolt pakutud hindade tõstmine saab olema tõsiselt löögiks islami usu olemasolule ja säilimisele Eesti Vabariigis.

Selle avalduse, küsimuse ma esitan Narva linna tatarlaste kultuuriühingu liikmete nimel, selle esimehe Rašid Izmailovi nimel. Tänan!

E. Tupp

Mis puudutab elanike gruppe, kes võib-olla sealihaga ei tarvita, siis tõesti. Võib-olla niisugune elanike grupp vabariigis on, igal juhul meil igasugused andmed sellest puuduvad ja seda küsimust me üldse vaatluse alla võtta ei saanud. Kui see probleem üldse meil vabariigis on,

siis oleks pidanud sellest juba eelmisel istungjärgul informeerima. Ma ei oska rohkem selle kohta vastata, ma ei oska öelda, kui oluline ta on, sest ma ei oska määrata, kui suur on see rahvastiku grupp.

Juhataja

Lugupeetud Vladimir Kuznetsov, ma olen väga tänulik kõikidele märkustele, ja nagu te näete, ma tunnistan oma eksimusi. Olen vabandanud Ülemnõukogu ees, kui olen eksinud, ja vabandan ka tulevikus, kuid siiski ma paluksin olla korrektne. Läbirääkimised dotatsioonide teemadel on lõpetatud juba eelmisel istungjärgul 66 poolthäälega, vastu ei olnud keegi, üks jäi erapooletuks. Sergei Petinov.

S. Petinov

Lugupeetud Tupp, mul on teile üks selline küsimus. Valitsuse õiendis riiklike dotatsioonide kaotamise kohta esinevad väga sageli sellised väljendid nagu kindlustatud elanike grupid, riskigrupid jne. Sealjuures meie palvetele vaatamata ei tea me siamaani, kus on see piir, mis hinnatõusu juures kindlustab, eraldab kindlustatud elanike gruppi homme kindlustatutest. Mida tähendavad riskigrupid, millise palga juures?

Mul on selline küsimus, kas redaktsioonikomisjon nõudis vähemalt seda, et valitsus esitaks töö korras hädavajalike tarbekaupade ja teenuste kogumi, mis annaks meile aluse välja lugeda selle faktilise riskipiiri pärast seda, kui juurutatakse ja muudetakse hinnakujundamise kord. See on esimene küsimus.

Teine küsimus. Kui seda ei ole tehtud, siis mis alusel ja kas komisjon püstitas küsimuse sellest, et üheaegselt piimatoodete hinnaküsimusega tuleks käsitleda juur- ja puuvilja hinna küsimusi. Puu- ja köögivilja toodangu hinnad juba ammu ei vasta mitte mingisugustele kulukirjadele, millised me täna viime sisse piimatoodetele. Kas need küsimused püstitati või te jätsite nad kõrvale, töötasite nimelt puhtalt redaktsioonilises plaanis, vaatasite selle dokumendi stilistikat? Vastake palun.

E. Tupp

Otsuse projekti käsitlemisel me lahtusime sellest, et tegemist on siiski käesoleva, 1990. aasta kolme viimase kuuga, sellepärast et me ei oska endale päris täpselt ette kujutada järgmise aasta algust. Ja küsimus on selles, et see, mis praegu siin kirjas, see käsitleb neid kolme viimast kuud: oktoober, november, detsember. Vaadake, küsimus oli selles, me saime selle asjaga tegelda tegelikult kahe tunni jooksul ja põhiline oli see, et me vaatasime läbi laekunud

ja komisjoni liikmete isiklikud ettepanekud. Me püüdsime välja võtta nendest need ivad, mis siia juurde lisada. Me ei vaadanud küsimust nii spetsiifiliselt, et kogu majandust, ütleme, situatsiooni, mis sellega kaasneb, täielikult analüüsida.

V. Menšikov

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud ettekandja! Otsuse esimese punkti formuleeringu osas – võtta teadmiseks või lugeda põhjendatuks – läksid komisjoni istungil hääled lahku, nagu te ka ette kandsite. Kuid niipalju kui redaktsioonikomisjoni liikmena mulle meenub, võtsime me vastu otsuse viia formuleering – lugeda põhjendatuks või võtta teadmiseks – Ülemnõukogu otsustada. See, millest rääkis Uluots. Ma algul isegi võtsin tagasi oma tellimisavalduse küsimuse esitamise kohta, kuid ma arvan, et te ei vastanud Uluotsale, seepärast ka mina esitan küsimuse. Tänan!

E. Tupp

Jah, tõesti, see oli meil kõige teravam küsimus ja hr. Uluots tegi niisuguse ettepaneku, mida ta minule siin juba ette heitis, et esitada hääletusele ka esimene küsimuse teine variant kahe esimese sõnaga. Ja kui hr. spiiker otsustab, et nii on õige, siis minul redaktsioonikomisjoni esimehena selle vastu midagi ei ole, me võime panna ka esimese punkti teise variandi sõnastuse hääletusele.

Juhataja

Segaduste ärahoidmiseks ma teatan juba praegu, et kuna sõltumatud demokraadid on esitanud omapoolse formuleeringu redaktsioonikomisjoni projekti kõrvale, siis ta läheb hääletamisele kui täiendusettepanek. Nii et seda küsimust, mis puudutab projekti esimest punkti, ei maksa rohkem puudutada. Liia Hänni.

L. Hänni

Lugupeetud kolleegid, mul on küll rohkem märkus kui küsimus. Siin avaldati arvamust, et Ülemnõukogu võib antud küsimuse ainult teadmiseks võtta ja mitte vastu võtta oma otsust. Siiski, kui meelde tuletada – vabariigi eelarve on kinnitatud Ülemnõukogu poolt ja seda eelarvet saab muuta ainult Ülemnõukogu otsusega. Antud juhul aga on tegemist just eelarve muutmisega, kuna me kavatseme ära jätta dotatsioonid liha- ja piimatoodetele. Nii et ka puhtformaalselt ei pääse me siin otsuse tegemisest ja vastutusest, kuigi me võib-olla seda

tahaksime. Iseasi on see, kas laskuda üksikute hindade ja nende suhete määramiseni, selle võib tõepoolest kahtluse alla seada ja teha see otsuse projekt veidi kompaktsem. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, see läks juba läbirääkimiste valdkonda. Lembit Annus.

L. Annus

Lugupeetud eesistuja, austatud Enn Tupp! Ülo Nugis ütles juba korra, et ei tasuks enam esimest punkti puudutada antud otsuse projektis. Kuid siiski, ma tahaks küsida teilt, Enn Tupp, kas te redaktsioonikomisjoni esimehena annate ikka täielikult aru, mida toob kaasa selline kergekäeline suhtumine põhimõttelise tähtsusega formuleeringusse, sest vaidlustada võib mitmeti. Kuid sellise formuleeringuga võtab Ülemnõukogu kogu vastutuse endale, mis siis jääb teha valitsusel? Teine küsimus, mis ajast, ma täitsa toetan eelkõnelnud kolleege, peab Ülemnõukogu määratlema ühe või teise leivatoote hinna? Ja kui sellele dokumendile kirjutab alla meie austatud hr. Arnold Rüütel, siis sellega ka kogu vastutus langeb temale. Kas komisjoni esimees on ka mõelnud, kas või selle kahe tunni jooksul, mil seda dokumenti ette valmistati ja ette kanti, nendele kahele küsimusele? Tänan!

E. Tupp

Lugupeetud Lembit Annus! Mis puudutab otsuse projekti esimest punkti, siis on teil võimalus hääletada vastavalt sellele, milline variant teile sobiv on. Kuid ma leian, et kui me peame ennast rahva esindajateks, siis me peame aru saama ka mõnedest niisugustest asjadest, milledest võib-olla rahvas alati endale aru ei anna. Küsimus on selles, et liikudes siiski vabaturu poole, mis on meie ainukene väljapääs, me leidsime, et see on praegu ainuõige lahendus ja ma usun, et kui te olete ka valitsuse põhjenduse ja kõik sinna juurde kuuluvad materjalid läbi lugenud, siis ma loodan, et te jõuate samale otsusele. Ma loodan, et õige varsti näete sama probleemi ka terve Liidu ulatuses. Praegu võib juhtuda, et Liidu valitsus hakkab jalge alt pinda kaotama. Kogu küsimus on liikumises vabaturu poole.

Juhataja

Suur tänu, rohkem küsimusi Enn Tupile ei ole. Mul tuleb ilmselt pakkuda Ülemnõukogule seda võimalust kasutada lubatud veerand tundi selleks, et me saaksime ära kuulata sõnavõtte ja võib-olla ka otsustada. Ma ei oska nüüd hästi orienteeruda, mida Tiit Made, Enn Tupp sooviksid? Praegu on erakorraline olukord, läbirääkimised on lõpetatud, peaminister aga

palub sõna. Ma siiski saan Ülemnõukogust aru niimoodi, et Ülemnõukogu soovib, et peaminister sõna võtaks. See ei tähenda muidugi seda, et sõnavõtjale küsimusi esitatakse. Mina kui rahvasaadik tahan ka esitada küsimusi, kuid sõnavõtjale küsimusi ei esitata. Edgar Savisaar.

E. Savisaar

Lugupeetud rahvasaadikud! Lubage mul käsitleda liha- ja piimatoodete dotatsioonide ärajätmise küsimust ja selle foonil ka mõningaid teisi probleeme majandusreformi läbiviimisel. Põhiliste maksude projektide ning liha- ja piimadotatsioonide küsimuse otsustamise järjekordne edasilükkamine on avalikkuses põhjustanud mitmesuguseid vastukajasisid. Mõjukas ajaleht "Sovetskaja Estonia" kirjutas 15. septembril nii: "See on Rahvarinde, sisuliselt valitseva partei üks esimesi, kui mitte kõige esimene kaotus." Üks eesti saadikutest olevat pärast seda öelnud korrespondentidele rahuldustundega: "Las saavad teada, et mitte alati pole nemad võitjad."

Jätame kõrvale selle sisuliselt ebaõige väite, nagu oleks Rahvarinne valitsev partei. Keskendume teisele küsimusele, kes võidab ja kes kaotab praegusest venitamisest. Arvan nii – kui hakatakse venitama otsustega, mis ükskord tuleb nagnii vastu võtta, siis kaotavad need, kes venitavad, kes ohverdavad majandusreformi tempod ja kompleksuse, see on rahva ühised huvid oma partei kitsastele huvidele. Tuleb nii välja, et iga Rahvarinde poolt esitatud projekt võidakse tagasi lükata ainuüksi sellepärast, et see on tulnud Rahvarindest.

Tekkinud on absurdne olukord: kõik on justkui turu poolt, aga ikkagi hääletatakse nende abinõude vastu, mis viivad meid turumajandusse. Eriti üllatavad mind mõned rahvasaadikud, kes siin saalis kõva häälega räägivad oma majandusmehe kompetentsusest. Praeguste populistlike sammudega võib oma poliitilist reputatsiooni tõepoolest ajutiselt tõsta, aga oma majandusmehe reputatsiooni kaotatakse kõvasti. Sest piisab, kui lugeda istungite stenogramme, piisab, kui kuulata arutelusid ja saab selgeks, et see, mis toimub, on lihtsalt venitamine. Selle venitamise peab paraku kinni maksma rahvas. Täna ei saa enam rääkida, et liha- ja piimadotatsioonid kaotatakse 1. oktoobrist, sest pärast otsuse tegemist on vajalikud veel olulised eeltööd. Täna me saame rääkida kõige varem 15. oktoobrist. See aga tähendab, et hüsteeria turul võtab veel enam hoogu, spekulatsioon ja kokkuostmine, pinged inimeste vahel süvenevad. Tallinna Linnavalitsus juba teatas, et ta on sunnitud liha- ja piimatooted panema kaardi peale, sest otsustamine võtab märksa rohkem aega, kui oli arvatud. Kas keegi on mõelnud, kui palju see kõik riigieelarvele maksma läheb, kuni ükskord tehakse otsus? Sama on ka maksudega ja eelarvetega. Hoiatasin lugupeetud Ülemnõukogu eelmise

istungjärgu algul, et maksuseaduste läbivaatamise praeguse tempo juures nihkub eelarve projekti esitamine Ülemnõukogule 1. novembrini. Sest ka siin on vaja ära teha terve tsükkel töid pärast maksude läbivaatamist ja enne 1991. aasta eelarve esitamist. Näib, et sellega on lepitud, sest ükski saadikugrupp ei ole selle vastu protestinud. Tahan öelda, et need inimesed on väga enesekindlad, kes niimoodi eelarve edasi lükkavad. Majandusliku võimu ja suveräänsuse küsimus on paljuski nimelt eelarveküsimus. Ja kui selle küsimusega kergelt ringi käiakse, siis välisel vaatllemisel võib tõepoolest tekkida mulje, et Eesti Vabariik ei olegi veel küps teostama majanduslikku võimu.

Maksuseaduste läbivaatamise venimine maikuust septembri teise poole ei ole ainult riigieelarve, vaid ka kohalike eelarvete küsimus. Kõik lükkub edasi. Alaliselt koos olev Ülemnõukogu võib-olla jõuab kahe kuuga eelarve läbi vaadata, aga mida tehakse linnades ja maakondades?

Nüüd mõningatest põhimõttelistest küsimustest, mis on debattide käigus üles kerkinud. Rahvasaadik Jermoškin tegi eelmisel istungjärgul ettepaneku mitte arutada maksuseadusi, kuni pole terviklikku maksustamise kontseptsiooni. Terviklik kontseptsioon on olemas ja see on ka valitsusel olnud tegutsemise aluseks, sest muud alust kui seaduslik alus meil olla ei saa. Jutt on seadusest isemajandamise aluste kohta ning isemajandamise koondkontseptsioonist, mis sisaldab ka maksukorraldust ja eelarvet käsitlevat osa ning mis kiideti Ülemnõukogu poolt heaks möödunud aasta 18. mail. Kui on olemas sellele alternatiivne maksukorralduse kontseptsioon, siis tuleb küsimus ka niimoodi püstitada. Igal rahvasaadikul on seadusandliku initsiatiivi õigus ja igaüks võib esitada alternatiivse kontseptsiooni ning sellega 18. mai m.a. otsuste revideerimist nõuda.

Mõnikord on kontseptsiooni esitamine vajalik. Nii me esitasime Ülemnõukogule omal ajal maareformi kontseptsiooni. Kahjuks ei võetud seda kontseptsiooni sisulisele arutelule ja mul on meeles hr. Made sõnad, et Ülemnõukogu seadusandliku koguna vaatab läbi seadusi, aga mitte mingeid kontseptsioone, aluseid ja muid seadusele eelnevaid dokumente. Kuna tookord teisi seisukohti ei ilmnenu, siis valitsus on seda ka arvestanud.

Mõned rahvasaadikud on nõudnud ka terviklikumat pilti maksuseadustest, et otsustada siis paketi üle tervikuna. See terviklik pilt on teil olemas. Läbivaatamiseks esitatud maksueelnõud katavad üle 90% maksubaasist (nii nendest maksudest, mis laekuvad riigieelarvesse, kui ka kohalikest maksudest). Mõned allesjäänud protsendid ei tee ilma ega kutsu arvatavasti esile ka põhimõttelisi vaidlusi.

Tsiteeriks veel kord juba nimetatud "Sovetskaja Estoniat". Seal kirjeldatakse meie seisust nii: "Ülemnõukogu on raskes olukorras: kui ta kiidab heaks liha- ja piimatoodete dotatsioonide

ärajätmise, siis võtab ta endale sellega mingil määral vastutuse. Kui lükkab tagasi, siis võidakse hiljem öelda, et väljapääs kriisist oli olemas, aga seda ei kasutatud." "Sovetskaja Estonia" näeb ainult kahte teed. Siiski, osa meie hulgast on leidnud ka kolmanda tee. Hr. Uluots ütleb: "Võtame projekti teadmiseks. Ülemnõukogu asi on teha seadusi, valitsus tegelgu hinnapoliitikaga. Pärast vaatame." Hr. Made lisab: "Ärme segame vahele, las valitsus teeb nagu arvab." Väliselt on see väga ilus – parlament annab valitsusele vabad käed, lubab tal tegutseda. Tegelikult on sellise seisukoha taga soov hoiduda vastutusest, üldse mitte asjas osaleda. See loogika on teada: kui läheb õnneks, siis kõik need, kes täna püüavad reformi edasi lükata, esitavad end suurimate turumajanduse poolehoidjatena ja räägivad sellest, kuidas nad asja eest võitlesid. Kui aga reform ei õnnestu, siis on väga mugav veeretada süü valitsuse kaela. Sellises olukorras võib teha veel ühe järelduse: asja sisu üle siin tegelikult ei vaielda. Ka need, kes kutsuvad üles Ülemnõukogu tasemel üldse mitte otsustama, on sisuliselt päri, sest nad ütlevad: las valitsus teeb. Aga see, mis on kavandatud, on tegelikult esimene radikaalne samm turumajanduse suunas ja valitsusel peab olema kindel teadmine, et parlamendi enamus on selles küsimuses tema selja taga. Seoses sellega me taotleme otsuse projekti, mille vastuvõtmisega Ülemnõukogu kiidab heaks või vähemalt loeb põhjendatuks ettepaneku liha- ja piimadotatsioonide ärajätmisest alates 15. oktoobrist.

Küsimus oli selles, kas liha- ja piimadotatsioonide ärajätmine ei riiva naaberregioonide huve? Ma esitan vastuküsimuse: kas meie huve ei riivanud see, kui Vene Föderatsiooni valitsus mõni aeg tagasi ja kellegagi kooskõlastamata teraviljasaaduste kokkuostuhindu kaks korda tõstis? Muidugi riivas, sest pärast seda on teraviljamüük Eesti riigi viljasalve järsult kahanenud. Vajadus majanduspiiri järele leidis kajastamist ka Eesti Vabariigi Valitsuse kokkuleppes Leningradi linna ja oblastiga. Käib juba konkreetne piiriprotseduuri väljatöötamine, kusjuures tähtajad, nagu te teate, on ülilühikesed. Sama küsimus on arutlusaineks ka Vene Föderatsiooniga.

Oli ka ettepanek viia hinnatõus läbi etapiviisiliselt, paari rubla kaupa. Selle ettepaneku elluviimine ei tagaks tasakaalu nõudmise ja pakkumise vahel, küll leevendaks võib-olla olukorda, aga ei annaks lahendust. Ühe-kahe rubla kaupa on ju hinnatõus meil pidevalt toimunud. See ei oleks majandusreform, vaid tänase päeva olukorra ajutine silumine. Kas kompensatsioonid on ikka küllaldased? Vaadake, ega kompenseerida ei saa rohkem kui selle summa ulatuses, mis dotatsioonidest vabaks saab. Me võime vaielda kompensatsiooni sisestruktuuri üle. Näiteks, me võime vaielda, kas kompensatsiooni saavad kõik pensionärid või ainult mittetöötavad pensionärid, aga mitte üldsumma üle.

Ilmselt me ei ole veel kõik enesele selgeks teinud, kelle huvisid me tegelikult kaitseme, kui püüame reformi edasi lükata. Sugugi mitte vaeste ja vanurite huve. Seoses defitsiidiga ei ole toidukaupade kättesaadavus mitte kõigile võrdne. Vaesed ja vanurid, kelle toetamisest me praegu räägime, nende šansid kaupa kätte saada osutusid oluliselt väiksemateks isegi siis, kui neil raha oli. Sisuliselt kaitseme me nende huve, kellel täna on võimalik kaup odavalt ja lihtsalt kätte saada. Kui mõni arvab, et piisab sellest, kui ta võitleb selle kaupluse vastu siin Toompeal, siis on ta enesele rahvasaadiku kohta küll liiga lihtsa ülesande valinud. Võidelda tuleb terve jaotussüsteemiga, mis asetab inimesed ebavõrdsesse olukorda kauba kättesaamisel. See süsteem ei muutu aga enne, kui kaup kõikjal lettidele ei ilmu. Täna saab osa meist kauba kätte üliodavalt ja osa ei saa üldse. Pärast reformi elluviimist muutub kaup kalliks, aga ta on kõigile kättesaadav.

Esiailgu seda kõike aga ei ole. Defitsiit läheb ikka samu kanaleid mööda, nagu ta on kogu aeg läinud. Ja sugugi mitte nende kätte, kelle huvide eest me nii kangesti väidame end seisvat. Nii et sellel asjal on ka teatud liiki silmakirjalikkuse maik juures.

Seda kinnitab veel üks tõik. Mitmed saadikud, kes on praegu dotatsioonide ärajätmise ja kompensatsioonide väljamaksmise vastu või selles suhtes kõhkleva positsioonil, toetasid seda üritust igati seni, kuni valitsus hakkas asjaga realselt tegelema. Tuletame näiteks meelde rahvasaadik hr. Made esinemist suviste eelarvedebattide ajal 27. juulil, kui ta ütles: "Tegin eelarves arvutusi ja leidsin ei rohkem ega vähem, aga kokku 761,3 miljonit rubla vaba raha. Lihtsalt ebaratsionaalselt kasutatud raha eelarvest! Need on igasugused dotatsioonid ja hinnavahed 518 miljonit jne." – "Šokiteraapia eelarve kallal peame tegema kõige lähemal ajal." Niisiis ütleb rahvasaadik, et dotatsioonideks kasutatakse raha eelarvest ebaratsionaalselt ja sellega võib nõustuda. Sellepärast valitsus taotlebki dotatsioonide ärajätmist. Aga järgnevalt esitab rahvasaadik ka oma ettepanekud kompensatsioonide osas ja sõnavõtu stenogrammist selgub, et ta näeb vaid üht abinõu – miinimumpensionide tõstmist vähemalt 100 rublale inimese kohta. Kuulge, kui me sellega ainult piirduksime, siis asetaksime hinnatõusu foonil küll teatud osa rahvast üsna raskesse olukorda. Sellepärast ongi teile esitatud terve kompensatsioonide süsteem ning jutt on mitu korda suurematest summadest. Mis puutub miinimumpensionidesse, siis pean teid informeerima sellest, et sõltumata igasugusest kompensatsioonist ja dotatsioonide ärajätmisest, võttis valitsus oma tänasel istungil vastu otsuse alates 1. oktoobrist tõsta miinimumpension vabariigis 100 rublale (see abinõu puudutab konkreetselt 96 000 inimest), kahekordistada III grupi invaliidide pensionide alammäära ja hakata maksma ka hooldustasu I grupi invaliididele 100 rubla kuus (seni ei

olnud seda üldse ette nähtud). Kavandatud on ka mõningaid teisi kiireid abinõusid. Vastavad dokumendid jõuavad Ülemnõukogusse järgmisel nädalal.

Hr. Allik väitis Ungari näitele viidates, et rahvas kannatab korraga välja hinnatõusu mitte suuremas ulatuses kui 35%. Võimalik, et see on nii. Ainult et praeguse aktsiooniga kavandatud hinnatõus ei küüni nii kõrgele. Statistika andmetel toob liha- ja piimatoodete dotatsioonide ärajätmine kaasa üldise hinnatõusu 10–15%, sealhulgas toidukaupade osas 25%. Ma mõistan Ülemnõukogu kõhklusit. Mitte alati ei mõtle me läbi otsuseid, millised teeme. Näiteks Tallinna Linnavolikogu otsus 16. augustist k.a. arvata korterijärjekordadesse ainult need inimesed, kes on Eestis alaliselt elanud vähemalt 25 aastat, sealhulgas Tallinnas 10 aastat, ei ole minu arvates poliitiliselt läbimõeldud ja vabariigi valitsus kavatseb selle Ülemnõukogu ees protestida, kuna see omab tagasiulatuvat jõudu ja nõuab teatud kontingendi inimeste väljaarvamist korteritaotlejate hulgast (kes vastavasse nimekirja on juba registreeritud).

Läbimõeldud ei olnud ka minu arvates Ülemnõukogu otsus sotsiaalmaksu vastuvõtmisel, millega põllumajandusettevõtetele anti luba jätta 50% sotsiaalmaksust enda käsutusse. Vabariigis kokku on see 61 miljonit rubla aastas (ehk kümnendik sotsiaalmaksu summast). Et näha, millise tähtsusega on see 61 miljonit rubla, võiks võrdluseks tuua, et kolhoosnike pensionide üldsumma aastas on 44 miljonit rubla.

Põllumajandusjuhtide nõudmistest võib aru saada, kuid tuleb ette kujutada ka selle otsuse tagajärgi. Esiteks, selle otsuse tagajärjel raskeneb tunduvalt ühtse sotsiaalpoliitika läbiviimine vabariigis. Teiseks, maakondade sotsiaalne areng seatakse sellega tugevasse sõltuvusse tema territooriumil olevate põllumajandusettevõtete rikkusest (rikaste majanditega maakonnad sellest võivad; Kagu-Eesti, Ida-Virumaa ja saared aga kaotavad). Ja kolmas moment, valitsuse sotsiaalpoliitika arvestab elukalliduse tõusu ning eesmärgiks on riiklikult toetada eelkõige madalate sissetulekutega riskirühmi. Pole aga teada, kuidas hakkavad neid vahendeid, mis oli mõeldud sotsiaalmaksuks, kasutama põllumajandusettevõtted. Arvan, et kui me jõuame uue pensioniseaduse juurde, siis peame ka Ülemnõukogu otsuse sotsiaalmaksust uuesti läbi vaatama, vastasel juhul ei jätku meil lihtsalt vahendeid. Tahan aga ka kohe lisada, et põhimõtteliselt ei ole vale sotsiaalmaksu määrade diferentseerimine linnas ja maal asuvate ettevõtete vahel, eriti kui me peame silmas möödunud viitkümmet aastat. Riiklike vahendeid sotsiaalse infrastruktuuri arendamiseks eraldati maale alati märksa vähem kui linnadele. Nii et üldiselt võib sotsiaalmaksu diferentseerimist põllumajanduse kasuks käsitada ka kui minevikus tehtud vigade heastamist.

Lõpetuseks tahan ma väljendada arvamust, et liha- ja piimatoodete hinnatõus on meil selgelt üle dramatiseeritud küsimus.

Mõtteliseks võrdluseks võiksime hetkeks keskenduda neile hinnatõusudele, mida kavatsetakse teha Nõukogude Liidus 1991. aasta 1. jaanuarist. On tehtud arvestused, mille järgi toidukaupade omahind uute, 1. jaanuarist planeeritud hindade järgi oleks 3 korda kõrgem praegusest jaehinnast ja teiste tarbekaupade omahind 2 korda kõrgem praegustest jaehindade keskmisest tasemest. Planeeritud hulgihindade ja kokkuostuhindade tõus viib aga paratamatult ka jaehindade tõusule. Mõelgem sellele kõigele ja siis ka otsustagem, sest aeg on see, mida meil praegu kõige enam napib. Täna teid!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, meie ametlik tööaeg lõppes 18 minutit tagasi ja minu poolt kasutatud veerand tundi on ka läbi. Kui palju me oma tööaega veel pikendame? Et läheb niikaua kui läheb, kuni otsuseni. Lugupeetud Ülemnõukogu, kas enne hääletamist nõutakse kohaloleku kontrolli? Ei ole vaja. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et pikendada täna ametlikku tööaega kuni otsuse vastuvõtmiseni esimese päevakorrapunkti kohta? Palun hääletada! Kaks korda peab olema rohkem poolt- kui vastuhääli. Selle ettepaneku poolt on 75, vabandust, 74 rahvasaadikut, vastu 9, erapooletuid 5. Ettepanek on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, läbirääkimised sellel teemal on lõppenud, kuid hääletamise korra kohta võib sõna võtta. Ma informeerin teid, et praegu on laekunud sellised ettepanekud, see võib-olla aitab orienteeruda, kui tehakse ettepanekud päevakorra hääletusmotiivide kohta. Genik Israeljan tegi ettepaneku panna nimelisele hääletamisele selle otsuse vastuvõtmine ning arutada, otsustada peatükkide kaupa eraldi.

Sõltumatud demokraadid on teinud ettepaneku punktis 1 võtta siiski valitsuse otsus teadmiseks.

Rahvasaadik Made teeb ka ettepaneku oma täiendusest esimese punkti kohta, aga see ettepanek on redaktsioonikomisjoni käes. Minu käes rohkem ei ole. Sellisel juhul pean paluma siia veel redaktsioonikomisjoni esindaja Enn Tupi. Enn Tupp, palun kõnetooli.

Tiit Made teeb ettepaneku enda poolt esitatud ettepanek esimese punkti kohta panna uuesti hääletamisele. Tähendab, redaktsioonikomisjon arutas või arutab veel seda. Enn Tupp teatab, kuidas ta suhtub Tiit Made ettepanekusse, sest mina seda ettepanekut hääletusele pannes pean selle saama redaktsioonikomisjonilt.

E. Tupp

Kui tohib, siis sisuliselt on asi nii, et erinevus on selles, kas Ülemnõukogu peab põhjendatuks või võtab teadmiseks. Ma loen teile ette Tiit Made poolt tehtud ettepaneku. See kõlab nii: "Võtta teadmiseks Eesti Vabariigi Valitsuse kavad riiklike dotatsioonide kaotamiseks liha-, piima- ja kalatoodetele ning sellest tuleneva hinnatõusu kompenseerimisest elanikkonnale alates 1. oktoobrist 1990."

Ja nii nagu ma juba enne selgitasin, me viisime redaktsioonikomisjonis hääletuse tulemusena põhivarianti sisse järgmise sõnastuse: "Lugeda põhjendatuks riiklike dotatsioonide kaotamine." Kui aga hr. Tiit Made peab vajalikuks ja spiiker sellega nõustub, siis me võime panna hääletusele teise variandi, sest see ei olnud ainult Tiit Made ettepanek, vaid oli ka meie redaktsioonikomisjoni nelja liikme arvamus.

Juhataja

See ei olene siin spiikri tahtmisest või mittetahtmisest. Eelmisel istungjärgul, kui me alustasime selle teema arutamist, laekus nii palju ettepanekuid, nende hulgas ka alternatiivseid, et oli vajadus moodustada redaktsioonikomisjon. Redaktsioonikomisjon, kes sai moodustatud kõikide saadikurühmade esindajatest, kujundab välja uue ühise otsuse projekti. Ja ma eeldan, et see otsuse projekt on olemas. Sellele võivad veel täna juurde tulla täiendavad ettepanekud. Kuid ma ei kujuta ette, et me peaksime juba enne tehtud ettepanekuid, kui redaktsioonikomisjon töötas, hakkama uuesti läbi arutama. Milleks siis redaktsioonikomisjon tööd tegi?

E. Tupp

Otsuse projektis praegu pakutud punkt on redaktsioonikomisjoni poolt kinnitatud häälteenamusega.

Juhataja

Kui mu mälu ei peta, oli seekord vist 8 või 9 ettepanekut, mis redaktsioonikomisjoni läksid. Samas ma rõhutan, et saadikurühm "Sõltumatud demokraadid" on esitanud uuesti oma ettepaneku, selleks on meil õigus olemas ja see läheb parandusettepanekuna. Ja veel on tulnud parandusettepanek suure hulga saadikute allkirjadega, mis puudutab kolmandat punkti ja mille ma siis ette loen, kui see parandusettepanek läheb hääletamisele. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, ma protesteerin niisuguse asjale lähenemise vastu, sest kui saadik või saadikurühm teeb antud küsimuste kohta mingi ettepaneku, siis ettepanek kehtib kuni selle küsimuse arutamise lõpuni, ei pea ettepanekut jälle ja jälle tegema. Seetõttu võib ühelt või teiselt ettepaneku tegijalt küsida, kas ta võtab oma ettepaneku tagasi, kas ta soostub nende ettepanekutega, mida redaktsioonikomisjon tegi? Antud juhul küll Enn Tupp esineb väga tugevasti Ülemnõukogu nimel ja redaktsioonikomisjoni poolt on sellesse otsusesse tulnud terve rida niisuguseid asju, mida siin saalis üldse arutatud ei ole ja mille üle tasuks mõtteid vahetada. Seetõttu ma nõuan, et pandaks hääletusele minu poolt tehtud ettepanek, et too küsimus võtta informatsioonina teadmiseks. Ülejäänud küsimused on siia sisse läinud. Ja kuna nüüd on kolmanda punktina tulnud juurde konstruktiivsena uus ettepanek, et jaehindu tõsta vähemalt kaks korda, siis on minul ettepanek lõpetada kolmas küsimus selles kohas, kus on öeldud "tõsta leiva ja saiatoodete hindu", ja mitte öelda, mitu korda. Ja minu arvates punkt 2 ja punkt 3 on üleüldse aksioomid ja iseenesest mõistetavad asjad, ja kui Ülemnõukogu selliseid soovitusi valitsusele hakkab andma, siis on küll midagi korrast ära. See on endastmõistetav, et rahvale selgitatakse neid asju ja kavandatakse üksikasjaliselt. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, katsume saada ühes küsimuses selgust. Kas redaktsioonikomisjoni poolt Ülemnõukogule pakutud otsuse projekt on kõikide saadikurühmade poolt valitud redaktsioonikomisjoni projekt või ei ole?

E. Tupp

Ma kordan veel kord seda, mida ma juba täna oma esimese esinemise ajal ütlesin, et redaktsioonikomisjoni olid valitud kõikide fraktsioonide esindajad, nii ma sain aru. Ja järelikult, kui nende kõikide fraktsioonide esindajad olid valitud, siis nad pidid pidama nõu oma fraktsiooni liikmetega ja selle ühisettepaneku siis viima ellu redaktsioonikomisjonis ja see elluviimine peaks kajastuma praegu selles otsuse projektis, ma leian nii.

Juhataja

Ma tahan väita seda, et eelmisel istungjärgul tehtud ettepanekud läksid kõik redaktsioonikomisjoni ja redaktsioonikomisjon esitas meile oma otsuse projekti. Samas ei tasu üldse seda probleemi teravdada, sellepärast et analoogiliselt on sõltumatud demokraadid teinud täpselt sama ettepaneku ja see läheb hääletamisele. Võib-olla siiski Ülemnõukogu,

vaatamata suurele pingele ja väsimusele, on kannatlikum ja katsume ilma emotsioonideta läbi saada. Aitäh, Enn Tupp! Redaktsioonikomisjonile mul rohkem küsimusi ei ole. Me loeme neid ettepanekuid, mis on tehtud redaktsioonikomisjoni poolt pakutud otsuse projekti juurde parandusettepanekuteks ja need me peaksime panema enne hääletamisele. Kuid on tehtud ettepanek Genik Israeljani poolt nimelise ja ka peatükkide kaupa hääletamise kohta. Esimesel juhul me peaksime selle siiski ära otsustama koos. Muidu ma pean tegema lihtsalt kaks hääletuse vooru. Selleks, et viia läbi nimeline hääletamine, oleks vaja vähemalt kolmandiku saadikute poolthääli, ja selleks, et hääletada peatükkide kaupa, on vaja lihthäälteenamust. Jah, teistmoodi ma seda ei oska võtta kui tavalist parandusettepanekut. Tavaline parandusettepanek, see kõlab niimoodi: viia hääletamine läbi peatükkide kaupa kõigi alternatiivsete jne. Sisuliselt on see tavaline parandusettepanek ja nõuab lihthäälteenamust. Kõigepealt on vaja otsustada, kas me viime läbi nimelise hääletamise või ei vii? Hääletamine on salajane või nimeline, kui seda taotleb enam kui kolmandik kohal viibivatest saadikutest. Kas me peame tegema veel kohaloleku kontrolli või ei pea? Ei pea. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et antud otsuse vastuvõtmine viia läbi nimelise hääletamisega? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 67 saadikut, vastu on 5 saadikut, erapooletuid on 19.

Ettepanek on vastu võetud.

Teine ettepanek seisneb selles, kas otsuse projekti ja ka parandusettepanekuid võtta vastu otsusena selliselt, et iga punkti hääletada eraldi? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et antud otsuses iga punkti hääletada eraldi? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 32 saadikut, vastu on 46 saadikut, erapooletuid on 12.

See ettepanek ei leidnud toetust. Lugupeetud Ülemnõukogu, nimelist hääletamist tuleb mõista loogiliselt sellisena, et parandusettepanekud ei ole nimelised, kuid tervikuna otsuse vastuvõtmine on nimeline. Ja nüüd parandusettepanekud. Ja palun, Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Täna! Lugupeetud eesistuja, ma tahaksin esitada küsimuse protseduuri kohta.

Juhataja

Üks hetk, Vladimir Lebedev. Kas kõik soovivad protseduuriküsimuses? Siis on selge, Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Grupp saadikuid esitas siin alternatiivse ettepaneku kolmandale punktile. Kuivõrd me otsustasime, et me peatükkide kaupa ei hääleta, siis on tõenäoline, et hääletamine toimub algul kogu tekstile ja siis sellele kolmandale või vastupidi, aga igal juhul ma paluksin selle selgituseks, selle parandusettepaneku selgituseks pärast paar sõna, siis kui me sinna jõuame.

Juhataja

Parandusettepanek on minu käes, ma kavatsen panna ta hääletusele, aga ettepanekust ma aru ei saanud.

I. Fjuk

Ettepanek oli, et enne hääletamist palun ma selgituseks paarkümmend sekundit aega.

Juhataja

Seda võib anda.

Ü. Uluots

Ma rikun reglementi, kuid kas te lubate ühe väikese repliigi öelda peaministri kõne suhtes. Kui te ei luba, siis ma võtan sõnad tagasi.

V. Kuznetsov

Lugupeetud spiiker, mul on kahjuks sama palve esinemise kohta.

Juhataja

Ei, selle kohta ei luba. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Tänan! Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid, mul on puhtalt protseduuriline küsimus. Kuna see otsus puudutab vabariigi eelarvet, mille me teiega 1990. aastaks kinnitasime, s.t. mitte meie ei kinnitanud, vaid eelmine koosseis kinnitas, meie käsitlesime eelarve muudatusi, seepärast on mul väikene küsimus. Millise protseduuri järgi võetakse vastu see otsus, s.t. millise enamusega, kas 2/3 või absoluutsega, arvestades seda, et see on siiski eelarve küsimus? Tänan!

Juhataja

Peab ütleva, et praegu kehtivates reglementides, ma ütlen seda meelega mitmuses, on raske orienteeruda ja minu vabandus eelmisel istungjärgul tuli ka sellest, et kehtiv reglement jätab võimalusi mitteüheseks tõlgendamiseks. See tähendab seda, et otsused võetakse vastu lihthäälteenamusega, mis tähendab seda, et poolt on rohkem kui vastu. Kuid seadused, ja kui veel võtta aluseks seda, et kehtiv ajutine töö- ja kodukord ühes punktis, paragrahv 16.1 väidab seda, et võetakse vastu seadused ja veel konstitutsioonimuudatused, mis tegelikult nagu ei kehtiks enam, lihthäälteenamusega valitud koosseisunimestikust, siis seda tuleks mõista, et see on absoluutne häälteenamus, kuigi oleks võinud selgelt kirjutada, et see on absoluutne häälteenamus. Nii et selleks, et seda otsust vastu võtta, on täna vaja, kui mina õigesti mõistan, 53 häält. Kas on küsimus selge või keegi tahab protestida? On selge.

Kõigepealt sõltumatute demokraatide parandusettepanek punkt 1 kohta erinevalt redaktsioonikomisjoni omast. Sõltumatute demokraatide ettepanek on võtta valitsuse otsus riiklike ja sealt nii edasi 1. oktoobrist teadmiseks.

R. Järlik

Austatud juhataja, peaminister oma esinemises rõhutas korduvalt, et hinna tõstmine tuleb kõne alla 15. oktoobrist. Ilmselt on oluline ka parandusettepaneku puhul teada, millist kuupäeva me ikkagi hääletame. Ma palun selles asjas selgust.

Juhataja

Tõepoolest, Edgar Savisaar.

E. Savisaar

Austatud kolleegid, tegelikult on kaks alternatiivi, kas me loeme selle hinnatõusu põhjendatuks või loeme ta põhjendamatuks, aga las valitsus teeb, mis tahab. See tähendab seda, et kui 1. punktiga läheb läbi seisukoht, millega lihtsalt võetakse informatsioon teadmiseks, siis kaotavad nii kuupäev kui ka järgnevad punktid oma tähenduse, kuna sellega ka valitsus võtab teadmiseks, et Ülemnõukogu loeb dotatsioonide ärajätmist põhjendamatuks ja suhtub majanduskriisist väljaviimise täpselt nii, nagu ta suhtub, ja seejärel valitsus kujundab oma suhtumise, kas üldse läbi viia seda sammu või mitte. Nii et sellisel juhul, ma arvan, ei ole mingitel kuupäevadel mõtet.

Juhataja

Aga redaktsioonikomisjoni poolt esitatud variandis on ettepanek siis peaministrilt 15. oktoober. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Hämmastav seisukoht peaministrilt, seada hinna reguleerimine sõltuvusse sellest, mida Ülemnõukogu sellest asjast konkreetselt arvas. Üheski riigis ei otsusta Ülemnõukogu hinnaraamide ja hinnaskaala üle, vaid seda teeb valitsus ja me oleme siiralt tänulikud, et valitsus meid selles küsimuses on informeerinud. Loomulikult hinnamehhanism vajab reguleerimist, mida valitsus ka hästi teab, ja see on tema asi, kuidas ja millal ta seda teeb. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, läbirääkimised meil on lõpetatud, ainult protseduuri osas võtame nüüd sõna. Edgar Savisaar.

E. Savisaar

Lugupeetud kolleegid, teen ettepaneku, et tõstaksid üles käe need rahvasaadikud, kes ei saa aru, et see on poliitiline otsus, ja kes ei saa aru, et poliitilisi otsuseid võtab vastu parlament. Tänan!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, meil on otsustamise protseduur pooleli, läbirääkimised on lõpetatud ja ma juhin seda Ülemnõukogu reglemendi järgi nii kaua, kui ma seda ametit pean. Sõltumatute demokraatide ettepanek on meil veel otsustamata.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on sõltumatute demokraatide parandusettepaneku poolt, mille formuleering oleks järgmine: "Võtta valitsuse otsus "Riiklike dotatsioonide kaotamisest liha-, piima- ja kalatoodetele ja sellest tuleneva hinnatõusu kompenseerimine elanikele 1. oktoobrist 1990 teadmiseks"? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 37 saadikut, vastu on 47 saadikut, erapooletuid on 6.

See parandusettepanek ei leidnud toetust.

Ja nüüd on kolmanda päevakorrapunkti juurde parandusettepanek, mille on teinud rahvasaadikud Kostabi, Fjuk, Ugandi, Maarend, ja selles küsimuses Ignar Fjuk lubas anda selgituse paarikümne sekundi jooksul. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Ma loen ta kõigepealt ette nii, nagu ta on esitatud kolmanda päevakorrapunkti kohta. Vabandust, mitte kolmanda päevakorrapunkti, vaid kolmanda punkti juurde otsuse projektis: "Soovitada valitsusele koos liha-, piima- ja kalatoodete jaehindade tõstmisega vähendada dotatsiooni teraviljasaadustele. Eelarvest vabanev raha suunata elanikele makstava kompensatsiooni suurendamiseks."

See ettepanek tuleneb seisukohast, et meie otsus ei käsitle hindade tõstmist, vaid dotatsioonide ärajätmist, see on põhimõtteline poliitiline küsimus. Teiseks, väljend "leiva- ja saiatooted" on väga ebamäärane (kas pirukas on leiva- või saiatoode, kas tort on leiva- või saiatoode). Ja veelgi enam, nende laekumiste arvel, see on eelarvest vabanev raha, ei saa maksta uusi dotatsioone võile. Sellega me nagu ühest taskust hakkame jälle teise taskusse tõstma. Kogu selle meie otsuse mõte on ju vähendada dotatsioone või neid hoopis ära jätta. Ka see teine lõpp on arvestatud mitte tasandada või vähendada või jaehinda, vaid hoopiski vastupidi, kompenseerida seda elanikkonnale makstava kompensatsiooni suurendamiseks. Lihtsalt meie otsus püüab olla sellesamas võtmes, nagu on kogu otsus, mitte olla nii täpne ja üksikasjalik, nagu: vähemalt kaks korda tõsta leiva ja saia jaehindu, et selle arvel maksta võile.

Juhataja

See on rahvasaadikute Kostabi, Fjuki, Ugandi ja Maarendi ettepanek. Ma näen veel kolme sõnasoovijat ja ma eeldan, et see on protseduuri kohta, mitte selle ettepaneku kohta.

L. Arro

Ignar Fjuki ettepaneku kohta võiksin öelda, et võiks hoopis kolmanda punkti sel puhul ära jätta ja esimesse punkti sisse kirjutada, et põhjendada valitsuse seisukohta piima- ja kalatoodete, samuti teraviljatoodete suhtes ja sellest tulenevalt hinnatõusu. Siis oleks selge, poleks vaidlemist.

Juhataja

Kas protseduuri kohta on küsimusi? Ei ole protseduuri kohta, aitäh. Lugupeetud Ülemnõukogu, panen hääletusele Heino Kostabi, Ignar Fjuki, Uno Ugandi ja Alar Maarendi parandusettepaneku. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et redaktsioonikomisjoni poolt esitatud otsuseprojektis kolmas punkt formuleerida selliselt: "Soovitada valitsusele koos liha-, piima- ja kalatoodete jaehindade tõstmisega vähendada

dotatsiooni teraviljatoodetele. Eelarvest vabanev raha suunata elanikele makstava kompensatsiooni suurendamiseks." Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 40 rahvasaadikut, vastu 32, erapooletuid on 16. Nimetatud ettepanek on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, minul rohkem parandusettepanekuid ei ole. Ja nüüd sooviksin ma panna teie ette redaktsioonikomisjoni otsuse projekti tervikuna, võttes arvesse parandusettepanekuid, see tähendab punkt 1 kohta oli parandusettepanek sõltumatutel demokraatidel, mis ei leidnud toetust, ning punkt 3 kohta tegid parandusettepaneku rahvasaadikud Kostabi, Fjuk, Ugandi, Maarend, mis leidis toetust. Rohkem parandusettepanekuid mul ei ole. Kas Ülemnõukogul on selge, mida me paneme hääletamisele? Ei ole selge? Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Fjuki ettepanek, mis praegu läbi läks, on ju nonsenss, ei maksta ju praegu teraviljasaadustele kompensatsiooni, oleks pidanud majandusmeeste käest ja majanduskomisjonist enne läbi käima ja küsima asja kohta selgitust.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, see parandusettepanek on Ülemnõukogu poolt vastu võetud ja selle kohta ei ole Ülemnõukogu juhatajal midagi öelda. Kas Ivar Raig sai aru, mida me paneme hääletusele?

I. Raig

Austatud Ülemnõukogu! Mul tekib küsimusi neljanda punkti suhtes. Rahvasaadik Made tegi ettepaneku võtta see maha ja ma leian samuti, et ei ole vaja seadusena või meie otsusena seda kirja panna, see on loomulik, et informeeritakse. Ma teen ettepaneku see punkt jätta välja, hääletada otsus ilma selle neljanda punktita.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, minul ei ole seda parandusettepanekut. Kui see parandusettepanek praegu veel tuleks, siis me võiksimme ta läbi hääletada. Ma paluksin ilma emotsioonideta. Meil on praegu aega rahulikult tööd teha enne otsuse vastuvõtmist. Kas Ülemnõukogu on aru saanud, mida ma sõandan teie ette otsustamisele panna? Redaktsioonikomisjoni projekt koos 4 saadiku parandusettepanekuga, mis on arvesse võetud, ning esimeses punktis on kuupäev muudetud – 15. oktoober.

On laekunud Tiit Made parandusettepanek. Jätta neljas punkt välja. Mul ei ole mingit alust seda ignoreerida. Sest me veel tervikuna otsuse projekti ei ole hääletusele pannud. Kuulame Jaak Jõerüüti protseduuri kohta, Jaak Jõerüüt.

J. Jõerüüt

Lugupeetud eesistuja, te ütlesite praegu, et 15. oktoober muutub ainult esimeses punktis, aga punkt 2, milline kuupäev jääb sinna?

Juhataja

Kui ma ütlesin esimeses, siis ma omavolitsesin, ma oletasin loogiliselt, et igal pool tuleb esimese asemel viisteist, kui peaminister ümber ei mõtle. Nii et kuupäevad on mõlemas punktis, ka teises alapunktis 15. oktoober.

Ja nüüd Tiit Made parandusettepanek. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et jätta välja redaktsioonikomisjoni poolt esitatud projektis neljas punkt: soovitada valitsusel informeerida jne.? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 24 rahvasaadikut, vastu on 37 rahvasaadikut, erapooletuid on 21. See ettepanek ei leidnud toetust.

Ja nüüd, lugupeetud Ülemnõukogu, panen ma teie ette tervikuna hääletusele otsuse projekti, võttes arvesse parandusettepanekuid, ja see puudutab kolmandat punkti. Paistab, et Ülemnõukogul on nüüd lõplikult selge, mida me hakkame hääletama. Hääletamine on nimeline.

Et asi oleks lõplikult selge, ma kordan ta siis veel kord üle. Me paneme hääletamisele redaktsioonikomisjoni poolt esitatud projekti, milles on alljärgnevad muudatused: kuupäevad – 1. oktoober esimeses punktis ja teise punkti teises alapunktis – on muudetud 15. oktoobriks ning kolmas punkt otsuse projektis on esitatud juba parandusettepanekuna, mis Ülemnõukogu on otsustanud, ja parandusettepanek on Kostabi, Fjuki, Maarendi ja Ugandi poolt. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud spiiker, võib-olla ma eksin. Te parandage siis mind. Mul on kuidagi raske orienteeruda, kuid mulle tundub, et me võime praegu teha veel ühe vea. See on seotud sellega, et ettepanek hindade tõstmise punkti kohta, mis puudutab leiva hinna tõstmist, oli tehtud Tiit Made poolt ja rohkem ma kelleltki teiselt selliseid ettepanekuid arutelu käigus ei kuulnud. Kui saadik võtab maha oma ettepaneku, siis minu arvates selles suhtes keegi ei hääleta, küsimus võetakse maha automaatselt.

Juhataja

Kõik parandusettepanekud, mis mulle on esitatud, on läbi hääletatud. Illar Hallaste.

I. Hallaste

Austatud eesistuja! Ma juhin tähelepanu, et me pole hääletanud läbi kuupäeva 15. oktoober, see on uus parandusettepanek. Me võiksime jääda 1. oktoobri juurde, sest kui me lükkame selle edasi 15. oktoobrini, siis lihtsalt see hullus võib edasi kesta. Parem oleks 1. oktoobriks hinnad tõsta. Aitäh!

P. Jermoškin

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Kuna punkt 3, kus uues redaktsioonis räägitakse leiva-saiatoodete dotatsiooni kaotamisest, on küllaltki keeruline ja vasturääkiv, teen ma ettepaneku võtta vastu see dokument lõplikult puhtas variandis, s.t. meile oleks vaja esitada selle dokumendi lõplik variant. Sellepärast, et sellist printsipiaalset parandust kuulmise järgi vastu võtta ei ole võimalik.

Juhataja

Nii palju kui mina mõistan reglementi, võib see nõue käia seaduse kohta küll. Otsuse kohta ma ei loe seda välja, et me peaksime nüüd peale parandusettepanekut, mis on vastu võetud, veel uuesti selle otsuse projekti redaktsioonikomisjoni andma. Minu teada seda nõuet reglemendis ei ole. Mis puudutab kuupäeva 15. või 1., siis ma pöördun redaktsioonikomisjoni esindaja poole. Enn Tupp, kas redaktsioonikomisjon nõuab kuupäeva hääletusele panekut? Hallaste tegi ettepaneku, kuid redaktsioonikomisjon ütleb oma seisukoha.

E. Tupp

Redaktsioonikomisjonis oli antud projektis, mille valitsus esitas, 1. oktoober. Ma ei kujuta üldse ette, kust see 15. oktoober tuli. Minule on see praegu ebaselge.

Juhataja

Seda võib kujutada niimoodi ette, et selle ettepaneku tegi peaminister.

E. Tupp

Selge.

Juhataja

Me paneme ta siis hääletamisele. Edgar Savisaar.

E. Savisaar

Lugupeetud kolleegid! Ma tahaksin olla hr. Hallaste poolt täiesti tõsiselt, sest mind huvitab ka, et see oleks 1. oktoober. Aga sellise asja käivitamine nõuab üksteisele järgnevate ettevalmistustööde rida. Kui meie esitasime ettepaneku, et 1. oktoobril, siis me lähtusime ka, et käesolev otsus võetakse vastu kümmekond päeva varem. Terve rida ettevalmistustöid on meil võimalik käivitada alles pärast seda, kui teie poolt on tehtud poliitiline otsus. Kuna see poliitiline otsus on mitmetel põhjustel veninud või hilisemaks jäänud, siis loogiliselt lükkub edasi ka dotatsioonide ärajätmise kehtestamine. See ei ole asi, mille ühe päevaga ära organiseerib. Sellega me tekitaksime ainult segadust.

Juhataja

Suur tänu! Enne, kui saab sõna Vladimir Lebedev, me hääletame läbi ka selle parandusettepaneku. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vastavalt peaministri ettepanekule otsuse projektis esimeses punktis ja teises punktis alapunktis 2 oleks tähtaeg määratud 15. oktoober 1990? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 55 saadikut, vastu 15 saadikut, erapooletuid 19. Ettepanek on vastu võetud. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, mul on teile selline palve. Ma olen täielikult nõus peaministri arvamusega, et see küsimus kannab selgelt väljendatud poliitilist iseloomu ja tema kehastus võib üldse kutsuda esile ettenägematud tagajärjed. Seepärast on mul teile palve, hr. Nugis, kasutada ära spiikeri ja poliitilise tegelase kogu mõju selleks, et nimelise hääletamise resultaadid ilmuksid homme ajalehtedes, et rahvas teaks oma kangelasi. Tänan!

Juhataja

Peab ütlema, et meil on muutunud juba traditsiooniks, et kõik nimelised hääletamised me anname massikommunikatsiooni vahenditele. Ajalehetoimetused ise otsustavad, kui täiusliku nimekirja nad avaldavad. Antud konkreetsel juhul puhtfüüsiliselt ja tehniliselt homseks ei jõua, kuid ülehomseks on võimalik.

Ma loodan, et Ülemnõukogul on nüüd lõplikult selge, millise otsuse projekti me paneme hääletamisele. Hääletamine on nimeline. Ei ole vist selge? Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Ma aitan kolleeg Lebedevi. Võib-olla intrite raadiojaam "Nadežda" või mis see on, annab edasi selle juba täna öösel.

Juhataja

Need kommentaarid on liigsed. Lugupeetud Ülemnõukogu, asugem otsustama. Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Riiklike dotatsioonide kaotamisest liha-, piima ja kalatoodetele ja sellest tuleneva hinnatõusu elanikele kompenseerimise kohta" vastavalt teie käes oleva redaktsioonikomisjoni poolt esitatud redaktsioonile, milles on sisse viidud järgmised parandusettepanekud: esimeses punktis ja teises punktis on kuupäevad parandatud – 15. oktoober 1990. Kolmas punkt on vastavalt selles redaktsioonis, mida Ülemnõukogu otsustas ja oli esitatud rahvasaadikute Kostabi, Fjuki, Ugandi ja Maarendi poolt. Sellises redaktsioonis panen ma otsuse projekti teie ette hääletamisele. Kes on selle poolt? Palun hääletada!

Selle ettepaneku poolt on 71 rahvasaadikut, vastu on 20, erapooletuid ei ole. Lugupeetud Ülemnõukogu, otsus on vastu võetud. Homme algab plenaaristung kell 10.00

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

16. ISTUNGJÄRK

TEINE ISTUNG

18. september 1990

Juhataja (Ü. Nugis)

Lugupeetud Ülemnõukogu, asugem töökohtadele! Kontrollime kohalolekut, Kohaloleku kontroll. Kohal on 80 saadikut, puudub 25. Tundub, et enne päevakorra juurde asumist on mõned sõnavõtnud. Indrek Toome.

I. Toome

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud kolleegid! Lisaks eile toimunud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu väliskomisjoni istungile ja vastuvõetud ettepanekutele, millest informeeris teid rahvasaadik Tiit Made, toimus pärast istungi lõppu uus väliskomisjoni koosolek, millest võtsid osa kõik 9 praegu juriidiliselt väliskomisjoni koosseisu kuuluvat

saadikut. Võeti vastu järgmine otsus: teha ettepanek Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumile lülitada järgmise, 17. istungjärgu päevakorda järgmised küsimused: Eesti Vabariigi Valitsuse informatsioon piirirežiimist Eesti Vabariigi ja Vene NFSV ning Läti Vabariigi piiril ja teiseks, Eesti Vabariigi Valitsuse esimehe Edgar Savisaare informatsioon läbirääkimistest Leningradi linna ja oblastiga ning sõlmitud vastavast lepingust. Ma usun, et nüüd on juriidiliselt kõik puhas. Aitäh!

T. Made

Austatud eesistuja, kallid kolleegid! Eilne tööpäev oli nii tormiline ja peaministri esinemine nii hingeminev, et ei olnud võimalust ega aega enam oma arvamust avaldada. Ma paluksin 5 minutiks teie tähelepanu, sest on mõningaid seisukohti, mis eile välja kujunesid ja tahaksin neid teiega jagada. Arvatavasti peaks nendest meie tulevase töö jaoks tulu tõusma. Kuna peaminister Edgar Savisaar läks eile oma esinemises mõneti isiklikuks, pole midagi parata, ja kuna see on meie omavaheline asi parlamendis, siis olen kohustatud üht-teist ütleva. Kõigepealt tahaksin ma tänada härra peaministrit selle isiku tunnustuse eest, mida ta minu tagasihoidliku isiku aadressil eile välja ütles. Tõsi, suvisel istungjärgul tegin ettepaneku minimaalpensionide tõstmiseks, pidades silmas eelkõige sotsiaalset õiglust meie ühiskonnas. Siis lükati minu ettepanek tagasi. Kuid eilseks oli valitsus järele mõelnud, sügavalt järele mõelnud. Nagu me kuulsime, on minimaalpensionid tõstetud 100 rublani. Ma loodan, et need 60–70 tuhat pensionäri saavad nüüd pisut leevendust hüperinflatsiooni eelõhtul, mis peagi algab. Ma loodan ka kogu hingest, et valitsuse helged pead on ise tulnud selle peale, et minimaalpensionide uue määra kehtestamisel tuleb pidada silmas õiglust ka tulevikus. Seda õiglust, mida on need proportsioonid välja kujundanud. Nimelt, on suur vahe, kas tõsta pensioni 57-lt rublalt 100 rublani või 96-lt rublalt 100 rublani. Meie pensionäride hulgas on olnud palju inimesi, kes oma viimase 2–3 tööaasta jooksul on pingutanud, et saada pensionilisa. Oleks äärmiselt ebaõiglane, kui valitsus seda ei arvesta. Ma küll ei usu, et valitsus seda ei arvesta. Kindlasti seab ta sisse õiglased proportsioonid ka pärast uue minimaalpensionimäära kehtestamist.

Minu meelest segas peaminister oma eilses esinemises väga osavalt kokku kokteili nii hindadest kui ka maksudest ja selle arutamisest meie parlamendi või Ülemnõukogu saalis, ehkki jutt oli hindadest. Seati kahtluse alla mõnede rahvasaadikute-majandusteadlaste kompetentsus. Viimases küsimuses on muidugi raske vastu vaielda, sest on täiesti loomulik, et peaminister ja tema meeskond ületavad oma tarkuses ja kompetentsuses meid kõiki. Need märkused olid kahtlemata kõik õigustatud. Küll aga tahaksin loota, et välismaalt peaministrile

appi kutsutud sõprade klubi liikmed teevad mõistetavas redaktsioonis selgeks, kuidas vabas maailmas makroökonomilised küsimused lahendatakse, kuidas eelarved komplekteeritakse. Ka selle, et kas ikka on vaja enne, kui eelarvet hakatakse kokku panema, uusi maksuseadusi vastu võtta või neid muuta, võib-olla saab ka kuidagi teisiti.

Eile öeldi meile, et hindade küsimus on poliitiline küsimus. Seda kuulsime küll esimest korda. Kahtlemata on see teatud mõttes poliitiline küsimus, kuid ma ütleksin, see on rohkem majanduspoliitiline küsimus. Olgu pealegi, Ülemnõukogu võttis endale kohustuse pidada hindade reguleerimist oma asjaks ja vastutada selle eest. Aga siis on ka asjakohane moodustada Ülemnõukogu hindade komisjon, kes sellel valulisel protsessil silma peal hoiab ja valitsuse käest nõuab, et see vajalikud korrektiivid sisse viib, kui ühiskond enam sellele hinnasurvele vastu ei pea. Nüüd on see Ülemnõukogu südameasi.

Muide, Edgar Savisaar ajaloolasena kasutas temale omases osavas vormis tsitaate ja Ülemnõukogu stenogramme. See on mõistlik tegevus. Kuid ajaloolasena teab peaminister päris kindlasti, et stagnaajal õpetati meid vajalikke tsitaate ka välja mõtlema ja vastaspoolele populaarses vormis suhu panema. Sedagi tuli eile ette. Iseloomulik on, et esinemistest saab ometi välja võtta just nimelt neid kohti, mida parasjagu tarvis läheb. Kõik muu aga ära unustada. Seda oleme kõik teinud. See on meie üks elukogemus. Seepärast peab olema alati võimalus vastulauseks, mida ma teie lahkelt loal ka praegu kasutan, nimelt Made ei ole kunagi olnud hindade tõstmise vastu. Seda saab lugeda stenogrammist. Kuid on soovitanud või soovinud hinna tõstmisel kasutada etapilist, järk-järgulist meetodit koos sotsiaalse õigluse jaluleseadmisega. Seda arvamust sai ka kaitstud. Ma pole kunagi olnud hobuse teraapia poolt, hindade mitmekordse paugupealt tõstmise poolt. Arvatavasti kallid kolleegid mäletavad seda. Meie Ülemnõukogus toimub poliitiline võitlus poliitiliste rühmituste, fraktsioonide ja üksikute saadikute vahel. See on aksioom ja mitmed kolleegid on seda töökorraldust ka kaitsnud. Meil pole aga siin, jumal hoidku, ühtepidi mõtlejate klubi, meil ei ole siin mõisapreilide kudumisring, kus ei tohiks oma mõtteid välja öelda, kui see läheb kellegi teise mõttest lahku. Eile ja isegi juba varasematel päevadel on käinud ehtne parlamentlik debatt. Peab ütleva, et hr. peaminister lülitus sellesse debatti äärmiselt osavalt. Ta kasutas ära kõiki tema valduses olevaid vahendeid, et saavutada seda otsust, mida ta tahab. Selle eest müts maha tema ees. Kuid on taunitav, et me ei ole selles saalis kõik võrdsed. Kui oli öeldud, et debatid on lõppenud, siis on nad lõppenud kõigile. Kui on öeldud, et ettepanekud tehakse kirjalikult, siis on see kõigi jaoks. Niisiis, meil on veel üht-teist õppida.

Kuna oleme jõudnud normaalsesse parlamentliku vaidluse staadiumisse, siis tuletaksin teile meelde maailma parlamentide kogemusi. Ehk see aitab tulevikus mitte dramatiseerida seda,

mis siin saalis toimub. On palju näiteid, kus asjad lähevad parlamentides isegi kakluseni. Näiteks Inglise parlamendis. Iisraeli Knessetis on üks kommunistist saadik ja kui ta julgeb mõnes küsimuses oma arvamust avaldada, siis ta pekstakse kohapeal läbi ja lohistatakse saalist välja. Aga ta tuleb mõne aja pärast tagasi ja võtab uuesti sõna. Selles ei ole mitte midagi halba. Alles hiljaaegu said Türgi parlamendis kõnetooli ees kokku kaks saadikut. Kuna neil mõtted läksid oluliselt lahku, haarasid nad revolvriv ja tulistasid. Üks saadikutest kosus pärast haiglas.

Ma tahan sellega öelda, et oleme ju ikkagi siin parlamendis, võitleme oma poliitiliste tõekspidamiste eest. Ma muidugi ei kutsu teid üles käsikähmlusele, kuid ma kutsun teid üles mitte mängima siin mõisapreilide kudumisklubi. Arvan miimoodi, et eilne päev oli meile õpetlik, see oli igati kasulik ja andis tunnustust peaministri poolt tehtavale tööle. Tahan lõpuks omalt poolt öelda, et vähemalt mina, kui valitsus teeb midagi hästi, siis seda ka ütlen, kui valitsus teeb midagi halvasti, siis ka seda tuleb öelda. Minu meelest on see meie igapäevase elu kohus. Aitäh!

Juhataja

Ma palun mitte lahkuda, tuleb uus kohaloleku kontroll. Palume natuke kannatust. Kohaloleku kontroll. See peab ülitähtis asi olema, et Hallaste ja Kask siiski ei tule kohale. Kohal on 85 saadikut, puudub 20.

Lugupeetud saadikud, me oleme siiski mõnikord praktiseerinud meie kõikide vaikival nõusolekul päevakorraväliseid sõnavõtte ja need on jäänud ikkagi saadikute südametunnistuse peale. Ma eeldan siiski, et me ei peaks diskussiooni pidama väljaspool päevakorda ja ma arvan, et ka praegu võib-olla ei ole korrektne mu tähelepanu sellele juhtida. Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, kolleegid! Ma tuleksin tagasi maisemate asjade juurde kui püsside paugutamine ja tuletaksin meelde, et eile esitati Ülemnõukogu juhatajale projekt vabariigi Ülemnõukogu alatiste komisjonide kohta, kuid millegipärast ei ole antud projekt jõudnud saadikute töölaudadele. Teatavasti võtsime selle eile ka istungjärgu päevakorda, siit on mul küsimus. Kas me saame nimetatud projekti arutada, sisuliselt vastu võtta, kuna ta on kõikides poliitilistes fraktsioonides läbi arutatud ja heaks kiidetud, kohe, ilma ka projekti laiali jagamata. Kui ei saa, siis mul on ettepanek seda koheselt teha, et me jõuaksime ta täna arutusele võtta. Ja teiseks, ma informeerisin Ülemnõukogu, et eile alustas tööd omandi- ja

maareformi komisjon, esimene sisuline istung toimub homme hommikul kell 9.00 valitsuse senise tegevuse ära kuulamisega antud valdkonnas ruumis 267. Aitäh!

Juhataja

Arvo Junti, see dokument jagatakse kohe laiali ja viibinud on ta tehnilistel põhjustel, mingit muud takistust ei olnud. Enn Leisson.

E. Leisson

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Ma tahaksin Ülo Nugise äsja esitatud üleskutset statistiliselt illustreerida konkreetsete arvudega meie eilselt istungjärgult. Eile me töötasime 2 tundi ja 27 minutit, sellest 58 minutit kasutas sõnaõigust eesistuja Ülo Nugis, 17 minutit Tiit Made ja 12 minutit Vladimir Lebedev. Kui me midagi oleme öelnud, siis pidagem sellest ka kinni. Ma tsiteerisin Tiit Made tänast repliiki, peksma me ei hakka teda selle eest, et ta palus 5 minutit ja kasutas 10. Täna!

H. Peterson

Lugupeetud härra juhataja, ma tahaksin öelda sedasama. Me käime ikka oma tegude, mitte sõnade järgi ja võib-olla mõnel tuleb meelde ka see kõne möödunud neljapäeval, kui maamehed julgesid teha pöördumise väliskomisjoni poole. Nii et austame üksteist ja mul pole selle vastu midagi, kui hr. Made maareformi komisjonis asjalikke ettepanekuid teeb. Komisjonide esimehed peaksid arutama asju nii, nagu meil on reglemendis kirjas. Näiteks valitsuse küsimusi, kui valitsust pole kohal. Samal ajal oleks ikkagi olnud ka kenam, kui möödunud neljapäeval arutati komisjoni tööd, mitte parteidevahelisi küsimusi, et ka komisjonide esimehed oleksid kohal olnud. Nii et ka nemad selles küsimuses esitaksid omad seisukohad, sealhulgas ka projektide suhtes, milliseid jätta komisjoni ja milliseid mitte. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, meil on siiski kinnitatud päevakord. Kas Tõnu Antonil on päevakorraga seoses sõnavõtt? Tõnu Anton.

T. Anton

Ajaleht "Rahva Hää" – Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ja valitsuse päevaleht, on meie tööst rahvast valesti informeerinud. Täna sees lehes kirjutatakse sellest, et riiklike dotatsioonide kaotamisega seoses olevat meie otsusesse jäänud formuleering – nõustuda valitsuse

ettepanekuga, ja nenditakse, et seega anti valitsusele vabad käed liha-, piima- ja kalatoodete riiklike dotatsioonide kaotamiseks. Mul on palve, et need, kellest asi sõltub, selle vea ka avalikult õiendaksid, sellepärast ma võtsin ka avalikult sõna. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu!

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 21. juuni seadluse "Eesti Vabariigi Siseministeriumi ravi- ja tööprofülaktooriumide likvideerimise kohta" kinnitamine

Juhataja

Jätkame päevakorraga. Teine päevakorrapunkt "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 21. juuni seadluse "Eesti Vabariigi Siseministeriumi ravi- ja tööprofülaktooriumide likvideerimise kohta" ning 28. augusti seadluse "Täienduse tegemise kohta "Eesti NSV töökoodeksis"" kinnitamine. Ettekandeks saab sõna siseministri asetäitja hr. Aare Kitsing.

A. Kitsing

Lugupeetud Ülemnõukogu esimees, lugupeetud saadikud! Ravi- ja tööprofülaktooriumide süsteem loodi omal ajal kurikuulsa Gulagi süsteemi jätkuna. Senine tööjõu värbamine laagrisüsteemi kaudu rahvamajandusobjektide tööjõuressursi kindlustamiseks ei olnud siis enam võimalik sellises laias mastaabis. Selleks loodi uus süsteem, n.-ö. ravi sildi all. Tsentri surve all forsseerus ravi- ja tööprofülaktooriumide süsteem kiiresti ja muutus kõige lihtsamalt rakendatavaks sanktsiooniks igasuguste huligaanide ja rahurikkujate vastu, kes reeglina vähemal või suuremal määral tarvitavad alkoholi ja kellele võis alati määrata alkoholismi vastase ravi vajaduse. Kohtupraktikast kadus administratiivkoodeksi paragrahv 171 ja paragrahv 175 ning kriminaalkoodeksi paragrahv 195 kasutamine. Need paragrahvid nägid ette rahatrahve, administratiivareste ja vanglakaristusi. Käsk oli aga ravida. Ravile saadetud isikud mõisteti täielikule vabadusekaotusele 1–2 aastaks kõige tavalisemasse töökolooniasse,

lisaks tuli taluda veel sundravi ja sunniviisilist tööleajamist. Sundravi tulemus: 3–4% ravi läbiteinutest ei jätkanud esimesel aastal lausjoomist. Ravile saadetu lahutati oma perest, elu- ja töökohast, mida suurem enamus neist omasid. Sellega katkesid needki sotsiaalsed sidemed, mis neid kuidagi ühiskonnaga koos hoidsid. Kaheaastane isolatsioon ja enamasti nende erialale mittevastavad juhutööd nõrgal järjel olevates ettevõtetes koos sundraviga aitasid veelgi kaasa isiku degradeerumisele. Tsentri mõju vähenemine viimastel aastatel tõi kaasa ka ravi- ja tööprofülaktooriumide süsteemi avanemise. Kohtud hakkasid loobuma sundravi kohandamisest kui inimvaenulikust institutsioonist. Ravile saadetute arv viimaste aastate jooksul on vähenenud 2,5 tuhandelt 760-ni selle aasta juunikuus. Ja sellise praktika jätkuna oleks selle aasta lõpuks jäänud nendesse asutustesse umbes 150 inimest ootama oma raviaja lõppu. Vabariigi tervishoiuministeerium andis ravi- ja tööprofülaktooriumi süsteemile kategooriliselt eitava hinnangu. Koos tervishoiuministeeriumi, vabariigi prokuratuuri, justiitsministeeriumi ja ülemkohtu esindajatega hinnati vajalikuks likvideerida ravi- ja tööprofülaktooriumide süsteem kui selline. Ettepanek kiideti heaks valitsuse ja Ülemnõukogu Presiidiumi poolt ning esitatakse täna teile, lugupeetud saadikud. Täna kehtiv seadusandlus administratiivõiguskodeksi paragrahvid 171 ja 175, kriminaalkodeksi paragrahv 195 ja nende paragrahvide all-lõiked võimaldavad kohandada senise ravi- ja tööprofülaktooriumi kontingendi, s.o. kõiksuguste olme huligaanide, parkide ja kangialuste joodikute, perekonna ja trepikoja terroristide suhtes kas rahatrahve või adminareste, samuti ka vanglakaristust kuni 5 aastat. See tähendab kuriteo eest saab vastav isik karistuse, mitte aga "ravi". Asju tuleb hakata nimetama õigete nimedega, nii nagu õiguskord seda nõuab. Meie praegune seadusandlus, kriminaalseadusandlus põhineb 1960. aasta Nõukogude Liidu seadusandlikele alustele. Praegu toimub meie seadusandluse väljatöötamine, toimub uue kriminaalkodeksi väljatöötamine. Selles töös tuleks pöörata ka tähelepanu nende sanktsioonide läbivaatamisele, mis praegu puudutavad olmejoodikuid ja huligaane ning perekonna- ja naabriterroriste. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu. Tundub, et ettekandjale on küsimusi. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud ettekandja! Kas te võiksite meile lühidalt selgitada või anda informatsiooni, kuidas on kavas kasutada nende profülaktooriumide alt vabanevaid pindasid teie süsteemis ja Viljandimaa saadikuid huvitab eelkõige küsimus, kas on võimalik ka Viljandi kesklinnast,

erakordselt ebasobival kohal olev alaealiste koloonia välja viia, arvestades vabanevaid pindu profülaktooriumide alt.

A. Kitsing

Vabanevaid pindu on meil planeeritud kasutada järgmiselt: Tallinna profülaktooriumi vabanev pind läheb kinnipeetute haigla laiendamiseks, kuna haigla olukord on allpool igasugust kriitikat, haiglas kasutatakse praegu isegi narisüsteemi; Pärnu ravi- ja tööprofülaktooriumi on planeeritud kasutada piirkondliku arestimaja loomiseks, kuna kohtupraktikas me kindlasti hakkame kasutama rohkem areste ja lühiajalisi karistusi; Harku ravi- ja tööprofülaktooriumi pind läheb kinnipeetavate naiskodanike elamistingimuste parandamiseks, kuna seal olevad hooned on ehitatud sajandi alguses ja me tahame kasutada ära vabanevaid pindu uueks ühiselamuks; Maardu ravi- ja tööprofülaktooriumi omas kahte territooriumi, mõlemad territooriumid renditi Maardu Keemiakombinaadilt, meie poolt oli ettepanek sotsiaalministeeriumile ja linnavalitsusele, et kaaluda nende asutuste baasil edaspidi luua turvakodud ja hoolekandeesutused, kuna ilmselt ka meie hakkame selle süsteemiga lähitulevikus pihta – nii vaeste osas kui ka igasugu joodikute ja hulkurite osas. See küsimus on praegu kaalumisel, me ei ole saanud lõplikku vastust, aga enne 15. oktoobrit me peame otsustama, kuna siis me peame need ruumid kas tagasi andma või midagi muud välja mõtlema. Me kaalusime ka Viljandi alaealiste koloonia ümberpaigutamist, kuid kahjuks ei olnud mitte kuskil nendes vabades profülaktooriumides selliseid võimalusi, et Viljandi kasvatuskoloonia oleks olnud võimalik nendesse ümber paigutada, veel rohkem, me oleme pöördunud selle koloonia ümberpaigutamiseks nii Harju Maavalitsuse poole kui ka Tallinna Linnavalitsuse poole konkreetsete ettepanekutega, kuid kahjuks need ettepanekud ei ole senini lahendust leidnud.

E. Leisson

Lugupeetud eesistuja, lubage esitada aseministrile küsimus. Te nimetasite meetmeid, mida kohaldatakse alkohoolikutest olmeterroristide suhtes. Peale Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse ilmumist on minu poole pöördunud konkreetsetelt valijad ja ka mittevalijad, lihtsalt kaaslinlased ja mulle on jäänud mulje, mis lubab mul nende küsimuste lahendamise osas kahelda. Palun teid nimetada karistuste arvnäitajad, mida kohaldatakse alkohoolikute-olmeterroristide suhtes peale Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse ilmumist ja palun see vastus stenografeerida. Tänan!

A. Kitsing

Tähendab, mul ei ole kõiki neid arve käepärast, mis olid pärast selle otsuse vastuvõtmist rehkendatud. Ma võin öelda niipalju, et selle aasta viie kuu jooksul, mil meil ravi- ja tööprofülaktooriumid olid olemas, mõisteti keskmiselt iga kuu nendesse kohtu poolt 20–30 inimest. Nüüd, milliseid sanktsioone on rakendatud sel aastal, ma kohe ütlen. Kui nüüd mälu ei peta, siis see aasta on 200–210 juhtumit, kus Ülemkohus mõistis sanktsiooni selliste isikute suhtes. Aga sanktsioone esitatud oli rohkem kui 700-le isikule. Täheandab, sellel aastal on miilitsa poolt esitatud paragrahv 175 kolmanda lõike kohaldamiseks 741 materjali rahvakohtusse, nende alusel on sanktsioone rakendatud 202 õigusrikkujale, s.t. 27,3%-le. Tallinnas näiteks on 118 materjali läinud kohtusse, vaid 18-le on kohaldatud sanktsioone. Ida-Virumaal 191 rahvakohtusse antud õigusrikkujast said karistatud kõigest 14 isikut. Narvas 156-st sanktsioneeritust – 31 jne. Ma pean ütleva, et me oleme unustanud need paragrahvid ära selle pika ravimise aja jooksul ja peame hakkama vist neid usinamalt kohtus arutama.

P. Grigorjev

Lugupeetud ettekandja, te olete ise tunnistaja ja samuti ka meie, et joomisest me nii lihtsalt jagu ei saa, sellele lisandus veel narkomaania. Kui me aga sulgesime need laagrid, kus me hakkame siis ravima narkomaane ja alkohoolikuid haiglakohtade puudumisel. Või paneme nad üldse palatitesse? Kuidas teie arvate?

A. Kitsing

Mis puudutab alkoholaravi, siis see saab olla ainult vabatahtlik. On selge, et sundravi ei saa olla ravi ja seda enam tulemuslik ravi. Tervishoiuministeeriumi poolt on ametlikult teatatud, vabatahtlikuks raviks meie vabariigi joodikutele on olemas kohad, on olemas metoodika ja on olemas ravivõimalused. Nüüd nende isikute kohta, kes mõistetakse kohtulikule karistusele, kellele määratakse vabadusekaotus. Nende suhtes rakendatakse kinnipidamiskohtades, sel juhul, kui ta omab diagnoosi "krooniline alkoholism", siiski veel sundravi. Samuti rakendatakse nende narkomaanide suhtes, kes saadetakse kinnipidamiskohtadesse, narkootikumivastast ravi.

A. Sirendi

Lugupeetud ettekandja, osa vastust ma oma küsimusele juba sain, kuid mulle tundub, et siin on siiski tegemist niisuguse halva ebasobiva profülaktooriumi kui antud probleemi halva lahendusvariandi likvideerimisega, sealjuures probleem jääb ja probleem ilma selle

lahendusvariandita jääb ilmselt halvemaks kui selle varasema seisundi puhul. Nii et likvideerimisega oleme siin juba tegelnud üsna paljudes küsimustes ja enamasti likvideerimisi on osutunud pigem enneaegseks likvideerimiseks, kuna on puudunud vastav lahendusvariant. Tähelepanek, me saime hakkama rahvakontrolli likvideerimisega, kõigi likvideerimisega, mis olid meie arvates halvad, kuid uued lahendusvariandid olid välja pakkumata ja ka kontrollimata. Praegu tundub olevat järjekordne niisugune aktsioon, mis jätab probleemi alles ja ei paku korralikku lahendust. Täna!

A. Kitsing

Ma ütlesin niimoodi, et me selle süsteemi likvideerimisega pigem hilinesime kui läksime aasta ette. See süsteem on ebaõige, inimväärkusele vastane. Me tegime suure vea, et me tassime üle vabariigi kõik joodikud kokku Tallinna, sundisime neid töötama vabariigi ettevõtetes ja sellega mitte ei kasvatanud neid ühes kollektiivis, pigem rikkusime nende töökollektiivide olemasolevat situatsiooni ja viisime neile juurde mitte midagi paremat, aga enam halvemat. Kuskilt provintsist, külast siia toodud joodikule me ei suutnud anda midagi tema paranemiseks, pigem andsime talle kaasa, et ta saaks midagi siit halvemas plaanis juurde ja aitasime kaasa ka tema degradeerumisele. See alkoholismi probleem on väga suur sotsiaalne probleem. Me ei saa seda lahendada ainult raviga, ei saa lahendada ainult ka inimeste kinnipanemisega ja ühiskonnast isoleerimisega. Selle probleemiga võideldakse maailmas vahelduva eduga juba aastasadu ja kuskil ta minu teada seni lõplikult lahendatud ei ole. Meil puudub praegu absoluutselt selline asi nagu sotsiaalhoolekanne nende isikute osas. Mujal maailmas tegeleb joodikutega juba esimesest sammust sotsiaalhooldesüsteem. On välja töötatud terve rida meetmeid, terve rida tegevusi, mida nende suhtes rakendatakse. Meil seda veel ei ole. Meil ei ole mingit seadust ega kontseptsiooni, kuidas üldse praegu alkoholismisse suhtuda. Me peame töötama välja terve kontseptsiooni, alkoholismi kontseptsiooni. Me peame nägema ette kõik võimalikud viisid, kuidas sellesse pahesse suhtuda ja kuidas selles pahes tuua mingit nihet paremuse poole. Ravi- ja tööprofülaktooriumide likvideerimine oli selline samm, mida tuli teha tingimata, see küsimus ei lahenda mingil määral ja ei oleks lahendanud ka edaspidi antud probleemi, oleks viinud edaspidi sama väärteed mööda, mida me siamaale käisime. Ilmselt on vaja võtta kokku nende ametkondade poolt, kes on asjast huvitatud, ja kiiremas korras töötada välja, kuidas teda nüüd nimetada – alkoholismiseadus või kontseptsioon, aga alusdokument meil peaks lähitulevikus selles osas ilmuma.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, kolleegid ja ettekandja! Mul on selline küsimus. Selge on see, et on alkohoolikuid ja narkomaane, kes on ühiskonnale selles mõttes kahjutud, et nad ei sega teiste vabadusi, vaid on täiendavaks koormaks nendele, kes loovad väärtusi. Kuid need, keda nimetatakse olmeterroristideks jne., kuidas ikkagi see mõte või prognoos teil on, kuna jätkub meil jõudu, et nende tegevust ohjeldada? Tähendab, nad ei too ühiskonnale kasu ja samas nad segavad ja piiravad teiste vabadust. Kuna siis n.-ö. prognoositav jõud hakkab nendest üle käima, et me suudaksime nad siis panna sinna kuhu vaja. Aitäh!

A. Kitsing

Ma arvan, et suudame, sellepärast et praegune seadusandlus seda kõike võimaldab. Ja meil ei ole mõtet siin mängida ilmselt pikalt tõesti nende kuritahtlike alkoholistidega, tuleb panna nad istuma pikemaks ajaks, mitte ravile, aga mõista vabadusekaotusele, nimetada asja õige nimega ja võimalus on praegu isoleerida neid kuni viieks aastaks, mitte kaheks aastaks, nagu toimiti seni. Me teadsime, et see alkohoolik on kuritahtlik, ravi temale õieti ei kohaldatud, ta tuli välja ja jätkas sama tegevust. Selliseid alkohoolikuid tuleb isoleerida kohe viieks aastaks ja siis on aega järgi mõelda ja siis on aega ka töötada ja tegeliku tööga oma patte lunastada, sellepärast et see töö, mida sai kohaldatud ravialustele, ei olnud õige töö.

Vastavalt ravikuurile tuli ravialused paari-kolme kuu tagant panna n.-ö. karantiini, kus ta kuu aega töötada ei saanud. Keegi ei võtnud endale sellist tööjõudu, kes oli selge alkohoolik ja oli teada, et paar kuud töötab ja siis lähen jälle ravile ning seejärel tuleb jälle tagasi. Aga kinnipidamiskohtades on loodud küllaltki korralikud tootmisvõimalused, seal on võimalus paremini töötada ja ka kohaldada tööd enam-vähem olemasoleva kvalifikatsiooni järgi, mitte nii, et seal, nii-öelda ravi- ja tööprofülaktooriumis, andsime me neile igasuguseid juhutöid, mida nõrgal sotsiaalsel ja majanduslikul järjel olevad ettevõtted pidevalt vajasisid.

A. Kõo

Austatud spiiker, lugupeetud ettekandja! Oma esimese küsimuse esitamisel toetun ma teie väitele. Nimelt kõlab see niimoodi. Kiiremas korras on vaja välja töötada kontseptsioon alkohoolikute ravimiseks. See seadlus, mille kinnitamiseks on praegu ettepanek, võeti vastu Ülemnõukogu Presiidiumis 21. juunil. Täna on möödunud sellest praktiliselt kolm kuud ja paluks selgitada konkreetselt, mida kiiremas korras on siseministerium ette võtnud selle seaduse neljanda punkti täitmiseks? See on küll valitsuse ülesanne, kuid mida on siiski ette võetud? Ma formuleerin küsimuse veel niimoodi – selleks, et tagada efektiivne ravi. Ja

samuti, mida on kohalikud omavalitsused tänaseks ette võtnud nende isikute töö ja olme korraldamiseks, kes vabanesid juba ravi- ja tööprofülaktooriumidest? See on esimene küsimus. Ja teine küsimus. Konkreetselt kelle otsus see on, et Pärnusse teha piirkondlik arestimaja? Aitäh!

A. Kitsing

Meie oleme arutanud teiste korrakaitse organitega, ülemkohtuga ja prokuratuuriga seda olukorda, mis tekkis pärast ravi- ja tööprofülaktooriumide likvideerimist ja oleme jõudnud ühisele seisukohale nende paragrahvide tõhusama kasutamise osas, mis siiani olid nagu unustusehõlma vajunud. Tervishoiuministeerium omab endiselt võimalusi alkohoolikute vabatahtlikuks raviks, aga sugugi ei saa öelda, et on tekkinud väga suur vool selle vabatahtliku ravi järgi.

Nüüd kontseptsioonist, mida ma enne mainisin. Ma ei mõtle, et see oleks ainult raviks. See peaks olema üldse joomise poliitika kontseptsioon. Kes on joodik, kuidas temasse suhtuda, see ei ole ainult ravi, mida tema juures saab rakendada. Tema juures tuleb rakendada terve rida muid meetmeid.

Pärnus piirkondliku arestimaja loomiseks on esitatud meiepoolne ettepanek Pärnu linnavalitsusele. See on nüüdseks läbi vaadatud linnavalitsuse poolt ja ta peaks esitatama linna volikogule. Siia maale on Pärnu linnaisad pooldanud seda seisukohta, et sinna arestimaja luua. Seal on arestimaja olnud kogu aeg enne 1940. aastat ja kohalike arestimajadeta me niikuinii ei pääse. Selle me peame tulevikus looma igasse maakonda, igasse linna. Ilmselt meil tulevad samad ravisanktsioonid nagu on mujal maailmas, kuskil 30 või 15 päevast kuni 6 kuuni. Inimesi ei ole vaja tassida tsentraalsesse vanglasse, karistuse peavad nad kandma kohalikus arestimajas ja töötama kohalike tööde tegemiseks, mida igal pool on vaja – tänavate pühkimine, parkide koristamine, lume rokimine ja 100 muud asja. See oleks vastus teie küsimustele.

J. Liim

Aitäh, hr. eesistuja! Hr. Kitsing! Me lükkame edasi ravi- ja tööprofülaktooriumide likvideerimise käesoleva aasta lõpuks.

Vesteldes teiega selgus, et välismaal on 100 tuhande elaniku kohta keskmiselt 100 ja enamuses veelgi vähem karistusala, seda väga väikeste karistusaegadega, võib öelda – isegi sümboolse karistusega, sest jutt on päevadest ja nädalatest, põhiliselt piirdub karistus rahatrahviga. Siin on samad arvud ligemale 400 karistusala ja aeg aastates. Liidus loogiliselt

on samad näitajad veelgi suuremad. Liidu karistussüsteemides on minu arusaamise järgi välja kujunenud "kuritegevuse ülikoolid". Paralleelselt profülaktooriumide töö kõrval kehtivad loomulikult, nagu ma ka mainisin, need karmid karistavad seadused nende suhtes, kes põgenevad või lahkuvad omavoliliselt neist ilmselt "ebainimlikest", see on jutumärkides, ravi-asutustest. Juhul, kui nüüd keegi hakkab kandma karistust lahkumise eest enne profülaktooriumide likvideeritust ja seda kuni 1,6 aastat olukorras, kus paari kuu pärast asutused ja seadused likvideeritakse, siis kas selline karistus-alune peab kandma oma trahvi algusest lõpuni või olen ma natukene valesti aru saanud? Aitäh!

A. Kitsing

Tähendab, ma ei saanud nüüd aru esimesest poolest, et me lükkame profülaktooriumide likvideerimise edasi. Profülaktooriumid on likvideeritud, seadlus jõustus kümne päeva jooksul, kuulub 10 päeva jooksul täitmisele pärast tema vastuvõtmist Ülemnõukogu Presiidiumis. Ja tööprofülaktooriume enam olemas ei ole, neid ei eksisteeri. Viimased töötajad, kes oma kahte kuud nagu töötavad, annavad praegu üle olemasolevaid ruume ja lahkuvad kõige lähemal ajal. Seesama paragrahv 177-1, mis puudutas ravi- ja tööprofülaktooriumist põgenevate isikute vastutusele võtmist ja nende suhtes vabadusekaotuse mõistmist, kaotas oma kehtivuse. Nimelt selle aasta algusest muudeti Liidu Siseministeeriumi poolt sisekorraeskirju profülaktooriumides ja lubati igale ravialusele kohaldada puhkust, puhkepäevadel lubada nad siis koju. Enamasti, kes lasti laupäeval-pühapäeval koju, tarvitas alkoholi. Kui nad tulid tagasi, siis tuli nad kohe allutada uuesti intensiivravile. Mis ravist saab üldse juttu olla, kui isik käib laupäeval-pühapäeval kodus, joob seal hoolega ja siis tuleb viieks päevaks profülaktooriumi. Teiseks. Suurem osa ei tulnud enam tagasi ja see arv progresseerus pidevalt, kuna mingit karistust nende suhtes enam ei saanud rakendada. Ülemkohtus enam 177-prim paragrahvi ei rakendatud ja ma võin näidata graafiliselt, kuidas viimase aja jooksul on vähenenud ravi- ja tööprofülaktooriumide koosseis. Kui möödunud aasta alguses oli 1700 ravialust, siis selle aasta alguseks oli jäänud 1010 ravialust. Selle aasta 1. juunil oli veel 745 ravialust. Eelmisel aastal oli aasta jooksul 17 ravialust, kes põgenesid, selle aasta veebruari alguses, kui ei hakatud enam rakendada sanktsioone ravilt lahkunute kohta, see arv progresseerus, moodustades 1. juuniks 346 inimest. 745-st ravialusest 346 olid praktiliselt jooksus, ei viibinud ravil. Neil ei olnud passi, nad ei saanud tööl käia ega end sisse kirjutada. Nad ei saanud luua endale mingeid sotsiaalseid sidemeid. Nii et see paragrahv, selle äramuutmine oli üks põhjus, mis muutis ravi- ja tööprofülaktooriumi institutsiooni mõttetuks ja te ütlesite õieti, et mingil määral on

kinnipidamiskohad "kuritegevuse ülikoolid". Ega see ravi- ja tööprofülaktoorium ka ei olnud selles mõttes muud, ta oli ka mingil määral "ülikool".

Nüüd, mis puutub rahatrahvidesse, tähendab koodeks võimaldab kohaldada mõlemat karistust. Väikese korrarikumise eest võib kohaldada rahatrahvi või aresti, see on koodeksis väga õige. Selge sõna see "või", sest osa alkohoolikuist ei pea oma töökohta ja see trahv tuleks nagu kinni maksta tema perekonna arvelt. Sel juhul, kui alkohoolik ei tööta, ei saa seda sanktsiooni rakendada perekonnale ja määrata talle trahvi, ta tuleb panna aresti või karistust kandma. Selles suhtes on ka ülemkohtul sama õiged vaated ja ma arvan, et selles osas nagu kohtupraktikas ei tohiks tekkida mingisuguseid väärettevõtmisi.

T. Mets

Hr. aseminister, mind paneb siiski imestama teie ennatlik otsus nende asutuste likvideerimise kohta. Meil on siiski selge, et ainult administratiivsete sanktsioonidega, sealhulgas rahatrahvidega joodikute ja olmeterroristide küsimust ei lahenda, kuna joodikutele antav trahvisumma riivab ainult nende perekondi, nagu te mainisite. Olgugi et profülaktooriumide ravitegur on kaduvväike, ei pea ma nende asutuste täielikku likvideerimist õigeks. See on minu isiklik seisukoht. Kõne alla võiks tulla ainult nende asutuste osaline koondamine ja siin ma juhin teie tähelepanu ühele asjale, et riigil on kindel kohustus joodikute suhtes. Kuna viimased on oma rahad investeerinud riigi kassasse purukalli riigiviina näol.

A. Kitsing

Nende joodikute suhtes ei kohaldata mitte adminareste ja trahve. Paragrahv 195 kriminaalkoodeksis määrab sel juhul vanglakaristuse kuni viie aastani, adminarest 15 päeva ja rahatrahvid on ette nähtud sel juhul, kui isik ilmub avalikku kohta purjus olekus ja rikub mingil määral rahu, vähegi raskemate olme või joomarlusel põhinevate kuritegude suhtes on ette nähtud vanglakaristus. Vanglakaristus on tunduvalt tõsisem kui see niinimetatud ravisüsteem ja selle ravisüsteemi likvideerimise peamine põhjus on see, et meie ei saa väevõimuga kedagi ravida ja ei ole mõtet seda tegelikku kinnipanekut nimetada raviks. Me peame panema need isikud vangi nende pattude eest, mida nad on teinud, nii nagu näeb ette seda koodeks, mitte määrama nad ravile. See ravisilt tuleb maha võtta ja asendada kolooniasildiga. Korrarikkuja tuleb mõista vabadusekaotusele selle eest, mida ta on korda saatnud.

P. Priks

Hr. Kitsing, kas teie süsteemi spetsialistid on tutvunud teiste Põhjamaade sama probleemiga ja kas meil on võimalik võtta midagi kasulikku nendelt üle ja kindlalt juurutada siin Eestis? Aitäh!

A. Kitsing

Selle probleemiga ei ole eriti laialt tegeldud rahvusvahelise uurimuse osas. Meie oleme praegu rahvusvahelises mastaabis uurinud põhiliselt just kinnipidamiskohtade süsteeme teistes maades ja oleme välja töötanud kindla kontseptsiooni selles osas, mis praegu on trükkimisel ja läheb lähemal ajal õiguskaitseorganitesse ja edaspidi ka Ülemnõukogule, presiidiumi ja Ülemnõukogu komisjonidele seisukoha võtmiseks. Meie oleme alkoholismi probleemiga tegelnud vähe selle pärast, et maailmas politsei ei tegele alkoholistiga enne, kui ta on midagi korda saatnud. Niipalju kui mina isiklikult olen tutvunud Soome, Taani ja Norra kogemustega, siis peab ütlema, et nendes riikides on olemas küllaltki suur võrk, mis põhineb just omavalitsuse sotsiaalhooldussüsteemidele, kes hoolitsevad hulkurite, kodutute, alkoholistide ja kinnipidamiskohtadest vabanenud kontingendi eest. Lisaks sellele on paljudes maades veel terve rida ühiskondlikke organisatsioone, alates päästearmeest ja lõpetades spetsiaalsete muude organisatsioonidega. Kuidas meil olla edasi? See probleem nõuab tõelist tööd, tõelist asja uurimist ja väga paljude alade tohtrite, sotsiaalhooldusspetsialiste, teadlaste ja teiste ühist tööd, kuna asi meil on väga uus ja me oleme praegu läinud hoopis teist teed mööda, kui teised riigid ja ilmselt oleme meie eksinud, aga mitte teised.

A. Paju

Lugupeetud juhataja, austatud ettekandja! Kuulates teid, olen teiega täiesti päri, et lõpeks peab saama see nn. profülaktoorium endale õige nime, mis vastab tema sisule. Kuulates ka neid mõtteid vabanevate ruumide kohta, tekkis mul aga küsimus. Kas teie ministriumis on nüüd – teel õigusriigi poole – süvenenud analüüs? Sest täna on juttu olnud tagajärgedest. Need aga, kellega te tegelete, on juba selle protsessi tagajärg. Põhjustes, mis selle tingib, sellest ei olnud ühtegi sõna.

A. Kitsing

Ka selles suunas on meil tegeldud. Kuigi meie asi on rohkem täideviiv funktsioon. Aga kui midagi täide viia, peame alati teadma, kus asjad kasvavad, kus on nende juured. Selle taseme, mis me praegu kuritegevuses omame, võiks öelda, et selle me oleme saavutanud oma

sotsiaalse korraga viimase aja jooksul. See on loonud selleks eelduse. Seesama laagrisüsteem ja kas või seesama fakt, et meil Eestis on praegu 100 tuhande Eesti elaniku kohta 365 inimest kinnipidamiskohtades. Kõigis muudes Euroopa riikides on see arv 35–95-ni. Juba see on üks näitaja, et meie kasvatame omale lihtsalt kuritegevvat kaadrit. Need kinnipidamisasutused ei anna mitte kuskil ainult positiivset efekti, igas sellises õpitakse ka midagi halvemat juurde. See ei ole omane mitte ainult meile. Selles suhtes on mul olnud vestlusi Taani vanglatöötajatega. Viimati esitas sama põhimõtte Senegali vangla psühhiaater, kes viibib meil siin transtsedentaalse meditatsiooni grupiga ja kellega oli vestlus just selles plaanis. Me oleme endale n.-ö. kasvatanud "korraliku kaadri" ja me oleme ka loonud palju sotsiaalseid eeldusi igasuguseks kuritegevuseks. Ja enam-vähem on see pilt meile selge ja enam-vähem on ta vist siin kõigile selge. Võib-olla võib öelda isegi niimoodi, et meie deformeerunud ühiskonnas on kinnipidamiskohtade probleem ja üldse karistuse ja õiguskorra süsteem üks kõige raskemini kannatanud süsteem ja võib-olla on see üks kõige hullem pärand, mis meile on tulnud siia meie kätte ja me peame andma aru, et me ei ole suutelised seda probleemi homme viima vastavusse rahvusvaheliste nõuetega. Aga me peame omale ka looma kindla sihi, kuhu me tahame välja jõuda, ja ka kindlad etapid. Ei saa teha korrapealt kultuurirevolutsiooni, aga etapid peavad olema selged. Seda me oleme püüdnud teha. Meie oleme esitanud näiteks oma seisukohad valitsusele ja Ülemnõukogu Presiidiumile. Täna saatsime selles osas oma kindlad seisukohad, kuidas me peaksime liikuma edasi ja mida me oleme juba teinud. Väga palju on selles osas praegu artikleid ja kriitikat, aga ma ütlen, et kahjuks me praktilist abi selles osas kuskilt saanud ei ole. Küsimus on selline, et sellega nagu eriti keegi tegelda ei taha.

H. Eller

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma jagan täielikult teie kontseptsiooni ja seisukohti. Aga mind huvitab see küsimus nimelt tehnoloogilisest küljest. 11. septembril ma esitasin Ülemnõukogu juhataja kaudu valitsusele niisuguse palve, et kui täna tuleb küsimus arutusele, siis saaksin vastuse nendele küsimustele, kuidas siiski praktiliselt hakatakse lahendama neid probleeme, mis meil veel õhku rippuma jäävad seoses selle seaduse kinnitamisega. Ma tuletaksin meelde kolleegidele, mida Ülemnõukogu Presiidium otsustas, ja tahaks teada saada vastust, kas need asjad on lahendatud. Punkt 4 ütleb selliselt: "Rakendada meetmeid krooniliste alkohoolikute, narkomaanide, toksikomaanide efektiivse ravi tagamiseks Eesti Vabariigi Tervishoiuministeriumi ravi- ja profülaktikaasutuste baasil." Kuidas neid asju praktiliselt kolme kuu jooksul on hakatud lahendama? Ja teiseks: "Esitada kahe kuu jooksul ettepanekud Eestis kehtivate seadusandlike aktide kooskõlla viimiseks

käesoleva seadusega, nähes ühtlasi ette administratiivvastutuse tugevdamise joomarlusega seotud õigusrikkumiste eest." Kas valitsus tegi teile ülesandeks ka vastata nendele küsimustele või teid neid volitusi ei ole? Ja kui ei, siis spiikerile küsimus, kes nendele siis vastust annab ja millal?

A. Kitsing

Ma arvan, et olen suuteline küsimustele vastama. Tähendab, seda kinnitavad meie vabariigi tervishoiuministeeriumi kirjalikud kinnitused, et neil on olemas praegu võimalused tagada alkohoolikutele vabatahtlik ravi normaalsel tasemel ja vajaliku pindade omamisega. Mina ei oska siin kriitikat teha, ma arvan, et nii see tõesti ka on. Sellepärast, et meie tervishoiuministeeriumile selles osas ma ei ole kuulnud etteheiteid, et seda vabatahtlikku ravi ei oleks kellelegi tehtud või oleks tehtud valesti või ei oleks jätkunud ruumi. Samal ajal, ma veel kord ütlen, et kinnipidamiskohtades seesama ravi jätkub nüüd siseministeeriumi vastavate asutuste poolt ja seal läheb ta edasi samamoodi, nagu ta enne käis. Ettepanekud seadusandlike aktide muudatusteks me oleme samuti teinud. Ma võiksin öelda ühe sellise märkuse. Me leiame, et administratiivaresti võiks pikendada. Ta ei peaks piirduma nüüd 15 päevaga. Muidu meil on nii, et 15 päeva, siis on pikk vahe, järgmine karistus on siis vabadusekaotus 1–5 aastani. Võiks olla vahepeal veel 3–6 kuud ja õiguskaitseorganid on siin meiega selles osas päri ja ma arvan, et see saab heaks kiidetud teiste õiguskaitseorganite poolt, kes nüüd omavad seaduse vastuvõtmiseks vastavat võimu ja kohustust kooskõlastada või tagasi lükata meie ettepanekud. Ma arvan, et need saavad lähitulevikus paika pandud.

Juhataja

Suur tänu, hr. Kitsing. Rohkem meil praegu küsimusi ei ole. Sotsiaalkomisjon palub anda kaasettekandeks sõna NSV Liidu rahvasaadikule Arvo Haugile.

A. Haug

Väga austatud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu! Mingisugust kaasettekannet ma muidugi ei tee, aga ma tahaksin sõna võtta. Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Eesti Vabariigi ravi- ja tööprofülaktooriumide likvideerimise kohta on kutsunud esile mitmete minu valijate rahulolematuse. Ei ole midagi lihtsamat kui likvideerida, jättes probleemi lahendamata. Ka mina isiklikult olen ebainimlike sunnimeetodite vastu. Ka arstid on inimese ebainimlikes tingimustes kinnipidamise vastu. Ka valijad on kinnipeetavatesse ebainimliku suhtumise vastu. Seega siseministeeriumi tööprofülaktooriumide kui vormi likvideerimiseks oli põhjust

küllaga. Olen ka selle poolt, et isikud, kes suhtuvad oma lastesse ebainimlikult, viivad perekonnaelu ebainimlikesse tingimustesse, huligaanitsevad, rikuvad kütiniliselt ühiskonda, ka valijad on selle poolt, et ka neid isikuid tuleb sundida kuni kinnipidamiseni välja. Probleem jäi. Just saadik peab ohvrit samaväärselt kaitsma kui süüdlast. Seadus ei saa reguleerida liikumist ühesuunalisel teel, nagu praegu välja kukkus. Haigus ei saa olla vabadusekaotuse põhjuseks. Olen selle poolt, et kui seaduserikkuja on haige, garanteeritakse talle ravi ka kinnipidamiskohas. Olen selle poolt, et kui alkohoolik ei riku mitte mingisugust seadust, on joomine tema isiklik asi, millest riik lõikab suurt kasu. Kuid krooniline alkoholism kui haigus ei saa seaduserikkujale olla ka pääsuks vabadusse. Alkoholi kuritarvitamine ei saa jääda süüd kergendavaks asjaoluks. Profülaktooriumide tegevuse lõpetamine ei edendanud mitte millegagi joomarluse sotsiaalse probleemi lahendamist.

Noorukite alkoholipruukimine, surrogaatide tarvitamine, joomarlus töökohtadel, autoroolis, miilitsa vägagi vastumeelne sekkumine pere ja olme seadusrikkumistesse, elanike üha sagenevad kaebused ning karskusliidu analüüsid viitavad sellele, et alkoholismihaigete arv ka tulevikus tõuseb. Seadusandja peaks muutma siseministeeriumi asutusse suunamise korda, interneerimisaja kestust. Nägema ette õiguskorda mitterikkuvatele kroonilistele alkohoolikutele hoolekandeesutus, turvakodudest supiköökideni ja internaatkodudeni sotsiaalhooldusministeeriumi alluvuses. Tervishoid peaks kindlustama vabatahtlike ravivormide mitmekesisuse. Tegelikuses aga tuli välja kõik vastupidi. Profülaktooriumide kontingent on vabastatud, vabatahtliku ravi võimalused on vähenenud. Tallinnas pole enam narkoloogiadispenseri nimelist asutustki. Oma valijate nimel palun saadikuid, kellest mitmetega on meil samad valijad, mitte kinnitada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi ülalnimetatud seadlust, seda sisuliselt arutamata. Valijad ei mõista presiidiumi humaansust ametkonna vastu, jättes probleemid ühiskonna kaela. Enda nimel palun seadust mitte kinnitada enne, kui on leitud selle probleemi mõni muu inimväärne lahendus. Seaduseandja ei või ka inimsõbralike seaduste nimel jätta kaitseta perekonda. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Sotsiaalkomisjoni seisukoha teeb meile teatavaks Lehte Hainsalu.

L. Sööt (Hainsalu)

Hr. spiiker, austatud kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas möödunud nädalal seda probleemi ja meil kerkisid üles needsamad küsimused mis täna siin saalis. Ma püüan lühidalt kokku võtta.

Me peame täna võtma seisukoha Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 21. juuni seadluse kohta. Meil on kolm võimalust.

Esiteks. Kinnitada see seadus. Sest tõepoolest ette ei nähtud ju ainult ravi- ja tööprofülaktooriumide likvideerimist, vaid ka vabanenud ravialuste töö ja elu korraldamist oma elukohas ning uute ravivõimaluste loomist. Samuti ka perevähivalla ärahoidmist ja kuritegude toimepaneku vähendamist. Kuid selle seaduse kinnitamine lükkus edasi, see on meil päevakorras mitmeid kordi olnud ja nüüd on elu läinud edasi.

Punkt 4 lõik 2, kui teil on käepärast, räägib sellest, et kahe kuu jooksul oleks Eesti Vabariigi Valitsus pidanud ettenägemata administratiivvastutuse tugevdamise joomarlusega seotud õigusrikkumiste eest. Ja samuti ka siis punkt 4.1 räägib sellest, et oleks vaja olnud rakendada meetmeid efektiivse ravi tagamiseks. Kuid vähemalt sotsiaalkomisjonile ei ole neid dokumente laekunud, kuigi möödas on peaaegu kolm kuud. Mulle tundub, et seda seadust me kinnitada ei saa.

Teine võimalus on antud seadlust mitte kinnitada. Järelikult, siis tuleks taastada endine olukord, mis on juba muutunud. Seadlus on jõustunud 10 päeva jooksul ja see tähendab konkreetset võttes, et need Leningradi naisalkohoolikud, kes plaanitaimise huvides meil olid, on lahti lastud ja koju tagasi saadetud. Samuti on koju tagasi läinud 300 patsienti ning 349, kes olid hüppest, on nüüd passid kätte saanud. Vallandatud on personal, nad on ehk juba leidnud teise töökoha. Järelikult, seadlus on juba jõustunud ja seda olukorda, endist olukorda taastada enam ei saa. Kui me seda tahaksime, siis oleks see sama mis kinniaetud kaevu kohta nõuda, et see uuesti lahti kaevata, teades ometi, et vesi joogiks ei kõlba. Põhivaidlus oligi selle ümber, kas sellist seadlust üldse oligi vaja vastu võtta, kui see ühiskonnas toob selliseid muudatusi esile ja olukorda ei paranda. Kuid mulle tundub, et meil on väga palju neid kaeve, mis vajavad uuendamist, ja nende kõigiga ei ole võimalik korraga tegelda. Ja nüüd on see küsimus vähemalt ühiskonna ette täie teravusega üles kerkinud. Ma teen ettepaneku võtta aluseks siiski see otsuse projekt, mis on sotsiaalkomisjoni poolt välja jagatud. Ta vajab küll keelelist redaktsiooni, kuid sisuliselt peaks aitama meie olukorda lahendada. Selle teine punkt näeb ette meetmete väljatöötamise selles küsimuses. Juba on ka meie komisjonile laekunud hr. Anti Liivilt 7 ettepanekut. Palju tänu!

Juhataja

Suur tänu! Kuna NSV Liidu rahvasaadik Arvo Haug väitis, et tema esines sõnavõtuga, siis sisuliselt võiks öelda, et läbirääkimised on alanud. Kes soovib sõna päevakorra teemal? Ei

soovita sõna. Kas me peame vajalikuks otsustada, et läbirääkimised on lõppenud, või võime rahulikult asuda otsustamise protseduuri juurde?

Lugupeetud Ülemnõukogu, antud päevakorrapunkti kohta on meil olnud üksainuke sõnavõtt ja sõnasoovijaid rohkem ei ole. Sellega seoses teen ma ettepaneku Ülemnõukogule lõpetada sõnavõttud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada sõnavõttud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 21. juuni seadluse jne. teemadel? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 85 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, 1 on erapooletu. Läbirääkimised on lõpetatud.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Meil on kaks dokumenti. Presiidiumi poolt pakutud seaduse projekt ja sotsiaalkomisjoni poolt pakutud otsuse projekt. Sotsiaalkomisjoni nimel tegi selle esimees Lehte Hainsalu ettepaneku võtta aluseks selle komisjoni poolt esitatud otsuse projekt. Ma tahaks panna, lugupeetud Ülemnõukogu, selle teie ette otsustamiseks. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et antud päevakorrapunkti aluseks võtta sotsiaalkomisjoni poolt esitatud otsuse projekt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 71 rahvasaadikut, vastu on 2, erapooletuid 12. Sotsiaalkomisjoni poolt esitatud otsuse projekt on aluseks võetud. Kas on parandusettepanekuid? Parandusettepanekuid ei ole. Panen sotsiaalkomisjoni poolt esitatud otsuse projekti, mis on meie poolt aluseks võetud, lõplikult vastuvõtmiseks hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsusena meie poolt aluseks tunnistatud otsuse projekt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 69 rahvasaadikut, vastu on 2, erapooletuid on 14. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 28. augusti seadluse "Täienduse tegemise kohta "Eesti NSV töökoodeksis"" kinnitamine

Juhataja

Antud päevakorrapunkti all on veel 28. augusti seadluse "Täienduste tegemise kohta "Eesti NSV töökoodeksis"" kinnitamine. Ettekandeks saab sõna õiguskomisjoni esimees Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Meile on kätte antud kolm dokumenti. Kõigepealt seaduse projekt, milles nähakse ette kinnitada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus "Täienduste tegemise kohta töökoodeksis".

Teiseks, nimetatud seadluse tekst ja, kolmandaks, see töökoodeksi paragrahv, milles täiendusi tehakse.

Ettepaneku täienduste tegemiseks töökoodeksis tegid volikogude juurde moodustatud tööteenistuskomisjonid. Nende ettepanekut arvestades on selle projekti koostanud justiitsministeerium, heaks kiitnud ja esitanud aga Eesti Vabariigi Valitsus. Kuivõrd tööteenistusse astunud noormeeste huvid, aga samuti suhted nende noormeeste ja administratsiooni vahel, kes olid nendele noormeestele tööandjaks, vajavad korrastamist, toetan ettepanekut kinnitada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu seadlus "Täienduste tegemise kohta Eesti NSV töökoodeksis".

Juhataja

Suur tänu. Kas ettekandjale on küsimusi? On. Priidu Priks.

P. Priks

Lugupeetud Tõnu Anton! Paragrahv 33 alapunkt 3 on öeldud: "tööliste ja teenistujate kutsumine või astumine sõjaväeteenistusse", meie paneme sinna juurde tööteenistusse. Lähemal päevil tuleb välja õiguskaitsekontseptsioon ja seaduse projekt ning seal on sõnad "kaitseteenistus", sinna alla kuuluvad kaitsevägi, piirivalvevägi ja ka tööteenistus. Kuidas selle asja peale vaadata, võib-olla riigikaitsekomisjoni esimees lahendab selle, pakub välja variandi. Muidu me peame jälle uuesti ringi tegema.

T. Anton

Meil on vajalik töökoodeks viia kooskõlla nende normatiivaktidaga, millised täna kehtivad. Seda ongi teinud Ülemnõukogu Presiidium ja palub sellele oma tööle kinnitust, kuivõrd praegune seadus näeb ette seda, et kõik parandused, mida Ülemnõukogu Presiidium teeb koodeksites, kuuluvad kinnitamisele siin saalis. Mõistetavalt tuleb neid parandusi meil väga palju teha ja tuleb kindlasti teha ka töökoodeksi paragrahvis 33. Kuid ma tahaksin veel kord paluda, et kolleegid aktsepteeriksid seda vajalikku sammu, mida Ülemnõukogu Presiidium on juba teinud.

Juhataja

Suur tänu, Tõnu Anton, meil rohkem küsimusi ei ole. Lugupeetud Ülemnõukogu, avan läbirääkimised päevakorra kohta. Tundub, et sõnavõtjaid ei ole. Asugem siis otsustama. Õiguskomisjoni esimees tegi ettepaneku kinnitada seadusega Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus vastavalt teie käes olevale projektile. Panen selle hääletamisele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi seadus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 28. augusti seadluse "Täienduste tegemise kohta "Eesti NSV töökoodeksis"" kinnitamise kohta? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 82 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 3. Seadus on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, me peaksime nõu pidama. Plenaaristungi läbiviimiseks on meil jäänud veel 28 minutit, mul on ettepanek, et me siiski jätkaksime sellises järjekorras, nagu päevakord on kinnitatud, ja alustaksime kolmanda päevakorrapunktiga, võttes arvesse, et väga tähtis teema – alatistest komisjonidest – eeldaks vähemalt tervet istungit, kuna tuleb läbi viia terve rida hääletuse protseduure. Kolmas päevakorrapunkt Eesti Vabariigi ..., üks hetk, Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, teie viimase väite vastu tahaksin vaielda, et komisjonide otsus eeldab tervet istungjärku või ka tervet päeva. Nimelt eiline päev näitas seda, et esimese sammuna oleks meil vaja kõigepealt ära fikseerida uus komisjonide struktuur, kui Ülemnõukogu selle aktsepteerib. Vanematekogu, kus on esindatud kõik fraktsioonid, on ühehäälselt ettepannud struktuuri heaks kiitnud, õigemini on jõutud ühisele arvamusele. Ma teen ettepaneku ikkagi see üks projekt, nimelt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatiste komisjonide kohta, arutusele võtta, kui ei ole ühegi fraktsiooni poolt sellele praegu vastuväiteid. Aitäh!

Juhataja

Olen heameelega Arvo Junti ettepanekuga nõus, kuid siiski sõltumatud demokraadid on esitanud oma konkreetse ettepaneku, milles tuleb kõne alla ka reglemendi muudatus. Sellega seoses on alust arvata, et me ei tule 20 minutiga toime. Miller on ka siin. Kas Arvo Junti tahab veel midagi lisada? Ei taha lisada.

Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahekorrast

Juhataja

Kolmas päevakorrapunkt Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahekorrast. Ettekandeks anname sõna rahandusminister hr. Millerile.

R. Miller

Lugupeetud rahvasaadikud! Eesti NSV Ülemnõukogu oma 6. detsembri 1989. aasta otsusega "Eesti NSV ja NSV Liidu riigieelarve vahekorrast" peatas NSV Liidu Ülemnõukogu seaduse "NSV Liidu 1990. aasta riigieelarve kohta" paragrahv 15 täitmise, mille kohaselt Eesti NSV pidi või peab tasuma liidulisse eelarvesse 15,9% kõigist eelarvelistest tuludest ning vabariigi käsutusse jääb 84,1%. Peatamise põhjuseks oli asjaolu, et 1990. aastaks NSV Liidu Ülemnõukogu poolt määratud liidumaks oli liialt suur ning võrreldes 1989. aastaga põhjendamatult kasvas. Nimelt, arvestuste kohaselt laekus meie territooriumilt 1989. aasta liidulisse eelarvesse 176,4 miljonit rubla ehk 9,3% kõigist vabariigi territooriumilt laekunud tuludest. NSV Liidu Ülemnõukogu poolt kinnitatud 15,9% moodustab arvestuslikult ligi 340 milj. rbl. Seega kasv 6,6% ehk 163,6 milj. rbl. Lisaks sellele tuleb märkida, et otsus oli ühepoolne. Ei arvestatud vabariigi ettepanekuid, mida tehti eelarve projekti koostamise ja läbivaatamise käigus kõigil tasanditel. Alates Liidu Rahandusministeeriumist ja lõpetades Liidu Ülemnõukoguga. Ühtlasi ma tahan rahvasaadikute tähelepanu juhtida asjaolule, et me peame võtma arvesse, lisaks nendele näitajatele, mis ma tõin, terve rea eelarve tulude ja kulude struktuuris toimunud muudatusi, et viia tulude ja kulude baas võrreldavaks. Tooksin siin näited. Näiteks, käibemaksu tasumise korra muudatus, mille kohaselt rea maksnike osas käibemaks, alates 1990. aastast, hakkas laekuma tootja asukohas, mille arvel meil tulud suurenesid 10 milj. rbl. Siin on mõeldud jalatsitööstust ja parfümeeriakaupasad.

Käibemaksu laekumine suurenes ka seoses üleliidulise hindade tõusuga diislikütusele üle 41 milj. rbl. Samuti seoses uute maksude kehtestamisega, siin peetakse silmas maksu töötasustamise fondi kasvu pealt 13 milj. rbl. suuruses summas, mille hiljem aga meie Ülemnõukogu peatas. Mitmesugustele kaupadele hinnavahede hüvitamist käibemaksu arvel, mis on käibemaksu plaanis arvesse võetud, kokku 26,6 milj. rbl, ning liidulisest eelarvest üleantud mitmesugused tulud trahvide ja lõivude näol kokku 19 milj. rbl.

Kulude poolel on aga võrreldava baasi suurenemine 258 milj. rbl. võrra, mis on seotud sellega, et alates 1990. aastast makstakse riiklikud pensionid välja Eesti riigieelarve kuludest,

mitte aga üleliiduliste vahendite arvel, mis anti meile üle liidulisest eelarvest. Meil tuleb arvesse võtta ka kulude vähenemine 203 miljoni rubla võrra seoses sellega, et alates käesolevast aastast tasutakse üleliidulisse fondi hangitava liha ja piima hinna vahed üleliidulise eelarve vahenditest. Aga samuti mõningad teised väiksemad muudatused kuludes. Arvestades eespool loetletud muudatusi, moodustaks võrreldavates tingimustes 1989. aastaga liidumaks käesoleval aastal 12,7% meie tuludest ehk oleks 3,4% võrra kõrgem, kui see oli 1989. aastal. Absoluutarvudes moodustaks enamtasumise summa kokku 72,7 miljonit rubla. Pärast liidumaksu tasumise peatamist vabariigi Ülemnõukogu poolt ning vabariigi eelarve kinnitamist võttis NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium, lähtudes meie vabariigi Ülemnõukogu taotlusest vähendada liidumaksu 100 miljoni rubla võrra, 16. jaanuaril 1990. aastal vastu otsuse, millega kohustas NSV Liidu Ministrite Nõukogu läbi vaatama Eesti NSV 1990. aasta eelarve küsimust. Otsuses viidati alkoholsete jookide, õlle- ja tubakahindade tõusule ja meie sotsiaalsfääri asutuste finantseerimise küsimustele. NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt on need küsimused läbi vaatamata. Peab märkima ka, et ega meie pooltki erilist aktiivsust selles osas üles ei näidatud. See oli seotud Ülemnõukogu valimiste ja uue valitsuse formeerimisega. Kohe pärast uue valitsuse lõplikku formeerimist, aga valitsus formeeriti lõplikult 7. mail, koostati NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumile 10. mail telegramm, millele kirjutasid alla hr. Rüütel ja Savisaar ettepanekuga veel kord kohustada NSV Liidu valitsust läbi vaatama liidulise ja Eesti eelarve vahekorra küsimuse. Eesti Vabariigi Rahandusministeerium esitas vastavad arvestused. NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt küsimus esialgu lahendamist ei leidnud. Keelduti läbi vaatamast, seades eeltingimuseks NSV Liidu seaduse 1990. aasta eelarve kohta täitmist, see on eelkõige liidumaksu tasumist. Samal ajal aga NSV Liidu Rahandusministeerium hakkas rakendama vabariigi suhtes finantssanktsioone, mis viisid meie tulude vähenemisele või siis kulude suurenemisele. Kõigepealt lõpetati alates 1. juulist kala- ja kalatoodete hinnavahede hüvitamine üleliidulisest eelarvest, seda kala osas, mida me püüame ja realiseerime oma vabariigis, ning samuti sisseveetavatele kalale ja kalatoodetele. Vahe moodustab teisel poolaastal 12,5 miljonit rubla. See oleks põhjustanud majanditele, kalakombinaatidele ja kalaturustusorganisatsioonidele täiendavalt kahjumit eespoolnimetatud summas. Vabariigi valitsus otsustas alates 15. juunist tõsta kala- ja kalatoodete jaehinda, et korpata tootjatele saamatajäänud kulud, elanikkonnale aga hüvitada hinnatõus koos liha- ja piimahindade muudatustega. Alates 1. juulist hakati vabariiki hankima naftasaadusi tööstuse hulgihinnaga, hinnaga, mis sisaldab käibemaksu. Kinnitatud eelarves oli aga ette nähtud naftasaaduste

käibemaksu laekumine meie territooriumil, mis teisel poolaastal moodustaks 64,2 miljonit rubla. Lisaks sellele jääb koondisel "Eesti Kütus" saamata 3,2 miljonit rubla kasumit.

NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt lõpetati teraviljakombinaatidele teravilja hinnavahede maksmine. Samal ajal tõstis NSV Liidu valitsus teravilja kokkuostuhindu. Vabariigi Teraviljaameti arvestuste kohaselt moodustavad täiendavad kulud kokku ligi 114 miljonit rubla. Siin on arvesse võetud juba uute kokkuostuhindade rakendamist. Vastavalt NSV Liidu Ministrite Nõukogu 10. juuli 1990. aasta määrusele nr. 665 kustutati kolhooside ja sovhooside aegunud laenuvõlgnevused. Selle määruse kohaselt oli ettenähtud meie vabariigi majandite laenusid kustutada 11 miljoni rubla ulatuses. Ette oli nähtud, et võlgnevus kustutatakse liidulise eelarve pangavõlgnevuse suurendamise arvel. Meie osas Liidu Rahandusministeerium seda aga ei ole teinud.

Alates 1. juulist k.a. hakati meile tarnima puuvilla 50% hinnalisandiga kehtivatele hulgihindadele. Toodangu omahinna kallinemine kergetööstuse ettevõtetes teisel poolaastal moodustab ligi 30 miljonit rubla, mis tuleks hüvitada käibemaksu arvel, et ettevõtete finantsmajandustegevus ei läheks kahjumisse. Mõnede liidulise alluvusega ettevõtete osas muudeti nende ministeeriumide poolt finantsplaan, mille tulemusena maksed oleksid meie vabariigi eelarvesse vähenenud 13,4 miljoni rubla võrra. Meie poolt on Maksuametile antud korraldus need summad sisse nõuda meile esialgselt ettenähtud suuruses ja seda on ka täidetud.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu 14. aprilli k.a. määrusega nr. 375 suurendati Suure Isamaasõja invaliidide ja sõjaveteranide pensione 1. oktoobrist k.a. Kulude suurenemine s.a. 3 kuuga moodustaks meie vabariigis 7,1 miljonit rubla, mida Liidu Rahandusministeerium ei ole seni meile üle kandnud. Kompenseerimata on seni ka Maksuameti moodustamisega seotud kulud 0,4 miljoni rubla suuruses summas. 1988. aastal tõsteti NSV Liidu valitsuse poolt jõusööda hinda. Käesolevaks aastaks taotletud kompensatsioon 48,5 miljonit rubla on meil saamata. Möödunud aasta eest moodustab see 73,2 miljonit rubla. Lisaks sellele lõpetas Liidu Rahandusministeerium alates 1. juulist hõbeda tarned tehasele "Juveel". Vahepealsete läbirääkimiste tulemusena õnnestus saada siiski ühe kuu varud. Kuid nüüd on hõbeda tarnimine uuesti peatunud. Viie kuu käibemaks moodustaks siin ligi 8 miljonit rubla. Lisaks sellele me ei tohi unustada ligi 800-liikmelise töökollektiivi sotsiaalküsimusi ja saatust. Liidu Rahandusministeeriumi poolt rakendatud sanktsioonid moodustavad kokku 304,5 miljonit rubla.

Keegi ei või garanteerida, milliseid samme kas Liidu valitsus või rahandusministeerium võiksid astuda edaspidi, et veelgi raskendada vabariigi finantsolukorda. Võtame kas või

näiteks assotsiatsiooni "Integral" moodustamise. Selles dokumendis oli ette nähtud, et liidulise alluvusega ettevõtted hakkavad maksma makseid liidulisse eelarvesse, aastaarvestuses moodustaks see umbes 220 kuni 230 miljonit rubla. 6. septembril toimus liidumaksu küsimuse läbivaatamine Liidu rahandusministri Pavlovi juures. Meie poolt esindasid valitsuse esimees hr. Edgar Savisaar ja rahandusminister. Läbirääkimised olid võrdlemisi pingelised, Liidu rahandus seadis kõigepealt eeltingimuseks ikkagi liidumaksu maksmise ja siis alles küsimuse edasise arutelu. Lõpuks õnnestus meil saavutada kokkulepe, põhimõtteline kokkulepe, mis koosneb kolmest etapist. Kõigepealt Liidu Rahandusministeerium kannab vabariigile üle 100 miljonit rubla liidumaksu baasi vähendamiseks, nii et hr. Pavlov, Liidu rahandusminister, põhimõtteliselt tunnistas, et vabariigile on liidumaksuga liiga tehtud. Teise etapina vabariik taastab maksed liidulisse eelarvesse, esimese poolaasta eest oleks tarvis meil maksta 185 miljonit rubla, kolmanda etapina, s.o. pärast meiepoolset liidumaksu tasumist, Liidu Rahandusministeerium kompenseerib vabariigile kõik tema poolt rakendatud sanktsioonid vastastikuste arveldamiste korras. Ühtlasi saavutati põhimõtteline kokkulepe, et Liidu Rahandusministeerium kompenseerib ka teravilja kokkuostuhindade ja jõusööda hinna kallinemised käesoleva aasta lõpuks. Seejuures ma tahaksin märkida, et teravilja kokkuostuhindade kompensatsiooni summa vajab veel kooskõlastamist ja täpsustamist Liidu Rahandusministeeriumis. Seega kokku peaksime kolmandal etapil esialgsete arvestuste kohaselt saama ligi 300 miljonit rubla. Ühtlasi ma tahaksin ära märkida kõige värskema dokumendina, et Liidu valitsuse poolt tõsteti 1. oktoobrist loomade ja lindude kokkuostuhindu, mis on umbes kaks korda kõrgemad kui meil kehtivad, see aga tähendab seda, et kui meie oma vabariigis kokkuostuhindu ei vii oma lähinaabrite tasemele, siis praktiliselt loomade ja lindude kokkuost vabariigis lakkab, juhul kui ei seata sisse ranget piirikontrolli. Summa, mida oleks tarvis, et viia kokkuostuhinnad samale tasemele, mis on lähinaabritel, moodustab üksinda neljandas kvartalis 95 miljonit rubla ning aastaarvestuses 480 miljonit rubla. Sellist raha vabariigil võtta ei ole, kuna on aga tegemist üleliidulise otsusega, siis eile meil oli Liidu Rahandusministeeriumiga juttu ja küsimus oli selles, et põhimõtteliselt peaks Liidu Rahandusministeerium korvama ka loomade ja lindude kokkuostuhindade tõusu. Konkreetset lubadust aga ei ole, jutt, ma võin öelda, oli täna ainult põhimõttelist laadi. Kui nüüd kerkib üles rahvasaadikutel küsimus, milleks me ikkagi üldse liidumaksu tasume, kas me sealt saame midagi tagasi või ei saa või läheb ta lihtsalt ühte suurde katlasse? Et vastata sellele küsimusele, ma tahaksin teile tutvustada mõningaid arve, mõningaid summasid, mida vabariik saab või sai 1989. aastal üleliidulisest eelarvest ja mida kasutatakse meie vabariigi territooriumil, nimelt siseministeeriumi

üalpidamiseks, selle hulgas ka tehnika ja miilitsate pensionid. Selleks otstarbeks saame üleliidulisest eelarvest kokku 53,7 miljonit rubla; edasi, kala- ja kalatoodete hinnavahe, aastaarvestuses 25 miljonit rubla; teravilja hinnavahe kokku 31 miljonit rubla. Edasi – sotsiaalsfääri asutuste finantseerimine, nagu Eesti Põllumajanduse Akadeemia, raudteehaigla ja mõnede üleliiduliste asutuste laste- ja tervishoiuasutused, aga samuti "Eesti Geoloogia", Standardite Komitee, hüdrometeoroloogiateenistused, spordiühing "Tööjõureservid", Liidu Tervishoiuministeeriumi poolt ostetud ja tasuta üle antud meditsiiniaparatuur, prokuratuuri finantseerimine, käibemaksu arvel tehtud hüvitused, kokku üle 40 miljoni rubla. Seega vabariiki otseselt finantseeritakse 350 miljoni rubla ulatuses.

Arvestades kõike eeltoodut, on vabariigi valitsusel ettepanek vabariigi Ülemnõukogule peatada Eesti NSV Ülemnõukogu 6. detsembri 1989. aasta otsus "Eesti NSV ja NSV Liidu riigieelarvete vahekorra" täitmine. Võib üles kerkida küsimus: Liidu Rahandusministeerium kannab meile üle 100 miljonit rubla, milleks seda siis kasutada? Nagu arvatavasti hästi mäletate, oli suviste eelarve muudatuste debattide ajal üheks võtmeküsimuseks, üheks arutelu naelaks siselaenu realiseerimine. Lähapäevadel me valitsusega vaatame läbi ja tuleme Ülemnõukogusse ettepanekuga, et selle 100 miljoni rubla eest, mille Liidu Rahandusministeerium meile üle kannab, vähendada siselaenu laekumise plaane, et hoida eelarve tulud ja kulud tasakaalus. Võib kerkida üles ka küsimus, mispärast Liidu Rahandusministeerium ei läinud liidumaksu vähendamisele 340 miljonilt rublalt 240 miljonile rublale? Küsimus on siin selles, et Liidu rahandusminister ei saa seda ise teha, ta peaks sellega minema välja Liidu Ülemnõukogusse ja sinna väljamineku tahtmist temal vähemalt ei olnud. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu. Meil on jäänud plenaaristungil lõpuni 5 minutit. Vast oleks õige, kui me paarile küsimusele taotleme vastust ja siis juba järgmisel istungil jätkaksime küsimustele vastamist. Täna ei saaks pikendada istungit isegi mitte selle veerandtunni võrra, mis minu käsutuses on, kuna presiidiumi istung algab Kadriorus kell 12.20. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud rahandusminister! Ma oleksin palunud selgitust, kus on loogika, et me maksame liidumaksu ja sealt otsekohe makstakse meile kompensatsioone tagasi, kus on selle manöövri loogika? Ja teine küsimus. Kas ka teile tundub, et see, mis me siin arutame, on poliitiline küsimus ja et sellega me alustasime ilmselt pikale minevat

manöövrit, et liita ka Eesti Vabariik liidulepingu, vähemalt Liidu majanduslepingu külge. Aitäh!

R. Miller

Kas ma tohiksin täpsustada, hr. Made, teie küsimust. Millist kompensatsiooni te mõtlete, kas seda 100 miljonit rubla või? Kui küsimus puudutab kompensatsioone, siis peab ütleva seda, et kogu eelarve süsteem, millest meil on ka varem siin juttu olnud juba, oli segi pööratud ja pea peal. Ning senised kompensatsioonid kalale ja teraviljale olid ette nähtud üleliidulisest eelarvest, kuid ei olnud arvestatud vabariigi eelarvekuludes. Ja juhul, kui need kompensatsioonid ära jäävad, siis tuleb meil need katta oma vabariigi eelarvest või tõsta siis lõpptoodangu jaehindu ning teistkaudu kompenseerida see siis ikkagi elanikkonnale. Nii et vabariigi eelarve kulutused nad oleksid kindla peale, veelgi enam, need oleksid vabariigi eelarve täiendavad kulutused.

Mis puutub küsimuse teise poolde, on see majanduslik või poliitiline küsimus – siis siin me peame arvestama tänast situatsiooni, millises me majanduslikult tegelikult oleme. Ja mina arvan, et minu ettekandest pidid rahvasaadikud aru saama, kui tihedalt me oleme täna veel seotud kõigi teiste liiduvabariikidega ja samuti ka keskvõimuga, kes määrab täna veel kindlaks riiklikud hinnad. Tänavu ei ole veel kokkuleppehindu olemas, vaid kehtivad riiklikud hinnad, ja niikaua kuni need hoovad, võtmed on Moskva käes, siis minu arvates me peaksime leidma optimaalse ja kõige targema variandi, mis meie vabariigi majandusele on kõige kasulikum. Ma jätan kõrvale siin poliitilised aspektid.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et ühe küsimuse saab veel esitada. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Lugupeetud hr. minister! See otsuse projekt on koostatud nii, et ta ei sisalda ühtegi numbrit peale kuupäeva ja ta on niisuguses diplomaatilises toonis, et jätab nagu kõik asjad vabaks. Aga mitmel korral on siin saalis ka kõlanud nagu niisugune hinnanguline seisukoht, et see 6. detsembri otsus oli tehtud liiga järsult, et oleks võinud siiski aktsepteerida mingisuguse summa, mida Liitu võiks anda. Kas praegu ei ole selles osas valitsuse seisukoht selgunud, miks nimelt on otsuse projekt tehtud sellises laialivalguvas, diplomaatilises toonis, või on liiga vara sellega välja tulla või milles on küsimus. Tänan!

R. Miller

Käesoleva aasta alguses ma juba oma ettekandes nimetasin, et vabariigi Ülemnõukogu Presiidium pöördus Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi poole palvega vähendada 100 miljonit rubla liidumaksu, mille peale Liidu Ülemnõukogu Presiidium kohustas Liidu valitsust läbi vaatama liidumaksu küsimuse, ja nüüd, läbirääkimiste käigus meil sisuliselt õnnestus see 100 miljonit kätte saada.

Juhataja

Suur tänu, hr. Miller! Me esitame teile järgnevad küsimused homme kell 16.00. Mul on järjekord üles kirjutatud: Zõbin, Lutt, Hallaste jne. Nii et küsimuste esitamine jätkub järgmisel plenaaristungil.

Mõned teadaanded. Ülemnõukogu esimees hr. Rüütel palub homme, 19. septembril enne istungjärgu algust kell 15.00 koguneda vanematekogu ruumi 115.

Ja kell 12.20 algab presiidiumi istung Kadriorus.

Plenaaristung on homme kell 16.00.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

16. ISTUNGJÄRK

KOLMAS ISTUNG

19. september 1990

Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahekorrast

Juhataja (M. Lauristin)

Alustame 16. istungjärgu 3. istungit. Palun, kõigepealt kontrollime kohalolekut. Kohal on 87 saadikut, puudub 18. Me võime alustada tööd.

Meil jäi pooleli eile küsimuse "Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahekorrast" arutelu ja nagu te mäletate, oli pooleli küsimuste esitamine hr. Millerile. Kas need inimesed, kes on ennast siia registreerinud sõnasoovijateks, tahavad kõik esitada hr. Millerile küsimusi?"

Kui ei, siis palun praegu siin mitte ennast registreerida. Kui me lõpetame ära selle küsimuse, siis me läheme edasi päevakorraga ja arutame ka neid asju, mis võib-olla lisanduvad istungi korraldamisse. Kõigepealt lõpetaksime ära selle poolelijäänud punkti. Nii nagu mulle andis edasi hr. Nugis, oli eile küsimuste esitajatena ennast registreerinud härrad Zõbin, Lutt, Hallaste, Aksinin, Paju ja Junti. Kui need saadikud soovivad täna veel küsimusi esitada, siis palun uuesti registreeruda. Hr. Hallaste tahab küsida.

I. Hallaste

Austatud eesistuja, austatud ettekandja! Mul oleks kaks küsimust. Kõigepealt esimene küsimus puudutab konkreetselt seda otsuse projekti, mille valitsus on Ülemnõukogule esitanud. Kas te olete nõus, et sisuliselt teeb valitsus Ülemnõukogule ettepaneku võtta vastu otsus astuda Nõukogude Liidu koosseisu? Sest maksta ära liidumaks tähendab Liidu koosseisu astumist. Teie ütlesite ka selle summa, mida meile n.-ö. vaikselt on pakkunud NSV Liidu rahandusminister selle poliitilise otsuse tegemiseks, s.o. 100 miljonit Nõukogude rubla. Kas see on piisavalt suur summa, et lasta ennast maha müüa ja kuulutada oma senine töö täiesti mõttetuks? See on esimene küsimus. Ja teine küsimus. Valitsuse majandusnõunikud on esitanud ühe väga olulise projekti, mis kannab pealkirja "Majandusreform ja majanduspoliitika 1990–1991", ja siin on üks selline lõik: "Majandus-, riigipiiri sulgemine, s.t. Eesti Vabariigi taastamine mis tahes hinnaga. Nõustuda 300–400 miljoni dollarilise NSV Liidu välisvõla osakuga, O-variant kodakondsuse osas, parima lahendusvariandi järgi kodakondsuse andmine automaatselt kõigile siin sündinud ja siin alaliselt elavatele kodanikele. Kirde-Eesti probleemi lahendamine referendumiga ja variandid:
a) territoriaalautonoomia *à la* Ahvenamaa;
b) mingi osa Ida-Virumaast lülitatakse Venemaa külge *à la* Sopron 1920;
c) koos Ivangorodiga moodustub vaba linn *à la* Danzig."

See on valitsusele majandusnõunike poolt esitatud majandusreformi projekt. Kas valitsus on selle vastu võtnud? See puudutab ka väga otseselt seda raha tagasimaksmist riigieelarvesse. Sest kui valitsus on nõus 300–400 miljoni dollari äramaksmisega Nõukogu Liidule, siis see tähendab veel midagi. Aitäh!

R. Miller

Kõigepealt küsimus sellest, kas 100 miljoni rubla eest ostetakse siis Eesti ära või mitte. Minu arvates siin peaks vaatama küsimust mitte ainult poliitiliselt, vaid seda küsimust tuleks vaadelda majanduspoliitiliselt. Nimelt, küsimus on selles, et täna finantseeritakse veel

liidulisest eelarvest terve rida neid asutusi, mis asuvad meie vabariigi territooriumil ja millised on meile ka vajalikud. Sellest minu eilses ettekandes oli juba juttu. Ja ma nimetasin ära need summad. Olles ökonoomilisest või finantsilisest seisukohast aus, me peaksime kindlustama nende asutuste finantseerimise ükskõik mis viisil, kas liidulise eelarve kaudu, nagu see täna on finantsiliselt paika pandud, või siis meie vabariigi eelarvest. Meie vabariigi eelarves tära aga selleks rahasummasid ei jätku. Mina ei seostaks seda mitte mingil juhul Liitu astumisega ja ma toaksin teile näited Läti või Leedu kohta. Leedu on kogu käesoleva aasta jooksul tasunud need maksed liidulisse eelarvesse, mis on ette nähtud. Ja ma ei usu, et Leedu loeb seega ennast Liidu koosseisus olevaks. Läti Vabariik aga võttis vastu hiljaaegu otsuse mitte lõpetada, mitte peatada liidumaksu maksmine, vaid tunnetades, et koormus on liiga suur, nad vähendasid seda. See võib-olla oleks vastus esimesele küsimusele. Nii et arvestades oma lõunanaabrite kogemusi, ma arvan, et meil ei ole põhjust ennast rohkem pidada Liidu koosseisus olevaks kui Lätil ja Leedul. Teine küsimus, mis puudutab 300–400 miljoni dollari suuruse võla tasumist, piiride sulgemist jne., siis mina ei ole nende küsimuste arutelust osa võtnud valitsuses ja minu teada valitsus ei ole neid küsimusi läbi vaadanud.

P. Lutt

Lugupeetud hr. minister! Nagu te väitsite, on Liidu eelarve Eesti Vabariigile 340 miljonit rubla, sellest Nõukogude Liit maksab Eestile eelnevalt 100 miljonit tagasi, tähendab, sellega peaks maks jääma 240 miljonit rubla. Nagu te väitsite, Liit maksab veel dotatsioone Eesti Vabariigile 150 miljonit rubla, tähendab, liidumaks jääb seega ainult 90 miljonit rubla. Kuidas on siis esimesel poolaastal võimalik liidumaksu maksta 185 miljonit rubla, nagu te väitsite?

R. Miller

Põhimõtteliselt ma tahan öelda, et Liidu ülemnõukogu poolt kehtestati meile maksete suuruseks 15,9% kõigist eelarvelistest tuludest. Eelarvelised tulud moodustasid meil sellise summa, et arvestades sellest 15,9%, moodustaksid need maksed 185 miljonit rubla. Ja nagu ma eile rääkisin, toimuvad meil arveldused Liidu Rahandusministeeriumiga kolmes etapis: I etapp – Liidu rahandusminister Pavlov lubas üle kanda 100 miljonit rubla, sellest on tänaseks päevaks laekunud 70 miljonit rubla. II etapina me tasume ära liidumaksu ja III etapis, kui me oleme alustanud liidumaksu tasumist, me arutasime seda küsimust, kas tasuda korraga 185 miljonit rubla või mitte, seda tuleb veel lõplikult otsustada. Seda võib tasuda ka etapi viisi. Kolmanda etapina klaaritakse meiega ära kõik need sanktsioonid, mida Liidu rahandus oli

meie suhtes rakendanud, ja lisaks korvatakse, nagu ma ütlesin, jõusööda hindade, aga samuti ka teravilja kokkuostuhindade kallinemine, mis tuleneb Liidu valitsuse otsustest.

N. Aksinin

Lugupeetud kolleegid, lugupeetud minister! Vabandage mind juba eelnevalt, võib-olla ma ei räägi antud teemast, kuid ma arvan, et see on kõige sobivam moment saada vastus esimeselt isikult kahele küsimusele. Kas tehakse pensionide ümberarvestus ja uutel alustel nende väljamaksmine alates 1. oktoobrist pensionäridele, Suurest Isamaasõjast osavõtnutele, kes saavad pensioni kohalikest organitest, mitte kaitseministeeriumi liinis, vaid neile, kes saavad pensioni ettevõtetes? Ja teine küsimus. Kas likvideeritakse paradoks tulumaksu osas? Oletame, 1. juulist Liidu vastava otsuse järgi ei tule tulumaksu võtta Suurest Isamaasõjast osavõtnutelt. "Dvigatelis", oletame, ei võeta, aga teistes ettevõtetes võetakse, mis kutsub esile kohutavalt palju küsimusi. Kui teil ei ole raske, siis palun vastake.

R. Miller

Mis puutub esimesse küsimusse, see on sõjaveteranide, invaliidide pensioni tõstmise 1. oktoobrist, nagu näeb seda ette Liidu määrus, siis selleks meie arvestuste kohaselt peaks Liidu Rahandusministeerium meile üle kandma 7,1 miljonit rubla. Seni seda tehtud ei ole, ja juhul, kui me täna nüüd lõpetame või, õigemini, peatame 6. detsembri Ülemnõukogu otsused, siis Liidu Rahandusministeerium taastab meie arveldused ning meil avanevad finantsilised võimalused selle küsimuse lahendamiseks. Teine küsimus. Mis puutub tulumaksu, siis vabariigis on peatatud üleliiduline seadus kodanike tulumaksu kohta ja see kehtib ka sõjaveteranide ja teiste isikute kohta. Siin mingisuguseid erandeid me ette näinud ei ole.

A. Zõbin

Lugupeetud minister! Kasutades juhust, oleksin ma tahtnud teile esitada järgmise küsimuse. Eelmine kord, kui vaadati dotatsioonide kaotamise küsimust, olin ma dotatsioonikomisjoni liige. Seal oli 10 saadikut, minu poolt oli esitatud selline küsimus. Öelge mitu protsenti liha- ja piimatoodete maksumusest, eriti liha maksumusest, saavad talupidajad? S.t. mitu protsenti hinnast, millega müüakse kaupluses, läheb talupidajale tema töö väljamaksmiseks?

R. Miller

Kas ma sain teie küsimusest õieti aru, et te tahate teada, mitu protsenti saab talupidaja liha hinnast?

Talupidaja või kolhoosnik saab liha hinnast umbes 70%. Neljandas kvartalis on meil ette nähtud tõsta kokkuostuhindu 20 miljoni rubla ulatuses.

M. Laar

Austatud hr. minister! Mulle tundub siiski, et tegemist pole mitte majandusliku, vaid eeskätt poliitilise otsusega, sest pole ju Eesti siinamaani taganenud ühestki enda ja Nõukogude Liidu vahele piiri tõmbavast otsusest. See oleks esimene, mille me täna vastu võtame. Ja on juba ette võimalik arvata, et selline taganemine võib jätta ja jätabki kindlasti Nõukogude Liidu keskvõimule mulje, et me oleme vast valmis teistekski taganemisteks. Ja nüüd küsimus. Liida te arvate, kuidas see otsus mõjutab võimalikke läbirääkimisi Nõukogude Liidu keskvõimudega? Aitäh!

R. Miller

Ma juba täna korra vastasin põhimõtteliselt sellele küsimusele ja ma võin korrata. Minu arvates, kui meil on finantssuhted vähemalt 1990. aasta osas Liiduga pandud normaalsetele alustele, siis need ei raskenda läbirääkimisi Liiduga.

A. Paju

Austatud eesistuja, lugupeetud rahandusminister hr. Miller! Minu küsimus tuleneb juba eelmisest korrast, kuulates teid ja neid küsimusi, mis teile esitatakse, ja see oleks järgmine. Ühega olen ma päri, see on majanduspoliitiline küsimus. Teine moment, kui 6. detsembril võeti vastu see otsus, siis see oli meie poliitiline tahe. Nüüd me oleme määratlenud ära, et kooseluks me peame selle tahte muutma või peatama. Teie arvamus puht poliitiliselt, mitte majanduspoliitiliselt, kuidas me sellest olukorrast järgmine kord välja tuleme? Kas see on teatud hetkeks, selleks korraks või jääb ta igaveseks?

R. Miller

Kõigepealt ma tahaksin öelda seda, et kui lugeda möödunud aasta 6. detsembri otsust Eesti NSV ja NSV Liidu riigieelarve vahekorradest, siis selle tekstist ei tule välja ühtegi poliitilist motiivi, mitte ühtegi, kõik motiivid on ainult majanduslikud. Ma võtsin ise ka osa selle projekti ettevalmistamisest tol korral ja jutt oli ainult majanduslikest motiividest. See oli detsembri esimestel päevadel, kui valmistati ette seda otsust. Kas see on nüüd hetkeseis või mitte, siis selle hetkeseisu, ma ütleksin, määras ära meie Ülemnõukogu otsus, kui vaadati läbi Eesti riigieelarve muudatusi käesoleva aasta II poolaastaks, kus, kui ma ei eksin, siis

paragrahvis 6 märgiti ära, et Eesti riigieelarve on iseseisev eelarve ja 1991. aasta riigieelarve projekti me Liidu Rahandusministeeriumile ei esita. Ja nõnda on ka 1991. aasta osas toimitud.

Juhataja

Tänan! Tundub, et küsimused on lõppenud. Aitäh, hr. Miller. Alustame läbirääkimisi antud küsimuses. Palun, hr. Kama.

K. Kama

Austatud Ülemnõukogu! Kahtlemata on meil praegu tegemist ka poliitilise otsusega, mitte ainult puhtmajandusliku küsimusega. Ja ma katsuksin natukene avada nüüd selle otsuse lähemaid ja kaugemaid taustu. Nimelt, kui me siin hiliskevadel või varasuvel kinnitasime II poolaasta eelarvet, siis tõstatas hr. Laar küsimuse liidumaksust. Tookord meile väideti, et liidumaksu ei tasuta niikuinii. Selle maksu tasumine on peatatud 6. detsembri otsusega ja see on eelarves sees ainult juhuks, kui see võetakse meilt n.-õ. väevõimuga ära, et sellega ei tekiks eelarvesse auku. Paar nädalat tagasi võis ajalehtedest lugeda kui suurt poliitilist võitu, et valitsusel õnnestus liidumaksu vähendada. Nüüd on see küsimus jõudnud Ülemnõukogu ette ja sellel asjal on ka laiemad tagamaad. See puudutab kõige otsesemalt praegu kogu Nõukogude Liidus toimuvaid protsesse ja eelkõige nn. Šatalini majandusprogrammi. See majandusprogramm näeb ette suveräänsete riikide majandusliitu, kusjuures pole tähtis, kuidas need riigid ennast nimetavad, ükskõik kas vabariikideks, kuningriikideks, sultanaatideks või emiraatideks. Selleks on antud täielik vabadus. Küll aga on nendel riikidel kehtestatud ühine raha, ühine maksusüsteem, ühine hinnasüsteem, ühine valuutafond jne., jne. Tegelikult on tegemist viimase meeleheitliku katsega päästa impeeriumi. Ja selles katses on praegu ühinenud nii hr. Gorbatšov kui Jeltsin. Meie praegune otsus tähendaks sisuliselt astumist selle Šatalini majandusliidu liikmeteks. See on igivana ja igipõline küsimus, kas me müüme läätsleeme eest maha esmasünniõiguse või ei müü. Loomulikult on kõht väga tühi ja läätsleent väga vaja. Aga mis saab edasi pärast seda, kui see esmasünniõigus on maha müüdud? Tänan!

J. Telgmaa

Lugupeetud pr. eesistuja, lugupeetud kolleegid! Olles pragmaatik, on minu seisukoht veidi erinev noorte poliitikute seisukohtadest. Ma pean möödunud aasta 6. detsembri otsust põhimõtteliselt üldse ebasobivaks, ultimatiivseks ja mis pealegi ei toiminud, sest Liit võttis ikkagi selle raha teistkaudu ära, et nutta pole nagu mõtet selle otsuse peale. Nagu ma siin

saalis olen juba korduvalt välja pakkunud, et õige tegutsemine oleks olnud nii, kui me oleksime pakkunud välja oma summa ja keeldunud sellest, mis ületab meie poolt aktsepteeritud summat. Me ei väida ju, et kõik see, mis me peaksime Liidu eelarvesse maksma, oleks põhjendamatu. Majandussidemed Nõukogude Liiduga on väga keerulised ja läbipõimunud, neid ei tohi katki rebida, need tuleb lahti harutada ettevaatlikult ja järjekindlalt ja sellest tuleks ükskord aru saada. Nii et selles mõttes, mulle tundub, oleks õigem mitte peatada, vaid see otsus tuleks tühistada alates tänasest kuupäevast. Pealegi see 6. detsembri otsus ütleb, et tuleb peatada Liidu otsus. Nüüd me peatame Liidu otsuse peatamise, nii et tuleb puhtkeeleliselt ka natuke naljakas. Minu ettepanek on sõnastada punkt 1 järgmiselt: "Tühistada Eesti NSV Ülemnõukogu 6. detsembri jne. otsus tänasest kuupäevast." Punkt 2 jätta muutmata. Täna!

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Kahtlemata on tegemist konstruktiivse muudatusega meie sise- ja majanduspoliitikas, meie poolt kavandatud suhete kompleksis Nõukogude Liiduga. Ma tunnetan, et valitsus on välja töötanud pikaajalise mudeli, kuidas meie suhteid arendada Nõukogude Liiduga, ja täna me peame astuma esimese sammu selleks, et toetada valitsust tema poolt kavandatud plaanide elluviimisel. Arvatavasti on peaministril lepitud Moskvast kokku, mil moel see liidumaksu tagasimaksmise mehhanism saab toimida, kahtlemata on analüüsitud kõiki poolt ja vastu momente. Ainukene halb lugu siin juures on see, et selles küsimuses ei peetud Ülemnõukoguga nõu, kuid kas seda ka on tarvis? See on asja üks külge. Kahtlemata on meil tegemist täna poliitilise otsusega, selles ei ole mingit kahtlust, kuid kui me oleme tänaseks päevaks jõudnud selgusele, et me maksimumi ei saavuta, aga valitsuse poolt väljapakutud ettepanek annab võimaluse arvata, et valitsus on enda jaoks teinud selgeks, et me maksimumi ei saavuta, siis tuleb ilmselt toetada valitsust selles poliitilises protsessis, et nüüd saavutada veel üht-teist. Niisiis, kaalume üksikasjaliselt, kuidas me hääletame selle pakutava otsuse suhtes, kas poolt või vastu, sest selle taga on kahtlemata meie tulevase sisepoliitilise kontseptsiooni väljatöötamine. Aitäh!

P. Jermoškin

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Asi on selles, et eelnev oraator väljendas väga hästi seda, mis oli ka mul mõttes ja mis oli keelel. Seepärast ma ei hakka liialt avardama ja kõrvale juhtima teie tähelepanu, lihtsalt lühidalt kavandan põhilised punktid. Meie valitsuse esimehe viljakas visiit Moskvasse, tema läbirääkimised NSV Liidu

rahandusministri Pavloviga töid tunduvat majanduslikku kasu nii vabariigi valitsusele kui vabariigile tervikuna. Peaministri see visiit ja üldse viimasel ajal ema poolt ettevõetud toimingud räägivad sellest, et valitsus on läinud utoopilistelt ideedelt üle reaalsele tegudele, realselt eksisteerivale tegelikkusele. Nendes valitsuse tegudes ma näen üleminekut asjalikule osalemisele Šatalini programmis. Seepärast ma arvan, et antud momendil oleks vajalik kiita heaks vabariigi valitsuse poolt tehtud ettepanek. Ja kuna meil Ülemnõukogus on saanud moodsaks käsitleda majandusküsimusi kui poliitilisi, siis teen ettepaneku käsitleda eriti seda küsimust kui poliitilist küsimust ja viia läbi antud küsimuse nimeline hääletamine. Tänan!

P. Priks

Lugupeetud kolleegid! Nagu ma näen, on peamiseks komistuskiviks paljudele see, et peatamist loetakse nagu tagasiastumiseks. Mul oleks ettepanek võib-olla sõnastada selle otsuse projekti esimese punkti esimene lause nii, et mitte peatada, vaid näiteks: "Lubada Eesti Vabariigi Valitsusel kasutada NSV Liidu eelarvesse 1990. aastal ülekandmata jäänud summasid Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahekordade lõplikuks korrastamiseks." Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Ma paluksin see ettepanek esitada kirjalikult. Hr. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mul on reglemendiväliselt küsimus endisele peaministrile hr. Toomele, et asjast üldse midagi aru saada seoses liidumaksuga. Kui ma õigesti mäletan, siis peale liidumaksu kehtestamist möödunud aastal pidas endine valitsus ka läbirääkimisi keskvalitsusega liidumaksu vähendamise osas. Hr. Savisaar teatas nüüd, et ta saavutas vähenemise 100 miljoni rubla võrra, aga millistest arvudest oli juttu endisel valitsusel?

Juhataja

Kas hr. Toome on valmis vastama hr. Alliku küsimusele? Sellist juhtumit meie reglemendis ei ole ette nähtud, tähendab saadiku küsimust teisele saadikule saalist. Kas Ülemnõukogu on nõus reglemendist kõrvalekaldumisega? Kuidas? (Hääled saalist.) Nii et ma palun, hr. Toome.

I. Toome

Seda küsimust arutas tookordne valitsus mitmeid kordi koos NSV Liidu Rahandusministeeriumiga. Arutelu sai alguse NSV Liidu 1990. aasta riigieelarve kujunemise käigus. Me ei olnud rahul projektis NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt pakutud liidumaksu suurendamisega võrreldes 1989. aastaga. Lõplikult aga jäi, vaatamata meie protestidele, 340 miljonit rubla ehk 15,9% kõigist Eesti Vabariigi eelarvetuludest. Me pakkusime sama suurt summat, mis oli nn. liidumaksumus meie poolt 1989. aasta liidueelarvesse. See oleks olnud siis veidi vähem kui 200 miljonit rubla. Me protestisime NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt pakutud ettepanekut ka NSV Liidu Ülemnõukogu istungil. Seda tegin mina isiklikult kui NSV Liidu rahvasaadik enne seda, kui NSV Liidu 1990. aasta eelarve seaduse projekt läks NSV Liidu Ülemnõukogus arutelule ja kus kirjutati sisse ikkagi see 15,9%. Kuna meie protesti tookord ei rahuldatud ja ma ütlesin isegi rohkem, teda ei vaadatud isegi läbi, nii nagu kord seda ette näeb, siis saigi esitatud eelmisele vabariigi Ülemnõukogule ettepanek peatada liidumaksu maksmine. See ettepanek sai vastu võetud. Pärast seda jätkusid valitsusel läbirääkimised NSV Liidu Rahandusministeeriumiga, NSV Liidu peaministriga – valitsuse esimehe Nikolai Rõžkoviga, kuid mingisuguseid märkimisväärseid edusamme me ei saavutanud, Vastupidi, kõikjal ja alati tunnistati, et NSV Liidu Ülemnõukogu oli pädev sellist otsust vastu võtma, ja kutsuti endist Eesti valitsust ja Ülemnõukogu loobuma, nii nagu kutsub praegune Eesti valitsus loobuma ENSV Ülemnõukogu 1989. aasta 6. detsembri otsuse täitmisest.

L. Kaljuvee

Austatud eesistuja, head kolleegid! Eelmise teisipäeva õhtul toimus hr. Savisaare juures nõupidamine maavanemate ja linnapeadega, kus oli ka päevakorras täna Ülemnõukogus arutelul olev küsimus. Maavanemate ja linnapeade ühine seisukoht oli selline, et tuleks minna seda teed, et see vähendatud liidumaks ära maksta. Ma lubasin informeerida sellest Ülemnõukogu, nii et teadke, head saadikud, kuidas mõtlevad kohapealsed mehed, kes vastutavad eelarve eest, vastutavad selle eest, et õpetajad ja arstid saaksid palka, et saaks inimestele maksta pensioni. Aitäh!

A. Sirendi

Austatud kolleegid! Ma ei esine kui poliitik, nagu Kama, või pragmaatik, nagu Telgmaa, vaid pigem kui füüsik ja lüürik. Me kuulutasime välja üleminekuperioodi. Kui me läheme üle punaselt sinisele, siis tuleb seda seisundit vaadelda kas sinakas-punasena või punakas-

sinisena. Kuid loobuda 100 miljonist iseseisvuse nimel oleks kahtlemata palju, aga loobuda 100 miljonist kõlavate sõnade nimel oleks liiga palju. Sellepärast ma toetan kindlalt valitsuse tegelikku saavutust 100 miljoni juurdesaamiseks meie riigieelarvesse. Tänan!

A. Paju

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Üleminekuperioodil, kus me väärilisemalt peaksime kõik selle aasta numbri sees ära klaarima ja juba uuest aastast, iseseisvumisel mitte enam andma neid arve sinna ja maksma edasi. Sellepärast ma küsisingi oma küsimuse: kaua see kestab? Olen seda meelt, et tänavu oma võlad likvideerida.

S. Petinov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud saadikud! Ma arvan, et küsimus, mida me täna arutame, omab kahesugust tähendust. Ühest küljest tuleb hinnata selle otsuse vastuvõtmise majanduslikku otstarbekust ja seoses sellega ma olen nõus nendega, kes räägivad valitsuse vaieldamatust majanduslikust lähenemisest sellele küsimusele, ja loomulikult ei saa ma vastu vaielda taolisele lähenemisele. Teisest küljest ma tahaksin rõhutada, et me peame arvatavasti selle otsuse projekti põhjal õppima tegema mingeid üldistavaid järeldusi. Ja eeskätt just nimelt selles osas, et me pidevalt püüame majanduslikele küsimustele omistada mingisuguse poliitilise värvingu. See oli just nimelt eelmisel istungil, kui peaminister Edgar Savisaare poolt oli dotatsioonide ja hindade küsimusele antud mõningane poliitiline kallak. Tegelikult on küsimus siin lihtsamast lihtsam selles plaanis. See küsimus on puhtalt majanduslik. Me kas saame või ei saa raha. Me kas anname naa ära või meil ei ole mehhanismi nende rahade omamiseks. Need ongi need küsimused, milledele tuleb anda vastused, ja ma soovitan kõigil saadikutel iga kord tõsiselt mõelda, millised mehhanismid on meie käsutuses selleks, et järjekordselt mitte petta rahvast. Me paistame ju naiivsete inimestena, kes võtavad vastu otsuseid NSV Liidu Ülemnõukogu otsuste peatamiseks ja sarnas võtame vastu otsuse omaenda otsuse peatamise kohta. Nõustuge, milline arvamus meist jääb lihtsale valijale. Ma teen ettepaneku nõustuda praegu otsuse projektiga, kuid samal ajal arutada iga kord tõsiselt meie poolt vastuvõetavate otsuste toime mehhanismi selleks, et mitte sattuda sellisesse raskesse ja üldiselt ebameeldivasse olukorda, millises me täna asume. Tänan!

M. Laar

Austatud Ülemnõukogu, ma arvan, et arutuse käigus on eriarvamused piisavalt hästi välja tulnud. Meil on tõesti aeg tunnistada, mis Liidus me tegelikult oleme, millised on meie

reaalsed võimalused, milline on meie enda tahe ja otsustavus mitte oma otsustest taganeda, olgugi need taganemised meile majanduslikult niivõrd kasulikud kui tahes. Ja ma arvan, et aeg on otsustamiseks küps, kuid kristlik-demokraatlik saadikurühm paluks enne hääletamist 5-minutilist vaheaega ja ühtlasi palume panna nimetatud küsimus nimelisele hääletamisele.

Juhataja

Aitäh, hr. Laar, kuid meil on siin veel hr. Tamme, kes soovib sõna, ma arvan, et siiski kuulame ära ka hr. Tamme arvamuse.

R. Tamme

Pr. juhataja, auväärased kolleegid! Ma ei oleks küll sugugi nõus otsuse projekti punktis 1 avaldatud mõttega peatada 6. detsembri otsus lihtsalt selle tõttu, et liiga suur on selle punkti taga olev poliitiline kaal. Minu tähelepanu äratas eriti hr. Priksi poolt väljapakutud redaktsioon, kus antakse võimalus Liidu eelarvesse mittekantud summade arvel reguleerida suhteid Nõukogude Liidu eelarvega. Seega oleks see puhtmajanduslik käsitlus ja ei annaks võimalust selle poliitilise komponendi realiseerimiseks, noh ütleme poliitilisel vastasel.

R. Järlik

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma tahtsin öelda, et Nõukogude Liidu koosseisu, kui me seal praegu ei ole ei *de jure* ega *de facto*, ei vii meid liidumaks ka siis, kui ta oleks 240 miljardit, ja jätame jutu ka sellest, et me justnagu ostaksime ennast Nõukogude Liidust vabaks mingit maksu maksmata jättes. Küll aga olen ma nõus Rein Tamme seisukohaga esimese punkti suhtes ja leian, et seda esimest punkti ei pruugiks seal üldse olla, sest kui 6. detsembri otsus ei ole seni torpedeerinud läbirääkimisi eelarve vahekordade korrastamisel, siis vaevalt ta seda suudab teha edaspidi. Tõepoolest, otsustame, et Eesti Vabariigi Valitsusel jätkata neid läbirääkimisi. Aitäh!

J. Jõerüüt

Jätkan Priidu Priksi ja Rein Tamme poolt arendatud mõtet ja ma usun, et Ülemnõukogus on piisavalt juriste, kes selle küsimuse ära lahendavad niimoodi, et õiguslik-poliitiline ja majanduslik probleem saaksid ka sõnastuses õige lahenduse. Kuivõrd niikuinii tuleb vaheaeg enne hääletamist, siis ma palun, et õigusspetsialistid ja õiguskomisjoni liikmed mõtleksid selle peale, milline formuleering meid õiguslikult rahuldaks.

Juhataja

Aitäh! Kas hr. Priks soovib oma ettepanekut täiendada? Palun.

P. Priks

Aitäh! Ma olen täielikult Jaak Jõerüüdiga nõus, sest see mõte sai väga kiirelt paberile pandud, see nõuab korrigeerimist.

Juhataja

Aitäh! Lugupeetud saadikud, ma näen vaatamata sellele, et on juba tehtud ettepanek läbirääkimised lõpetada ning asuda otsustamise juurde, et hr. Junti soovib veel protseduuri asjus öelda oma arvamuse. Palun.

A. Junti

Lugupeetud juhataja! Teen ettepaneku läbirääkimised lõpetada, ja kui me oleme need lõpetanud, siis teen ettepaneku teha väike vaheaeg enne otsustamist ja rahva-keskfraktsioonil ning teistel Rahvarinde ühenduse liikmetel palun koguneda ruumi 115. Aitäh!

Juhataja

On saabunud ettepanek läbirääkimised lõpetada ja kuulutada vaheaeg. Kas hr. Telgmaa soovib midagi lisada sellele ettepanekule?

J. Telgmaa

Ma tänan! Ma lisaksin nii palju, et ma pean ka Priidu Priksi ettepanekut paremaks ning sellepärast ärge siis minu ettepanekuga enam edasi tegelge, lugege see mahavõetuks.

Juhataja

Aitäh! Hr. Telgmaa võttis maha oma parandusettepaneku, pooldades hr. Priksi poolt tehtud varianti. Niisiis, lugupeetud saadikud, sellega on praegu läbirääkimised Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarve vahekorra kohta lõppenud ja meil on sisuliselt kolm varianti, kolm ettepanekut. Kõigepealt on tulnud ettepanekud võtta vastu valitsuse poolt esitatud otsuse projekt, teiseks: on olnud ettepanekuid mitte võtta vastu valitsuse poolt esitatud otsuse projekt, üldse mitte vastu võtta seda lähenemist, ja kolmandaks: on olnud mitmeid konkreetseid redaktsioonilisi parandusettepanekuid, mida võiks kokku võtta hr. Tamme ning samuti hr. Jõerüüdi sõnadega, et tuleb viia kokku siin õiguslikud ja majanduslikud aspektid

niiviisi, et me ei teeks poliitilist viga, kuid lahendaks majandusliku probleemi. Ja sellega seoses on ette pandud ka hr. Priksi parandus. Kuna saadikugruppide poolt on tulnud ettepanek teha vaheaeg, siis kas te olete sellega nõus, et teha vaheaeg enne lõplikku hääletamist, nagu on palutud, ja selle vaheaja jooksul õiguskomisjoni esimees hr. Anton võib-olla korraldaks siis hr. Priksi ettepaneku redaktsiooni, et me saaksime panna selle hääletamisele. Hr. Anton ütles, et ei ole võimalik olla kahel istungil korraga. See on lahendatav selliselt, et redaktsiooniga ei ole vajalik tegelda tervel õiguskomisjonil, piisab kui on 2–3 inimest, ja kuna tegemist on ka redaktsiooni vajadusega, siis võib-olla me ei teeks vaheaja mitte 5 minutit, vaid veidi pikemalt. Kui te oleksite nõus, siis teeksime vaheaja kella 17.00-ni. Aitäh, koguneme siis kell 17.00.

V a h e a e g

Juhataja

Vaheajal õiguskomisjoni esindus töötas hr. Priksi muudatusettepaneku kallal ja selle töö tulemustest ma paluksin ette kanda hr. Käbinil.

T. Käbin

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjoni esindus töötas vaheajal otsuse projekti ja arutelu käigus esitatud ettepanekute kallal ja jõudis versioonini, mis peaks olema vastuvõetav, sest ei kõnelda enam Ülemnõukogu eelmise aasta otsuse peatamisest, vaid riigieelarvete vahekordade korrastamisest. Ja täiendused-muudatused puudutavad nii otsustavat kui ka konstateerivat osa, seepärast, kui lubate, ma kannaksin selle lühikese teksti ette tervikuna.

Pealkiri. Otsuse nimetus on sama. "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu märgib, et Eesti Vabariigi läbirääkimised NSV Liidu haldusorganitega Eesti Vabariigi riigieelarve ja NSV Liidu riigieelarve vahekorda puudutavates küsimustes on andnud positiivseid tulemusi." Jätkame viimaselt realt: "on andnud positiivseid tulemusi eelarvetevaheliste arvelduste normaliseerimiseks." Ja edasi. "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsustab: lubada Eesti Vabariigi Valitsusel kasutada NSV Liidu riigieelarvesse 1990. aastal ülekandmata summasid Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahekordade korrastamiseks."

Õiguskomisjoni poolt esitaksime selle projekti hääletamisele. Tänan!

Juhataja

Tundub, et me peame ootama, kuni puuduvad saadikud on läinud oma kohtadele. Enne kui me paneme hääletusele selle teksti, me peame tegema kohaloleku kontrolli. Kohal on 91 saadikut, puudub 14. Me võime jätkata tööd. Kahjuks osa saadikuid ei pidanud meie kokkulepitud ajast kinni ja seetõttu ei kuulnud esitatud redaktsiooni hr. Priksi ettepanekust. Seda tuleks nähtavasti korrata.

Õiguskomisjoni nimel või õigemini komisjoni esinduse nimel, kes redigeeris otsuse projekti, tegi hr. Käbin järgmise muudatusettepaneku esitatud projektis: jätta ära preambulast üks osa ja nimelt: "ning loonud eeldused riigieelarvesse kantavate tulude koormuse vähendamiseks" ning otsustavas osas 1. ja 2. punkti asemel viia sisse üksainus punkt järgmise tekstiga: "Lubada Eesti Vabariigi Valitsusel kasutada NSV Liidu riigieelarvesse 1990. aastal ülekandmata summasid Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarve vahekordade korrastamiseks." Hr. Junti soovib protseduuri küsimuses sõna. Palun.

A. Junti

Lugupeetud juhataja! Kuue fraktsiooni: maa-keskerakonna, rahva-keskfraktsiooni, liberaaldemokraatliku, maarahva, roheliste ja sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni nimel ma oleksin teinud ettepaneku uuendada läbirääkimisi, kuid kuna me ei hääletanud läbirääkimiste lõpetamise kohta, siis järelikult meil läbirääkimised lõpetatud ei ole ja seetõttu oleks mul võimalus teha veel üks ettepanek hääletusele panemiseks. See oleks nende kuue fraktsiooni nimel järgmine: mitte panna täna ühtegi otsust hääletusele, kuna see küsimus on meie jaoks esiteks keeruline, teiseks, poliitiliselt äärmiselt tähtis ja, kolmandaks, vajaks ilmselt valitsusega nõupidamist. Seetõttu teen ettepaneku antud päevakorrapunkt lükata edasi järgmise istungjärgu päevakorda. Vaevalt meil õnnestub homseks valitsuse esimehega sel teemal rääkida.

Juhataja

Tõepoolest, ma tänan hr. Juntit selle märkuse eest, me ei hääletanud läbirääkimiste lõpetamist, see oli minu viga, selle tõttu ka sõnasoovijad saavad järjekorras praegu sõna. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Üldiselt ei ole mulle arusaadav, keda me püüame petta, kas Liidu valitsust, oma rahvast ja lõppude lõpuks iseennast. Meie teiega oleme vastu

võtnud niipalju poolikuid, ebaselgeid otsuseid, et me juba isegi ei tea, kus me siis lõppude lõpuks asume ja kuhu me kuulume või kes üldse kuulume kuhugi? Üldiselt see parandus, mille pakkus välja redaktsioonikomisjoni tuletab mulle meelde olukorda, kui inimene püüab ära sõita üheaegselt kahel vankril, millised sõidavad erinevatesse suundadesse. Kas meil kõigil ei oleks lõpuks siiski aeg määratleda, mida me tahame, ja teha nii, kuidas ma tahame. Tänan!

Ü. Uluots

Lugupeetud eesistuja, mul on teile üks küsimus. Mis ajast on ära likvideeritud majanduskomisjon? Te andsite asja lahendamise juriidilisele komisjonile, majanduskomisjoni arvamust te pole üldse küsinud. See on aga puhtalt majandusküsimus. Kas see otsus on presiidiumis vastu võetud või on see teie isiklik otsus, et majanduskomisjon on likvideeritud?

Juhataja

Hr. Uluots, mul on väga kahju, et te ei märganud, kuid ma palusin vaheaja alguses siia õigus- ja majanduskomisjoni esindajaid. Selle redaktsioonilise töö juures viibis ka majanduskomisjoni sekretär hr. Koha. Ja hr. Koha kandis ka ette majanduskomisjoni seisukoha, nii et me arvestasime täiesti majanduskomisjoniga. Aitäh! Hr. Jermoškin.

P. Jermoškin

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Ma oleksin tahtnud kuidagi esitada küsimuse uue formuleeringu autorile, kuid kuna sellist protseduuri meil ei ole ette nähtud, siis ma luban selle esitada kõigile saadikutele järelemõtlemiseks. Kas see formuleering ei tuleta meile meelde argipäeva keelde tõlgituna umbes sellist formuleeringut: "Anda võlg ära, kuid sellest kokkuhoitud raha suunata võla kustutamiseks." Tänan!

S. Volkov

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Ma arvan, et valitsus ja presiidium, esitades läbivaatamiseks selle projekti, mõtlesid kõigile nii-öelda võimalikele tagajärgedele, kõigile hinnanguile ja ma arvan, et siin peaks vist minema sellisele variandile: preambulas nõustuda Tiit Käbini poolt väljaöeldud ettepanekuga eelarvetevaheliste arvelduste normaliseerimiseks. Otsustav osa aga jätta vast sellises redaktsioonis, nagu meile pakkus välja presiidium ja vabariigi valitsus, ning panna see hääletusele. Tänan!

Juhataja

Aitäh! Järgmisena saab sõna hr. Põld ning pärast seda on ettepanek läbirääkimised selles küsimuses tänaseks lõpetada. Hr. Põld.

J. Põld

Aitäh, mul on teile, pr. eesistuja, üks säärane küsimus. Kas me uuendame Nõukogude Liidu keskvoimuga läbirääkimisi ja millisel tasemel me seda teeme, kas kui Nõukogude Liidu üks osariik või kui iseseisev Eesti Vabariik? Ja milline on teie kui läbirääkimiste komisjoni liikme isiklik suhtumine sellesse väljapakutud otsuse projekti? Aitäh!

Juhataja

Hr. Põld, küsimus läbirääkimiste kohta ei ole praegu nähtavasti asjakohane. Meil on võimalik arutada neid probleeme veel edaspidi. Mis puutub minu suhtumisse sellesse projekti, siis nagu ütleb seda hr. Nugis, ma väljendan seda hääletamise teel.

Praegu me nähtavasti peaksime läbi hääletama ettepaneku lõpetada läbirääkimised selles päevakorra küsimuses. Kas hr. Miller kui ettekandja soovib veel küsimust kommenteerida? Hr. Milleril kui ettekandjal on õigus siin öelda oma arvamuse.

R. Miller

Ma tahaksin öelda paar sõna selle uue redaktsiooni kohta, mida pakuti välja vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekti kohta. Ma arvan, et preambulaga võiks nõustuda, kuid ainus punkt, mis välja pakutakse, sisuliselt muudab kogu otsuse ära. Milles on küsimus? Nimelt kui lugeda seda teksti, et lubada Eesti Vabariigi Valitsusel kasutada ülekandmata summasid, siis mis tähendab "ülekandmata". Ülekandmata on tänaseks 185 miljonit ja rohkem me ei tohi kasutada. Võib-olla juristid arvavad teisiti, aga mulle kui rahandustegelasele tundub, et see ei ole päris õige, ja ma pakuksin välja siiski Ülemnõukogul kaaluda seda varianti, mis on valitsuse poolt pakutud. Küsimus võib tulla ka selliselt päevakorda, et kuna Liidu Ülemnõukogu seaduses 1990. aasta riigieelarve kohta on märgitud ainult protsent 15,9 ja 340,6 miljonit on välja arvestatud arvestuslikult, lähtudes meie, Eesti Vabariigi, tulude plaanist, ja kui meil tuleb tulusid rohkem, siis võib-olla tuleb meil maksta mitte 340 miljonit, aga näiteks 345 või 350 miljonit. Nii et minu ettepanek on mitte piirduda konkreetsete summadega või mitte nimetada siin tekstis üldse summat. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised? Palun hääletada! Poolt on 82, vastu ei ole, erapooletuid on 5. Läbirääkimised on sellega lõppenud.

Nüüd on vaja läbi hääletada tehtud ettepanekud. Loogiliselt lahenedes tuleb kõigepealt läbi hääletada ettepanek mitte hääletada täna selle projekti vastuvõtmist, vaid kuulata enne ära valitsusepoolne kommentaar nendele poliitilistele momentidele, mis on selle projektiga seotud. Selle ettepaneku tegid 6 fraktsiooni, ja kui see ettepanek võetakse vastu, siis me täna enam muid hääletamisi läbi ei vii. Hr. Lebedev, palun. Hr. Lebedev tõstis protseduuri küsimuses käe ja tal on võimalik öelda oma sõna. Hr. Kama ka.

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Kõigepealt me peame panema hääletamisele küsimuse, mis on esitatud Ülemnõukogu Presiidiumi ja valitsuse poolt. See tähendab, me peame parema hääletusele küsimuse otsuse vastuvõtmise kohta, otsuse projekti kohta ja alles seejärel kõik ülejäänud laekumise järjekorras. Meil oli alati selline protseduur. Tänan!

K. Kama

Mul on ettepanek: kui on läbi viidud esimene hääletamine, tähendab, kas me täna veel selle asjaga tegeleme või ei tegele. Kui otsustatakse tegelda, siis kõigepealt, esimese vooruna hääletada ära see, kas me maksame liidumaksu või ei maksa, ja edasi hakata vaidlema otsuse sõnastuse üle.

Juhataja

Hr. Kama, see ettepanek tuleb teil sõnastada, kuna see on esitatud projektile alternatiivne. Hr. Fjuk.

I. Fjuk

Mul on ettepanek teha kõik need hääletused nimeliselt.

Juhataja

On saabunud juba ettepanek, et kui me hääletame otsust sisuliselt, siis teha see nimeline. Hr. Fjuk paneb ette, et ka küsimuse edasilükkamine panna nimelisele hääletusele. Kas see ettepanek on tulnud saadikurühmalt, sellepärast et reglemendi järgi nimelise hääletuse ettepanekut saab teha saadikurühm või kui kolmandik on poolt. Panen siis hr. Fjuki

ettepaneku hääletusele, et meie hääletame ka edasilükkamist nimeliselt. Kes on selle poolt, et edasilükkamise hääletus on nimeline? Selle ettepaneku poolt on 31 saadikut, see on 30%, nii et see ettepanek ei ole leidnud toetust.

Seda peab nüüd reglemendist vaatama, kas ta on liikmetest või kohalolevatest. Kui kohalolevatest, siis tõepoolest kolmandik oli poolt. Järelikult me hääletame nimeliselt. Kas võtta vastu ühe saadikurühma ettepanek, et otsus Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahekorra kohta võtta vastu järgmisel istungjärgul, enne ära kuulunud valitsuse seletuse tänasel istungjärgul tõstatatud poliitiliste küsimuste kohta? Palun, kes on selle ettepaneku poolt. Hr. Lebedev, me juba hääletame.

Selle ettepaneku poolt on 36 saadikut, vastu on 22 saadikut ja sellega on see ettepanek vastu võetud, sest see ei ole päevakorra muudatusettepanek. Me oleme seda küsimust arutanud, see on juba päevakorras olnud ja me jätame selle küsimuse lõpetamise järgmisse istungjärku, see ei ole päevakorra muutmise ettepanek. Hr. Made.

T. Made

Austatud eesistuja! Kas me ikkagi ei oleks pidanud hääletama seda, mis on esitatud, siis redaktsioonikomisjoni ja siis täiendusettepanek edasilükkamisest. Ma ei tea nüüd, kuidas seal reglemendis on öeldud, kuid on tähtis, et me ei eksiks selle hääletamisega.

Juhataja

See on tõesti väga keeruline küsimus, hr. Made. Aga ma ei näe võimalust hääletamist edasi lükata pärast seda, kui me oleme juba hääletanud. Kas teie oskate seletada, kuidas me saaksime hääletada edasilükkamist pärast seda, kui me edasi lükanud ei ole, sest et ettepanek katkestada on ilmselt siiski loogiliselt protseduuri järgi esimene ettepanek. Hr. Leisson, palun.

E. Leisson

Täna, ma tahaksin juhtida tähelepanu otsuse projekti järgmisele formuleeringule: ära kuulunud valitsuse seisukoha. Hr. Miller on minu teada valitsuse esindaja, sellega olen ma täiesti nõus. Samas ei saa ma olla nõus sellise formuleeringu puhul: ära kuulunud valitsuse esimehe selgituse. See tuleks edasi lükata kuni valitsuse esimehe selgituse ärakuulamiseni. Täna!

Juhataja

Ma arvan, et valitsuse seisukohta poliitilistes küsimustes saabki selgitada ainult valitsuse

esimees või esimehe poolt volitatud isik. Hr. Miller ilmselt esitas täna oma haldusalast lähtudes otsuse projekti. On veel protseduuri küsimuses sõnasoovijaid? Hr. Volkov, palun.

S. Volkov

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Saadikurühma "Koostöö" nimel ma protesteerin viimase hääletamise suhtes. Nagu teiegi, lugupeetud eesistuja, nii ka mina hindan formaalset ja mitteformaalset loogikat, kuid kui saadik, kõige enam ma hindan reglementi. Me rikkusime kahte momenti. Esiteks. Hääletusele pannakse presiidiumi poolt esitatud ettepanek ning seejärel kõik teised. Ja teiseks, kui me siiski panime hääletusele antud ettepaneku, siis me just nimelt muutsime päevakorda, muutsime seda, aga päevakorra muutmiseks on vajalik omada vahekorda 2/3 ja 1/3 vastu, lähtudes meie reglemendist. Tänan!

Juhataja

Ma lugesin veel kord läbi reglemendi selle osa ja pean ütlema, et reglement ei reglementeerii selliste projektide katkestamist, kus ei ole ette nähtud mitut lugemist. Ja see on ilmselt selle reglemendi puudus, aga siin me saame käituda, võttes aluseks reglemendi loogika, mis lubab katkestada küsimuse arutamist. Kuna on ettepanek katkestada küsimuse arutamine, sest küsimuse arutamisel on ilmnenud sisuliselt uusi asjaolusid, siis ma ei näe teist sellist võimalust antud olukorra lahendamiseks, kui panna see ettepanek hääletusele, kuigi reglement tõepoolest meile niisugust asja täpselt ei seadusta. Ei, see ei ole mitte ettepanek muutmiseks, see on ettepanek protseduuri kohta. Need on kaks iseaaja. Reglement näeb ette muudatusettepanekud tekstile, kus võetakse tõesti enne aluseks presiidiumi või valitsuse või mõni muu projekt. Kuid näeb ette ka teistpidi hääletuse protseduuri. Ja see on küsimus protseduurist, mitte küsimus tekstist. Kas hr. Volkov tahab veel kord täiendada oma seisukohta? Palun.

S. Volkov

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Ma hindan teiste saadikurühmade arvamusi ja sealhulgas nende arvamusi, kes soovitasid lugemise edasi lükata, kuid minu saadikurühm, kelle nimel ma esinen, pooldab seda, et algul vastavalt reglemendile hääletada presiidiumi ettepanekut, ja kui see ei lähe läbi, siis pannakse hääletusele teiste lugupeetud saadikurühmade ettepanekud. Just nimelt selles seisnebki meie protesti peamine põhjus. Tänan!

Juhataja

Hr. Volkov, ma juba selgitasin, et protseduuriküsimused tuleb siiski hääletada enne kui sisulised, teksti puudutavad küsimused. Me arutasime läbi sisuliselt selle teksti ja edasi me arutasime, kuidas selle tekstiga toimida, kuidas seda käsitleda, kuidas hääletada. Oli ettepanek hääletamise korra kohta, et mitte hääletada lõplikult enne, kui me oleme kuulanud ära valitsuse esimehe selgitused. See on ettepanek hääletamise või vastuvõtmise korra kohta, mitte teksti enda kohta. Kas me võime sellega selle küsimuse lugeda otsustatuks?

Eesti Vabariigi politseiseaduse eelnõu teine lugemine

Juhataja

Lugupeetud saadikud, meil on päevakorras ette nähtud täna jätkata oma tööd politseiseaduse teise lugemisega. Palun, hr. Raska.

E. Raska

Austatud eesistuja, lugupeetud Ülemnõukogu saadikud! Täna esitatakse teile teiseks lugemiseks politseiseaduse projekt. Teile on kätte jagatud võrdlev variant, kus on esimese lugemise tekst ja tänase teise lugemise parandatud tekst. Teie käes on ka seletuskiri, mis üksikasjaliselt näitab ära tehtud muudatused, seda kõike arvestades ma ei taha raisata teie kallist aega ja kannan lihtsalt ette põhimõttelised küsimused, mis tingisid neid muudatusi. Teatavasti ma juba esimesel lugemisel juhtisin teie tähelepanu, et mitte kõik eksperdid, sealhulgas ka mina ise, ei pidanud täiesti õigeks teha politseid mitme struktuurilisena, ehitada üles politseid, kus on kõrvuti riigipolitsei ja temast suhteliselt autonoomne, sõltumatu munitsipaalpolitsei, kuid kuna seekord ekspertide grupis jäi peale teine arvamus, siis läks ta sellisena ka esimesele lugemisele. Hiljem maavanemate, linnapeade ja Ülemnõukogu Presiidiumi infotunnis tulid välja maavanemad ettepanekuga ikkagi veel mõelda ja kaaluda, kas on otstarbekas selline politseistruktuur, ja mitmedki maavanemad lausa nõudsid, et oleks ehitatud politsei ühtse riikliku süsteemina. Seda arvestades ja arvestades ka mitmete saadikute konkreetseid ettepanekuid, töötas ekspertkomisjon politseiseaduse projekti uuesti läbi ja püüdis selle üles ehitada tõesti nii, et meil oleks üks riiklik politseisüsteem, kuid selleks, et mitte täielikult jätta kohalikud omavalitsused, maakonnavalitsused ja linnavalitsused politseitööst kõrvale, et mitte ahistada nende võimalusi politsei efektiivse töö korraldamisel,

me nägime uues projektivariandis ette rida sätteid, kus ühelt poolt küsitakse konkreetsete küsimuste lahendamisel, näiteks politseiaparaadi nimetamisel, konkreetsete politseiametnike nimetamisel kooskõlastust omavalitsusorganitelt, ja teiseks jätsime võimaluse neis omavalitsusorganites, neis maakondades ja linnades, kus on täiendavaid võimalusi – rikastes maakondades, rikastes linnades –, jätsime neile võimaluse luua, moodustada täiendavaid politseiüksusi, olgu need siis politseipatrullteenistuse üksused, niinimetatud välipolitsei või spetsialiseeritud üksused, näiteks noorsoopolitsei, või tuleks kõne alla ka looduskaitsepolitsei, kuurordipolitsei, sõltuvalt sellest, milles kohalikud omavalitsusorganid näevad konkreetset vajadust ja kuivõrd nad on suutelised finantseerima neid üksusi. Need momendid on praegu politseiseaduses sees, politseiseadus võimaldab selliste asjade loomist ja me näeme, et sellega ei ole me jätnud kohalikku omavalitsust täielikult kõrvaltvaataja rolli. Siin on veel rida väiksemaid parandusi ja täiendustepanekuid, millel ei ole eriti mõtet peatuda. Kuid ma rõhutaksin, et praeguses seaduse projektis on lähtunud juba sellest, mida eelmine kord siin rõhutati, et maksimaalne politseikoosseisu osa suunata tegelikule praktilisele tööle, et võimalikult rangelt piiritleda administreeriv osa ja kõik jõud, ressursid ning vahendid suunata praktilisele korrakaitsele. Just sellepärast oleme püüdnud väga täpselt formuleerida ja nimetada, loetleda juhtaparaadi koosseise. Näiteks politseiameti koosseisust me nimetame ametnikest vaid politsei peadirektori, tema asetäitja, politsei peainspektori, kes juhib politseiteenistuse töid ja inspekteerib neid, teadusliku konsultandina politseinõuniku ja majandusdirektori. See on, ütleme, minimaalne juhtpersoonide koosseis. Kahtlemata tulevad siin kantseleitöötajad juurde, tuleb tehnilist abitööjõudu, sellepärast me jätsime võimaluse politseiameti täielik isikkoosseis määrata kindlaks arvuliselt valitsusel. Aga igal juhul me taotlesime seda, et oleks olnud politseiametis, politseiprefektuuris selgelt näidatud, millised persoonid siis seal töötavad, et ei tekiks sellist olukorda, et me lihtsalt jaotame ümber olemasolevad miilitsastruktuurid uute ülesannetega.

Ja kui selle seaduse täitmine õnnestub, siis tõepoolest võime loota, et edaspidi on valdav osa – 80-90% politsei koosseisust korrakaitses.

Sellega võib-olla ma lõpetaksin. Kui teil on küsimusi, ma vastaksin heameelega. Ma tahaksin tõesti tänada ka Ülemnõukogu saadikuid, näiteks saadik Priksi, kes meile suurt abi osutas oma väga täpsete ja detailsete ettepanekutega. Samuti saadik Jüri Põldu, kes osales meie ekspertgrupi töös ja aitas meid suuresti, ja ka teisi. Tänu meie kõigi ühistele jõupingutustele, oleme saanud sellise tulemuse, mis meil praegu käes on. Suur tänu!

Juhataja

Täna hr. Raskat ja töögrupp, kes on jõudnud nii kooskõlalisele tulemusele, ja nagu ma aru saan, soovitakse hr. Raskale esitada küsimusi. Palun, hr. Allik!

J. Allik

Lugupeetud hr. Raska! Mul on politseiseaduse projekti juurde koos hr. Rätsepaga parandusettepanek. Ma esitaksin selle kohe ja sooviks siis ka teie kommentaari selle asja juurde. See on paragrahvi 11 alapunkt 7, kus on praegu kirjas: "Politseiprefekti nimetab ametisse ja vabastab ametist Eesti Vabariigi Valitsuse esimees siseministri ettepanekul, mis on kooskõlastatud vabariikliku linna linnapea või maavanemaga." Parandusettepanek oleks: "mis on kooskõlastatud vabariikliku linna või maakonna volikoguga." Minu meelest on see põhimõtteline küsimus. Vajalik on ka maakonna rahva arvamus oma politseiülema kohta, mitte ainult maavanema arvamus. Ma esitan selle ettepaneku ja palun teie kommentaari.

E. Raska

Ma vastaksin sellele küsimusele niimoodi, et politseitöö on täitevtöö, täitevvõim ja seepärast me panime seadusesse sisse, et seda kooskõlastatakse täitevorganiga – maakonna- või linnavalitsuse täitevorganiga. Ma arvan, et see on loogiline. Kui me jätame nüüd täitevvõimu juhi kooskõlastamise volikogule, siis see ei ole muidugi välistatud, aga loogilisem oleks siiski nii, nagu praegu kirjas on. See jääb teie hääletada. Ma ei vaidle sellele põhimõtteliselt vastu, aga põhimõtte, miks me just nii tegime, ütlesin ma juba välja.

Juhataja

Hr. Allik, kas te esitasite kirjalikult selle paranduse? Palun, Priidu Priks.

P. Priks

Lugupeetud ettekandja! Mul on hea meel, et peaaegu kolmel lehel esitatud ettepanekud on praktiliselt kõik arvesse võetud. Mul on ainult ühe punkti kohta küsimus. Ma paluks vaadata paragrahvi 12 1. punkt ja 2. lõige, seal on öeldud: "Kaitseb kodanike elu, tervist, au ja väärikust ning vara õigusvastaste rünnete eest ja muu ohu korral." Vaat see sõna "vara", mul oli välja pakutud "omand". Mispärast? Sellepärast, et ma kujutan ette, näiteks, maainimesel võib olla 5 või 6 hektarit maad. See on tema omand. Eriti vene keeles "imuštšestvo" – see ei ole mingil juhul. Siis tal võib olla juba mõni väike järvekene, kus on kalad sisse lastud, selle vastu võib ka õigusvastaseid tegusid tulla. See on tema vara ja "imuštšestvo" veel ei ole, aga

tema omand on see küll. Tema kariloomad jne. Ühesõnaga, nii et ma loen küll põhjendatuks, et selle "vara" asemel oleks kindlasti "omand", siis on ühtlasi kõik haaratud, mis on maja sees ja majast väljas, ja niisama vene keeles ka.

Juhataja

Kas härra Raska nõustub selle parandusega?

E. Raska

Jah, põhimõtteliselt võib nõustuda. Küsimus on selles, et omand ja vara, need on küllaltki vaieldavad asjad. Kui te mäletate seda terminoloogilist vaidlust, mis juristide vahel alles aasta-paar tagasi kestis – omand, omandisuhted. Selles mõttes me panime siia ikkagi vara, et see on konkreetsem, selgem. Politseinik, kui ta töötab, kaitseb tõepoolest seda vara, mida ta näeb ja käega katsuda saab. Võib-olla on juriidiliselt õigem siia panna isegi "omand". See jääb teie otsustada.

A. Paju

Austatud eesistuja, hr. Raska! Minu küsimus tekkis teie praegustest väljaütlemistest, et nendes maakondades või paikades, kus on rikkust küllalt, seal võib siis, olenevalt vajadusest, luua kas välipolitsei, looduskaitsepolitsei, noorsoopolitsei jne. See tuleb kangesti meelde ühte head luulerida: ära ealeski himusta varandust, sest vaeseid ei puuduta vargad. Meil keskkonnakaitsekomisjonis oli asi arutusel ja me oleksime tahtnud teha järgmise ettepaneku. Tähendab, jätta seaduseelnõu paragrahv 12 lõige 2 välja punkt 3, viies sellesama paragrahvi esimeese lõikesse punktid alljärgnevas sõnastuses: "Politsei osaleb looduskeskkonna, loodusvarade ja loodusobjektide kaitsele." Teiseks: anda seaduseelnõu paragrahv 10 lõige 1. punkt 2 alljärgnevas sõnastuses: "Järelevalve looduskeskkonna, loodusvarade, loodusobjektide ja heakorranõuete täitmise üle." Tähendab, see ei oleks mitte nendes maakondades, kus rikkust juba küllaga, vaid see on ikkagi üldiselt meie vabariigi looduskeskkonda suhtumise kujundamine politsei poolt. Ma annan selle ka kirjalikult üle, aga tahaks kuulda teie kommentaari.

E. Raska

Põhimõtteliselt, ma rõhutan seda momenti, et tõesti, kus on rohkem rikkust, seal on võimalik luua täiendavaid struktuure, aga selle olemasoleva rikkuse pinnal me peame suutma ja igal juhul peame looma n.-ö. minimaalse kaitse kogu territooriumile. Politsei üldkohustustest tuleb

välja, et politseinik kaitseb avalikku korda ja samal ajal ka keskkonda. Nii et me ei ütle, et hakatakse kaitsma keskkonda ja avalikku korda ainult seal, kus on piisavalt palju raha. Vastupidi, igal pool peab see saama kaitstud, aga kui mõni maakond tahab tugevamat kaitset, leiab selle vajaliku olevat, siis tuleb tal ka ise natuke maksta. Te näete, selles seaduses on ettenähtud politseireservi moodustamine. Politseireserv kui üks välipolitsei posti patrullteenistuse üksusi ongi ette nähtud selleks, et tõepoolest ka neis maakondades, kus kord on käest ära, kuid ei ole raha ja vahendeid, et täiendavaid politseiüksusi moodustada, siis politseireservi arvelt aidatakse ja luuakse ka seal kord majja. Nii et nende ettepanekute vastu ma ka põhimõtteliselt ei vaidle, aga siin on võimalused juba olemas, kui hoolikalt ja tähelepanelikult lugeda.

P. Grigorjev

Lugupeetud ettekandja! Komisjonis me õppisime tähelepanelikult tundma pakutud politseiseaduse teist projekti. Ma tahaksin teha ainult kaks märkust, ja kui võib, siis esitada kaks küsimust.

Esiteks tuleks muuta politseiniku vande teksti. Peale ametialase saladuse võib ta teada ka riigisaladust, samuti inimesi laimavaid andmeid peab ta siiski hoidma senikaua, kuni seadus ei nõua teisiti.

Ja küsimus on siis selline. Kui palju läheb riigikassale maksma meie taasrelvastatud politsei moodustamine? Aga sellest järeldub, miks me peame ülal pidama veel korrakaitse iseseisvat allüksust ja julgeolekuteenistust, kas ei oleks parem lülitada neid politsei formeeringute koosseisu? Ja muide, politsei kontseptsiooni venekeelses tekstis on vahele jäetud tees, et politsei teostab ka piirivalve kontrolli, eestikeelses tekstis on see sees. See on tehtud kas sihilikult või on see tõlke ebatäpsus, samuti on palve see välja selgitada, seda juba tõlkijate kaudu.

Narva linna politsei tuleb hädavaevalt toime kuritegevusevastase võitlusega, kui aga temale panna veel ka territooriumi valve, siis tuleb tunduvalt suurendada koosseise. Tänan!

E. Raska

Kõigepealt, mis puutub vandetootusse, siis see on praegu esitatud lisana ja kahtlemata ta võib-olla vajab hoolikamat ja põhjalikumat läbitöötlust. Ta on tehtud mitte niivõrd ekspertide grupi poolt, kuivõrd ametlikult presiidiumi poolt, nii nagu ta ette nähtud on. Aga see on lihtsalt antud rohkem mõtiskluseks, mitte kohe vastuvõtmiseks. Vastu me peaksime võtma

politseiseaduse. Mis puutub nendesse vabatahtlikesse korrakaitse formeeringutesse, siis on see ette nähtud Eesti õiguskaitse kontseptsioonis.

Ma ei tahaks nõustuda sellega, et kui meil on olemas riiklik politseistruktuur, siis sellega me peaksime täielikult keelustama igasuguse vabatahtliku omaalgatuse korrakaitse kindlustamisel, see on inimese vaba, demokraatlik, konstitutsiooniline õigus ka ise ennast kaitsta ja me ei saa seda õigust temalt ära võtta. Teine asi on, kuidas need vabatahtlikud korrakaitse formeeringud ja üksused seadustada, nende kohta tuleb vastu võtta eraldi seadus ja mitte reguleerida neid politseiseaduses. Teksti erinevused, vene- ja eestikeelse teksti erinevused, on kahtlemata tõlkeviga ja see tuleb kindlasti ära redigeerida. Ma juhiaksin tähelepanu, et ka siin politseiseaduses on tõlkeviga sees. Kui me vaatame paragrahvi 14, seal on kaitse erivahendite kasutamine – eestikeelses tekstis on "territooriumide vabastamiseks", venekeelses tekstis on see kahjuks tõlkija süü tõttu ära jäänud, seal on "hõivatud maa-alade ja vabastamiseks". See sõna on välja jäänud venekeelsest tekstist.

S. Volkov

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud hr. Raska! Tõesti on meeldiv tunnistada, et pärast esimest lugemist komisjon väga hästi töötas seaduse kallal. Suurem osa märkustest oli arvesse võetud, kuid meil, välisasjade komisjonis, tekkis selline küsimus. Korrakaitseorganite poolt rahvusvahelise õiguse normide järgimist kuritegevusvastases võitluses ei ole lülitatud ei õiguskorra kaitse kontseptsiooni, politseiseadusesse ega selgitavasse õiendisse. Samuti ei ole ette nähtud koostöö küsimusi, millede põhjal politsei hakkab koos töötama ühelt poolt Interpoliga ning teiselt poolt Liidu korrakaitse organitega. Nii need kui teised eksisteerivad realselt, ja kui me ei taha kuritegevuse juurdevoolu meie vabariiki nii idast kui ka läänest, siis ma arvan, et need küsimused peavad olema läbi vaadatud. Kas see on möödalaskmine või on selle küsimuse jaoks võib-olla mingisugused põhjendused?

E. Raska

Jah, see ei ole mitte tähelepanematus meie poolt, n.-õ. selge teadlik käitumine. Rahvusvahelised õiguslikud probleemid, mis sätestavad politsei tegevust ja koostööd teiste riikide politseiasutustega, -organitega või meie politsei võimuvolitusi välismaalaste suhtes – need lepitakse kokku riikidevaheliste spetsiaalkokkulepetega, spetsiaallepingutega. Ja seal sätestatakse ära, kuidas ühe või teise riigi politsei seadustik laieneb välismaalastele. Täpselt samuti tuleb sõlmida ka kokkulepe politseiliseks koostööks, näiteks Interpoliga, teiste riikide politseiasutustega jne. See ei ole ühe konkreetse riigi politseiseaduse asi. Mis puutub sellesse,

et me üldse ei ole arvestanud rahvusvahelisi õiguslikke printsiipe, sellega ma ei nõustu. Juba paragrahv 4 lõige 3 ja 4 on puhtal kujul maha kirjutatud n.-ö. rahvusvahelisest aktist, "Inimõiguste deklaratsioonist". Sest kuivõrd politsei oma tegevuses nii või teisiti võib rünnata inimõigusi, isikuvabadusi ja isiku puutumatus, siis me juhime neist, mis on rahvusvahelistes aktides vastu võetud. Tänan!

H. Kalda

Austatud eesistuja, lugupeetud ettekandja! 5. peatüki paragrahv 14 erivahendite kasutamise teises lõigus teine alapunkt kõlab selliselt: "Erivahendite kasutamisele peab eelnema suuline hoiatus nende tarvituselevõtmise kavatsuse korral, välja arvatud ootamatu kallaletung või pantvangide vabastamise korral." Edasi siit üks lause jääb mulle arusaamatuks ja nimelt: "Erivahendite kasutamise korral tuleb viia kodanike tervise kahjustamine miinimumini." Kuidas teil on võimalik rehkendada ootamatut kallaletungi, kas nüüd lasen kuuli sentimeeter paremale, vigastades luud – on raske kahjustus, vasakule – on kerge. Kuid piisab sellest, et peatada kallaletung. Kas sel lausel on mõtet? Aitäh!

E. Raska

Erivahendid on teatavasti olemas. Need on kumminuiad, käerauad ja kõikvõimalikud sedalaadi asjad. Kumminuiaga me võime tõepoolest inimese lüüa vigaseks, aga võime ka teda kasutada märatseja või kurjategija rahustamiseks. Seda on siin püütud silmas pidada ja eraldi rõhutada, et kui lihtsalt ei annaks tõesti politseile vabu käsi, ka erivahenditega võib teha rohkem kurja, kui see parasjagu just vajalik on.

J. Liim

Hr. Raska, selle politseiseadusega on tehtud väga püsivalt tõsist tööd ja ma tahaksin küsida ainult paar pisikest küsimust. Siin ja seal tekstis, ka näiteks politsei kohustuste hulgas on kirjas: annab välja passe, kontrollib passe. Eesti Vabariigis olid isikutunnistused kodanikel ja passid olid hobustel. Minu meelest siin on väikene puudus ja see oleks vaja ära reguleerida. Ja siis on veel politsei õigused pidada kehtestatud korras kinni hulkujaid ja kerjuseid. Ma mõistan, et selleks kehtestatakse vastav kord, kuid me paluksin siiski natukene täpsustada, arvestades meid ootavat tulevikku, missuguste tunnuste järgi saab kindlaks teha hulkureid ja just kerjuseid, eriti kerjuseid? Tänan!

E. Raska

Needsamad küsimused olid ka eelmisel korral ja ma tõesti ei osanud teile ka kuidagi seda asja lahti mõtestada. Nii kaua, kui Eesti Vabariik ei ole muutnud ära kehtivat passirežiimi, nii kaua, kui ta ei ole viinud sisse uut süsteemi, võib-olla ei ole isegi isikutunnistust vaja, aitab ostukaardist või raudteelubadest. Nii kaua peame lihtsalt politseile selle nii-öelda ühe funktsiooni andma. Nähtavasti on politseile esialgu kõige mõistlikum seda anda. Kuid ette on näha ka sellist võimalust, et tõepoolest tekib lihtsalt eraldi passibüroo, mis ei ole nii-öelda politseimundris, vaid on tsiviilteenistuses politsei juures, kes tegeleb passidega. Aga ma ütlen, see küsimus tuleb lahendada muude asjadega ja nii kaua, kui meil on see küsimus lahendamata, nii kaua peab sellega keegi tegelema. Nüüd ikkagi need hulkurid ja kerjused. Kes nad täpselt on? Nende määratlus tuleb anda teiste aktidega, võib-olla administratiivseadusandlusega, täpsustada ära, kes on hulkur ja kes on kerjus? Aeg muutub ning koos sellega ka situatsioon. Täna me ütleme, et kerjus, võib-olla homme on ta aga juba rikas inimene, aga see ei ole politseiseaduse asi, kes on kes. Kui on teada, politseile öeldakse, et see on hulkur, need on hulkurid, temal on hulkuri tunnused, siis ta ka tegutseb nendega. Me ei saa täpselt öelda, sest see kategooria on tõepoolest väga ebastabiilne, ta muutub. Ja mida me täna mõistlikuks nimetame, see homme ei pruugi seda enam olla. Sellepärast me ei saa politseiseaduses kui tähtsas dokumendis seda fikseerida.

Põhimõtteliselt just see kontingent, kui vaatame kuritegevuse statistikat, just see hulkurlik kontingent, keda on suhteliselt vähe meie elanike hulgas tervikuna, annab suure osa kuritegevusest. Järelikult, kui me seda sisse ei võta, jätame ta välja, siis politsei võib ka öelda, et eriaktiga ainult, palun väga, kui te teete meile kohustuslikuks, aga miks mitte võtta sisse, me teame, et see on kriminaalne kontingent, aga selle kontingendi piiritlemine on omaette küsimus.

P. Lutt

Lugupeetud hr. Raska, mul on teile selline küsimus. Kolmas peatükk on politsei kohustused, neljas peatükk on politsei õigused. Kas tulirelvade lubade väljaandmine ei peaks käima politsei kohustuste, mitte õiguste hulka? Ja teine küsimus on selline: kas politsei peab tegelema ka ettevõtete ja asutuste materiaalsete väärtuste hoidmise kontrollimisega?

E. Raska

Esimesele küsimusele ma vastaksin nii. Meil ei ole praegu vabadust tulirelva kandmisel, täielikku vabadust, s.t. et ma lihtsalt ostan vabalt, registreerin ära ja kõik. Kui meil on selline

vabadus olemas, siis tõepoolest saab rääkida kohustustest. Politsei on sel juhul kohustatud registreerima, ja kui osutub, et on mingid piiravad tingimused, siis ta ei registreeri. Antud juhul, kui meil seda vabadust aga ei ole, siis me saame rääkida politsei õigustest. Nii palju selle kohta.

Materiaalsete väärtuste hoidmise kontroll. Eelmine kord ma sellest natukene rääkisin, ma kordaksin veel kord üle, et politsei üldreeglina, eriti eraettevõtluse puhul, ei ole kohustatud seda tegema, n.-ö. minema selle ettevõtte territooriumile igaks juhuks profülaktilist läbivaatust tegema. Tema jälgib, vaatab välissituatsiooni, kui ta näeb ilmseid kuriteo tunnuseid, näiteks plank on murtud või midagi taolist, kus on näha, et on sisse mindud, siis on teine asi. Ta näeb sellist korralagedust, mis ahvatleb kuriteole, siis tal on kindlasti õigus ja kohustus sekkuda ja n.-ö. ennetavalt ettevõtte juhi tähelepanu juhtida või trahvida isegi, et ta ei valda piisavalt oma materiaalseid väärtusi. Ja seda võimaldab praegune seaduse projekt.

J. Pöld

Mul oli juba ekspertgrupi töö ajal tulirelva kasutamise suhtes oma eriarvamus. Ma leian, et see paragrahv on vast liiga kitsas, sest me võime leida reaalses elus situatsioone, kus politseinikul peaks olema siiski õigus kasutada tulirelva ka teistel puhkudel. Näiteks eriti ohtliku kurjategija vahi alt põgenemisel või konvoeerimise alt põgenemisel. Selliseid näiteid võib tuua ka teisi. Me oleme arutanud, et võib-olla see politseiametniku õigus kasutada tulirelva võiks olla sätestatud Ülemnõukogu Presiidiumi või Ülemnõukogu eriaktina. Võib-olla ta ei ole selle seaduse konkreetne objekt, vaid mõne muu akti objekt. Mis te sellest arvate? Aitäh!

E. Raska

Põhimõtteliselt ma võiksin sellega nõustuda, aga ikkagi ma tahaksin, et seaduses oleks fikseeritud kõige õigemal kujul printsiip: oht elule. Politseiametniku elule või teiste inimeste elule. Kui põgeneb eriti ohtlik retsidivist-mõrvar, siis politseiametnik teab, et see võib saada ohtlikuks teiste inimeste elule, ja kahtlemata see praegune formuleering ei takista teda tulirelva kasutamast. Seda peame me silmas, aga me ei tahaks hakata siin väga täpselt ja detailselt loetlema üle kõikvõimalikke juhtumeid. Võib-olla meie konkreetne elu pakub veel teisi võimalusi, teisi situatsioone, teisi lahendusi. Me arutasime ekspertgrupis seda formuleeringut ja leidsime, et detailsed juhud, mida näiteks meile välja pakub siseministerium, on kõik selle formuleeringuga ammendatud ja politseiametnik peab olema nii tark, nii välja koolitatud, et ta oskab hinnata, kas inimene, keda ta tulistab, on ohtlik

teistele inimestele või ei ole. Kui me nõuame kriminaalseaduses inimese hädakaitsepiiride tunnetamist, ei luba teda üle hädakaitsepiiride ja selle eest me karistame, siis me peame seda enam nõudma seda politseinikult. Ja see on seesama küsimus, s.o. hädakaitsepiiride ületamine. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud rahvasaadikud! Nagu ma näen, on veel küsimusi, kuid kell on liikunud juba jõudsasti edasi. Meil on teiega veel enne tänase istungi lõppu läbi arutada ja võib-olla ka hääletada mõned ettepanekud, mis on tulnud täienduseks istungjärgu päevakorrale. Kuidas on teie arvamus, kas me katkestame praegu küsimuste esitamise, sest niikuinii tulevad meil ka läbirääkimised ja me jätkame homme hommikul. Täna aga peaksime ära otsustama mõned päevakorraküsimused, mis on kerkinud. Või jätkame täna pikemalt, pärast veerand seitset? Ma saan aru, et on ettepanek praegu katkestada politseiseaduse teine lugemine kuni homseni. Kes on selle poolt? Palun hääletada! Kas hr. Lebedev on selle vastu, et katkestada politseiseaduse lugemine? Aga te saate seda väljendada hääletamisega. Palun, protseduuri küsimuses, hr. Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja! Niipalju kui ma aru sain, te tahate praegu oma võimuga pakkuda politseiseaduse teise lugemise seisatamist ja lülitada aruteluks mingi uue küsimuse. Asi on selles, et vastavalt reglemendile on aeg läbi, ja niipalju kui ma aru saan, võib spiiker oma võimu piires istungit 15 minuti võrra pikendada küsimuse arutelu lõpetamiseks. Kui selleks on vaja rohkem aega, siis on vaja hääletada. Siin ma ei ole teiega nõus, praegu me kas katkestame ja siis läheme laiali või püstitame küsimuse istungi töö pikendamisest kuni mingi kindlaksmääratud ajani. Tänan!

Juhataja

Ettepanek on pikendada täna meie istungi tööd. Me võiksime ka selle ettepaneku hääletusele panna. Selge on see, et kui me ei pikenda seda istungit, siis me ei suuda ka lõpetada täna politseiseaduse arutamist.

Kas ollakse nõus sellega, et praegu katkestada politseiseaduse teine lugemine? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 73, vastu ei ole, üks on erapooletu. Seega me jätkame selle küsimuse arutamist homme. Palun hr. Raskal homme hommikul kohal olla. Need ettepanekud, mis on fikseeritud kirjalikult, annan ma edasi töörühmale, sest siin on mõningad

niisugused redaktsioonilised parandused, mis oleksid vajalikud juba täna läbi vaadata. Samuti ma usun, et saadikutel on veel väiksemaid kirjalikke redaktsioonilisi ettepanekuid, mida oleks võimalik edasi anda otse hr. Raskale.

Ma palun korraks veel teie tähelepanu, veel on meil jäänud viis minutit. Kas saadikud, kes on ennast siia märkinud, tahavad väljaspool päevakorda avaldada oma seisukohta? Võib-olla siis, kui me oleme lõpetanud, ma annaksin sõna Jaak Jõerüüdile. Kas hr. Mets soovib samuti lisada midagi päevakorra, homse arutelu suhtes? Ja hr. Novohatski?

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimehe ettepanekul, kellel on selleks reglemendijärgne õigus, on pakutud meile lahendada sellel istungjärgul kaks organisatsioonilist küsimust. Need tuleks lülitada meie homsesse töökavva. Vastavad ettepanekud on läbi arutatud presiidiumil ja vanematekogus. Meil tuleks kinnitada ametisse Eesti Vabariigi riigikontrolör, sest riigikontrolli probleem on teatavasti väga aktuaalne, ning samuti kinnitada ametisse Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär.

Need on siis kaks kinnitamise küsimust, mida hr. esimees, presiidium ja vanematekogu pakuvad homme päevakorda lisada. Miks on seda tarvilik praegu läbi hääletada? Sellepärast, et see võimaldab meie aparadi töötajal paljundada vastavad otsuse projektid. Reglemendi järgi nad ei saa seda enne teha ning homme hommikul me saaksime need otsuse projektid juba kätte. Kas ollakse selle ettepaneku poolt, et võtta selle istungjärgu päevakorda täiendavalt need kaks ametisse nimetamist? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 76 saadikut, vastu ei ole, kaks on erapooletut. Niisiis homme me võtame ette täiendava töö. Samuti on ettepanek, et me võtaksime, kui meil jääb homme aega istungjärgu lõpus, lisapunktina informatsiooni meie välisministrilt hr. Merelt ja hr. Lippmaalt Eesti Vabariigi välispoliitilise seisu kohta. Aga seda me saame nähtavasti otsustada konkreetselt homme, oleneb, kuidas me ajaga välja tuleme. Ma palun seda võtta praegu lihtsalt teadmiseks. Ja enne, kui me laiali läheme, annan lühikeseks repliigiks sõna hr. Jõerüüdile.

J. Jõerüüt

Lugupeetud eesistuja ja head kolleegid, samuti kõik need, kes me istungeid jälgivad ja ajakirjanduses valgustavad. Eile hommikul tegi Tõnu Anton märkuse, mis on tänases ajalehes "Rahva Hää" väga konkreetselt ja meeldivalt ära õiendatud, kuid ma pean selle teema juurde põhimõtteliselt tagasi tulema. Nimelt, eile öeldi Eesti Televisiooni peauudiste saates "Aktuaalne Kaamera" meie kohta järgmine lause: "Kaks tundi istus täna koos Eesti Vabariigi Ülemnõukogu." Täna hommikul ilmunud ajalehes "Rahva Hää" on ETA teates viimane lause: "Ülemnõukogu tuleb uuesti kokku 19. septembril kell 16.00." Need laused on kahjuks

kvalifitseeritavad täielikuks desinformatsiooniks, kuid ma saan ilmselt aru, kustkohast selline valestimõistmine tekkis. Ja mul on konkreetne ettepanek, et Ülemnõukogu Presiidiumi pressiesindaja valgustaks meie istungeid jälgivaid ajakirjanikke, milline on Ülemnõukogu uus reglement ja mis vahe on Ülemnõukogu täiskogul, alalistel ja ajutistel komisjonidel, töörühmadel, presiidiumil ja fraktsioonidel, ning tutvustaks neile kui mitte tervet reglementi, siis reglemendi paragrahvi üks – tööaeg. Ma tänan!

Juhataja

Kas ollakse nõus kuulama ka veel Novohatski ja Zõbini lühikesi repliike? Aeg on läbi, aga võib-olla me tuleme vastu oma kolleegidele? Palun, härra Novohatski.

A. Novohatski

Ma olen eesistujale siiralt tänulik. Alguseks ma tahaksin öelda, et ma toetan enne mind esinenud kolleegi selles plaanis, et valijatel jääb tõesti mulje, et me töötame kaks tundi päevas. Aga ülejäänud ajal tegeleme ei tea millega. Ma tahtsin rääkida ka veidi teisest asjast. Tähendab, täna me oma otsusega katkestasime küsimuse "Eesti Vabariigi ja NSV Liidu riigieelarvete vahekorra" arutamise ja seda jätkatakse järgmisel istungil pärast peaministri õigustuste või selgituste ärakuulamist. Arvestades seda ma loen otstarbekaks paluda peaministrit, et oma esinemises järgmisel istungil pööraks tähelepanu küsimusele, kas Eesti Vabariik hakkab minema üldmajanduslikku ruumi mõiste sisse vastavalt akadeemik Šatalini programmile. Ja kui ei hakka, siis millal Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadikuid tutvustatakse turumajandusele ülemineku Eesti variandiga. Ma olen arvamusel, et selles töös me jääme tugevalt maha teistest regioonidest. Kõige suurem oht meie jaoks seisneb selles, et omamata turumajandusele ülemineku programmi, me võime vastu võtta sellised dokumendid, mis paremal juhul võivad hakata pidurdama selle liikumist, halvemal juhul aga lähevad vastuollu. Ja teiseks. Mind huvitab järgmine küsimus. NSV Liidu president saatis kõigile Ülemnõukogudele turusuhetele ülemineku programmi. Kõike arvestades jutt on ilmselt sellest, et nii nagu on ühine turg läänes, tuleb ühine turg organiseerida ka idas. Kas Ülemnõukogu saadikud ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidium hakkavad arutama seda küsimust või ei? Tänan!

A. Zõbin

Ma palun mind vabandada, lugupeetud saadikud. Asi on selles, et istungi algul ei antud avalduste tegemiseks aega. Mulle tehti ülesandeks saadikurühmade nimel teha kaks lühikest

minutilist avaldust. Selle aasta 18. septembri ajalehes "Sovetskaja Estonija" pealkirja all "Balti riikides on oodata uut draamat" oli avaldatud teadaanne sotsiaaldemokraatide kongressilt Rootsi pealinnast Stockholmist. Kongressist võttis osa vabariigi Ülemnõukogu saadik Marju Lauristin, kes ühel seminaril avaldas, et tema arvates Lääne-Euroopa publikul võib tõusta huvi Baltimaade küsimuse vastu, kui tänavatel algab verevalamine. Ülemnõukogu saadikurühmad "Võrdsete õiguste eest" ja "Virumaa" hindavad Marju Lauristini avaldust kui provokatsioonilist, mis kutsub üles vabariigis vägivalle. Me palume anda selles küsimuses Ülemnõukogu plenaaristungil ja ajakirjanduses selgitust.

Teine avaldus. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu istungil selle aasta 17. septembril oli otsustanud, et otsuse "Liha-, piima- ja kalatoodete riiklike dotatsioonide kaotamisest" nimelise hääletamise tulemused avaldatakse ajakirjanduses. Kuid ükski vene keeles väljaantav ajaleht ei avaldanud nimelise hääletamise tulemusi. Palume spiikerit välja selgitada, kes vastutab Ülemnõukogu otsuse mittetäitmise eest, ja võtta tarvitusele abinõud, et homsetes venekeelsetes ajalehtedes oleksid avaldatud nimelise hääletamise tulemused. Tänan!

Juhataja

Kohe ma vastan, et ei tekiks jälle ühte niisugust lainetust hr. Zõbini poolt minule suunatud küsimusele, sest ma olin ise ka väga hämmastunud sellest uudisest, mis seal oli. See on järjekordne ajakirjanduslik versioon asjadest, mis toimuvad maailmas. Nimelt, tõepoolest oli üleile Stockholmis seminar Balti küsimuses ja seal oli esitatud küsimus, et miks või mis ma arvan, miks on Lääne ajakirjanduse huvi Eesti või üldse Balti küsimuste suhtes praegu langenud. Ja seda seletades ma ütlesin, et üks põhjus on ka see, et meie tänaval ei voola veri, aga ajakirjanduses on leitud, õigemini see tundmatu autor, keda ma ei tea, on tõlgendanud seda täiesti teisiti. Kuna kogu küsimus oli hoopis teiste sündmuste kontekstis, seal olid küsimused ka Lähis-Idast ja muudest regioonidest, tähendab küsimus oli Lääne ajakirjanduse suhtumisest sellesse, nii-öelda sensatsiooni lähenemisest poliitikale. Aga see teade, mis oli, tekitas tõesti minus suurt nõrdimust ja andis täiesti eksitava pildi sellest. Aitäh! Nüüd veel mõningad teated. Kõigepealt palutakse edasi öelda, et vanematekogu tuleb kokku kohe praegu, jätkab oma tööd ruumis 115. Samuti teatatakse, et saadikurühmad "Virumaa", "Võrdsete õiguste eest", "Kommunistlik fraktsioon" ja "Koostöö" jäävad peale töö lõppu siia saali. Aitäh!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

16. ISTUNGJÄRK

NELJAS ISTUNG

20. september 1990

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, lugupeetud Ülemnõukogu, asugem töökohtadele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 79 rahvasaadikut, puudub 26.

Lugupeetud Ülemnõukogu, ma pean teile kahetsusega teatama, et ilmselt tuleb mul täna võib-olla palju rääkida. Kui uskuda minu ametikoha ingliskeelset tõlget, siis paistab, et see ongi minu elukutse, palun seda mitte kronometreerida.

Austatud Ülemnõukogu, eilsel istungil jäi pooleli küsimus eelarvete vahekorras ja seda arutatakse edasi järgmisel istungjärgul ning katkestati Eesti Vabariigi politseiseaduse teine lugemine. See ei nõua, et me peaksime kohe tänast plenaaristungit alustama politseiseaduse lugemise jätkamisega. Eile otsustas Ülemnõukogu lülitada päevakorda täiendavalt kaks küsimus: "Eesti Vabariigi riigikontrolöri nimetamisest" ja "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi sekretäri määramisest". Mul on ettepanek, lugupeetud Ülemnõukogu, et me alustaksime tänast plenaaristungit nende küsimustega.

Eesti Vabariigi riigikontrolöri nimetamine

Juhataja

Ja kõigepealt, Eesti Vabariigi riigikontrolöri nimetamisest. Kas ettekande teeb Ülemnõukogu esimees hr. Rüütel? Palume.

A. Rüütel

Nagu oli kokku lepitud, et sügisperioodiks on vaja meil see ametkond tööle panna, nii ka selleks, et tõesti seda ülesannet realiseerida, tahan teile esitada kandidaadi riigikontrolöri kohale. Kui me hakkasime seda kandidatuuri arutama, siis eelkõige ma konsulteerisin mitme meie õigusametkonnaga, kuidas nad kujutavad ette seda tööd meie uues olukorras. Ja

esimesed ettepanekud olid, et see inimene peaks olema juriidilise haridusega, kuid siis hakkas ilmnema ka teisi seisukohti ja nimelt, et ta võiks olla ka majandusharidusega. Paljukordselt konsulteerides jäädi selle juurde, et see kandidaat võiks olla majandusharidusega, sest me ei taha riigikontrollis näha praeguses uues Eestis, uues majanduslikus olukorras inimest, kes lihtsalt paragrahvi jälgib ja üksnes kopikat kokku loeb, sellest ärgu ükski jurist ega teise eriala spetsialist solvugu, kuid nii oli mõttevahetuse käigus tõesti välja öeldud. Ja nii jäimegi siis peatuma selle juurde, et riigikontrolör peaks olema majandusharidusega. Ma paneksin siia "pea" veel ette, olgugi et sellisel nimetusel seda ees praegu ei ole, sest ametisse võetakse veel teisi inimesi, kelle nimetuseks on samuti riigikontrolör. Selle juurde me peame nähtavasti veel eraldi tulema. Me jäime peatuma Indrek-Peeter Meri kandidatuuril, kes praegu on majandusministri asetäitja. Minu teada on teile tema eluloolised andmed välja jagatud ning seepärast ei ole vajadust hakata ette lugema tema elulugu ja töökäiku. Ma lisaksin siia juurde ainult seda, et minu arvates on tegemist inimesega, kes Eesti majandust väga hästi tunneb, sest ta on oma erinevatel ametikohtadel kogu aeg olnud seotud majandusega. Ta on eelkõige inimene, kes on analüüsinud Eesti majanduslikku arengut ja ma usun, et see on väga oluline moment sellel ametikohal töötamisel.

Indrek Meri on väga kontaktne inimene. Ma arvan, et see iseloomujoon on vajalik sellele ametikohale, sest küsimuste lahendamiseks, mis tekivad ühes või teises majandusharus, on inimlik, rahulik ja tasakaalukas asjaajamine nähtavasti väga vajalik ja kasulik. Ma lisaksin siia juurde veel seda, et väga oluline on seegi asjaolu, et see inimene ei ole seotud ühe või teise liikumisega ega parteilise grupiga – ma arvan, et siin on see väga oluline, et ta on erapooletu, ta ei kaldu ühele ega teisele poole, vaid toimib ainult lähtudes oma ametiülesannetest. Nendel kaalutlustel ma esitangi Indrek Meri kandidatuuri riigikontrolöri ametikohale. Kui mulle on küsimusi, siis ma olen valmis vastama. Ka Indrek Meri viibib siin, ta tuleb kohe teie ette.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et küsimusi hr. Rüütlile ei ole. Palume kõnetooli hr. Meri. Kas meil on küsimusi hr. Merile? Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud juhataja, kandidaat! Ma ei teagi, kellele see küsimus võiks olla, kuid ma otsustasin selle siiski esitada. Nagu ma aru saan, ei kehti meil praegu faktiliselt Eesti NSV konstitutsioon. Kui mu mälu ei peta, siis me likvideerisime rahvakontrolli, kuid riigikontrolli kohta seadust vastu ei võtnud. Milliste dokumentide alusel hakkab see isik tegutsema, kas on

olemas mingi reglementeeriv dokumentatsioon? Võib-olla ma olen midagi ära unustanud, kuid ma tahaksin seda kuulda.

Juhataja

Me kohe vastame. Indrek Meri.

I. Meri

Riigikontrolli töö aluseks kujuneb teie poolt 6. juunil k.a. vastu võetud Eesti Vabariigi seadus riigikontrolli kohta. Ja ma pean muidugi ütleva, et minu kandidatuuri valik toimus mulle küllalt ootamatult ja täna ma ei ole võib-olla valmis esitama sellist laiahaardelist kontseptsiooni oma töö ja tegevuse kohta, kuid niipalju võin öelda, et see seadus, teie poolt vastuvõetud seadus, erineb oluliselt nendest põhimõtetest, mis valitsesid endise rahvakontrolli töös. Kogu kontrolltegevus tuleb rajada hoopis teistsugustele alustele, riigikontrolli aparaat peab muutuma nii Ülemnõukogu kui vabariigi valitsust abistavaks organiks, kuhu on koondatud kõrge kvalifikatsiooniga majandus- ja finantsspetsialistid, samuti juristid. Oma tegevuse ühe töösuunana ma näen seda, et me peaksime andma omapoolse panuse ka majanduslase seadusandluse täiustamise osas.

T. Mets

Hr. Meri, te võtate vastu küllaltki vastutusrikka ametikoha. Hr. Rüütel iseloomustas teid kui head inimest. Kas hea inimesena on võimalik teil vastu võtta nii radikaalseid otsuseid, mis ohjeldaksid praegu väljakujunenud nii hinna- kui palgaanarhiat ja kas te oleksite vähegi võimeline stabiliseerima praegust majanduslikku olukorda? Tähendab, kõikide võimalike spekulantide piiramist ja kõiki muid marodööre.

I. Meri

Mis puutub minu iseloomu hinnangusse, siis võib-olla on see teatud liialdus, ma ei ole veendunud oma iseloomu n.-ö. kõikides heades omadustes, küllap seal on ka viletsamaid omadusi. Kuid teiselt poolt ma tahaksin sellele küsimisele vastata selliselt, et praeguses keerulises olukorras, üleminekul turumajandusele, mil majanduses paratamatult kaasnevad n.-ö. anarhia ja kaose ilmingud, ei tuleks siiski riigikontrolli funktsioone üle hinnata, riigikontroll üksinda ei suuda sellest kõigest jagu saada. Ta muutub siiski abistavaks organiks, seda enam, et teie poolt vastuvõetud seadus piirab riigikontrolli, seab teatud raamidesse tema õigused ja tegevusvaldkonna, mis piirdub põhiliselt riikliku sektoriga, ja see seadus on väga

sarnane Eesti Vabariigis kehtinud riigikontrolliseadusega, kuid ei tohi unustada, et praeguse riikliku sektori ja tolleaegse riikliku majandussektori vahel on väga suur vahe. Kui enne 40-ndat aastat oli meil vabariigis umbes 25 000 riigitöötajat ja riigivarad moodustasid 370 miljonit rubla ja kontrolli objekt oli väga kitsalt piiritletud, siis tänapäeval on meil valdavas osas majandus veel riikliku sektori käes ning riiklikus sektoris töötab umbes 700 000 inimest ja põhifondid ulatuvad 15 miljardi rublani, rääkimata teistest materiaalistest väärtustest. Nii et oleks võib-olla liiga optimistlik loota, et kogu selle valitseva kaosega suudaks loodav riigikontrolli aparaat üksinda toime tulla. Ma ei tahaks, et saadikutel tekiks selline mulje, et nüüd, luues riigikontrolli, aparaadi, me paneme kõik need asjad ühekorraga paika. Nähtavasti majanduslik olukord halveneb meil veelgi ja kogu seda tööd me peame ühiselt tegema. Ma püüan kõik teha selleks, juhul kui teie valik peatub minul, et meil tekiks tihe koostöö saadikute komisjonidega, omavalitsusorganitega, Eesti Pangaga ja et riigikontroll kujuneks valitsust abistavaks tööorganiks.

A. Rüütel

Ma aitan mingil määral Indrek Meril vastata sellele küsimusele. Küsimus oli tõesti õigesti tõstatatud, aga ma tahaksin öelda seda, et kujutan ette seda organit mitte mingisuguse hirmuvalitsusena, kellest käiakse kaugelt ringiga mööda, vaid just nii, nagu oli räägitud ja nagu Indrek Meri seda praegu teile ka ütles. Lisaks sellele ma tahaksin öelda seda, et tema asetäitjateks peaksid tingimata olema jurist ja rahandusspetsialist. Nii et see kompenseerib võib-olla selle poole, millest siin juttu oli. Tänan!

Juhataja

Suur tänu Hr. Meri! Meil ei ole teile rohkem küsimusi. Lugupeetud Ülemnõukogu, teil kõikidel on käes otsuse projekt riigikontrolöri nimetamise kohta, panen selle hääletamisele. Nagu meie kombes on alati olnud, siis kui kõne all on isikute saatuse otsustamine, on hääletamine salajane.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Indrek-Peeter Meri nimetamise kohta Eesti Vabariigi riigikontrolöriks vastavalt sellele projektile, mis teile on esitatud? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 72 rahvasaadikut, vastu on 2, erapooletuid on 6. Otsus on vastu võetud ja riigikontrolör nimetatud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi sekretäri määramine

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, mul on ettepanek, et me järgmisena arutaksime päevakorras olevat küsimust Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi sekretäri määramisest. Kas ka selles küsimuses teeb meile ettekande hr. Rüütel?

A. Rüütel

Teatavasti uue reglemendi kohaselt on vaja kinnitada ametisse Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär ja ma teeksin teile ettepaneku kandidaadi suhtes. Senini on sellel ametikohal töötanud Arno Almann. Tema eluloolised andmed on minu teada teile ka välja jagatud ja sellepärast ma ei hakka neid ette kandma. Ma lisaksin ainult siia juurde seda, et töötades Tartu Ülikoolis õppejõuna, tegeles ta aktiivselt teadustööga, jätkas seda ka parteitööl olles ja tegeleb teadusliku uurimistööga tänaseni, vaatamata pingelisele töökoormusele. Ta on osa võtnud paljudest teaduskonverentsidest, teinud seal ettekandeid ja sisuliselt langeb tema uurimistöö kokku otsese tööga oma praegusel ametikohal. See tähendab, ta tegeleb riigiõigusküsimuste uurimisega.

Arno Almann on aktiivselt osa võtnud paljude seaduste väljatöötamisest, mis viimase pooleteise aasta jooksul on meil vastu võetud. Viimase aga keerulises poliitilises olukorras on ta olnud väga kindlatel poliitilistel positsioonidel. Eelkõige on see väljendunud selles, et ehitada õigusriigile vundamenti, mis oleks aluseks meie Eesti riiklikule iseseisvumisele. Ta ei ole kunagi püstitanud küsimust tööpäeva pikkusest või puhkepäevadest, vaid on lähtunud sellest, et see töö on tarvis lõpule viia. Nii ei ole ta kogu selle aja jooksul, mil ta Ülemnõukogu Presiidiumis on töötanud, kordagi puhkusel käinud ja harva, kui tööpäevade vahele on mõni puhkepäev sattunud. Tema tööpäev on lõppenud reeglina hilisõhtul, aga kohati isegi öötundidel. Ma ei taha teile silme ette maalida seda pilti lihtsalt sellepärast, et teda ülemääraselt kiita, vaid see on tegelikkuses tõesti olnud ja sellest kõigest lähtudes ma esitan tema kandidatuuri Ülemnõukogu Presiidiumi sekretäri kohale lootuses, et tema isiku näol kujuneb ja areneb edasi meeldiv, asjalik ja teguderohke koostöö kõigi teiega. Kui on minule küsimusi, siis palun.

Juhataja

Aitäh, hr. Rüütel, küsimusi meil ei ole. Palume kõnetooli hr. Almanni. Millised küsimused on hr. Almannile? Enn Leisson.

E. Leisson

Hr. juhataja, lubage esitada Ülemnõukogu Presiidiumi sekretäri kandidaadile, kui nii võib öelda, üks oluline küsimus. Otsuse punkt 2 kõlab nii: "Panna Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi sekretärile Ülemnõukogu, tema presiidiumi, komisjonide ja saadikurühmade teenindamist tagava Ülemnõukogu tööpersonali ja tema juurde moodustatud teenistuste juhtimine." Kas nende teenistuste hulka, Arno Almann, saab kuuluma ka Ülemnõukogu saadikute olmeküsimuste lahendamise tegelev teenistus ja kas teie asute seda juhtima?

A. Almann

Nagu ma aru saan, on see punkti 2 sõnastus kirja pandud teie poolt vastuvõetud reglemendis ja selle ametiisiku tööülesannete hulka, vastavalt reglemendile, kuulub kogu nende teenistuste töö juhtimine. Ma ei kujuta ette, et need tööloigud oleksid Ülemnõukogu üldistest teenistusest eraldatud, kuid vahetu juhtimisega peab ilmselt tegelema see üks konkreetne struktuuriüksus. Ja ma kujutan ette, et selleks struktuuriüksuseks peaks saama senisest tulemuslikumalt Ülemnõukogu Asjadevalitsus ja tema eesotsas seisev isik.

V. Kois

Minu küsimus sarnaneb veidi eelmise küsimusega. Teises punktis on siin üles tähendatud väga palju lüüsid, keda te teenindasite, nii Ülemnõukogu Presiidium kui ka saadikugrupid. Kas teil on ka mingi juhtorgan? Kas ei juhtu järsku nii, et te võite sattuda mitme isanda teenriks? Seda esiteks, ja teiseks, kas teile, kes te tegelete riigikorralduse teoreetiliste küsimuste käsitleusega, ei tundu, et meie spiikeri ja tema asetäitjate praegune olukord ei mahu mingil määral normaalse parlamendikorralduse raamidesse? Ma ei tahtnud teid asetada ebameeldivasse olukorda, kuid proovige siiski vastata. See organ on jäänud veidi kõrvale parlamendi ja tema funktsioneerimist kindlustavate teenistuste, sh. ka teie institutsiooni vahetust juhtimisest. Tänan!

A. Almann

Ma saan küsimuse mõttest väga hästi aru. Nimelt tegemist on sellega, et meil on kogu Ülemnõukogu enda struktuur arenemise ja kujunemise järgus ning on täiesti selge, et

Ülemnõukogu ja tema erinevaid struktuure teenindav aparaat, mis samuti on sõltuvalt sellest kujunemas ja arenemas, ei ole suutnud praegu kõigi nende erinevate struktuuride teenindamist võrdselt tagada. See on asja üks külge. Kuid teisalt aparaadi ülesanne peaks olema selles, et siduda ühtsesse tervikusse Ülemnõukogu ja tema erinevaid struktuure. Just see integratsioon peaks toimuma läbi kompetentse, usaldusväärse aparaadi. Ja nüüd Ülemnõukogu juhataja, tema asetäitjate suhe aparaadiga. Ma kujutaksin ette, et see toimub läbi selle isiku, kellel on pandud aparaadi juhtimine, sest aparaadi juht, kui ta on allutatud Ülemnõukogule ja kui Ülemnõukogu esindab ka Ülemnõukogu juhataja, tema asetäitja, siis loomulikult ei ole siin mingit vastuolu ja ka neid ülesandeid, mis puudutavad Ülemnõukogu teenindamist, saab Ülemnõukogu juhataja otseselt esitada aparaadi juhile juba Ülemnõukogu nimel. Kuid ilmselt ei ole mõeldav see, et Ülemnõukogu juhile anda veel täiendavaid ülesandeid aparaadi juhtimiseks, sest see on mõnevõrra vastuolus Ülemnõukogu teenindamise ja Ülemnõukogu juhtimise loogikaga.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, hr. Almann! Praegusel hetkel ei ole Ülemnõukogu selle koosseisu poolt vastu võetud otsust Ülemnõukogu aparaadi töö reguleerimiseks. Sellest tulenevalt on mul küsimus. Millisest õiguslikust dokumendist juhindub praegu aparaat ja millisest ta hakkab juhinduma näiteks järgmistel päevadel? Ja kuna sellist dokumenti minu teada ei ole olemas, siis milline on see tähtaeg, millal see projekt Ülemnõukogule võiks olla esitatud? Aitäh!

A. Almann

Ma ei saa öelda seda, et Ülemnõukogu aparaadi töö reguleerimiseks ei ole ühtki normatiivset alust. Ülemnõukogu aparaadi struktuur ja koosseisud on vastavalt eelmisele reglemendile või eelmisele ajutisele töö- ja kodukorrale kinnitatud käesoleva aasta aprillis Ülemnõukogu Presiidiumi poolt ja samuti on ka kehtestatud Ülemnõukogu aparaadi töö sisekorra eeskirjad. Praegu kehtiv reglement näeb ette, et aparaadi struktuur ja eelarve tulevad läbivaatamisele Ülemnõukogu poolt ja kui Ülemnõukogu peab vajalikuks, et kinnitada ka aparaadi töö põhimäärus, siis need dokumendid ka esitatakse Ülemnõukogu poolt määratud tähtajaks.

N. Aksinin

Lugupeetud spiiker, kolleegid, lugupeetud Arno Almann! Ma tahaksin kohe rõhutada erilist lugupidamist teile seoses sellega, et ma tean teid komsomolitöö ajast ja olin teie juures mitu korda vastuvõttudel.

Arvestades, et meie lugupeetud Ülemnõukogu Presiidiumi esimees ütles, et te olete õigusriigi, peetakse silmas Eestit, ülesehituses veendunud seltsimees, tekkis mul kohe üks selline küsimus. Kui ma olin teie juures vastuvõtul, nägin ma teis tugeva veendumusega komsomolitöötajat, sest te avaldasite meile huvitavaid mõtteid. Nüüd te olete sama veendunud õigusriigi ülesehitaja, kus moraal on veidi teistsugune. Kas te ei mänginud enne mingit rolli ja kas ei või tulla ümberkehastumine, kuid nüüd juba teises vallas? See teeb mind rahutuks. Täna tähelepanu eest!

A. Almann

Mul on hea meel, et hr. Aksininit paneb muretsema tema poolt vastuvõetava otsuse vastutus, just niimoodi, ma arvan peab iga parlamendisaadik käituma. Mis puudutab nüüd hr. Rütli poolt ettekantut, siis ilmselt pidas esimees silmas minu tegevust teadlasena ja kes on tuttav minu seisukohtadega ja nende töödega, siis ma usun, et eksitust ei olnud. Võib-olla nendelsamadel põhjustel tuli mul olla tunnistajaks, kus minu teaduslik töö tol ajal leiti olevat kaitsmiseks ebasobiv ja seda väga mitmetel erinevatel põhjustel. Mis puudutab meie kohtumisi, siis ma arvan, et meil on olnud, hr. Aksinin, teiega võimalik kohtuda ka teistes kohtades ja kokkusaamistel, kus ma olen püüdnud oma seisukohti väga selgelt ja tunduvalt pikema aja jooksul väljendada. Ja kui ma kõik need ette kannaksin, siis läheks see diskussioon väga pikaks. Ma lihtsalt tuletan teile meelde, et mul oli võimalus oma seisukohti ja veendumusi kaitsta ka siis, kui me pidasime möödunud aastal augustis mitme nädala vältel läbirääkimisi nn. vabariikliku streigikomiteega.

E. Tupp

Austatud hr. Almann! Kõigepealt ma tahaksin avaldada lugupidamist teie riigilisele kompetentsusele, aga küsimus oleks niisugune. Milline on teie arvamus selles osas, kas aparaadil on võimalik pidurdada, kiirendada või mõjutada ühe või teise poliitilise otsuse käiku Ülemnõukogus? Täna!

A. Almann

Vaieldamatult on. Aparaadil on täiesti võimalik nii pidurdada kui ka kiirendada dokumentide käiku Ülemnõukogus. Aparaaadi ja Ülemnõukogu töö efektiivsuse tagatiseks või eelduseks on see, kui aparaadi ja parlamendi vahel kujuneb välja äärmiselt usalduslik vahekord. Sest aparaadi ülesanne on anda maksimaalselt kompetentset nõu parlamendile, nagu see on igal pool maailmas. Üks asi on loomulikult see, kas see nõuanne meeldib. Kui spetsialistid

pöörduvad aparadi poole, siis aparadi töötajad peavad andma lähtuvalt oma teadmistest, oskustest ja kompetentsusest vastava nõuande, kuid see ei pruugi sugugi mitte meeldida. Nii nagu mõnigi kord, kui arst annab nõu patsiendile. Kuid tähtis on see, ma rõhutaksin seda, et see vahekord oleks usaldusväärne, seepärast peaks aparat olema vaba poliitilistest eelarvamustest ja lähtuma ainult nendest printsiipidest, mida ma nimetasin – kompetentsuse printsiipidest.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud hr. Almann! Küsin sinu isiklikku arvamust. Oled sa rahul Ülemnõukogu Presiidiumi senise tööga? Aitäh!

A. Almann

Sellele küsimusele on küllaltki raske vastata. Ülemnõukogu Presiidium, nagu ka Ülemnõukogu tervikuna on oma tööruutmis ilmselt väljakujunemisejärgus ja võib-olla ei ole tänaseks veel välja kujunenud õiget suhet Ülemnõukogu ja Ülemnõukogu Presiidiumi töö vahel. Ma pean silmas seda, et väga paljudki küsimused, mida täna lahendab Ülemnõukogu Presiidium, võiksid olla arutlusobjektiks Ülemnõukogus. Kuid teiselt poolt näeme ka seda, et Ülemnõukogu on oma töös ülekoormatud, järelikult on paratamatu, et Ülemnõukogu Presiidium peab osaliselt seda koormust võtma enda kanda. Ma kujutan siiski ette, et arenedes, tähendab kõikide nende meie protsesside ja elu arenedes need vahekorrad muutuvad normaalsemaks ja tekib võib-olla suurem usaldus Ülemnõukogu Presiidiumi vastu ning tema põhifunktsiooniks jääks koordineeriv ja Ülemnõukogu istungjärke ettevalmistav funktsioon. Tähendab, põhiväljund selles töös peab olema Ülemnõukogule, et Ülemnõukogu saaks töötada efektiivsemalt. Ma ei võta endale kriitiku rolli, sest seda mul oma ametiseisundi tõttu ei ole, et kritiseerida kas Ülemnõukogu või Ülemnõukogu Presiidiumi.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et viimase küsimuse esitab Priidu Priks.

P. Priks

Lugupeetud hr. Almann! Kas te loete, et selline praktiliselt ilma puhkepäevadeta töö, nagu siin ette kanti, on normaalne nähtus, või kui arvate, et see on ebanormaalne, kas olete siis nõus seda viga parandama?

A. Almann

Ma ütleksin nii, et loomulikult on see ebanormaalne nähtus. Kuid ega me ei saa vist öelda ka seda, et me elame väga normaalsel ajajärgul ja seepärast selle ebanormaalse ja normaalse vaherkord on praegu küllaltki küsitav. Ma olen oma tööd püüdnud teha selliselt, et maksimaalselt täita need ülesanded, funktsioonid ja vajadused, mis tänapäeval on vajalik, kuidas see on õnnestunud, eks seda hindate juba teie. Ma loodan, et Ülemnõukogu rütmilisema ja süsteemsema töö korral, kui rakenduvad täiel määral tööle nii alatised komisjonid, suureneb Ülemnõukogu ja tema presiidiumi töö efektiivsus, siis normaliseeruvad ka teised tööprotsessid. Reorganiseerimise käigus peab välja kujunema ka Ülemnõukogu aparadi uus struktuur. Kahjuks uue reglemendi kehtestamisega see reorganiseerimisprotsess oluliselt pidurdus. Kui me rakendame täiel määral aparadi, siis ma usun, et ka aparadi juhtiva isiku – ükskõik, kes see siis on – töö normaliseerub.

A. Rüütel

Ma tahaksin lisada seda, et Arno Almann on täitnud peale selle sisuliselt meie Eesti-poolse sekretäri osa Balti Riikide Nõukogu töös. Dokumendid, mis on Balti Riikide Nõukogu poolt vastu võetud, on enamikul juhtudel vormistatud meie poolt ja mitmel korral on nad kirjutatud peaaegu algusest lõpuni Arno Almanni poolt. Nii et see töö on Arno Almannile olnud lisakoormuseks ja nähtavasti selle peal peaks omaette inimene töötama, kuid seda võimalust meil praegu ei ole olnud. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Üks hetk, Arno Almann, meil on veel küsimus, kuigi ma loodan, et vast nüüd enam rohkem ei küsita, ütleme siis oma seisukoha välja juba otsustamisel. Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja ja kolleegid! Küsimus on selline. Kas te peate piisavaks praegu Ülemnõukogu teenindavat aparadi? Kui me nimetame nüüd presiidiumi aparadiks, see ei ole just tähtis, aga kas seal töötavate inimeste arv on piisav selleks, et Ülemnõukogu tööd sisuliselt ja ka vormiliselt paremini korraldada? Kas aparadi kvalifikatsioon vastab ka nõuetele? Aitäh!

A. Almann

Kui lähtuda, nagu meil on moeks öelda, vastavast standardist, kus iga koosseisulise parlamendi saadiku kohta tuleb umbes 5–8 teenindavat üksust, siis me jääme maailma standardist umbes samapalju maha. Ülemnõukogu Presiidiumi, Ülemnõukogu esimeest ja alalisi komisjone teenindava aparadi suurus on 101 inimest. Siia alla kuulub ka teenindav abipersonal, tähendab kütjate-koristajateni välja. Vahetult sisulise tööga tegeleb 1/3 ja ma pean ütleva siin välja, oma arvamuse, et seda on loomulikult vähe. Millega me oleme seda praegu kompenseerinud? Me oleme kompenseerinud seda sellega, et Ülemnõukogu Presiidiumi õigusliku ekspertiisi osakonna juures töötavad ühiskondlikel alustel ekspertgrupid erinevate õigusharude kaupa ja nende ekspertgruppide kaudu me oleme viimase aasta jooksul püüdnud tagada õigusliku akti ekspertiisi nendele eelnõu projektidele, mis Ülemnõukogus arutusele tulevad. Ja mis puutub nüüd kaadri kompetentsusesse, siis võib öelda, et on toimunud aparadi koosseisu täiendamine ja see protsess leiab aset ka edaspidi, sest vana Ülemnõukogu aparadi ülesanded olid kvalitatiivselt teised, need on nüüd oluliselt muutunud ja loomulikult tuleb ka kaadrit välja vahetada. Kuid samas me teame, et vabariigis on kvalifitseeritud juriidilist kaadrit võrdlemisi vähe ja samuti me teame ka seda, et tänapäeval on kvalifitseeritud juriidilise kaadri töötasu teistes, kas ettevõtluse või välissidemete valdkondades tunduvalt kõrgem kui suudame pakkuda ükskõik millises aparadis. Nii et paraku tuleb Ülemnõukogu aparadi komplekteerimisel ühitada nii kompetentsus kui ka entusiasm.

E. Leisson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Arno Almann! Ma võtaksin juba meie kalli kolleegi, kindral Aksinini poolt tõstatatud teema veel kord üles ja tahaksin küsida sinu käest, kas me omal ajal tõesti kuulusime ühte ja samasse ühingusse. Ma ei tea, kas sa kindral Aksininiga ka ühes ühingus oled olnud, aga meie sõltumatu ajakirjanduse lipulaev "Eesti Ekspress" kirjutas juulikuu teises numbris sinu komsomolijast, mil sa juhtisid Eestimaa komsomoli, et sa olevat saanud hakkama sellise seatembuga, et võtsid 45-aastase mehe ELKNÜ Keskkomitee instruktorina tööle, teatavasti komsomoli vanuse piir on 28 aastat, millega sa seda seletad? Ainult Ignar Fjuk palub väga konkreetset, ühesõnalist vastust. Kas ajaleht valetas või sa tõesti tegid seda?

A. Almann

Kahjuks ma ei ole seda artiklit lugenud ja praegu peast küll seda fakti ei mäleta.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Arno Almann! Ma vabandan teistkordse pöördumise pärast, kuid küsimus on selline. Tutvusin veel vahepeal väga põhjalikult ajutise töö- ja kodukorra kehtiva tekstiga, kuid ei leidnud sealt mingit viidet Ülemnõukogu töö personali reguleerimise kohta, seetõttu ilmselt on hädavajalik vastava põhimääruse, nagu te nimetasite, väljatöötamine või siis staatuse väljatöötamine. Ma palungi siin nimetada see orienteeruv tähtaeg, millal selline projekt Ülemnõukogu ette kinnitamiseks jõuab? Aitäh!

A. Almann

Ma ütlen veel kord, et ma pean ise ka sellise dokumendi olemasolu vajalikuks ja ma usun, kui Ülemnõukogu töökoormus vähegi lubab, siis me võime ka aparadi probleemide või töökorra juurde tulla umbes kuuajase tähtaja möödudes.

V. Pohla

Lugupeetud hr. Arno Almann! Kas ma tohiksin küsida sellise küsimuse. Kui te olite Kommunistliku Partei liige, kas teil oli siis ka parteilisi karistusi?

A. Almann

Oli küll.

Juhataja

Suur tänu, hr. Arno Almann! Rohkem meil küsimusi ei ole.

Lugupeetud Ülemnõukogu, asugem otsustama. Teile kõikidele on välja antud Ülemnõukogu otsuse projekt Arno Almanni määramise kohta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi sekretäriks.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Arno Almanni määramise kohta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi sekretäriks?

Palun hääletada! Hääletamine on salajane. Tundub, et siiski Heldur Petersoni hoolitsus oli asjatu. Hääletamine jätkub. Selle ettepaneku poolt on 64 rahvasaadikut, vastu on 14, erapooletuid on 3. Seega on Arno Almann määratud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi sekretäriks.

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Meil oleks vaja nõu pidada. Me kõik teame, et käesoleva aasta 12. septembril toimus Moskvas 2 + 4 nõupidamine. Selle tulemusena kirjutati alla üks dokument nimega "Suhete lõplikust korraldamisest Saksamaaga". Selle dokumendi põhjal vormistasid Saksa ja Nõukogude Liidu välisministrid kahepeale veel ühe väga vajaliku dokumendi, millest tulenevad järgmised osad meie jaoks võivad olla ülimalt suure tähtsusega. Lugupeetud Ülemnõukogu, kuidas te suhtute sellesse, kui me lülitame veel käesoleva 16. istungjärgu päevakorda ühe täiendava punkti, mis puudutab deklaratsiooni vastuvõtmist Saksa Liitvabariigi ja Nõukogude Liidu vahel 13. septembril k.a. Moskvas koostatud lepingu küsimusse. Olukord on seda väärt, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu peab sellele reageerima ja siin on kõne all isegi ka kuupäevad. Kas me lülitame selle päevakorda? Sel juhul, kui me selle küsimuse päevakorda lülitame, siis jaotatakse teile välja ka vastav tekst. Enne ei ole seda õigust teha, aga tekst on olemas, kõik dokumendid on olemas. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud spiiker, lugupeetud sekretär, keda me just praegu kinnitasime. Üldiselt oleks väga õige arutada neid või teisi küsimusi siis, kui me omame arutluse objekti. Ma olen sügavalt veendunud selles, et vaevalt keegi saadikutest on täielikult tutvunud selle lepinguga, mis kirjutati alla täies mahus. Seepärast oleks väga hea, kui enne küsimuse arutamist jaotatakse meile see dokument. Me saaksime sellega tutvuda ning omaksime arutluse objekti.

Juhataja

Kuidas lugupeetud Ülemnõukogu arvab, kas me jätkame tööd sellises järjekorras, et esmalt jaotame dokumendid välja ja seejärel alles otsustame, kas lülitame selle küsimuse päevakorda või mitte? Või ollakse valmis kohe praegu päevakorda lülitama? Enn Leisson.

E. Leisson

Hr. juhataja. Selle küsimuse peaks praegu päevakorra võtma. Ma väga toetan sellist asjade käiku. Tänan!

Juhataja

On ettepanek praegu kohe päevakorda võtta ja siis dokument välja jagada. Sergei Petinov.

S. Petinov

Lugupeetud spiiker, ma toetan teie ettepanekut dokumentide väljajagamise osas selleks, et täie mõistmisega võiksime hääletada selles küsimuses. Ma olen kindel, et tõesti terve rida saadikuid ei tea esiteks põhjendust, miks kavatsetakse panna see küsimus arutlusele, s.t. millistel motiividel. Teie sõnavõttus kõlas see ka mitte täiesti täpselt. Seepärast tuleks ikkagi välja jagada dokumendid, see ei võta kaua aega. Me võiksime piirduda teatud ajaga, näiteks 15 minuti jooksul lugeda läbi need dokumendid ja peale selle saada vastavad kommentaarid. Ma saan nii aru, et arutluse ettepaneku tegi kas välisminister või presiidium. Seepärast tahaks ära kuulata mingi sissejuhatava osa selles küsimuses nendelt isikutelt, kes valmistasid ette selle dokumendi. Pärast seda võiks loomulikult hääletada ja kui on vaja, siis läbi arutada see materjal ning võtta vastu sellekohane otsus. Tänan!

T. Made

Austatud eesistuja! Kahtlemata me peaksime nende dokumentidega, läkitusega või deklaratsiooniga, mis on kavas vastu võtta, eelkõige tutvuma, kuid mitte ainult nendega, vaid ka 2 + 4 dokumentidega, selleks et võtta vastu kompetentset otsust. Edasi. Kas meil jätkub täna nii palju aega, et antud küsimuses ka diskussiooni avada? Sest lihtsalt n.-ö. dokumendi vastuvõtmine valvekorras arvatavasti ei tule selles küsimuses kõne alla, vaid me tahame ka oma mõtteid avaldada. Kas meie tööpäevast jätkub? Ja teine asi. Meil on pooleliolevaid küsimusi, lahendame need kõigepealt ära ja kui aega üle jääb, siis tegeleme ülejäänud küsimustega. Igal juhul ma toetan neid inimesi, kes soovivad saada dokumendid kõigepealt kätte ja siis otsustada. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, juhatusel tundub olevat selge, et Ülemnõukogus valitseb kaks seisukohta: esiteks, lülitada küsimus päevakorda usalduse peale; teiseks, jagada kõigepealt välja dokumendid. Sellepärast ma paluksin neid kahte seisukohta rohkem mitte võimendada, see on juba selge. Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja! Paluksin väliskomisjoni esimehe hr. Indrek Toome kommentaari. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kuni Indrek Toome valmistub, saab sõna Enn Põldroos.

E. Põldroos

Aitäh! Ma oleksin toetanud ühte ettepanekut, aga kuna austatud juhataja juba ütles, et sellel pole enam mõtet, siis ma seda ka ei tee. Kuid ühte asja ma ütlen. Praegu tõstatati küsimus, et meil pole selge motivatsioon, miks seda küsimust arutati, kuid ma ei usu, et selles saalis on saadikut, kes ei saa aru, millises motivatsioonis see küsimus ette võeti. See peaks meile kõigile selge olema. Küsimus on selles, kas tolle teksti üks või teine me meile variant sobib, kas me muudame seda selliseks või teistsuguseks, aga selleks ongi teksti arutamine. Nii et antud juhul, olgugi et see pole võib-olla reglemendi kohane, ma seaksin reglemendist kõrgemaks siiski vajadust tegutseda praegusel hetkel operatiivselt.

Juhataja

Ma ei taha asja teha salapärasemaks kui ta tegelikult on, kuid ma olen mõnevõrra rohkem asjaoludega kursis kui võib-olla Ülemnõukogu tervikuna ja ütlen, et tõesti, operatiivsus antud küsimuses on tähtis kui mitte isegi ülitähtis. Mul oleks praegu ettepanek natuke vastutust enda pealt ära lükata ja jagada seda väliskomisjoni Indrek Toomega.

I. Toome

Ma saan aru saadikute kõhklustest selle küsimuse päevakorda lülitamise osas. Ma olen samuti asjaga kursis, nii nagu Ülo Nugis ja mitmed ministrid, kes võtsid eile osa väikesest nõupidamisest Ülemnõukogu esimehe Arnold Rüütli juures. Mul on väga konkreetne ettepanek ja ma arvan, et kõik saadikud võiksid seda toetada. Praegu me võiksime jätkata Ülemnõukogu tööd päevakorras olevate küsimuste arutamisega ja kell 12 koguneks väliskomisjon koos asjaosalistega ning kui peale vaheaega jätkab tööd Ülemnõukogu, andke meile võimalus kanda ette oma seisukoht ja panna siis küsimus hääletusele, me ütleme väga selgelt oma seisukoha välja.

Juhataja

Tundub, et see on vägagi loogiline seisukoht ja nagu ma enne ütlesin, on Indrek Toome seisukoht juhatajale autoriteetne. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Ma näen, et mind ei mõistetud mitte päris õigesti. Ma ei palu resolutsiooni või kellegi poolt ettevalmistatud resolutsiooni projekt. Ma palun tutvustada Ülemnõukogu saadikuid 2 + 4 lepinguga. Kui meile praegu antakse koopiad, siis kella 12.00 me oleksime tutvunud arutluse objektiga. Sel juhul me saaksime neid küsimusi arutada küllaltki laialt ja avalikult, aga mitte mingite komisjonide või liidrite nõupidamiste raames. Ma tahan omada arutluse objekti.

Juhataja

Ma ütlesin seda, et põhilised seisukohad, mis puudutavad lepingut, tulenevad ettekandest. Tõsi, leping on meil olemas, kuid see on saksa keeles. Kui nõutakse selle paljundamist ja väljajagamist, siis me seda ka teeme. Kuid eesti- ja venekeelsed dokumendid puudutavad siiski deklaratsiooni. Lepime selle ettepanekuga, mille tegi Indrek Toome. Me jaotame dokumendid välja. Saksakeelse variandiga saavad kõik tutvuda, vajaduse korral leiame ka abilisi tõlkide näol. Peale vaheaega kell 12.20 aga otsustame selle küsimuse päevakorda lülitamise. Kas on veel vaja diskuteerida? Jermoškin.

P. Jermoškin

Lugupeetud eesistuja! Minus kutsub esile teatud hämmeldust see, et 2 + 4 lepingu eksemplar on meil ainult saksa keeles. Kas tõesti läbirääkimiste ametlikuks keeleks oli reglemendiga kehtestatud saksa keel? Kas on olemas antud lepingu venekeelset teksti?

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, lugupeetud saadikud! Loomulikult kogu dokumentatsiooni, mis sõlmiti 2 + 4 nõupidamise tulemusena ja hilisema kokkulepe põhjal, ei ole Ülemnõukogule võimalik esitada ja see ei ole ka vajalik. Teadaolevatel andmetel võib see dokumentide maht ulatuda kaalult peaaegu tonnini. Kuid kogu vajalik informatsioon saab antud nendes töö keeltes, mida me kasutame, tähendab eesti keeles ja tõlge vene keeles. Minu vihje selle peale, et on olemas saksakeelne dokument, näitab seda, et vajaduse korral võib seda originaalis kontrollida. Kuid nõuetele vastav dokument küsimuse päevakorda lülitamiseks saab esitatud

eesti keeles. Tundub niimoodi, et jääb kehtima siiski ettepanek dokumendid välja jagada. Vaheajal kella 12.00–12.20-ni töötab väliskomisjon ning 12.20 me otsustame küsimuse päevakorda lülitamise. Suur tänu. Ja nüüd jätkame päevakorraga.

Eesti Vabariigi politseiseaduse eelnõu teise lugemise jätkamine

Juhataja

Eile katkestati Eesti Vabariigi politseiseaduse eelnõu teine lugemine. Praegu me jätkame selle päevakorrapunktiga ja palume kõnetooli töögrupi juhi hr. Raska.

E. Raska

Austatud juhataja, austatud saadikud! Eilsed küsimused ja küsimuste pinnalt laekunud parandusettepanekud said koos mõne eksperdiga kiiresti läbi vaadatud ja võimalust mööda võeti need ka arvesse projekti täiendamisel. Saadikurühmade poolt oli asi väga põhjalikult läbi töötatud ja selle eest teile suur tänu. Eriti tahaks esile tõsta rahvussuhete komisjoni ettepanekute detailset töötlust. Asjalikud olid ka keskkonnakomisjoni üksikud ettepanekud. Ma hakkaksin võib-olla peale paarist lühemast.

Saadik Priks pakkus välja asendada sõna "vara" sõnaga "omand". Tähendab, kaitseb mitte vara, vaid omandit. Põhimõtteliselt ei ole see välistatud ja ma isegi pakuksin seaduse teksti võtta see sõnaühend sisse – "kaitseb omandit". Samas me peame aru saama, et on olemas reaalsed, füüsilised, nähtavad ja käega katsutavad omandid, mida politsei saab tõesti kaitsta, kuid on ka sellist omandit, milleni politsei kaitse kuidagiviisi ei ulatu. Nii et me peame vara all silmas ikkagi materiaalses, varalises mõttes omandit.

Mis puutub keskkonnakaitse komisjoni ettepanekusse, siis siin oli ettepanek jätta paragrahv 12 lg. 2 välja p. 3, viies selle sama paragrahvi 1. lõikesse. Siin sai tõesti selle ümberpaigutuse teha, sest sisu see ei muuda. Ma ütlen, kuidas ta nüüd on kirjas. Me võtsime punkti 3 välja ja viisime selle paragrahvi 12 lg. 1 21. punktiks ning sellega oleks asi lahendatud. Üks ettepanek oli anda seaduseelnõu paragrahvi 10 lg. 1 punkti 2 all teine sõnastus ja nimelt: "järelvalve looduskeskkonna, -varade ja -heakorra nõuete täitmise üle". Ma arvan, et see ei ole õige selles mõttes, et politsei ei teosta järelvalvet looduskeskkonna ja loodusvarade üle. Selleks on

olemas teised spetsiaalsed organid – inspeksioonid. Tõepoolest ta kontrollib heakorra ja looduskaitse eeskirjade täitmist ja see on meil juba fikseeritud seaduse projektis.

Väga pikk ja põhjalik, nagu ma ütlesin, oli rahvussuhete komisjoni ettepanek. Põhiliselt olid need redaktsioonilist, sõnastuslikku laadi. Põhimõttelisi täiendusi ja parandusi, mis oleksid seaduse teksti põhialuseid muutnud, ei olnud ja need redaktsioonilist laadi parandused me viisime valdavast osast ka teksti sisse. Kuidas te tahate, kas tutvustan teile kõiki või ei? Redaktsioonigrupp võiks läbi vaadata ja n.-ö. kontrollida, kas see on tehtud või mitte, kuid minu arvates me raiskaksime aega, kui ma hakkaksin üksipulgi ette lugema kõiki neid sõnastuslikke parandusi. Üks parandus, mis oli põhimõttelist laadi – oli sisenemine ettevõtetesse ja organisatsioonidesse. Komisjon pakkus siin välja eritingimused kloostritesse sisenemisel, et see tuleks kõne alla ainult kloostripea saatel, kui politsei seda teeb. Ma arvan, et see on võrdlemisi erandlik juhus ning seepärast tuleks see reguleerida erikorraga, mitte politseiseadusega. Politseiseadus peaks ette nägema üldprintsipiidid. Kloostrite puhul, neid on Eestis teatavasti esialgu ainult üks ja vaevalt, et selle pärast oleks vajalik hakata tegema erimärkust politseiseadusse.

Veel oli tulnud ettepanek siseministeriumi poolt, nende peajuristi arvamusettepanek. Seal oli vaidlustatud küsimus, et miks ainult välipolitseil on õigus karistada, kohaldada administratiivtrahve. Ma ei ütleks, et seadus ei näe ette kõigile teistele politseiteenistujatele, politseile tervikuna seda õigust, see on ette nähtud politsei õiguste 13-ndas paragrahvis. Seal on kirjas, et politseil tervikuna on õigus trahvida ja karistada, kuid sellegipoolest me viisime veel täiendavalt sisse siseministeriumi poolt esitatud ettepaneku võimaluse liikluspolitseil karistada liikluseeskirjade rikkujaid kohapeal. Ta mitte ainult ei teosta järelevalvet, vaid ka karistab.

Jaak Allik tegi ettepaneku, et prefekti ametisse nimetamist tuleks kooskõlastada linna- või maakonna volikoguga. Ma ei tahaks nõustuda selle ettepanekuga. Nagu ma eile ka argumenteerisin, täitevorgani juht tuleks kooskõlastada ikkagi täitevorganiga. See ei välista võimalust, et näiteks maa- või linnavanem, enne kui ta annab oma nõusoleku konkreetse kandidaadi suhtes, konsulteerib või peab nõu volikoguga. Kuid arvestades reaalseid situatsioone ja jättes selle küsimuse üksnes volikogu lahendada, siis ma kardan, et sellega me venitame väga paljus asjaajamist. Need asjad tuleks lahendada kohapeal operatiivselt ja siseminister, politsei peadirektor saaks lõpliku seisukoha ikkagi täitevorgani juhilt. Seepärast ma jätaaksin sisse ikkagi kooskõlastuse kas maa- või linnavanemaga, kuid lõpptulemusena otsustate selle küsimuse ikkagi teie.

Edasi oli rahvussuhete komisjonilt mitmeid parandusi seoses sellega, et on arusaamatu, kes on kodanik. Seda esineb seaduses mitmel pool, näiteks kas politsei kaitseb kodanikeõigusi? Rahvussuhete komisjon on asjast saanud aru niimoodi, et jutt on Eesti Vabariigi kodanikust kui juriidilisest staatusest, mitte inimesest, kelle suhtes me kasutame lihtsalt pöördumist "kodanik", näiteks kodanik Ants või midagi muud. Seaduse tekstis on silmas peetud just nimelt kodanikku üldnimetusena, mitte juriidilise staatusega. Sellepärast võib-olla ei ole alati mõistlik igal pool asendada kodanik isikuga, siis võib lause puhtsõnastuslikult muutuda imelikuks. Sellepärast asendasime ainult mõnes üksikus kohas, kus tõepoolest võib jääda kahtlusi isiku ja kodaniku vahekorra semantilises tähenduses.

Siis oli veel küsimusi kodakondsuseta isikute ja välismaalaste osas. Seaduse projektis on kirjas, et politsei kaitseb kõiki Eesti Vabariigi jurisdiktsioonile alluvaid isikuid, kodanikke. Siin on nii, et kui välismaalane või kodakondsuseta isik on tulnud Eesti Vabariigi territooriumile, siis ta ühes sellega automaatselt allub Eesti Vabariigi jurisdiktsioonile, välja arvatud diplomaatiline esindus, kelle puhul kehtivad eri reeglid ja eri sätestus. Nende puhul lepatakse kokku eraldi riikidevaheliste lepetega, kuidas politsei nende suhtes toimib, millised on politsei õigused ja kohustused diplomaatilise esinduse suhtes. Kuid kodakondsuseta isikud ja välismaalased alluvad Eesti Vabariigi jurisdiktsioonile kohe sellest momendist, kui nad on legaalselt siin. Kui nad on vabariigis illegaalselt, siis on juba teine küsimus ja nendesse suhtutakse ka vastavalt kui illegaalsesse isikutesse. Ja siin oli seoses sellega ka küsimus selliste isikute väljasaatmise korrast. See on lahendatud sisse- ja väljakirjutamise sätetega ning meil ei ole mõtet hakata siin seda detailidega täiendama.

Prokuratuuril oli ettepanek ja parandus, mida tasub ka sisse võtta, see puudutab erivahendite kasutamist. Prokuratuur arvab, et seaduses ei ole vaja fikseerida erivahendite kasutamisel eelnevat hoiatust. Politseiametnik peab lähtuma konkreetsest situatsioonist, nagu oli paragrahvis 14 fikseeritud. Paragrahvi 14 lg. 2 teine lõik kõlas järgmiselt: "Erivahendite kasutamisele peab eelnema suuline hoiatus nende tarvitusele võtmise kavatsuse kohta, välja arvatud ootamatu kallaletung ..." jne. Siin võib tõesti lihtsalt öelda, et politsei kasutab erivahendeid kodanike vastu õigusrikkumiste iseloomu, isikut ning konkreetset olukorda arvestades. See näitab juba ise asja ära ja see lõige lõpeks sõnadega: "... erivahendite kasutamise korral tuleb viia kodanike tervise kahjustamine miinimumini". Ja sellega, ma arvan, oleks asi paigas. Vastasel korral me võime hakata ahistama politsei tööd. Väga raske on konkreetsetes tänavakakluses, kus kakleb näiteks 4–5 inimest, orienteeruda, keda me hoiatame, kuidas see hoiatus kohale jõuab? Politsei siis lihtsalt kempleb ümber seltskonna ja

hoiatab. Sellepärast on see võib-olla liigne, see tuleks seaduse projektis redaktsiooniliselt parandada, muidugi juhul, kui see leiab teiepoolset toetust.

Rohkem selliseid põhimõttelisi täiendusi ei olnud. Need parandused, mis saabusid, on redaktsiooniliselt sisse viidud ning ma leian, et selline tekst võiks täiesti vabalt tulla vastuvõtmisele koos nende redaktsiooniliste parandustega. Samal ajal ma tahaksin juhtida teie tähelepanu veel sellele, et seadus võib olla kuitahes hea, kuid tähtsam antud juhul, antud olukorras on jälgida, et see seadus rakenduks. Meie olukord on teatavasti vägagi raske, väga kriitiline – me ei saa lubada avaliku korra veel suuremat lagunemist, järelikult meil on vaja uued politseistruktuurid võimalikult kiiresti ja maksimaalse efektiivsusega tööle panna. Sellepärast oleks vaja, et Ülemnõukogu volitaks kedagi enda allorganitest jälgima pingsalt seaduse rakendamise käiku, et seadus ei jääks n.-ö. õhku rippuma. Siin on vaja tõesti jälgida, hoolitseda selle eest, et seadus rakenduks. Me oleme võtnud vastu tõesti häid seadusi, kuid paljudel juhtudel seadused ei hakkagi toimima, kuna keegi ei ole pärast huvi tundnud, kas ta ka rakendub.

Hiljuti oli teil teatavasti päevakorral probleem tööprofülaktooriumidest. Kas see probleem otsustati hästi või halvasti, see on omaette küsimus. Kuid samal ajal, kui otsustati need likvideerida, oleks tulnud võtta kasutusele tõsised meetmed tekkinud tühiku täitmiseks millegi reaalsega. Politsei puhul on täpselt samuti, me võime vastu võtta hea seaduse, kuid jätta hooletusse tema rakendamise, ning lõppude lõpuks meie ühine mõttetöö ja lootused lihtsalt lähevad, kui mitte täielikult, siis suures osas nurja. Suur tänu teile!

P. Priks

Hr. ettekandja! Minu paranduses paragrahv 12 lg. 1 p. 2, mis ma eile andsin, ei olnud öeldud, et sõna "vara" asendada sõnaga "omand". Mul oli kirjutatud niiviisi: "kaitseb kodanike elu, tervist, au ja väärikust ning vara ja muud omandit". Ma pean siin silmas, et siis jäävad mõlemad, sest venekeelses tõlkes oleks see palju täpsem. Et mitte asendada, vaid jääksid mõlemad sõnad. Ja ma paluksin kaaluda seda võimalust. Siin tekib mingi vastuolu. Võib-olla venekeelses redaktsioonis on see tõesti parem. Aga eestikeelne "omand" on n.-ö. ebamäärasem, laiem, mitmeti mõistetav väljend. See ei ole ilmselt võimatu märkida ära mõlemad väljendid – vara ja muud omandit.

E. Tupp

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud ettekandja! Kõigepealt ma tahaksin avaldada tunnustust selle suure töö eest, mis on tehtud politseiseaduse koostamisel. Minu arvates vist ei ole meil

siin ajaloos ühtegi seadust peale halduse raamseaduse, mille kallal töögrupp oleks niipalju vaeva näinud. Ja minuga ühinevad ka kindlasti need saadikud, keda praegu saalis ei ole, sest nemad on veendunud, et see töö on nii hästi tehtud, et ei ole vaja enam kuulata. Aga nüüd oleks mõningaid näpumärkmeid kui neid nii võiks nimetada.

Kõigepealt paragrahv 2 lg. 2 teine lause: "Vajadusel võib moodustada kohalikke regionaalseid politseiüksusi ja teenistusi." Mulle jääb selline tunne, et see väljend "vajadus" ei ole hästi formuleeritud. Ja edasi, paragrahv 6 lg. 2, seal on niisugune formuleering: "ühiskondlikud organisatsioonid ja kodanike ühendused". Mina ei oska siamaani endale selgeks teha, mis on mis. See asi tahaks täpsustamist. Edasi 2. peatükis paragrahv 8 lg. 2. Seal on ilmselt ainsus mitmusega natukene segi. Ühel juhul on büroo ja teisel juhul bürood. Paragrahv 8 lg. 2 ütleb: "Politsei territoriaalsed ja teenistuslikud üksused on politsei vabariiklik büroo" ja järgneb p. 3, kus on öeldud: "Politsei vabariiklikud bürood ..." jne. Siis on veel 3. peatükk paragrahv 12 lg. 1 esimene alapunkt. Seal on kirjas, et politsei suhtleb kodanikega viisakalt. Ma ei tea, kas meil on asi nii hull, et viisakust peab seadusega fikseerima. Ja siis edasi oleks paragrahv 13 lg. 1 p. 13. Te rääkisite kloostritesse sisenemisest. Ma ei tea, kas on vajalik fikseerida ka välissaatkondadesse sisenemine, tulevikus nad ilmselt saavad meil olema. See oleks kõik. Tänan!

E. Raska

Aitäh! Hakkame peale paragrahvi 2 lg. 2-st, olen teiega nõus, et sõna "vajadusel" võiks ära jätta ning alustada sõnadega "võib moodustada". Kui mõnes piirkonnas, näiteks Tallinna linnas on ekstreemne olukord kuritegevusega ja on parasjagu ka raha, siis miks mitte, las moodustavad täiendavaid üksusi, täiendavaid teenistusi, kuid see sõna "vajadus" on võib-olla liigne sõna, võtame ta maha, paneme lihtsalt "võib moodustada", see on selgem ja kategoorilisem.

Edasi paragrahvi 6 lg. 2: "ühiskondlikud organisatsioonid ja kodanike ühendused". Siin on asi selles, et meil on poliitilised või ühiskondlikud liikumised, kuid need ei ole ühiskondlikud organisatsioonid, aga kodanike ühendused on nad igal juhul, võtame näiteks Rahvarinne. Mis puutub 2. peatüki paragrahvi 8 lg. 3, siis siin on asi selles, et paragrahvis 8 tuuakse kõigepealt välja nii-öelda üldnimetused. Üks on lihtsalt üldnimetus – büroo, prefektuur jne. ja edasi juba näidatakse, millised need saavad konkreetselt olema. Selles mõttes ei ole siin ühildumise viga. Sellist väljendit nagu "viisakalt suhtlemine" meil alguses tõepoolest ei olnud, kuid mitmed eksperdid arvasid, et meie suhtlemisoskus miilitsa poolt ja nähtavasti lähitulevikus ka politsei poolt ei ole veel vajalikul tasemel ning võib-olla tõesti tasub seda rõhutada, et inimesel on

õigus nõuda politseilt viisakat suhtlemist. Politsei ei tohi inimesele jõhkralt peale hüpata, vaid viisakalt pöörduma tema poole ja inimesel on alati õigus nõuda viisakat pöördumist. Sellepärast, kuigi see pole juriidiliselt korrektne, ei ole teaduslik termin, kuid ma arvan, et jätame selle sisse. Sellega me ei tee asjale kahju, pigem kasu.

Nüüd välissaatkondadesse sisenemine. Ma arvan, et see reguleeritakse täpselt samuti valitsustevahelise lepinguga, mitte politseiseadusega. Niipalju selle vastuseks, kui rahuldute. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Ma palun tungivalt, et me jääksime praegu ikkagi reglemendi piiridesse. Läbirääkimised ei ole veel alanud. Praegu on küsimuste esitamine ja neile vastuste andmine. Me raiskame selle peale tarbetult aega, kui me organiseerime dialoogi. Palun küsimused. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud hr. Nugis! Ma siiski paluksin enda ja hr. Rätsepa ettepaneku hääletamisele panemist, alternatiivi, mille hr. Raska tagasi lükkas. Ja sooviksin sõna selle põhjendamiseks, siis kui see hääletamisele läheb. Praegu on seda asjatu teha, sest rahvast ei ole saalis. Aitäh!

Juhataja

Täiesti loomulik. Selle vastu ei ole kellelgi midagi. Rein Tamme.

R. Tamme

Hr. juhataja, auväärased kolleegid! Minule saabus riigikaitse komisjoni liikme hr. Johannes Kassi avaldus, kes kahjuks viibib praegu terviserikete tõttu haiglas. Ta on esitanud kirjalikult oma parandusettepanekud ja volitanud mind neid üle andma lugupeetud ettekandjale. Kuna neid ettepanekuid on siin päris mitmeid, siis ma arvan, et praegu ei ole mõtet neid mikrofoni kaudu ette kanda, vaid ma annaksin nad kirjalikult üle. Samas palub hr. Kass parandusettepanekute hääletamisel võtta arvesse tema poolthääl tema ettepanekute kohta. Annan mõlemad need üle vastavalt ettekandjale ja hr. juhatajale.

M. Ahven

Kui ei tule eraldi seadust, siis kas teie arvates on õige, et juba ka kabuurist relva väljavõtmine on relva kasutamine? Meie maal, kus inimestel on võib-olla vähem relvi, on asi tõsisem.

Mujal maailmas on see asi juba reguleeritud instinktiivselt, et relva väljavõtmine on juba relva kasutamine.

E. Raska

Ma isiklikult leian ja on tõesti ka laekunud selline saadikurühma ettepanek, et tulirelva kasutamine tuleb igal juhul täpsemalt sätestada mingis normatiivaktis, kas siis Ülemnõukogu Presiidiumi seaduses või mingis muus vormis, aga igal juhul tuleb seda täpsustada ja lahti mõtestada.

Seadusesse tahaks jätta siiski kõige üldisema printsiibi, mis peab olema, nagu eile sai juba öeldud, igale politseinikule n.-ö. verre kasvanud, et tulirelv on äärmine vahend, mida kasutatakse ainult siis, kui ohus on elu. Ühelt poolt, kui teha pühaks ja puutumatuks omand, siis seda püham ja puutumatum peab olema ka inimese elu. Mis nüüd puutub relva kasutamise algmomendi, siis minu isiklik arvamus on selline, et relva kasutamine algab sellest hetkest, kui politseiametnik ilmub tänavale, püstol vööl. See on juba relv, ta demonstreerib, et tal on relv, ta on relvastatud isik. Relva kasutamine on alanud sellest hetkest, kui ta võetakse kabuurist välja, nii et relva näitamine, täpselt samuti nagu politseiametniku iseenda näitamine mundris, on faktiline tegevus – korrakaitsetegevus. Ma jagan seda mõtet, et relva kasutamine algab juba siis, kui meil relv on käes.

P. Grigorjev

Lugupeetud saadikud, lugupeetud hr. Raska! Kahjuks ei saanud ma kõigile oma küsimustele vastust ja reale printsiipiaalsetele küsimustele tuleb laenata aega, esinedes siit kõnetoolist. Esiteks, ma tahaksin teada enne selle probleemi arutamist, muidugi kui need ei ole salastatud andmed, kui suur saab olema meie politsei arvuline koosseis, missuguseks kujunevad politsei ülalpidamiskulud ja kõige tähtsam – milline on kuritegevus praeguse seisuga? See häirib meid väga.

Teie töö resultatiivsus oleneb paljuski sellest, milliste vahenditega hakkab politsei kuritegevuse vastu võitlema. Üheks tähtsamaks küsimuseks, millele te võiksite vastata, on politsei sotsiaalse kaitse küsimus oma ametikohustuste täitmisel. Kas te kujutate ette, et noored vahetavad nüüd välja endise miilitsa ja samas te väidate, et neil on praktiliselt keelatud tulirelva kasutamine, kuid samal ajal kuritegevus kasvab ja need noored peavad asetama oma keha räkiti ja teiste kurjategijate kuuli alla. Sellest politseiniku surma korral perekonnale kasinast summast, mida te pakute maksta – 120-ne kuupalga ulatuses –, ei jätku alaealiste laste ülalpidamiseks kuni nende täisealiseks saamiseni, kuid peale selle võivad politseinikul

olla ka väga vanad vanemad. Sellepärast ma arvan, et tuleks läbi arutada politseitöötajate kohustuslik riikliku kindlustuse küsimus, selleks, et noored teaksid, et nende hukkamise ei jää nende lapsed kannatama.

Teine tähtis küsimus, mida te ei hakanud erutama, puudutab kõigi isetegevuslike kaitse- ja julgeoleku teenistuste kontrolli alla võtmist. Te põikasite küsimusest kõrvale, teatades, et iga kodaniku isiklik õigus on end kaitsta. Arvatavasti, kui ma oleksin praegu pingelises olukorras, siis ma ostaksin Kalašnikovi automaadi ja hoiaksin seda padja all. See on minu isiklik arvamus. Kui aga terves vabariigis luuakse juhtimatuid rühmasid ja organisatsioone, kes tegutsevad valitsusega kooskõlastamatult, siis see surub peale väga ebaterve olukorra ning ma arvan, et politsei ülesanne ja kohus on tingimusteta kontrollida ja reglementeerida valitsuse poolt seaduspärastatud formeeringuid. Kahtlemata nad peavad olema, kuid üksnes politsei kontrolli all. See küsimus on väga tõsine ja ta tuleks panna isegi eraldi paragrahvina hääletusele, et meie õigusriigis oleksid üksnes õiguslikud formeeringud. Ka teie teate, et praegu, kui me läheme üle turumajandusele, tekib meil ühiskonna halastamatu kihistumine, kerkivad esile väga rikkad ja loomulikud ka väga vaesed inimesed. Kuritegevuse kasvades muutub politsei osa selles väga vastutusrikkaks. Selleks, et tõsta politsei huvitatust töötulemuste eest, võiks ette näha, et osa riigile tagastatavast omandist jääks politseisüsteemi edasiseks arendamiseks. Nendele küsimustele ei saanud ma kahjuks vastust ja mind ei rahuldanud hr. Raska vastused. Tänan!

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon otsustas kiita teile teiseks lugemiseks esitatud politseiseaduse eelnõu heaks ja soovib selle vastu võtta pärast vajalike paranduste tegemist. Teile on tänaseks aruteluks kätte jagatud kuus erinevat dokumenti: projekt esimeseks lugemiseks, projekt teiseks lugemiseks, õiguskaitse kontseptsioon, ametinimetuste tabel, politseiametniku ametivande tekst ja Ülemnõukogu otsuse projekt politseiseaduse ellurakendamiseks. Põhilised erinevused võrreldes esialgse projekti tekstiga tõi esile eile töögrupi juht hr. Raska ja neil peatuda ei ole enam vajalik. Igal saadikul on pealegi võimalik, võrreldes kõrvuti trükitud tekste, selgitada välja need erinevused, millised on sisse viidud teile teiseks lugemiseks väljajaotatud teksti. Õiguskaitse kontseptsiooni projekt on teile välja jagatud õiguskomisjoni palvel abimaterjalina selleks, et oleks võimalik hinnata politseiseadusega lahendatud küsimuste süsteemsust. Ametinimetuste tabel on seaduseelnõule lisatud töögrupi poolt lisamaterjalina. Tuleb silmas pidada seda, et ametinimetused kinnitab valitsus.

Ametivande teksti kinnitamine Ülemnõukogu poolt pole aga õiguskomisjoni arvates vajalik ja sellepärast tuleks ametivande teksti, mis on teile kätte antud, vaadata samuti lisamaterjalina. Ülemnõukogu otsuse projekt politseiseaduse elluviimiseks on kindlasti vajalik. See tuleb meil teiega vastu võtta käesoleva päevakorrapunkti raames, kuid eraldi politseiseadusest. Seoses selle otsuse projektiga tahan ma teie tähelepanu juhtida kahele asjaolule. Kõigepealt on nimetatud projektis sätestatud, et Eesti Vabariigi politsei formeeritakse 1. märtsiks 1991. aastaks. Niisiis on võimalik perioodi kuni 1. märtsini 1991. aastani vaadelda teatud üleminekuperioodina Eesti Vabariigi Siseministeeriumis. Meie arvates tuleb aga ettevaatusega suhtuda sama otsuse punkti 1.4., millega luuakse kohtueelse uurimise amet ja valveamet. Soovin teil meelde tuletada seda, et juhul, kui nimetatud ametite all mõeldakse riiklikke ameteid, siis selliste ametite moodustamine kuulub valitsuse kompetentsi. See on reguleeritud seaduses Eesti Vabariigi valitsusest.

Politseiseaduse projekti paragrahvis 2 lg. 1 antakse politsei kui mõiste definitsioon. Selle definitsiooniga ei saa paraku täiel määral nõustuda. Õiguskomisjoni arvates on mõiste "politsei" sisu osutamine politseiorganisatsioonile kui tervikule, mitte aga politsei ühele organile, riigivõimu täitevorganile, milleks õiguskomisjoni arvates peaks olema riiklik politseiamet. Ei paragrahvis 2 ega ka järgnevatel paragrahvides ei öelda meile selgelt ja ühemõtteliselt, milline on üldse politsei koht riigiorganite süsteemis. Meile välja jagatud projektis räägitakse küll politseiametist, kuid jääb selgusetuks, kas selle all mõeldakse siseministeeriumi peavalitsust, vabariigi valitsusele alluvat eriametkonda, mille nimetuseks on politseiamet, või kolmas variant, seaduses Eesti Vabariigi valitsusest sätestatud riigiorganit, riiklikku ametit. Samas paragrahvis lg. 2 öeldakse, et politsei ülesehitus ja töökorraldus rajaneb Eesti Vabariigi haldusterritoriaalsel jaotusel ja teenistuslikul alusel. Paragrahvis 2 märgitud teenistuslik alus jääb ilma paragrahvita 8, kus selgitatakse selle mõiste sisu, üsna segaseks. Ja kuivõrd paragrahvis 8 selgitatakse täpselt, mida mõeldakse politsei ülesehituse all, on ettepanek eemaldada paragrahvist 2 lg. 2 esimene pool kuni uue lauseni – vajadusel võib moodustada kohalikke ... jne. Sellise väljajätmise põhjenduseks on asjaolu, et sama informatsiooni arusaadavamal kombel on esitatud paragrahvis 8.

Paragrahv 5 lg. 3. Siin sätestatakse politsei kohustus kodaniku vastava avalduse korral esitada politsei teabesüsteemis tema kohta säilitatavaid andmeid. Õiguskomisjon teeb ettepaneku jätta sellest lõikest välja need sõnad, mis algavad selle lõike eelviimasest reast – piirides, mis ei ohusta ... jne.

Paragrahv 7. "Kontroll politsei tegevuse üle". Selles paragrahvis on antud nende organite ammendav loetelu, kellel on õigus kontrollida politseid. Meie arvates ei ole see nimekiri

täielik. Kui on tegemist riikliku ametiga, siis vastavalt seadusele valitsusest kuulub ka valitsusele õigus kontrollida riiklikku politseiametit. Kui aga töögrupp on asunud seisukohale, et politsei on õigusliku staatuse mõttes siseministeeriumi valitsuse peavalitsuse rollis, siis on vaieldamatult politsei üle kontrolli teostamise kohustus siseministeeriumil, mitte üksnes siseministril.

Paragrahv 14 lg. 1 ja 3. Selle paragrahvi esimeses lõikes sätestatakse politsei õigus teenistusülesannete täitmisel kasutada erivahendeid ja sätestatakse ka see, et nende erivahendite liigid ja kasutamise korra määrab Eesti Vabariigi Valitsus, õiguskomisjonil on ettepanek, et erivahendite liigid ja nende kasutamise korra peaks määrama Ülemnõukogu Presiidium, mitte Eesti Vabariigi Valitsus. Sama paragrahvi lg. 3 antakse näidisloetelu nendest vahenditest, mida politseiametnikud võivad kasutada teenistusülesannete täitmisel. Õiguskomisjonil on ettepanek seda näidisloetelu siin mitte esitada, vaid piirduda järgmise tekstiga: "Politseiametnikud võivad kasutada teenistusülesannete täitmisel ja isikliku ohutuse tagamisel kaitsevahendeid ning käsitsivõitluse võtteid."

Paragrahvis 15 lg. 2 on sätestatud, et politseiametnikel on õigus kasutada tulirelva vaid juhul, kui tekib reaalne oht kodaniku või politseiametniku enda elule. On päris selge, et selline säte vajab edasist tõlgendamist, kuid küllap on seda võimalik ka järgnevatel normatiivides teha. Õiguskomisjon peab siiski oma kohustuseks juhtida teie tähelepanu sellele, et selle sätte õige tõlgendamise korral tuleb lugeda relva kasutamine näiteks sõidukijuhhi vastu, kes ei peatu mitmekordse märguande tulemusena, ebaseaduslikuks. Selline lahendus aga oleks vastuolus praegu asetleidva praktikaga ja tähendaks praktika muutmist. Me peame teiega otsustama, kas me peame seda vajalikuks.

Paragrahvi 16 lg. 2. Politseiametnik annab teenistusse astudes ametivande. Ametivande teksti ja vande andmise korra kinnitab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu, õiguskomisjon on seisukohal, et seda ülesannet ei peaks täitma Eesti Vabariigi Ülemnõukogu, vaid Ülemnõukogu Presiidium.

Ja viimane paragrahv, millele ma soovin teie tähelepanu juhtida, on paragrahv 21, mis sätestab politseiametniku vastutuse. Õiguskomisjon peab vajalikus sätestada selles paragrahvis ka politsei varaline vastutus kodanikele ja organisatsioonidele tekitatud kahju eest. Õiguskomisjon mõistab küll, et õiguslikult on teistes normatiivaktides need küsimused reguleeritud, kuid arvestades senist praktikat, peab siiski vajalikuks selle printsiipiaalse tähtsusega põhimõtte fikseerimist politseiseaduses.

Sellised on õiguskomisjoni kahtlused ja ettepanekud arutatavas päevakorraküsimuses. Arvestades seda, et ettepanekuid politseiseaduse eelnõu muutmiseks ja täiendamiseks on

tulnud mitmeid, teeb õiguskomisjon ettepaneku panna nimetatud projekt tervikuna hääletamisele pärast seda, kui vajalikud parandused on töögrupi poolt teksti sisse viidud. Aitäh!

S. Sovetnikov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud saadikud! Kõigepealt ma tahaksin avaldada tänu töögrupile ja selle juhile Eduard Raskale kvalifitseeritud ja kompetentselt koostatud politseiseaduse eest. Samuti nõustun ma sellega, et selle seaduseelnõu, arvestades kõiki täiendusi, võib vastu võtta teisel lugemisel. Mul on mõningad märkused paragrahvi 2 "Politsei põhiülesanded" kohta. Mulle tundub, et seda paragrahvi tuleb täiendada järgmiselt: "Politsei ülesanneteks peavad olema organisatsiooni "Kodukaitse" tegevuse juhtimine ja kontroll, mis tahes isetegevusliku korrakaitse organisatsioonide tegevuse tõkendamine." Ma tahaksin siin välja öelda siiski oma suhtumise sellesse asjasse. Arvatavasti on tulnud aeg ka Ülemnõukogul välja öelda oma sõna Kaitseliidu kohta ja paluda Ülemnõukogu Presiidiumi juhul, kui Kaitseliidu organisatsioon esitab end kinnitamiseks või registreerimiseks, mitte mingil juhul seda teha. Ma palun konkreetselt – saata laiali see organisatsioon, meil ei tohiks olla mingeid tööliste või teisi taolisi malevaid, ründe- või kaitsealkasid parteides ja liikumistes. Kui me tahame, et meie kodus oleks rahu, üksmeel ja kord, siis peab meil olema hea ja tugev, rahva poolt lugupeetav politsei ja ainus rahvaorganisatsioon "Kodukaitse", kes tegutseb politsei range kontrolli all. Tänan tähelepanu eest!

V a h e a e g

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kohal on 70 saadikut, puudub 35.

Lugupeetud Ülemnõukogu, meil oleks jälle vaja nõu pidada. Meil on praegu pooleli politseiseaduse eelnõu teine lugemine. Nagu eelnevalt töö korras kokku leppisime, pidime me peale vaheaega jõudma selgusele, kas ollakse valmis päevakorra muudatusteks. Kuid seda küsimust me saame arutada ainult siis, kui me politseiseaduse eelnõu lugemise katkestame. Me võime katkestada teda nii palju kordi, kui me vajalikuks peame ja samas kohe ka jätkata. Lugupeetud Ülemnõukogu, ma tahan selle küsimuse panna teie ette otsustamiseks.

Lugupeetud Ülemnõukogu, praegu anti mulle edasi informatsioon, et väliskomisjon ei ole veel küsimusega valmis, sellisel juhul me võime rahulikult politseiseaduse eelnõu teist lugemist jätkata. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud hr. juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma tahaksin põhjendada enda ja Jüri Rätsepa parandusettepaneku sisu. Meie jaoks on see üsna põhimõtteline küsimus, seepärast ma palun hetkeks tähelepanu. Küsimus on selles, kas maakonna ja linna politseiülema või -prefekti kinnitamiseks jätkub, kui siseminister kooskõlastab selle kandidatuuri maavanema või linnapeaga, või on vaja ka kohaliku volikogu arvamust?

Kogu niinimetatud Nõukogude võimu perioodil määrati rajooni või linna miilitsaülema isik Tallinnast siseministri poolt, ilma et maakonna rahvas võis üldse selle ametimehe kohta midagi öelda. Formaalselt vajab see kandidatuur kooskõlastamist kommunistliku partei linna- või rajoonikomitee esimese sekretäriaga. Tõenäoliselt oli neid juhtumeid väga vähe, kus sekretär tahtis minna siseministriga vastuollu, või kui neid oli, siis oli kindlasti ka juhtumeid, kui miilitsaülem hakkas segama parteisekretäri tegevust ja sekretär hakkas teda siis lahti kangutama. Olukord muutus möödunud aasta detsembris, kui valiti demokraatlikult uued volikogud ja paljud volikogud võtsid selle ametimehe kohalemääramise oma pädevusse, muidugi kooskõlas siseministriga. Ja näiteks Viljandis, aga ka mujal, toimus miilitsaülema valimine volikogu poolt salajasel hääletusel. Uue politseiseaduse järgi me tahame uuesti kehtestada siis variandi, kus siseminister vajab lihtsalt ühe inimese, tähendab maavanema või linnapea isiklikku kooskõlastust ja asi muutub jällegi nii-öelda maakonnarahva esindajate kontrolli alt väljuvaks. Minu meelest see päris õige ei ole, sest ühelt poolt oleks vaja maakonna ja linna rahva arvamust oma esindajate kaudu selle üsna olulise ametimehe kohta. Teiselt poolt võib tekkida ka juhtumeid, kus see politseiülem või -prefekt vajab just nimelt volikogu kaitset, siis kui tema tegevus hakkab segama maavanema või linnapea mitteseaduspärase tegevust, mida samuti võib juhtuda. Seetõttu me paluksime panna alternatiivselt hääletusele ettepanek, et oleks vaja siiski volikogu arvamust ja hr. Raska vastuväited, et tegemist on täitevvõimu esindajaga, ei ole selles mõttes päris arvestatavad. Tegelikult kõik need ametimehed, keda praegu volikogud ametisse valivad, on ta siis majandus- või kultuurinõunik, oleneb, kuidas teda kuskil nimetatakse, on samuti täitevvõimu esindajad maakonnas või linnas, aga nad on siiski volikogu kaasabil ametisse valitavad. Kuidas, mis protseduuri abil seda üks või teine volikogu teeb, see on nende endi asi. Nii et palun selle asja üle põhjalikult mõelda, kui seaduse projekt ükskord hääletusele tuleb.

Juhataja

Suur tänu! Lubage mul öelda paar lauset ja ma paluksin, et seda, millest ma praegu kõnelen, Ülemnõukogu aktsepteeriks. Tegemist on keeruka spetsiifilise küsimusega ja me leppisime töö korras hr. Raskaga kokku selliselt, et kõik parandusettepanekud ja alternatiivsed variandid võtab ta oma kätte ning nii, nagu meie reglement ette näeb, lülitab ta need ettepanekud, mille osas tal vastuväiteid ei ole, seaduse projekti, ülejäänud ettepanekud formuleerib ta minu jaoks selliselt, et ma saaksin nad panna parandusettepanekutena hääletusele, sest stiililiselt on parandusettepanekud väga erinevad. Kas ollakse sellega nõus? Mul on siis niisugune palve, et kõik parandusettepanekud ja alternatiivsed projekti variandid esitada hr. Raskale. Läbirääkimised jätkuvad, Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Minu jutt on väga lühike. Ma teen ettepaneku paragrahvis 15 lg. 1 teha selline parandus: "Politseiametnikul on õigus kanda ja kasutada tulirelva." Edasi, jätta välja lõiked 2, 3 ja 4 ja selle asemel kirjutada – tulirelva kasutamise kord kehtestatakse eriaktidega. Praegusest tekstist tuleb välja nii, et konvoi alt põgenevat meest lasta ei tohi. Retsi kinnipidamisel, ärajooksmisel või põgenemisel on ainus võimalus, et ole nüüd pai mees, jää pidama, ma tahan sind kinni panna. Teades, et mõnel mehel on püstol taskus, peab politseiametnik ootama nii kaua, kuni teine hakkab paugutama.

Ma tahan öelda, et nii lai, kui on tulirelva kasutamise diapason, nii suur on ka politsei autoriteet ja meie peame oma politsei autoriteeti tõstma.

E. Tupp

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma tahaksin avaldada arvamust selles mõttes, et hr. Sovetnikovi poolt puudutatud küsimus Kaitseliidust ja Kodukaitsest ei jääks lihtsalt õhku rippuma. Küsimus on selles, et me oleme jõudnud riigikaitsekomisjoni ja Eesti Komitee kaitsetoimkonnaga niisugusele järeldusele, et need on erinevate funktsioonidega organisatsioonid. Kodukaitse on politseilikud funktsioonid ja Kaitseliidul on kaitselised või, ütleme, militaarsed funktsioonid. Küsimusest on võimalik rääkida siis, kui valitsuse juurde on loodud vastav ametkond, on ta siis kaitseameti või kaitseministeeriumi nime all ja selleks on ka eeldused olemas, sest valminud on ju projekt praegu nii riigikaitse kontseptsiooni kui ka riigikaitse seaduseelnõu, mis ootavad ekspertiisi ja ilmselt tulevad ka meil varsti arutlusele. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, rohkem meil sõnasoovijaid ei ole, kas lõpetame läbirääkimised? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised politseiseaduse eelnõu teisel lugemisel? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 67 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 6. Läbirääkimised on lõpetatud. Lugupeetud Ülemnõukogu, kas kõik parandusettepanekud ja alternatiivsed variandid on antud hr. Raskale? Tõenäoliselt vajab hr. Raska nüüd aega nende ettepanekute analüüsiks ja korrektseks vormistamiseks, või on hr. Raska valmis juba lõppsõnaks? Praegu ma sain informatsiooni, et töö hr. Raska juhtimisel siiski käib veel ja nüüd on mul küll alus, lugupeetud Ülemnõukogu, teha teile ettepanek – katkestada politseiseaduse eelnõu teine lugemine. Võin ma panna selle hääletamisele? On hr. Raska valmis? Palume.

E. Raska

Vabandage, et hilinesime. Kui te lubate, ma alustaksin õiguskomisjoni parandusettepanekutest. Kõigepealt paragrahv 2 lg. 1 – me täiendaksime seda redaktsiooni ja paneksime siia juurde niisuguse lause: "Politseiamet moodustatakse Eesti Vabariigi Siseministeeriumi valitsemisalal". Sellega me rõhutame ja kriipsutame alla, et tõesti politsei ei ole mitte siseministeeriumi üks struktuurseid üksusi, vaid riiklik amet siseministeeriumi valitsemisalal. Paragrahv 2 lg. 2 – siin me redigeerisime teksti nii: "Kooskõlastatult kohaliku omavalitsuse organitega võib moodustada kohalikke või regionaalseid politseiüksusi ja teenistusi." See jääks lõige 2-ks. Paragrahv 5 lg. 3 – siin jätaksime redaktsiooniks: "Politsei on kohustatud vastava avalduse korral esitama kodanikule teabesüsteemis tema kohta säilitatavad andmed" ja sellesama paragrahvi lg. 4 ja 5 täpsustavad siis nende andmete esitamise tegeliku korra. Paragrahv 7. "Kontroll politseitegevuse üle". Me pidasime iseenesest mõistetavaks, et valitsusel, samuti nagu Ülemnõukogul või seadusandjal on kontrolli õigus kõigi vabariigis tegutsevate riiklike organite süsteemide üle. Sellepärast esimeses redaktsioonis ei olnud seda eraldi rõhutatud. Kuid praegu siis igaks juhuks paneme sisse sellise väikese lõigu: "Politsei tegevust on oma pädevuse piires õigus kontrollida Eesti Vabariigi seaduste ja muude normatiivaktidega kehtestatud korras peale Eesti Vabariigi Valitsuse, prokuratuuril ..." jne. Eesti Vabariigi Valitsus n.-ö. kontrollib ühte oma täitevorganit üldises plaanis ja ta teostab ka vahetut, spetsiifilist kontrolli läbi prokuratuuri jne. Paragrahv 14 lg. 1 – siia sai sisse viidud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidium. Nii et politseil on õigus teenistusülesannete täitmisel kasutada erivahendeid, mille liigid ja kasutuse korra määrab kindlaks Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidium, mitte valitsus. Ja lg. 3 jääb järgmises redaktsioonis:

"Politseiametnikud võivad kasutada teenistusülesannete täitmisel ja isikliku ohutuse tagamiseks kaitsevahendeid ning käsitsivõitluse võtteid." Paragrahv 15 lg. 2 nõustume õiguskomisjoni seisukohaga tulirelva käsutamise kohta.

Juhataja

Hr. Raska, kuidas te suhtute sellesse ettepanekusse, et kõik parandusettepanekud ja alternatiivid tuuakse nüüd teie kätte ja võib-olla nende osas, millega teie arvamus langeb kokku, viite te vajalikud parandused lõplikku redaktsiooni sisse, ja nende osas, kus teil on lahkarvamused, valmistate mulle parandusettepanekute redaktsioonid, mis kõlbavad esitada Ülemnõukogule. Meie praegu katkestaksime lugemise, selleks et te saaksite selle töö ära teha ja siis juba otsustada, kuidas seaduseelnõuga käituda, kas sobib niimoodi?

E. Raska

Mõned asjad on tõepoolest vaja veel lihvida, kuid ma ütleksin, et siin on kaks asja, millega me ei taha mingil juhul nõustuda. See on rahvussuhete komisjoni ja ka rahvasaadiku hr. Sovetnikovi poolt öeldud põhimõte, et politsei peaks kontrollima ja juhtima nii-öelda vabatahtlikke korrakaitse formeeringuid, sealhulgas Kodukaitset ja Kaitseliitu – võib-olla tuleb mõni meil veel juurde. Politsei asi on politseitöö; vabatahtlikud organisatsioonid tekivad eriseaduse alusel, nende tegevust juhib, suunab ja kontrollib selle seaduse kaudu valitsus. Politsei sekkub nende juhtimisse üldistel politseilistel alustel. Kui need vabatahtlikud korrakaitse formeeringud rikuvad seadust, siis politsei suhtub neisse täpselt samuti kui igasse teise kodanikku. Tõepoolest, ma valmistan ette need asjad ning mida me vastu võtta ei saa, need ma annan juhatajale ja siis võib need hääletusele panna.

Juhataja

Suur tänu, hr. Raska! Lugupeetud Ülemnõukogu, ma sõandaksin teie ette panna otsustamiseks politseiseaduse eelnõu teise lugemise katkestamise. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada Eesti Vabariigi politseiseaduse eelnõu teine lugemine? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 80 rahvasaadikut, vastu on 1, erapooletuid on 2. Teine lugemine on katkestatud.

Deklaratsioonist Saksa Liitvabariigi ja Nõukogude Liidu vahel 13. septembril 1990. aastal Moskvast koostatud lepingu küsimuses

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, nüüd on meil vaja selgust, kas me täiendame käesoleva istungjärgu päevakorda veel ühe punktiga või mitte. Kõigepealt kuulaksime ära väliskomisjoni esimehe Indrek Toome.

I. Toome

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Vaheajal toimus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu väliskomisjoni istung. Üheksast väliskomisjoni juriidilisest liikmest viibis kohal 7. Lisaks nendele osales meie koosolekul ministrid Meri ja Lippmaa ning rahvasaadikud Laar, Volkov ja Väljas. Pärast arvamuste vahetamist otsustas väliskomisjon soovitada Ülemnõukogule lülitada täiendavalt tänase istungi päevakorda küsimus, mis seondub teile kõigile välja jagatud avaldusega. Samuti soovitab väliskomisjon võtta esitatud avalduse projekt arutelu aluseks. Kui see küsimus niimoodi otsustatakse, siis paralleelselt aruteluga väliskomisjoni töögrupp, kuhu kuuluksid saadikud: Made, Pohla, ministrid Lippmaa ja Meri ning mina, jätkaks tööd avalduse projektiga, sest komisjoni istungil oli hulganisti märkusi nii sisu kui redaktsiooni osas.

Juhataja

Suur tänu, Indrek Toome! Meile on antud juba päris hea retsept ka selleks, kui me peaksime tõepoolest päevakorda muutma. Ja seda me nüüd otsustama hakkamegi. Selleks, et päevakorda muuta, tuleb meil praegu otsus vastu võtta selliselt, et selle ettepaneku poolt oleks kaks korda rohkem saadikuid kui vastu. Ja ma arvan, et me peaksime tegema ka uue kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kohal on 87 rahvasaadikut.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada täiendavalt 16. istungjärgu päevakorda punkt nimetuse all "Deklaratsioon Saksa Liitvabariigi ja Nõukogude Liidu vahel 13. septembril 1990. aastal Moskvast koostatud lepingu küsimuses"? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 65 rahvasaadikut, vastu on 15, erapooletuid on 2. Päevakord on täiendatud. Nimetatud päevakorrapunktis saab ettekandeks sõna Eesti Vabariigi minister Endel Lippmaa.

E. Lippmaa

Lugupeetud rahvaesindajad! Küsimus, mida me peame arutama, puudutab ühte lepingut, nimelt heanaaberluse, partnerluse ja koostöölepingut Saksa Liitvabariigi ja Nõukogude Liidu vahel, mis parafeeriti Moskvas 13. septembril 1990. aastal. Parafeerimine on natuke kõrgem kui viseerimine, kuid veel mitte lõplik allakirjutamine; leping tuleb veel alla kirjutada eeldatavasti 3. oktoobril ning seejärel ratifitseerida. Selle lepingu artikkel number 2 käsitleb järgmist, ma loen eesti keeles selle teksti: "Saksa Liitvabariik ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit käsitlevad praegu ja edaspidi kõigi Euroopa riikide piire vääramatutena, sellistena, nagu nad selle lepingu allakirjutamise päeval kulgevad", see tähendaks siis 3. oktoobrit 1990. aastal. Huvitav on ka lepingu pealkiri või nimetus – "Heanaaberluse, partnerluse ja koostööleping". Huvitav on just see heanaaberlus, kus on unustatud ära, et vahel on ka Poola. Mõneti on siin olukord analoogne "Sõprus- ja piirilepinguga", mis sõlmiti 50 aastat tagasi, sest ka seal oli artikkel 2 niisugune: "Osapooled loevad artiklis 1 kehtestatud riiklike huvide piiri lõplikuks ja väldivad kolmandate riikide igasugust vahelesegamist sellesse otsusesse". Mõlemal juhul on tegemist artikliga 2, mille üle me peame muretsema. Esmakordselt üle poole sajandi püütakse siis jällegi Ida-Euroopa piire lõplikult fikseerivat lepingut sõlmida. Ükski varasem leping niisugust lõplikku fikseerimist ei sisalda. Seda ei tehtud ei Jaltas, ei Potsdamis, ei Helsingis. Helsingi lõppakt keelas küll riigipiiride sõjalisel teel muutmise, mitte aga läbirääkimiste ja rahulikul teel. Nüüd aga toimub see võrdlemisi salamahti, nimelt seesama piire fikseeriv artikkel puudub 12. septembril 1990. aastal Moskvas alla kirjutatud 2 + 4 lepingus, mis kannab pealkirja "Suhete lõplikust korraldamisest Saksamaaga". See 12. septembri leping on laialt avaldatud kõikides Nõukogude Liidu suuremates ajalehtedes, aga märksa intiimsema ja meile tähtsama sisuga 13. septembri lepingut ei ole peaaegu üldse avaldatud, temast on väga vähe kirjutatud. Temast on olemas väike referaat 14. septembri "Izvestija" Moskva väljaandes, kuid Tallinnas ja teistes Balti riikides või Helsingis müüdavas "Izvestijas" seda küll sees ei ole. See on "Vetšerneje Izdanije" – spetsiaalne "Izvestija", mis igal pool ei levi. Ja nüüd just selle tõttu meie piire ja riiklikku kuuluvust püütakse rahvusvaheliste lepingutega kinnistada, ilma et meiega oleks üldse nõu peetud, ilma et meid oleks informeeritud, ilma et meil oleks võimaldatud isegi ajalehest lugeda parafeeritud lepingu teksti, mis meid kõige otsesemal kombel puudutab. Sellise töömaneeeri tõttu ei saa me lugeda Nõukogude Liitu meie õigeks esindajaks rahvusvahelisel areenil. Samuti on ilmne, et selle lepinguga sisuliselt ette nähtud 1940. aasta vallutuste kinnistamine Balti riikide osas on täiesti vastuolus rahvusvahelise õigusega. Seda enam, et seesama leping, millest ma praegu räägin, 13. septembri 1990. aasta leping väidab

oma preambulas end lähtuvat mitte ainult uue Euroopa ehitamisest, vaid ka ÜRO põhikirjast, Helsingi lõppaktist ja ka 12. septembri 1990. aasta lepingust, mis aga piire mingil moel ei fikseeri. Rõhutan ka seda, et 2 + 4 lepingule alla kirjutanud riigijuhid on küll eraldi, küll koos rõhutanud oma vääramatut toetust juba nii paljude riikide ja rahvaste iseseisvuse taastanud ja loonud põhimõtetele, rahvusvahelise õiguse põhimõtetele, mida me ei tohi muidugi rikkuda ka Balti riikide puhul.

Siis veel, seesama 13. septembri leping, mille artikkel 2 vastu me nüüd peame kindlasti protesteerima, ei puuduta minu arvates mitte ainult meie piire, vaid ka meie riiklikku kuuluvust. 16. augustil 1990. aastal pandi Moskvast alus läbirääkimistele Nõukogude Liidu ja Eesti vahel riikliku iseseisvuse küsimuses. Need algasid Nõukogude Liidu Presidendi nõukogust sm. Revenko ning Nõukogude Liidu Ülemnõukogust sm. Nišanovi ja sm. Gritsenko eestvõttel. Ilmselt oli augustis veel ebaselge, mis nimelt toimub läbirääkimistel septembris, ja seda läbirääkimiste algust reklaamiti laialt üle kogu maailma. Oluline on, et algasid nimelt läbirääkimised, mis riiklikes küsimustes on võimalikud ainult riikide vahel. Läbirääkimiste algus ise ja tehtud kommunikatsioonid tunnustasid tol korral Eesti Vabariiki jälle kui riiki. Aga siis tuli suunamuutus. Et saaks sisse kirjutada 13. septembri 1990. aasta lepingusse Nõukogude Liidu riigipiiride lõplikkust, oli muidugi vaja lõpetada läbirääkimised. Selle korralduse saigi sm. Gritsenko sm. Lukjanovilt Nõukogude Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi koosolekul Läti esindaja härra Bišersi andmetel 31. augustil ja viis selle ellu 6. septembril, vahetult enne tippkohtumist. Härra Gritsenko teatas, et edaspidi ei saa enam toimuda läbirääkimised, vaid ainult konsultatiivkohtumised ikka nendesamade delegatsioonide vahel. Põhjuseks tõi ta selle, et läbirääkimisi peetakse ainult riikide vahel, aga Eestit, Lätit ja Leedut loeb Nõukogude Liit ainult suveräänseteks vabariikideks, mitte riikideks. Et nüüd need meie kohtumised tõesti jällegi jõuaksid varem alustatud riiklike läbirääkimiste tasemele ja sealt edasi riigijuhtide vaheliste kokkulepete tasemele, selleks ongi vaja meie kategoorilist protesti 13. septembri 1990. aasta lepingu artikkel 2 vastu. Kui me seda ei tee, siis on meil väga raske tõsta konsultatiivkohtumisi taas läbirääkimiste tasemele. Aga seda me kahtlemata peame tegema. Me vajame mitte ainult riiklikku iseseisvust, vaid ka rahvusvahelist esindatust, kui me soovime lõpetada sellist kaasatriivimist, mille parimaks illustratsiooniks on hinnad. Kui ma septembri algul käisin Moskvast, siis oli turul liha kilo 20 rubla ja kui ma nädal hiljem välismaalt tagasi tulin, oli juba 30 rubla kilo. Kuhu me jõuame sellise majandamisega? Meil on tõepoolest vaja oma teed. Ja selleks on meil vaja muuhulgas selget osavõttu Euroopa Julgeoleku- ja Koostöökonverentsi, mida tuntakse CSCE nime all, tööst, siis tavarelvastuse vähendamise tööst, seda tuntakse CFE nime all, ja seejärel ka ÜRO-

st. Seetõttu ongi mul palve kõigile rahvaesindajatele – väga tõsiselt suhtuda sellesse artiklisse 2 ja võtta vastu teile sobival viisil protest niisuguse pretsedenditu, piire fikseeriva lepingu vastu, mis võib teha meile palju pahandust ja mis lõikab ära edasise arengu võimaluse. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, hr. Lippmaa! Enne kui hakkame küsimustele vastama, teatan ma Ülemnõukogule, et minul on veel mõned saksakeelsed variandid Ševardnadze ja Genscheri poolt allakirjutatud lepingust. Kui keegi soovib, võib neid saada juhatause laua pealt. Meil on kindlasti saadikuid, kes saksa keelt mõistavad ning aitavad tõlkida.

Kõigepealt ma esitaksin kirjalikult laekunud küsimused ja siis tulevad küsimused saalist. Pavel Grigorjev küsib: "Kuidas hr. Lippmaa suhtub sellesse, et edukate läbirääkimiste pidamiseks Venemaaga ei ole lülitatud delegatsiooni koosseisu mitte ühtegi venekeelset esindajat või ei ole, hr. Lippmaa, teie jaoks sellel mingit tähendust?"

E. Lippmaa

Neil asjadel on suur tähtsus meie kõigi jaoks ja minu jaoks samuti. Ma juhin ainult tähelepanu sellele, lugupeetud rahvasaadik, et mina ei ole Ülemnõukogu liige ja mina ei saa koostada delegatsiooni, mille koostas ju Ülemnõukogu. Järelikult sellele küsimusele saavad vastata ikkagi ainult need Ülemnõukogu tegelikud liikmed, kes ka hääletada saavad, mina seda ei saa teha. Muidugi mina arvan, et delegatsioonid peavad olema üksmeelsed Ülemnõukogu otsuste elluviimisel. Niimoodi läheb alati välja ka Nõukogude Liit oma delegatsiooniga, üksmeelse delegatsiooniga. Aga rõhutan veel kord, see on küsimus Ülemnõukogu liikmetele.

S. Petinov

Lugupeetud kolleegid, lugupeetud spiiker! Esiteks, ma loen ülimalt ebakorrektselt asjaolu, et laudadele asetatud dokument on kirjutatud saksa keeles ja seejuures peame me piirduma üksnes meie poolt lugupeetud Endel Lippmaa kommentaaridega. Nähtavasti ei peetud millekski tööd, et tõlkida see dokument. Seda enam, et spiiker kinnitab, et meil on inimesed, kes oskavad saksa keelt.

Ma olen ülimalt rahul Endel Lippmaa esinemisega, kuid ma ei ole absoluutselt rahul sellega, et minu ees laual lebab paber, mille sisu ma kahjuks ei mõista ja mulle jääb absoluutselt väheseks, et tunda heameelt Lippmaa kommentaaridest. Seepärast ma palun leida nüüd inimene, kes kõnetoolist või kohalt tõlgiks meile sõna-sõnalt selle teksti. Teiseks, ma tahaksin teada, millisest konkreetsest dokumendist on need väljavõtted, mis

lebavad meil laual. See on väga tähtis selleks, et me üheselt mõistaksime küsimuse sisu. Nüüd on mul küsimus vahetult Endel Lippmaale. Lugupeetud Endel Lippmaa, äsja te kinnitasite, et läbirääkimiste algul oli jutt just nimelt läbirääkimistest ja nii te mõistsite olukorda, kui kohtusite NSV Liidu delegatsiooniga. Ma tahaksin juhtida teie tähelepanu sellele, et ma isiklikult olen samuti tutvunud esimese kohtumise stenogrammiga ja võin teatada, et juba selles stenogrammis NSV Liidu esindajad teatasid, et nad on volitatud läbi viima konsultatsioone. Kas te võite sellele vastu vaielda?

E. Lippmaa

Esiteks, mina olen täpselt sama rahulolematu nagu teiegi sellega, et meil on ainult saksakeelne tekst. Ma leian, et on täiesti lubamatu, et meie valitsusorganitel ja meie Ülemnõukogul ei ole õnnestunud kätte saada selle lepingu venekeelset teksti nädal aega pärast selle viseerimist Moskvast. See on absoluutne ebakorrektsus meie kõigi suhtes. See, et me peame kasutama saksakeelset teksti, on minule ebamugav nagu, lugupeetav rahvasaadik, teile. Aga saksakeelne tekst oli ainukene, mille me võisime kätte saada, venekeelset teksti pole meil õnnestunud kätte saada. Ja ma pean seda absoluutselt ebakorrektsuks, et tehakse meie selja taga meie piiride fikseerimist ja me ei saa isegi meile arusaadavas keeles, vene keeles, kätte lepingu teksti. Muidugi on see lubamatu, täiesti nõustun 100-protsendiliselt. Edasi, mis puutub läbirääkimistesse, siis sel teemal toimus diskussioon ja asi otsustati TASS-i ja "Pravda" poolt levitatud kommünikee tekstis. Seal on täiesti selgelt see, ma pean nüüd kasutama venekeelset sõna "peregovorõ". Sellega oli asi otsustatud. Sest see tekst kirjutati alla juhtivate ametnike poolt. Otseselt osalesid selles need inimesed, keda ma varem nimetasin, ja see on avaldatud massiteabevahendites. Ma nimetan "Pravdat" ja TASS-i. Järelikult olid need siis ikkagi läbirääkimised.

Juhataja

Lugupeetud Endel Lippmaa, mina samal ajal paluksin, et te oleksite nii kena ja hoobilt kohe teise lõigu tõlgiks siitsamast kõnetoolist ära.

E. Lippmaa

Mul paluti austatud spiikeri, Ülo Nugise poolt tõlkida. Ma teen seda. On kaks olulist asja, mis ma loen ette ja tõlgin. Lepingu pealkiri: "Über gute Nachbarschaft, Partnerschaft und Zusammenarbeit zwischen den Bundearepublik Deutschland und der Union der

Sozialistischen Sowjetrepubliken." Tõlgin: "Leping heanaaberluse, partnerluse ja koostöö üle Saksa Liitvabariigi ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu vahel."

Nüüd lepingu artikkel 2, dritte Teil. Sie betraften heute und günftig die Grenzen aller Staaten in Europa als unverletzlich wie Sie am Tage der unterzeichnung dieses Tages verlaufen. Nad vaatlevad täna ja edaspidi kõigi riikide piire vääramatutena just nii, nagu nad selle lepingu allkirjutamise päeval kulgevad.

V. Malkovski

Lugupeetud Endel Lippmaa! Ma püüan sellele küsimusele, mille esitas Petinov, veel kord esitada teile väga konkreetse küsimuse. Kes välisministritest, minu arvates on neid kaks, kelle poole pöörduti, et antaks venekeelne tekst. Sellepärast, et antud dokumendi lõpus on kirjas, et on olemas saksa- ja venekeelsed identsed tekstid. See on esimene küsimus. Kelle poole isiklikult pöörduti, nimetage perekonnanimi. Kui aga pöörduti, siis miks ei antud venekeelset teksti?

Ja teine küsimus. Nimetage mulle paragrahvi 2 punktid või fraasid, mis on Helsingi nõupidamise dokumentidega vasturääkivuses.

E. Lippmaa

Vastan esimesele küsimusele. Mina ei ole välisminister ja minule ei allu välisministeeriumi töötajad, selle tõttu ma välisministeeriumi tegevuse kohta kahjuks mingit vastust anda ei saa puhtpraktilistel põhjustel, kuna ma ei korralda selle ministeeriumi tööd ja ei saagi korraldada, ma ei ole ju välisminister, nii et sellele osale ma ei saa kommentaare lisada. Nüüd aga, millele ma saan lisada, on vastuolu Helsingi lõppaktiga, sellele kahtlemata. Helsingi lõppakt teatavasti pärineb, võtame ta välja, 1975. aasta 1. augustist ja seal on sees järgmised artiklid, et piiride muutmine Euroopas saab toimuda ainult pooltevaheliste kokkulepete alusel rahulikult teel, see on kokkuvõtte vist esimesest artiklist üldse, mul ei ole peas täpset numeratsiooni, ja selle järele tuleb teine artikkel, mis kuulutab seadusvastaseks sõjalise jõu kasutamise Euroopas ja väidab, et piirid on vääramatud ja neid ei tohi muuta sõjalisel teel. Nii see on. Nii et vastuolu on selles, et me antud lepingus mitte ei fikseeri enam sõjalise jõu kasutamise lubamatust piiride muutmisel, vaid fikseerime muutmatutena piire endid, mis on hoopis teine asi. Me lülitame välja läbirääkimiste ja kokkulepete võimaluse, mis on Helsingi lõppaktis täiesti selgelt sees kahes erinevas artiklis. Ja see on suur muutus.

I. Hallaste

Lugupeetud minister! Kas te oskaksite vastata, kas Eesti Vabariigi Valitsus või välisministeerium on pöördunud ühe või mõlema lepinguosalise poole järelepärimisega, kas nad mõtlevad artiklis 2 seaduslikke Nõukogude Liidu piire, mis ida poolt lähevad Baltikumi, võime öelda – ebaseaduslikke piire, kus seisavad Nõukogude piirivalveüksused? Kas selline järelepärimine on tehtud? Ja kui on tehtud, milline vastus on tulnud? Aitäh!

E. Lippmaa

Ma ütleksin kohe vastuseks, et nii palju kui mina tean ministeeriumi tööd, aga rõhutan veel kord, see on ikkagi teine ministeerium, järelepärimine peaks olema alles käigus, sellepärast, et isegi see saksakeelne tekst saadi ju kätte alles üleeile hilja õhtul. Nüüd edasi, see tekst, mis on avaldatud Moskva väljaandes ajalehes "Izvestija", ei sisalda muuhulgas ühtki viidet piiride fikseerimisele. See on uhkesti maha saladud. Igauks võib seda ise lugeda, kes tahab. Mul on siin mõned koopiad, palun. Loomulikult mingit vastust järelepärimisele veel kuidagi olla ei saa, sest seda ei saanud kuidagi teha varem kui eile. Ja nii ruttu diplomaatia ju ei tööta.

A. Novohatski

Lugupeetud hr. minister! Ma olen sunnitud kordama Petinovi küsimust, mis puudutas Liidu delegatsiooniga peetud esimese päeva kohtumise protokollis sissekannet konsultatsioonide või läbirääkimiste suhtes.

Asi on selles, et viide TASS-i, ajalehtede "Pravda", "Izvestija" ja teiste informatsioonile ei ole korrektne, sest kirjutavad korrespondendid ja nemad võivad sellele üritusele anda veel kolmandagi nimetuse peale konsultatsioonide ja läbirääkimiste selleks, et iseloomustada antud kohtumise iseloomu. Tähendab, ma ikkagi tahaksin, et teie kas kinnitaksite või lükkaksite ümber Petinovi kinnituse selle kohta, et esimese päeva kohtumise protokollis oli kirjutatud, et vastaspoole delegatsioon on volitatud viima läbi konsultatsioone.

E. Lippmaa

Jaa, ma vastan sellele. Esiteks, ma ei ole nõus selle hinnanguga, et korrespondendid alati ja igal juhul valet kirjutavad. Ma arvan, et see kriitika läheb natuke liiale. Teiseks, see mida avaldas seekord "Pravda" ja TASS, oli täiesti õige, see oli täpselt see tekst, mis kirjutati alla nõupidamise lõpus seda juhatanud seltsimeeste poolt. Edasi, ma tõepoolest ei ole lugenud stenogrammi, sellepärast, et meil on olemas omaenda tehtud magnetofonilint nõupidamisest, mis on palju täpsem mistahes stenogrammist, üldse stenogrammid erinevad

magnetofonilintidest väga tugevasti, mille tõttu ma soovitan alati kasutada neid koos lintidega.

Juhataja

Suur tänu! Ma palun vabandust Ülemnõukogu käest, et ma ei lähe praegu kõnetooli hr. Lippmaa kõrvale, kuna ma olen siiski delegatsiooni juht. Ma võin teile öelda, et originaaldokumendid allakirjutatuna minu ja Nõukogude Liidu täievolilise esindaja poolt on presiidiumis, koopiat ma võin täna näidata ka siin, kui Ülemnõukogu soovib. Läbirääkimiste plaan-graafik, kommünikee läbirääkimistest ja protokoll – need on kolm ametlikku dokumenti. Samas ma ütlen, et mul on olemas stenogrammid ja ka magnetofonilint. Nad ei erine omavahel, stenogrammis Gritsenko püüab kaks korda seletada, et peab konsultatsioone, kuid lõpuks nõustub läbirääkimistega. Ma võin stenogrammis seda ka näidata. Ma vabandan lugupeetud Ülemnõukogu ees ja hr. Lippmaa ees. Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud juhataja ja hr. Lippmaa! Öeldakse nii: võtsid rangiroomist, ära ütle, et sa ei ole tugev. Nähtavasti seepärast Petinov esitaski teile küsimuse, kas keegi teist pöördus Moskva poole, et saada selle lepingu venekeelne tekst. Antud juhul te püüate kõrvale hoiduda väites, et te ei ole välisminister, kuid tulite esinema. Võib-olla siis välisminister vastab meile, kelle poole ta konkreetselt Moskvast pöördus, et saada Eesti jaoks tähtsa dokumendi venekeelset teksti.

E. Lippmaa

Ma võin vastata ainult nii, et lugupeetud Ülemnõukogul tuleks taotleda selle dokumendi teksti, mis parafeeriti Moskvast 13. septembril, kõige kiiremas korras väljasaatmist Eesti Vabariigi Ülemnõukogule, kuna me seda teksti kahtlemata vajame. Ja on ebanormaalne, et me peame kasutama saksakeelset teksti.

P. Panfilov

Lugupeetud minister! Kas teie viimane vastus tähendab seda, et te võtate antud küsimuse Ülemnõukogu arutluselt maha?

E. Lippmaa

Vastupidi. Ma tõstsin üles arutamiseks antud küsimuse, soovitades pöörduda Nõukogude Liidu Välisministeeriumi poole, et saada lepingu ametlik venekeelne tekst. See on rahvusvaheliste infoagentuuride tekst, mis levitati Moskvast ametlike kanalite kaudu üle kogu maailma, kuid mitte Nõukogude Liidu sees.

Juhataja

Tundub, hr. Lippmaa, et rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, hr. Lippmaa! Väliskomisjoni esimees Indrek Toome tegi ettepaneku, mis teil kõikidel on meeles. Kas me käitume nii, nagu soovitab väliskomisjon või vajab asi põhjalikku arutamist saalis? Millised on arvamused? Palume Indrek Toomet.

I. Toome

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Meie töögrupi liikmed töötasid paralleelselt selle aruteluga, kuid me vajaksime nüüd 10–15 minutilist vaheaega, selleks et esitada teile oma seisukoht avalduse redigeeritud projekti osas.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu on sellega nõus, et väliskomisjon töötaks paralleelselt Ülemnõukoguga, sel juhul me saaksime jätkata politseiseaduse eelnõu teist lugemist? Kas kõik kiidavad sellise ettepaneku heaks? Heldur Petersonil on vist teine ettepanek? Ei ole? Suur tänu. Palume siis väliskomisjoni liikmetel asuda tööle ja ma teen ettepaneku Ülemnõukogule jätkata politseiseaduse eelnõu teist lugemist. Ma palun personalil selgitada, kas hr. Raska viibib kohal? Võib-olla tõesti me äkki peame tegema vaheaja. Üks hetk, palun praegu mitte veel lahkuda. Kuulutan välja 15-minutilise vaheaja.

V a h e a e g

Eesti Vabariigi politseiseaduse eelnõu teise lugemise jätkamine

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kohal on 68 saadikut, puudub 37. Lugupeetud Ülemnõukogu, kuna

väliskomisjon veel töötab, siis oleks meil praegu õigem jätkata politseiseaduse eelnõu teist lugemist. Lugupeetud Ülemnõukogu, jätkame politseiseaduse eelnõu teist lugemist. Palume kõnetooli hr. Raska.

E. Raska

Austatud Ülemnõukogu, juhatus ja saadikud! Ma tahan teha hästi lühidalt ja konkreetselt, millised parandusettepanekud me vastu võtsime ning millistega me ei nõustu. Kõigepealt me võtsime vastu koos ekspertidega saadik Uluotsa ettepaneku paragrahvi 15 paranduse kohta. Jätta paragrahv 15 kahelõikeliseks ja formuleerida järgmiselt: "Politseiametnikul on õigus kanda ja kasutada tulirelva" ning "Tulirelva kasutamise korra kehtestab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidium".

Me aktsepteerisime saadik Priksi ettepaneku ja sõnastasime paragrahvi 12 lg. 1 p. 2 järgmiselt: "kaitseb kodanike elu, tervist, au ja väarikust ning vara ja muud omandit". Nagu ma juba hommikul ütlesin, võtsime me vastu keskkonnakaitse komisjoni ettepaneku. Seal oli põhimõtteline muudatus, aga teie ettepanek läks sisse.

Me ei saa nõustuda rahvasaadik Alliku ettepanekuga, kuivõrd kohaliku omavalitsuse aluste seadus reguleerib asja teistpidi ja selles mõttes me ei saa minna seadusega konflikti. Ikkagi kohaliku omavalitsuse nii-öelda linnapea või maavanem peaksid kooskõlastama, ja nagu ma hommikul ütlesin, see ei tähenda, et see kooskõlastus ei tohiks olla veel kord kooskõlastatud volikoguga tervikuna.

Me ei saanud täiel määral vastu võtta rahvasaadik Kassi ettepanekut. Seal on palju selliseid asju, mida juba õiguskomisjoni ettepanekutest oli parandustena sisse viidud. Eriti puudutab see paragrahvi 5. Kuivõrd me õiguskomisjoni ettepanekud aktsepteerisime, siis sellega me lahendasime paljud küsimused, mis olid rahvasaadik Kassi ettepanekutes. Rida ettepanekuid, mida ta soovitab, on lahendatavad ja need tuleb lahendada mitte politseiseadusega, vaid politseiseaduse rakendamise protseduuris, teistes aktides ja teises korras.

Me ei saanud põhimõtteliselt nõustuda rahvasaadik Sovetnikovi ja ühtlasi rahvussuhete komisjoni ettepanekuga selles osas, et politsei peaks juhtima ja kontrollima kodanike vabatahtlikke korrakaitseüksusi. Nagu ma hommikul rõhutasin, ja me jääme selle juurde, et kodanike vabatahtlikud korrakaitseüksused sätestatakse, seadustatakse teiste aktidega ja kontrolli nende üle teostab vabariigi valitsus ning teised kontrollorganid. Politsei teostab kontrolli oma politseilise pädevuse piires.

Rahvasaadik Grigorjevil oli terve rida redaktsioonilisi parandusi. Nagu ma hommikul ütlesin, võtsime me neist sisse sõnastusi, mida ma arvan, et ei ole mõtet tõesti teile ette lugeda, me

arvestasime neid. Aga põhimõte, nagu ta mulle täna hommikul kordas, oli seesama kontroll ja seda kontrolli me ei saanud sisse võtta. See jääb nüüd teie otsustada, teie hääletada, kuidas te seda asja võtate lahendada.

Siin oli veel küsimus, mis on seaduslik ja mis ebaseaduslik psüühiline vägivald. Vastuseks ma ütlen, et see küsimus on lahendatud kriminaalprotsessi seadusandluses. Minu poolt on kõik. Need parandused, mis ma teile ette kandsin, on viidud politseiseaduse eelnõu teksti sisse ja kui nüüd on vaja, võin ma lugeda kogu selle asja uuesti ette paragrahvide kaupa. Kuidas soovite?

Lõpetuseks ma tahaksin öelda, et põhilised sisulised parandused, mis kattusid paljude saadikute poolt tehtud ettepanekutega, olid õiguskomisjonipoolsed. Ja me viisime need tõepoolest raudselt ja järjekindlalt sisse. Ma tahaksin rõhutada eriti seda, et politsei on riiklik amet. See ei ole mitte lihtsalt politsei kui siseministeeriumi üks allüksusi, vaid politsei kui riiklik amet siseministeeriumi valitsemise alas. Need parandused me viisime samuti sisse. Nüüd, kui siseministeeriumi struktuurist hakkab eralduma miilitsa struktuur ja seda hakkab asendama politsei struktuur, tuleb luua uued riiklikud ametid, millele lähevad üle senised miilitsa funktsioonid. Need on riiklik valveamet ja riiklik eeluurimise amet.

Juhataja

Suur tänu! Ma palun hr. Raskat jääda kõnetooli. Lugupeetud Ülemnõukogu, täpsustame asjaolud enne otsustamisele asumist. Meil on töökorras niimoodi kokku lepitud, et hr. Raska abistab mind ka hääletuse läbiviimisel. Me paneme kõigepealt hääletamisele parandusettepanekud.

Selle seaduseelnõu lõppredaktsioonis arvesse võetud ettepanekud ei tule hääletamisele. Hääletamisele lähevad ainult need ettepanekud, mis seaduseelnõu autorite ja ettekandja poolt ei ole peetud vastuvõetavaks. Nende kohta teeb otsuse Ülemnõukogu. Edasi kulgeb kõik vastavalt reglemendile. Pärast parandusettepanekute läbihääletamist, olenevalt siis juba nendest otsustest, pannakse lõppredaktsioon tervikuna hääletamisele. Igasuguste eksituste vältimiseks ma juhin Ülemnõukogu tähelepanu sellele, et ükski saadikurühm ega alatine komisjon ei ole esitanud seaduseelnõu kolmanda lugemise nõuet.

Lugupeetud Ülemnõukogu, asugem parandusettepanekute läbihääletusele. Läbirääkimised päevakorra osas on lõpetatud, kuid protseduuri, s.t. hääletamise korra kohta võib sõna võtta. Lugupeetud Ülemnõukogu, hr. Raska kannab kõigepealt parandusettepaneku ette sellises sõnastuses, nagu ta on teie poolt esitatud. Alustame.

E. Raska

Kõigepealt on parandusettepanek saadik Sovetnikovilt ja ühtlasi toetab seda saadik Grigorjev, see puudutab paragrahvi 3. Ma loen selle ette vene keeles, nagu ta on esitatud – peale sõnu "viib täide karistusi oma pädevuse piires" lisada: "kodukaitse organisatsiooni tegevuse juhtimine ja kontroll, mis tahes isetegevuslike korrakaitse organisatsioonide tegevuse tõkendamine". Selle parandusettepaneku vastu me vaidlesime, me ei ole selle poolt. Nüüd on teie kord otsustada.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, parandusettepanek on teile ette loetud. Ma küsin Ülemnõukogu käest, kas me peaksime läbi viima uue kohaloleku kontrolli? Ei ole vajadust? Hr. Grigorjev? Nüüd ma ei saa aru.

E. Raska

Jah, me ei saa praegu tõesti nimetada Kodukaitset Kaitseliiduks, võib-olla tuleb taolisi organisatsioone veel juurde. Sellepärast ma ütlen, et põhimõtteliselt me oleme selle poolt, kui tekivad vabatahtlikud korrakaitserühmitused, organisatsioonid. Nad saavad tekkida ja tohivad tekkida seaduse raames. Nende tegevust peab reguleerima eraldi seadus, mitte politseiseadus. Ja sellepärast politsei ei saa nende üle ka teostada kontrolli. Ta lihtsalt kontrollib neid oma üldiste politseiliste funktsioonide raames. Kui hakkab mingisugune vabatahtlik korrakaitseteenistus või –üksus, näiteks Ühiskondlik Autoinspektorite Nõukogu või ühiskondlikud autoinspektorid rikkuma elementaarset korda, siis politsei sekkub.

Juhataja

Suur tänu! Ma juhin Ülemnõukogu tähelepanu sellele, et sõnavõtt on hääletamise korra kohta ja loomulikult, kui parandusettepaneku autor soovib täpsustada oma parandusettepanekut, siis sellisel juhul on tal õigus ka sõnavõtule. Loodetavasti Vladimir Malkovski räägib hääletamise korrast. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Mul on teile tungiv palve, vastates küsimustele, rääkige motiividest, miks ei võeta vastu üht või teist ettepanekut. Me lihtsalt konstateerime, et ei võetud vastu ja ongi kõik. Kas te võite öelda motiive, miks need, kes võtsid vastu selle otsuse, lugesid, et Kodukaitse, sõjaväestatud,

poolsõjaväestatud ja teiste formeeringutega seotud sõnastust ei ole vaja sellesse seadusesse sisse kirjutada. Miks?

E. Raska

Me ei taha, et hakkaksid segunema ühiskondlikud ja riiklikud korrakaitseformeeringud. Need peavad olema selgelt eraldi. Selles suhtes ei ole otstarbekas ega seaduslikult põhjendatud panna politseile neid ülesandeid, mis talle ei tohiks kuuluda. Nagu ma ütlesin, peab ühiskondlikke korrakaitseorganite ja -üksuste tegevust reguleerima teine seadus. Nende üle teostab kontrolli valitsus oma vastavate kontrollorganite, sealhulgas muidugi ka politsei kaudu, aga mitte selles mõttes, et politsei juhendab, see ei ole enam ühiskondlik organ, see on juba niinimetatud punakaitse brigaad ja miilits. Võib-olla tulevad ka need, aga neid juhendavad politsei ühiskondlikud abilised. Ühiskondlikud ja vabatahtlikud korrakaitseüksused tekkivad teistel alustel, mitte politseiseaduse alusel.

Juhataja

Kas hr. Malkovski soovib veel sõna? Ma rõhutan veel kord, et sõnavõttud on hääletamise korra, mitte sisu kohta.

V. Malkovski

Seoses sellega, et oli lõuna, ma juba palun teilt vabandust, kuid öelge siis mulle, kes kaitseb inimesi nende formuleeringute eest, mis juba praegu vabariigi territooriumil eksisteerivad või tekivad tulevikus?

Juhataja

Kas Kalju Koha tahab hääletamise korrast rääkida? Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja! Me leppisime kokku, et asume hääletama. Ettepanek on ette loetud, hakkame hääletama, pole vaja enam alustada diskussiooni. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Loodetavasti te võiksite arvata, et ma ise ka olen tulnud sellele järeldusele.

Kas hr. Raska poolt ettekantud parandusettepanek on sisuliselt mõistetud Ülemnõukogu

poolt? Paneme hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on rahvasaadikute poolt esitatud parandusettepaneku poolt, mille kandis ette hr. Raska eelnevas sõnastuses? Palun hääletada! See oli hr. Sovetnikovi parandusettepanek, mida toetas hr. Grigorjev. Selle ettepaneku poolt on 8 rahvasaadikut, vastu on 53, erapooletuid on 7. See parandusettepanek ei leidnud toetust. Jätkame, hr. Raska.

E. Raska

Teine parandusettepanek puudutab paragrahvi 11 lg. 7, mille tegi Jaak Allik. Ta palub selle koha formuleerida järgmiselt: "Politseiprefekti nimetab ametisse ja vabastab ametist Eesti Vabariigi Valitsuse esimees siseministri ettepanekul, mis on kooskõlastatud vabariigi linna või maakonna volikoguga." Praeguses tekstis on sees "linnapeaga või maavanemaga" ja me ei taha sellest loobuda sellel põhjusel, nagu ma ütlesin, et omavalitsuse aluste seadus sätestab teisiti. Ja pealegi ei ole tõesti keegi keelanud, ka politseiseadus ei keela, et linnapea või maavanem, enne kui ta oma kooskõlastuse annab, peab nõu volikoguga või volikogu esimehega.

Juhataja

Kas Priidu Priks tahab küsida või teha ettepanekut hääletamise korra kohta? Hääletamise motiivide kohta. Jah, palun Priidu Priks.

P. Priks

Mina hääletan Jaak Alliku ettepaneku vastu sellel põhjusel, et vanasti kooskõlastati nii prokurör kui ka miilitsaülem kohalike võimuorganitega. (Hääled saalist.)

Juhataja

Motiivide kohta selgub saadiku arvamus hääletamise tulemusel. Jutt on praegu protseduurist, hääletamise protseduurist, selle kohta võib võtta sõna. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud hr. juhataja! Ma tahaksin öelda, et see on minu ja hr. Rätsepa ühine ettepanek, tegelikult Viljandi maakonna volikogu seisukoht. Aga kas hr. Raska võiks öelda, millise sättega läheb see omavalitsuse seaduses vastuollu? Ta on seda kaks korda nimetanud, aga me ei tea ju sätet.

E. Raska

Minu mälu järgi oli see paragrahv 7. Kahjuks ma unustasin selle seaduse laua peale. Aga seal on täpselt öeldud, et volikogul on üldkompetents, kuid konkreetne kompetents – konkreetsete ametiisikute ametisse nimetamise kooskõlastamine on valitsusel, linnavalitsusel, maavalitsusel ja nende esimeestel.

Juhataja

Kas Jaak Alliku ja Jüri Rätsepa parandusettepanek on Ülemnõukogule arusaadav? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Jaak Alliku ja Jüri Rätsepa parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 40 rahvasaadikut, vastu on 19 ja erapooletuid 8. Jaak Alliku ja Jüri Rätsepa parandusettepanek on vastu võetud.

Need parandusettepanekud, mis hääletusele ei pandud, on vastu võetud seaduseelnõu autorite poolt. Lubame hr. Raska nüüd oma istekohale ja asume lõplikult otsustama. Lugupeetud Ülemnõukogu, ma isegi ei näe, et minule oleks tehtud ettepanekut kolmanda lugemise kohta. Kas ma võin peale seda, kui me oleme teise lugemise lõpetanud, panna hääletusele seaduse vastuvõtmise teisel lugemisel? Pavel Jermoškin, me räägime üksnes hääletamise korrast.

P. Jermoškin

Täiesti õige, mul on küsimus hääletamise korra kohta. Asi on selles, et seaduseelnõu vastuvõtmiseks teisel lugemisel peaksime me omama selle lõpliku variandi või vähemalt parandused taolises redaktsioonis, nagu nad komisjoni poolt on vastu võetud.

Juhataja

Kui me võtame veel täpse eestikeelse sõnastuse, siis me võime selle üle päris palju polemiseerida, kuid me oleme seda pretsedenti üks kord juba lubanud, käitudes loogiliselt, sest eestikeelses variandis, mis on originaaltekst, on öeldud niimoodi: "väljajagatud redaktsioonis, arvesse võttes parandusettepanekuid". Antud juhul on parandusettepanekud kas arvesse võetud või vastu võetud Ülemnõukogu otsusel. Väljajagatud redaktsioon on teil käes. Goderdzi Ahaladze.

G. Ahaladze

Palun vabandust, lugupeetud spiiker! Ettekandja ütles, et parandused, mis ei läinud hääletusele, on vastu võetud. Ma esitasin ühe väikese paranduse ja arvan, et see ei ole vastu

võetud, kõneluste järgi saan ma aru, et see lükati tagasi. Ma tahaksin teada selle paranduse, mis puudutas paragrahvi 21 lg. 3, saatust.

Juhataja

Kohe selgitame. Hr. Raska, kuidas on lood Goderdzi Ahaladze parandusettepanekuga? Kohe selgitame. Goderdzi Ahaladze, kindluse mõttes ma paluksin teid korrata oma parandusettepanekut veel suusõnaliselt.

G. Ahaladze

Vabandage, kuid veidi aega tagasi ma andsin koridoris selle paranduse kirjalikult, kui see on aga kaotsi läinud, siis ma võin suuliselt seda korrata. Paragrahv 21 lg. 3 on öeldud, et toimepandud kuriteo eest mõistetud vabadusekaotuslikku karistust kannab politseiametnik üldistel alustel. See tähendab, et politseiametnik mõistetakse peaaegu surmanuhtlusele. Kohus võib ta kinni mõista mitmeks aastaks, kuid kurjategijad juba teavad, mis temaga teha. Seepärast ma arvan, et me peaksime seda lõiku kuidagi parandama või üldse ära jätma. Selle küsimuse võiks ära reguleerida siseministeeriumi ja politsei instruksioonides. Mina soovitan selle lõigu üldse välja jätta.

E. Raska

Me arutasime seda küsimust vähemalt kolm korda kui mitte rohkem ekspertide grupis ja leidsime, et seda sätet – toimepandud kuriteo eest mõistetud vabaduskaotuslikku karistust kannab politseinik üldistel alustel – ei tohi tõlgendada ja ei saa tõlgendada ainult kitsalt selles mõttes, et ta tingimata pannakse ühte kambrisse retsidivistidega. Samal ajal me ei taha politseiseaduses sätestada sellist põhimõtet tuleviku jaoks, et politsei ja üldse õigus- ja korrakaitseorganid, sealhulgas ka karistuse täideviimise amet, võiksid tegutseda niivõrd karistamatult, et kui inimene, kes sinna on teise saatnud, ise sattuks, siis ta elu on hädaohus, tähendab see oleks üks distsiplineeriv moment täiendavalt juures, aga see ei tähenda, et me neid tõepoolest alates seaduse vastuvõtmisest hakkaksime panema retsidivistidega ühte kambrisse. See tähendab, et ta kannab karistust üldistel alustel, talle ei looda mingeid privileege, teda ei vabastata, teda ei suunata, ütleme, kusagile, ei asendata temale kriminaalkaristust, vabaduskaotuslikku karistust teiste asjadega, ta kannab karistust üldistel alustel. Seda me peame seaduses silmas ja seda me tahame rõhutada. Kui siit on võimalik välja lugeda see teine moment, siis palun väga, see distsiplineerigu politseid ja karistusasutusi ettevaatusele.

Juhataja

Härra Raska, paneme Goderdzi Ahaladze ettepaneku hääletamisele. Formuleerime seda eesti keeles nii nagu ta autori poolt oli öeldud.

E. Raska

Täiesti konkreetset formuleeringut siin praegu ei ole, kuid võiks arvata niimoodi, et toimepandud kuriteo eest mõistetud vabaduskaotuslikku karistust kannab politseiametnik temale selleks ettenähtud erilaagris või erivanglas. Umbes selline ettepanek, et tema kannab karistust eraldi üldistest kinnipeetavatest, eraldi mingis sellises privaatasutuses. See on ettepaneku sisu. Seda me ei saa lubada. Meie Eestimaa ei ole ka nii rikas.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kas Goderdzi Ahaladze parandusettepaneku sisu on Ülemnõukogule mõistetav? Paneme hääletamisele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Goderdzi Ahaladze parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Goderdzi Ahaladze parandusettepaneku poolt on 10 rahvasaadikut, vastu on 46, erapooletuid on 16. See ettepanek ei leidnud toetust.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kui nüüd võib veel juhtuda, et teie poolt esitatud parandusettepanek tekitab kahtlusi, siis palun juhtida sellele tähelepanu. Ma kordan veel kord üle. Ettekandja poolt tuleb mõista küsimust selliselt, et kõik need parandusettepanekud, mis ei pandud hääletamisele, võeti arvesse. Reglemendis on see moment kirja pandud meil raskesti mõistetavalt. Teise lugemise lõpuks tuleb lõplik redaktsioon teile esitatud kujul vastu võtta. Siin võib olla isegi kaheselt mõistetav, kuid sisuliselt on meile küsimus arusaadav. On seaduseelnõu, on parandusettepanekud, mis on tunnistatud ettekandja poolt või on Ülemnõukogu otsusel arvesse võetud. Kas me võime nüüd selle seaduseelnõu lõpliku redaktsiooni hääletusele panna? Kas sellega ollakse nõus? Mul on selline ettepanek, et kõigepealt me loeksime teise lugemise lõppenuks ja seejärel otsustame seaduse lõpliku saatuse. Pavel Jermoškin.

P. Jermoškin

Lugupeetud eesistuja! Ma väga palun teid lugeda siiski tähelepanelikult seda kohta reglemendis, kus on kirjas seaduseelnõude vastuvõtmine. Tuleks vähemalt esitada kirjalikult kõik parandused, seaduseelnõusse sisseviidud kõigi paranduste ühtne nimekiri, sest sellist mahukat dokumenti ei saa me vastu võtta kuulmise järgi.

Juhataja

Tuleb võtta reglement välja ja peame nõu. Paragrahv 11 lg. 9 ütleb meile, et teisel lugemisel esitatud ettepanekud hääletatakse läbi. Kui arutuse käigus ei tehta ettepanekut kolmanda lugemise kohta, siis pannakse teisel lugemisel kirjalikult välja jagatud seaduseelnõu redaktsioon hääletusele. Kirjalikult välja jagatud redaktsioon on teil käes, parandusettepanekud on läbi hääletatud. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes tahab avaldada arvamust reglemendi kvaliteedi kohta, tehku seda ka reglemendis ettenähtud korras, mina loen teda nii, nagu ta praegu on, ja sellega tuleb mul tööd teha. Milline protseduur on meil tegemata? Reglemendi kvaliteeti me võime arutada mingil teisel sobival korral. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada politseiseaduse eelnõu teine lugemine reglemendis ettenähtud korras? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 65 rahvasaadikut, vastu 4, erapooletuid 3. Teine lugemine on lõpetatud. Kas on kolmanda lugemise nõuet? Ei ole, keegi ei nõua seda.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu politseiseaduse eelnõu seadusena? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 62 rahvasaadikut, vastu 5, erapooletuks jäi 7. Politseiseadus on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Otsustame rakendusprojekti saatuse. Hr. Propst, ma paluksin esitada rakendusotsuse projekt. Seniks anname sõna Tõnu Antonile.

T. Anton

Otsuse projekt politseiseaduse rakendamiseks vajaks ehk veel kord ülevaatamist. Punkti 4.1. osas tegi õiguskomisjon ettepaneku mitte asuda tööle valitsuse eest, kellel ainukesena on õigus moodustada riiklikke ameteid. Mina ja arvatavasti ka minu kolleegid mõistsid hr. Raska esinemisest, et õiguskomisjoni ettepanekut pole arvesse võetud. Kui ma sain asjadest õigesti aru, siis oleks vaja õiguskomisjoni ettepanek panna hääletusele. Tänan!

E. Raska

Ma seletaksin p. 4 sisu. Siin on öeldud, et Eesti Vabariigi Valitsuse ülesandeks, Ülemnõukogu on pädev seda ülesannet andma Eesti Vabariigi Valitsusele, on moodustada 1. novembriks siseministeeriumi valitsemisalas riiklikud kohtueelse uurimise ja valveametid. Seda on vaja sellepärast, et nüüd, kui me politseiseadust hakkame rakendama, jäävad endise miilitsa struktuuride üksustes just nimelt uurimis- ja valveüksus ilma aluseta. Selleks, et nad saaksid normaalselt edasi töötada, funktsioneerida, tuleb nad tõepoolest eraldada omaette ametitesse ja me võime minu ning meie ekspertide grupi arvates teha valitsusele sellise ettepaneku.

Valitsus saab tõesti moodustada riiklike ameteid ja siin ei olegi nõutud, et meie peaksime neid moodustama.

Juhataja

Tõnu Anton nõuab oma parandusettepaneku hääletusele panekut. Kas nii?

E. Raska

Kuidas siis täpselt see parandusettepanek on?

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Ma soovin veel kord rõhutada seda, et riiklike ametite moodustamine on valitsuse kompetentsis. Teha valitsusele ülesandeks riiklike ametite moodustamine on väljaspool meie kompetentsi ning palun tungivalt seda mitte ületada.

E. Raska

Võib-olla formuleerida siis selliselt, et teha valitsusele ettepanek, selle vastu ei ole mul midagi.

Juhataja

Kas hr. Raska on nõus õiguskomisjoni seisukohaga? On nõus. Õiguskomisjoni seisukoht on arvesse võetud. Tundub, et otsuse projekti kohta rohkem märkusi ja parandusettepanekuid ei ole. Paneme hääletusele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Eesti Vabariigi politseiseaduse rakendamise kohta"? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 65 rahvasaadikut, vastu on 2, erapooletuid on 7. Otsus on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kas seoses politseiseadusega ei ole midagi unustatud? Ei ole. Lugupeetud kolleegid, kas me tohime teha juhatuse poolt ühe ettepaneku? Jaak Jõerüüt.

J. Jõerüüt

Hr. eesistuja, teen liberaaldemokraatliku fraktsiooni poolt ettepaneku pikendada tänast istungit kuni poolelioleva päevakorrapunkti, see puudutab NSV Liidu ja Saksa ühislepingu asjus vastuvõetavat deklaratsiooni, arutelu lõpetamiseni ja otsuse vastuvõtmiseni.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et veel on ettepanekuid. Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! See küsimus, mida me kavatseme hakata arutama, puudutab mitte ainult Eesti Vabariiki, vaid ka Lätit ja Leedut. Meil on selline autoriteetne organ nagu Balti Nõukogu ja las see organ lahendab selle küsimuse. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu! Liberaaldemokraatlik fraktsioon tegi ettepaneku pikendada tänast tööpäeva kuni poolelijäänud päevakorrapunkti, s.t. deklaratsiooni vastuvõtmiseni. Hr. Sovetnikov tegi ettepaneku konsulteerida meie naabritega. Paneme kõigepealt liberaaldemokraatide poolt tehtud ettepaneku hääletamisele. See eeldab, et poolt peab olema 2 korda rohkem hääli kui vastu. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et pikendada tänast ametlikku tööpäeva plenaaristungil kuni poolelijäänud päevakorrapunkti – deklaratsiooni vastuvõtmiseni? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 62 rahvasaadikut, vastu on 13, erapooletuid on 4. Ettepanek on vastu võetud.

Deklaratsioonist Saksa Liitvabariigi ja Nõukogude Liidu vahel 13. septembril 1990. aastal Moskvas koostatud lepingu küsimuses

Juhataja

Ülemnõukogu jätkab tööd. Palume kõnetooli väliskomisjoni esimehe Indrek Toome.

I. Toome

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Vastavalt teie otsustusele töötas töögrupp saadikuid koosseisus: Made, Pohla, Toome, ministrid Meri ja Lippmaa ning nüüd toome veel teieni selle avalduse ümbertehtud variandi.

Kõigepealt ma tahan öelda, et see loogika, mis on teile kätte jagatud avalduse projektis, on säilitatud meie variandis täielikult. Muudetud on üksnes ülesehitust, tekst on ümber sõnastatud ning seetõttu on avalduse tekst muutunud kompaktsemaks. Arvan, et tekst on teile

esitatud variandist diplomaatilisem. Nüüd ma loeksin ta rahulikult ette. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu avaldus. 12. septembril 1990. aastal kirjutati Moskvas 2 + 4 nõupidamise tulemusena alla leping suhete lõplikust korraldamisest Saksamaaga. 13. septembril 1990. aastal parafeeriti Moskvas leping heanaaberluse, partnerluse ning koostöö kohta. Lähtudes nendest dokumentidest, samuti 8. ja 9. septembril 1990. aastal Helsingis toimunud tippkohtumiste tulemustest, on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu seisukohal, et:

1. Rahvusvahelise õigusega ja NSV Liidu konstitutsiooniga on vastuolus 13. septembril 1990. aastal Moskvas parafeeritud lepingu artiklis 2 fikseeritud põhimõtted, mis sisuliselt kinnistavad Balti riikide annekteerimise Nõukogude Liidu poolt. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu protesteerib sellega seoses maailma avalikkuse ees.
 2. Nõukogude Liit ei ole 1940. aastal okupeeritud Eesti Vabariigi õigusjärglane.
 3. Balti riikide *de jure* järjepidevus koos NSV Liidu okupatsiooni mittetunnustamisega on Eesti Vabariigis toimuvate demokraatlike protsesside rahvusvaheline garantii.
 4. Tuleb taotleda kõigi 2 + 4 lepingule allakirjutanud riikide valitsuste kaasabi, et läbirääkimistega NSV Liidu ja Eesti Vabariigi vahel taastada Eesti Vabariigi iseseisvus.
 5. Euroopa koostöö- ja julgeolekunõupidamise protsessis osalevad riigid võimaldaksid Eesti Vabariigil osaleda Euroopa koostöö- ja julgeolekunõupidamisel ja muudes Euroopa tulevikku otsustavatel nõupidamistel.
- Nagu te näete, on tekst oluliselt kompaktsem. Selline on meie töörühma ettepanek.

Juhataja

Paistab, et Indrek Toomele on mõned küsimused. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Lugupeetav väliskomisjoni esimees, kuidas te suhtute Sergei Sovetnikovi ettepanekusse viia kiiresti see asi ka Balti Riikide Nõukogus arutlusele?

I. Toome

Ei kahtle hetkegi, et Balti Riikide Nõukogu arutab seda küsimust oma järgmisel istungil. See on suure poliitilise tähtsusega küsimus ja Balti Riikide Nõukogu ei saa sellest mööda minna. Kas me kirjutame avaldusse sisse ettepaneku arutada Balti Riikide Nõukogus seda küsimust või mitte, see ei oma minu jaoks tähtsust. Mina seda ei teeks.

H. Peterson

Lugupeetav juhataja, lugupeetav ettekandja! Ma olen väga tänulik, et nädal hiljem see küsimus, mida ma möödunud neljapäeval alustasin, leidis siiski kajastamist. Muidugi on hea meel, et oli ka näha, kes meie poliitikutest sellele vastu oli. Nüüd on mul teile selline palve, kas võiks veel lisada, et see otsus, mida meie parlament nüüd kinnitab, oleks ka omaette Balti Nõukogu avalduse ratifitseerimine. Seda võiksid näiteks Läti ja Leedu, kui nad ise seda muidugi soovivad, ka omalt poolt teha. Aitäh!

I. Toome

Kas Heldur Peterson mõtles Balti Riikide Nõukogu öeldes Balti Nõukogu? Siin on väike vahe. Balti Nõukogu on rahvarinnete ühe organi nimetus. Ma ei pea otse vajalikuks võib-olla meie avalduses teha mingisugust viidet. Kuid ma usun, et Balti Riikide Nõukogu, arutades nii Eesti Vabariigi Ülemnõukogu kui ka võib-olla Leedu ja Läti vabariigi ülemnõukogude analoogilisi dokumente, ütleb midagi ühtset nende avalduste kohta. Nii et see on jällegi loogiline, Aga me ei näe vajadust, et seda meie poolt vastuvõetavat avaldust peaks millegagi oluliselt täiendama.

M. Laar

Austatud väliskomisjoni esimees! Ma teeksin ettepaneku esimeses punktis, mis oli nagu nüüd juba resolutsiooni osas, üks sõna välja vahetada. Teatavasti akadeemik Lippmaa on korduvalt rõhutanud, et mõiste "anneksioon" on küllaltki nõrk meie praeguste taotluste teadvustamiseks ja selle tõttu asendada see sõna "anneksioon" mõistega "vallutus", mis rahvusvahelise õiguse terminoloogia kohaselt annab asja sisu paremini edasi, see on siis väljend "conquest", seda mõistetakse rahvusvahelises õiguses ja see oleks antud hetkel täpsem. Aitäh!

I. Toome

Mul ei ole õigust ainuisikuliselt siin sõnastust muuta, see on kollektiivne töö. Kui Mart Laar peab vajalikuks, et annekteerimise asemel oleks esimeses punktis sõna "vallutus", siis nähtavasti me peaksime korraks uuesti maha istuma oma töögrupiga või tuleb ta alternatiivsena panna hääletamisele.

Juhataja

Kuulame ära teised ettepanekud, siis tuleme Mart Laari ettepaneku juurde tagasi.

I. Toome

Me pidasime siin silmas, pannes selle sõna esimese punkti formuleeringusse, eeskätt toonitades tema diplomaatilist keelt. Ma usun, et kõik, kes seda avaldust loevad, nii meil kui ka väljaspool, saavad väga hästi aru ka sellises sõnastuses, millest on jutt.

A. Sirendi

Lugupeetud ettekandja! Paistab, et toetus Eestimaale jääb vähemalt esialgu nii, nagu Hitleri ja Stalini vaheline konflikt lõppes. Suurriikidel on loomulikult omad mured, oma rahvas, omad huvid ja meie ilmselt neid oluliselt ei huvita. Ma arvan, et nad ei unustanud Balti küsimust, vaid läksid sellest mööda võib-olla päris raske südamega, kuid võib-olla oli see ka peaaegu ainus võimalus neil üldse edasi minna ja sellest lähtudes ma tahaksin ikkagi esimesse punkti lisada, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu avaldab heakskiitu kahe naabersuurriigi – NSV Liidu ja Saksa Liitvabariigi vahel 13. septembril sõlmitud heanaaberluse, partnerluse ja koostöölepingu üle, sest see annab lootust, et nimetatud suurriikide poolt ei toimu enam kunagi tulevikus väikerahvaste sõttakiskumist suurriikide huvidest lähtuvalt. See aga ei õigusta kuidagi sõjalise vägivalla seniste tulemustega leppimist. Tähendab, mul on selline tunne, et kui me seda lepingut avaldame või asetame protesti alla juba esimeses lauses, siis me loobume nagu selle positiivse osa heakskiitmisest, mida me kõik ootasime. Tänan!

I. Toome

Ma ütlen välja oma isikliku arvamuse. Ma arvan, et preambulas tervitada Saksamaa taasühinemist, see oleks väga otstarbekas. Me peaksime nähtavasti formuleerima selle mõtte mitte esimesse punkti, vaid preambulasse. Seda ettepanekut ma toetaksin. Ma usun, et selle vastu ei ole kellelgi midagi, sest see on suur saavutus ka rahvusvahelises mastaabis. Kuid sellepärast, et meid unustati seal ära, me juhimegi ülejäänud punktides rahvusvahelise üldsuse tähelepanu sellele (meie arvates) ebaõiglusele, mis sai fikseeritud järgmises dokumendis, mitte aga selles 2 + 4 dokumendis. Ma arvan, et oleme valmis selle formuleerima ühelauselisena siia preambulasse. Muidugi juhul, kui Ülemnõukogu peab seda vajalikuks. Mina toetan seda ja kutsun teidki üles toetama, usaldama selle lause formuleerimise töögrupile.

R. Tamme

Hr. Toome, lugupeetud kolleegid! Nagu ma tähele panin, oli tekstis pöördumine rahvusvahelise avalikkuse poole. Kas see ei ole mitte ebapiisav? Võib-olla tuleks pöörduda ka

asjaomaste riikide valitsuste poole? Ja teiseks. Kas on meil otstarbekas tekstis toonitada seost NSV Liidu konstitutsiooniga meie poolt? Aitäh!

I. Toome

Rahvusvahelise avalikkuse poole me pöördume oma avaldusega nii või teisiti. Selleks see avaldus ongi mõeldud, et ta saaks massiteabevahendite kaudu laialdase leviku. Oma avalduse 4. punktis me pöördume 2 + 4 lepingule allakirjutanud riikide poole, et nad osutaksid omapoolset kaasabi NSV Liidu ja Eesti Vabariigi vaheliste läbirääkimiste jätkamiseks Eesti Vabariigi iseseisvuse küsimustes ja punktis 5 me pöördume riikide poole, kes osalevad Euroopa koostöö- ja julgeolekunõupidamise protsessis, et nad võimaldaksid meie vabariigil osaleda Euroopa koostöö- ja julgeolekunõupidamisel ja teistel Euroopa tulevikku otsustavatel nõupidamistel. Nii et minu meelest on see üsna küllaldane. Mis puudutab nüüd aga NSV Liidu konstitutsiooni ära märkimist 1. punktis, siis ma ütlen avameelselt, et meil toimus selle üle ka töörühmas diskussioon. Oli seisukoht, et kas tasub seda siin ära mainida, kuid lõpuks jäi peale siiski seisukoht, et võiks ära mainida. Seda otsustate nüüd teie, kas on vaja ära mainida või mitte.

Meie töörühm arvas, et võiks jääda nii, nagu ta on siin fikseeritud: "Rahvusvahelise õigusega ja NSV Liidu on konstitutsiooniga vastuolus 13. septembril 1990. aastal Moskvas parafeeritud lepingu artiklis 2 fikseeritud põhimõtted ..." jne.

L. Hänni

Lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus ettelõetud otsuse projekti punkt 4 kohta. Siin räägitakse kaasabi taotlusest 2 + 4 osavõtnud riikide suhtes ja võetakse omaks nende poolt meile mõnes mõttes pealesunnitud kontseptsioon, et meie iseseisvumise on Nõukogude Liidu siseasi, sest räägitakse kahepoolsetest läbirääkimistest. Kas ei oleks õigem siiski taotleda Eesti küsimuse lahendamiseks rahvusvahelisi läbirääkimisi? Kas te seda küsimust arutasite omavahel?

I. Toome

Arutasime. Teile esitatud avalduse projekti punkt 3 ongi suunatud sellele, millest te praegu rääkisite. Meie arvasime, et meie punkti 4 sõnastus võtab kokku mõlema punkti sisu. Kuigi jah, teatud erinevus on olemas. Kui meil omavaheline läbirääkimine NSV Liiduga ei tule välja, siis nähtavasti järgmine samm on taotleda, et tuleks kokku mingi rahvusvaheline konverents või organ arutamaks meie suhteid NSV Liiduga. Sellepärast me ei kirjutanud siia

sisse seda teist sammu, mis võib-olla tuleb astuda, aga võib-olla ei tule. Aga siin 4. punktis on vähemalt see loogika, et oma mõju 2 + 4 lepingu allakirjutanud riikide valitsused peaksid avaldama läbirääkimiste jätkamiseks. Siin on see loogika, muud midagi.

P. Jermoškin

Hr. Toome, lugupeetud saadikud! Ma jagan täielikult oma kolleegi Heldur Petersoni vaateid, mis ta ütles välja oma sügavalt argumenteeritud sõnavõtus, ning teen ettepaneku lülitada meie otsusesse kaks punkti. Esiteks, soovitada Balti Riikide Nõukogul mitte ratifitseerida 2 + 4 lepingut ja teiseks, pöörduda taoliste ettepanekutega nende riikide parlamentide poole, kes kirjutasid alla sellele lepingule.

I. Toome

Mis puudutab esimest ettepanekut, et kirjutada meie otsusesse sisse pöördumine Balti Riikide Nõukogu poole arutamaks seda küsimust, siis ma leian, et selle võib kirjutada, võib ka mitte kirjutada, seda arutatakse niikuinii. Nii et ma ei näe siin mingisugust probleemi. Mis puudutab teist ettepanekut, siis seda ei oleks vaja otsusesse kirjutada. Sellepärast, et see oleks juba otseselt teiste riikide siseasjadesse vahelesegamine. Me tahame ette kirjutada teatud mõttes ultimatiivses vormis, kuidas nad peavad käituma. Me ütleme, et me ei saa nõustuda fikseeritud seisukohaga ja anname sisuliselt võimaluse parandada oma vea, aga me ei hakka ette kirjutama teistele, kuidas nad peavad käituma. Ma usun, et meie seisukoht, mis on fikseeritud uues redaktsioonis, on küllalt korrektne.

Juhataja

Suur tänu! Heldur Peterson. Ma vabandan, ega ma segamini ei aja. Kas Heldur Peterson võtab teist või kolmandat korda sõna? Kolmandat? Siis me vabandame, Heldur Peterson. Sõna antakse Illar Hallastele.

I. Hallaste

Austatud ettekandja! Väga raske on teksti redigeerida olukorras, kui seda ees ei ole. Aga ma tahaksin juhtida tähelepanu Jermoškini poolt tehtud ettepanekule, et seda dokumenti ei ratifitseeriks Balti Riikide Nõukogu. Kuid Balti Riikide Nõukogu ei ole Balti riikide seadusandlik organ, kellel oleks üldse õigus midagi ratifitseerida või ratifitseerimata jätta. Küll aga võiks meie poolt vastuvõetavas, dokumendis olla viide, et allakirjutatud leping sisuliselt kinnistab Molotovi-Ribbentropi pakti ja seab selle allakirjutajad samale tasemele,

mis oli 50 aastat tagasi. See võiks olla preambula osas, mitte ettekirjutusena. See oleks meiepoolse hinnangu andmine ja sellisena ta võiks kindlasti olla. Ma tahaksin juhtida tähelepanu sellele, et kui teksti toon on väga väljapeetud ja diplomaatiline, siis me ei saavuta oma eesmärki, tähendab ta ei ärata rahvusvahelisel areenil isegi tähelepanu. Ta ei hakka mõjutama mingil viisil Kohli sisepoliitilist mainet. Küll aga võib panna teda ja Bundestagi mõtlema just see, et ta seatakse oma käitumise pärast Molotovi-Ribbentropiga ühele pulgale. Nii et palun mõelge seda. Mul on raske seda praegu paremini sõnastada. Aitäh!

I. Toome

Ma informeerin kolleegi, et seda küsimust me arutasime õige pikalt ning pöörasime sellele kõige rohkem tähelepanu. Hinges ma mõistan Illar Hallastet väga ja usun, et siin saalis on palju inimesi, kes emotsionaalsel tasandil samuti mõistavad, et teistmoodi sellesse avaldusse vist suhtuda ei saa, tuleks niimoodi kirja panna. Kuid pärast pikki vaidlusi me jäime selle formuleeringu juurde, mis minu meelest avab selle asja sisu ära ka ilma Molotovi-Ribbentropi pakti meenutamata. Ma loen selle koha veel kord ette: "Rahvusvahelise õigusega ja NSV Liidu konstitutsiooniga on vastuolus 13. septembril 1990. aastal Moskvas parafeeritud lepingu artiklis 2 fikseeritud põhimõtted, mis sisuliselt kinnistavad Balti riikide annekteerimise Nõukogude Liidu poolt." Siin on selge viide 1939.–1940. aastale. Mida võib siin veel juurde lisada? Uskuge mind, see avaldab tähelepanu. Me ütleme siin selgelt välja oma suhted Nõukogude Liiduga.

A. Sirendi

Ma vabandan, et ma veel kord räägin, aga ma tahtsin Hallastele tõsiselt vastu vaielda. Meil ei ole mingit põhjust võrrelda Kohli Hitleriga ja Gorbatšovi Staliniga. See võrdlus tuleks kindlasti ära jätta. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et rohkem küsimusi ja ettepanekuid ei ole. Paistab, et siiski on. Rein Tamme.

R. Tamme

Andestagu mulle, kuid ma pöördun tagasi selle lause juurde, kus on nimetatud Nõukogude Liidu konstitutsiooni. Meil, kes me tänava aasta vastuvõetud riigiõiguslike aktide kaudu

oleme väljunud Liidu poliitilisest süsteemist, ei ole asja kirjutada selles dokumendis Nõukogude Liidu konstitutsioonist. Ma usun, et see asi vist väärrib hääletamist.

I. Toome

Mul oli kohustus ette kanda töörühma seisukoht ja seda ma ka tegin. Kui te tahate teada minu isiklikku arvamust, siis mina tõmbaksin ka selle maha. Jätaksin sisse, et rahvusvahelise õigusega on vastuolus jne. Sest kui Nõukogude Liit on ka rahvusvahelise õiguse subjekt, siis ta peab tunnistama ka rahvusvahelist õigust ja siis on sellega juba kõik ära öeldud. See on minu isiklik seisukoht. Töörühma seisukoha selle formuleeringu osas kandsin ma aga juba eelnevalt teile ette.

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, me peame ettekandjaga veidi nõu pidama. Indrek Toome, kas väliskomisjoni liikmed soovivad veel vaheaega, et täpsustada tehtud ettepanekud, või paneme küsimuse kohe otsustamisele?

I. Toome

Mina teeksin ettepaneku panna kõigepealt hääletusele, et võtta minu poolt esitatud projekt aluseks ning seejärel panna hääletusele kaks parandusettepanekut. Me kohe formuleerime preambulasse ühe lause lisaks, mis puudutab Saksamaa taasühinemise heakskiitmist. See oleks esimene parandusettepanek. Ja teiseks, ma paneksin hääletusele eraldi hr. Tamme ja vist veel kellegi ettepaneku, et võtta töörühma poolt pakutud variandi esimeses punktis maha sõnad "ja NSV Liidu konstitutsiooniga".

Juhataja

Mart Laar tegi ettepaneku asendada sõna "anneksioon" mõistega "vallutus". Kas see võetakse arvesse?

I. Toome

Siin ma jääksin annekteerimise juurde. Kas Mart Laar nõuab oma variandi läbihääletamist?

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, võib-olla me aktsepteerime väliskomisjoni poolt tehtud ettepanekud?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta deklaratsiooni projekt väliskomisjoni esimehe poolt ettekantud redaktsioonis aluseks? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 60 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 2. Projekt on vastu võetud.

Mul on veel üks parandusettepanek. Kas nõutakse kohaloleku kontrolli? Ei nõuta. Nüüd me peame hetke varuma kannatust ja võib-olla anname sõna informatsiooniks Marju Lauristinile.

M. Lauristin

Lugupeetud saadikud! Ma tahaksin teid informeerida eile õhtul toimunud fraktsioonide vanematekogu nõupidamisest Ülemnõukogu esimehe hr. Rüütliga, kus ma Ülemnõukogu juhatuse esindajana viibisin. Sellel nõupidamisel arutati meile kõigile väga suurt huvi pakkuvat Ülemnõukogu komisjonide tööd. Ma tahaksin teile teatada, et vanematekogu ei jõudnud siiski konsensusele pakutud projekti suhtes. Sellest lähtudes leiti, et vanematekogu peab seda küsimust veel kord arutama, et siiski jõuda konsensusele ja nähtavasti peaksid arutelust osa võtma ka praeguste komisjonide esimehed.

Üldiselt peeti otstarbekaks, et tuleks siiski juba alustada saadikurühmade tasemel eeltööd komisjonide formeerimiseks, nimelt nimekirjade koostamiseks. Iga fraktsiooni poolt paluti esitada praegusest komisjonide nimekirjast lähtudes oma ettepanekud hr. Tiit Käbinile, keda volitati koostama vastavad nimekirjad. Sealjuures paluti arvestada, et majanduskomisjon ja õiguskomisjon muutuvad kaheks komisjoniks. Kuid igal juhul, pidage silmas, et majandus- ja õiguskomisjoni tuleks esitada siis suhteliselt rohkem kandidaate. Samal ajal on võimalik, et mõni fraktsioon ei esita teistesse komisjonidesse üldse kandidaate, ei pea seda vajalikuks ja võib koaleeruda teiste fraktsioonidega. Niisiis, teised komisjonid võivad jääda reeglina väikesteks, majandus- ja õiguskomisjon paisuvad liikmete arvult ilmselt küllaltki suureks. Ühtlasi paluti ka silmas pidada, et kuna fraktsioonid on praegu ilmselt moodustatud poliitiliste huvide väljendamiseks, siis komisjonide formeerimisel on põhiprintsiibiks kompetentsus ja saadiku huvi just nimelt antud konkreetse valdkonnaga tegelemiseks, mitte aga poliitilised kaalutlused. Ma paluksin kõikidel fraktsioonidel arutada see küsimus läbi, et esmaspäeval oleks Tiit Käbinil juba võimalik saada need provisoorsed nimekirjad, mis annaksid pildi, kuidas komisjonide töö, lähtudes saadikute koosseisust, võiks hakata kujunema. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Ja nüüd me naaseme jälle deklaratsiooni projekti juurde, mis sai aluseks võetud.

Kas oleks õigem nii, Indrek Toome, et me teatame parandusettepaneku ning paneme selle kohe ka hääletusele?

I. Toome

Ma loen teile mõningad momendid ette, siis te saate täpse ettekujutuse. 12. septembril 1990. aastal kirjutati Moskvas 2 + 4 nõupidamise tulemusena alla leping suhete lõplikust korrastamisest Saksamaaga. 13. septembril 1990. aastal parafeeriti Moskvas leping heanaaberluse, partnerluse ja koostöö kohta. Lähtudes nendest dokumentidest, samuti 8. ja 9. septembril 1990. aastal Helsingis toimunud tippkohtumise tulemustest, avaldab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu heameelt Saksamaa taasühendamise lõpuleviimise puhul. Seega on preambulas öeldud, et me avaldame heameelt Saksamaa taasühendamise lõpuleviimise puhul. Taasühendamise puhul? Võtame lõpuleviimise maha? Ühine arvamus. Saksamaa taasühendamise puhul avaldame heameelt. Paneme selle hääletusele.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on väliskomisjoni esimehe Indrek Toome poolt esitatud parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 61 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 2. Parandusettepanek on vastu võetud.

I. Toome

Nüüd tuleks meil läbi hääletada 1. punktis vaidlust tekitanud termin "annekteerimine". Mart Laari ettepanek on asendada see sõnaga "vallutamine". Kas ma loen uuesti ette? Ühesõnaga see lause teine pool on praegu taoline: "... mis sisuliselt kinnitavad Balti riikide annekteerimise Nõukogude Liidu poolt". Mart Laari ettepanek on järgmine: "... mis sisuliselt kinnitab Balti riikide vallutamise Nõukogude Liidu poolt".

Ma teen ettepaneku panna kõigepealt hääletusele meie töörühma poolt väljapakutud variant.

Juhataja

See on juba aluseks võetud ning termin "annekteerimine" on tekstis sees. Küsimus on nüüd ainult "vallutamises". Kas Ülemnõukogu mõistab, mida me paneme hääletamisele? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Mart Laari parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 13 rahvasaadikut, vastu 41, erapooletuid on 5. Mart Laari ettepanek ei leidnud seekord toetust.

I. Toome

Nüüd on Illar Hallaste palunud panna hääletusele ettepaneku märkida avalduse tekstis ära, et 13. septembril 1990. aastal sõlmitud lepingu tekstil on seos Molotovi-Ribbentropi paktiga. Mul ei ole tema poolt pakutud täpset formuleeringut. Siin tuleks siis põhimõtteliselt võtta seisukoht.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu mõistab, mida me hääletamisele paneme? Mõistab. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Illar Hallaste tehtud parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 16 rahvasaadikut, vastu on 41, erapooletuid 6. Illar Hallaste ettepanek ei leidnud toetust.

I. Toome

Heldur Peterson ja Liia Hänni on teinud sisuliselt sarnase ettepaneku ja see ettepanek on formuleeritud teile väljajagatud projekti punktis 3. Liia Hänni ettepanek tähendab ju sisuliselt seda, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogu pöörduks kõigi 2 + 4 nõupidamisel osalenud riikide poole, et nad algataksid rahvusvahelised läbirääkimised Balti riikide iseseisvuse taastamiseks. Kas ma formuleerisin üsna täpselt selle mõtte? Ei? Ma loen siis Liia Hänni täpse teksti ette: "Taotleme rahvusvahelisi läbirääkimisi 2 + 4 nõupidamises osalenud riikide osavõtul Eesti Vabariigi ja teiste Balti riikide iseseisvuse taastamiseks."

Siin on loogika olemas. Mina vastasin sellele ettepanekule järgmiselt, et minu meelest tuleks taotleda taolisi nõupidamisi pärast seda, kui on selge, et me kahepoolse läbirääkimisega oleme ummikus, aga nüüd me juba eelnevalt arvame, et ega meil nendest nagoonii midagi välja ei tule ja hakkame paralleelselt kahtede läbirääkimistega pihta. Minu loogika on selline. Võib-olla ma eksin, saan teistmoodi aru.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Tundub, et Liia Hänni ettepanek on meile selge. Sisuliselt on see ka Heldur Petersoni ettepanek, ainult ta on veidi teistmoodi formuleeritud. Paneme selle ettepaneku hääletamisele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Liia Hänni ja Heldur Petersoni parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 22 rahvasaadikut, vastu on 18, erapooletuid on 22. Ettepanek on vastu võetud. Üks hetk, Vello Pohla.

V. Pohla

Ma loovutan selles suhtes sõna hr. Vaino Väljasele.

V. Väljas

Ma vabandan. Ma ütlesin oma seisukohad ja väliskomisjonis, kuid ma apelleeriksin veel korraks kolleegide poole. Nimelt just praktilisest seisukohast, toetudes oma väga napile kogemusele, saan ma ütelda, et selline punkti sisselülitamine viib meie dokumendi mõjujõu üpris alla. Ja ma palun selles osas veel kord väga tõsiselt järele mõelda. Kui me tahame saavutada seda, mida me selle dokumendiga oleme kavandanud, siis veel kord mõtelgem. Me ei või kirjutada sellist asja praegusel hetkel. Olgugi et võib-olla me hetkemõjul seda niiviisi hääletasime.

I. Toome

Väga raske on praegu mingit ettepanekut teha. Tõepoolest on nüüd olemas väga tõsine sisuline vastuolu selle dokumendi loogikaga, mille me vastu võtsime. Sellepärast et siin on selgelt öeldud, et me taotleme teiste riikide, 2 + 4 nõupidamisest osavõtnud riikide toetust, et me saaksime lõpule viia läbirääkimised NSV Liiduga oma iseseisvuse taastamiseks. Teises punktis me nagu teeksime nulliks selle ettepaneku, kuna me pöördume 2 + 4 riikide poole ettepanekuga alustada nende osavõtul rahvusvahelisi läbirääkimisi ja loomulikult ka iseseisvuse taastamiseks. Arvatavasti saadikud ei teadvustanud neid kahte asja, hääletades selle poolt. Praegusel momendil üks välistab teist. Või pidasid autorid siin midagi muud silmas? Siis peaksid nad mulle ja meile kõigile seda selgitama. Vastuolu on väga tõsine ja sisuline, aga hääletamine on juba toimunud. Ma ütleksin niimoodi, et ühest peaksime loobuma.

Juhataja

Lugupeetud väliskomisjon ja teie, kes te tegelesite redaktsiooni täpsustamisega! Praegune reglement ei näe ette seda, et oleks keelatud teist korda ettepanekut läbi vaadata. Kui ettepanek tehakse, peame nõu Ülemnõukoguga. Reglement ei keela seda, kui komisjon teeb ettepaneku. Peterson on nii palju sõna võtnud, et meil ei ole võimalik talle enam sõna anda. Liia Hänni võib küll saada. Liia Hänni.

L. Hänni

Ma selgitan niipalju, et see meie parandus oli mõeldud 4. punkti asemel, praeguse 4. punkti asemel.

I. Toome

Siis ma saan Liia Hänni ja Heldur Petersoni loogikast aru. Aga need kaks tõepoolest välistavad üksteist. Nii et tuleks vist uuesti hääletada, et kõigil oleks selge, mida me hääletame.

Juhataja

Heldur Peterson, mina olen bürookraat. Palun ainult kirjalikult, muidu me rikume reglementi. Vastavalt reglemendile on lubatud sõna võtta kaks korda, kuid kirjalikult võib esitada. Meil on veel kaks sõnasoovijat. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja ja kolleegid! Pr. Hänni ja hr. Petersoni ettepaneku lülitamisega sellesse dokumenti me muutsime ära meie avalduse rütmi, mõtte ja suunitluse. Me tõmbame praegu Lääne-Euroopa riigid kaasa sellesse protsessi, millega nad mingil juhul nõus ei ole. Nad on deklareerinud, et nad Nõukogude Liidu siseasjadesse ei sekku, ja peavad praeguses seisus, ehkki me neid hukka mõistame, Balti riikide küsimust Nõukogude Liidu siseasjaks. Ja kui me selle ettepaneku dokumenti sisse lülitame, siis me muudame kogu selle avalduse nulliks. See kehtib ka sel juhul, kui me vahetame 4. punkti välja Hänni-Petersoni paranduse vastu. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Ma vabandan oma liigse ja lubamatu aktiivsuse pärast, kuid ma siiski saan aru, et on tehtud ettepanek ümber hääletada või hääletada teistkordselt. Kas nii, Indrek Toome?

I. Toome

Jaa. Eriti sai see asi selgeks pärast seda, kui Liia Hänni andis täiesti ammendava selgituse kõigile Ülemnõukogu saadikutele. Nüüd on täpselt teada, mida silmas peeti. Kas korraldada neid läbirääkimisi Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamiseks üht- või teistmoodi.

Juhataja

Mitte midagi ei juhtu sellest halba, kui me realiseerime Indrek Toome ettepaneku ja vajaduse korral me võime täpsustada protseduurilised küsimused, sest teistel teemadel meil täna rääkida enam millestki ei ole.

I. Toome

Meie töögrupi poolt on tehtud ettepanek formuleerida 4. punkt järgmiselt: "Tuleb taotleda kõigi 2 + 4 lepingule allakirjutanud riikide valitsuste kaasabi, et läbirääkimistega NSV Liidu ja Eesti Vabariigi vahel taastada Eesti Vabariigi iseseisvus." Ja teine ettepanek, teine redaktsioon punktile 4, selle tegid Liia Hänni ja Heldur Peterson: "Taotleme rahvusvahelisi läbirääkimisi 2 + 4 nõupidamises osalenud riikide osavõtul Eesti Vabariigi ja teiste Balti riikide iseseisvuse taastamiseks." Nende vahel tulebki valida.

Juhataja

Esimene ettepanek on juba vastu võetud. Nüüd tuleb panna parandusettepanek uuesti hääletamisele, kuna see ei olnud ikkagi lõpuni mõistetav, seda ka juhatause poolt. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Liia Hänni ja Heldur Petersoni parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Ettepaneku poolt on 10 rahvasaadikut, vastu on 48 ja erapooletuid on 2. See parandusettepanek ei leidnud toetust.

I. Toome

Ja viimane parandusettepanek, mille tegi Rein Tamme, seisneb selles, et avalduse 1. punktis lülitada välja sõnad "... ja NSV Liidu konstitutsiooniga".

Juhataja

Me peame vist vahepeal ära kuulama Rein Järliku ja Arvo Junti. Paistab, et on protseduurilisi märkusi. Rein Järlik.

R. Järlik

Ma palun vabandust, ma vajutasin juba sõna mahavõtmise, sest ma tahtsin sõna võtta eelmise punkti kohta, mille me juba ära hääletasime. Nii et palun vabandust, et mu nimi siiski üles jäi, ma ei vajutanud ilmselt küllalt tugevasti, ei jälginud.

Juhataja

Tundub, et Arvo Juntiga oli ka sama lugu. Kas paneme Indrek Toome poolt ette kantud ja Rein Tamme poolt esitatud parandusettepaneku hääletamisele?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Rein Tamme parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle parandusettepaneku poolt on 44 rahvasaadikut, vastu on 5, erapooletuid on 9. Rein Tamme parandusettepanek on vastu võetud.

I. Toome

Rohkem parandusi ega täiendusi minule laekunud ei ole. Teistele komisjoni liikmetele ka vist ei ole.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, nüüd on aeg vastu võtta tekst tervikuna, arvesse võttes parandusettepanekuid. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vastu võtta tervikuna juba aluseks võetud deklaratsioon, võttes arvesse parandusettepanekuid? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 62 rahvasaadikut, vastu ja erapooletuid ei ole. Deklaratsioon on vastu võetud. Üks hetk, meil on veel mõned teadaanded.

Ma tahaksin teile ette lugeda rahvasaadik Enn Põldroosi pöördumise: "Lugedes eile ajalehest nimelise hääletamise tulemusi, märkasid kummalist asjaolu. Teatavasti olid eraldi fikseeritud poolt, vastu ja erapooletuna hääletanud, samuti eraldi hääletamisel mitteosalenud ja puudujad. Mitteosalejate seas ja puudujana oli märgitud rahvasaadik Gussev. Samal ajal ei ole rahvasaadik Gussev Ülemnõukogu tööst pikemat aega osa võtnud, puudus aga märgitud hääletamise ajal. Kes märkis tema kohalolijaks? Seda küsimust on vaja selgitada." Sõna saab veel Enn Leisson.

E. Leisson

Hr. juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma teen ettepaneku lisada meie poolt vastuvõetud avalduse lõppu, et see on vastu võetud ühel häälel. (Hääled saalist.)

Juhataja

Tundub, et rohkem teadaandeid ei ole. Järgmine plenaaristung on esmaspäeval kell 16.00.